

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Ugnė Rutkauskienė

**VIEŠŪJŲ BIBLIOTEKŲ SOCIALINIS IR
EKONOMINIS POVEIKIS VARTOTOJAMS**

Daktaro disertacija

Humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija (06 H)

Vilnius, 2009

Disertacija rengta 2005–2009 metais Vilniaus universitete

Mokslinės vadovės:

prof. dr. Audronė Glosienė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija – 06 H). Nuo 2005 m. iki 2009 m. sausio mėn.

prof. habil. dr. Elena Macevičiūtė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija – 06 H). Nuo 2009 m. kovo mėn.

Konsultantė:

doc. dr. Jurgita Rudžionienė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija – 06 H)

TURINYS

ĮVADAS.....	6
I. POVEIKIO VERTINIMO TEORINĖS PRIELAIDOS	13
1.1. Poveikio samprata	13
1.2. Poveikio vertinimo samprata ir raida	15
1.3. Poveikis ir jo vertinimas bibliotekininkystėje.....	20
1.3.1. Bibliotekų socialinio ir ekonominio poveikio vertinimo modeliai ..	23
1.3.2. Bibliotekų socialinio ir ekonominio poveikio tyrimų apžvalga	29
1.4. Išvados ir apibendrinimai	35
II. VIEŠŪJŲ BIBLIOTEKŲ POVEIKIO VERTINIMO METODOLOGIJA	39
2.1. Tyrimo kontekstas ir problematika.....	39
2.2. Tyrimo klausimai.....	43
2.3. Tikslinės grupės	47
2.4. Metodai	48
2.5. Geografija, atranka ir priemonės	52
2.5.1. Kiekybiniai tyrimai	52
2.5.2. Kokybiniai tyrimai	55
2.6. Duomenų rinkimas ir analizė.....	56
2.7. Metodikos patikimumo įvertinimas	59
2.8. Apibendrinta tyrimo metodika	60
III. VIEŠOS INTERNETO PRIEIGOS PER VIEŠĄSIAS BIBLIOTEKAS SOCIALINIS IR EKONOMINIS POVEIKIS LIETUVOS VARTOTOJAMS	62
3.1. Informacinių technologijų sklaida ir įsisavinimas Lietuvoje	62

3.1.1. Informacinių technologijų sklaida ir įsisavinimas visuomenėje	62
3.1.2. Viešųjų bibliotekų indėlis į informacinių technologijų sklaidą	72
3.2. Informacinių technologijų naudojimas ir poveikis	76
3.2.1. Interneto naudojimo sritys.....	76
3.2.2. Interneto daromas poveikis.....	86
3.3. Bibliotekininkų, kaip informacinių technologijų vedlių, vaidmuo	99
3.3.1. Bibliotekininkų informacinių technologijų kompetencija.....	100
3.3.2. Bibliotekininkų indėlis į informacinių technologijų sklaidą	103
3.4. Tyrimo rezultatų aptarimas.....	108
REZULTATAI IR IŠVADOS	113
LITERATŪRA IR ŠALTINIAI.....	116
1 PRIEDAS. VIEŠOS INTERNETO PRIEIGOS VARTOTOJŲ KLAUSIMYNAS.....	127
2 PRIEDAS. GYVENTOJŲ KLAUSIMYNAS	142
3 PRIEDAS. VAIKŲ KLAUSIMYNAS	160
4 PRIEDAS. BIBLIOTEKININKŲ KLAUSIMYNAS	170
5 PRIEDAS. BIBLIOTEKŲ VADOVŲ KLAUSIMYNAS	182
6 PRIEDAS. FAKTINIS BIBLIOTEKŲ KLAUSIMYNAS.....	195
7 PRIEDAS. SUNKIAI PASIEKIAMŲ SOCIALINIŲ GRUPIŲ NARIŲ DISKUSIJOS PLANAS.....	198
8 PRIEDAS. BIBLIOTEKININKŲ IR BIBLIOTEKŲ VADOVŲ DISKUSIJŲ PLANAS	200
9 PRIEDAS. SUINTERESUOTŲ EKSPERTŲ INTERVIU PLANAS	204
10 PRIEDAS. APIBENDRINTA TYRIMO METODIKA	206

11 PRIEDAS. GYVENTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL NAUDOJIMOSI INTERNETU VIETAS	209
12 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL DAŽNIAUSIAS NAUDOJIMOSI INTERNETU VIETAS.....	214
13 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL INTERNETO NAUDOJIMO DAŽNUMĄ	219
14 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO ĮGŪDŽIŲ VERTINIMĄ	223
15 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL NAUDOJIMOSI KOMPIUTERINĖMIS PROGRAMOMIS AR INTERNETO IŠTEKLIAMS VERTINIMĄ.....	227
16 PRIEDAS. VIEŠOS INTERNETO PRIEIGOS VARTOTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL BIBLIOTEKOJE GAUNAMĄ NAUDĄ	231

IVADAS

Bibliotekų veiklos vertinimas anaip tol nėra nauja sritis. Bibliotekos seniai pripažintos kaip įstaigos, sėkmingai vertinančios savo veiklą ir paslaugas, ypač kai vertinimas orientuotas ne į vartotoją, bet į pačią instituciją. Bene seniausias tradicijas turi indėlio į bibliotekas, t. y. joms prieinamų išteklių, tokių kaip finansavimo, personalo, fondų ir kitų, matavimas, kurio ištakos akademinėse bibliotekose siekia 1908-uosius metus (Kyrillidou, 2002). XX a. 8-ajame dešimtmetyje bibliotekininkystės tyrėjai ir praktikai pradeda kalbėti apie poreikį matuoti ne tik indėlį, bet ir tam tikrus bibliotekų veiklos rodiklius – t. y. rinkti kiekybinius duomenis, apibūdinančius, kaip dažnai viena ar kita bibliotekos paslauga buvo suteikta ir kiek vartotojų ja pasinaudojo. Siekiant atspindėti bibliotekų paslaugų vartojimą į veiklos vertinimą įtraukiami skaitytojų aptarnavimo, fondų apyvartos ir panašūs rodikliai. Indėlio ir paslaugų naudojimo rodiklių derinio pagrindu 1991 metais sudaromas tarptautinis bibliotekų statistikos standartas ISO 2789: 1991 *International library statistics* (Tarptautinė bibliotekų statistika), kurį 1998 metais papildė ISO 11620: *Library performance indicators* (Bibliotekų veiklos rodikliai). Šie standartai daugelyje šalių perkelti į nacionalines bibliotekų statistikos sistemas ir iš esmės tampa bibliotekų veiklos vertinimo pagrindu.

Galima teigti, kad ši aiški ir nusistovėjusi sistema jau nebepatenkina XXI a. moderniosios viešojo sektoriaus vadybos poreikių. Augant reikalavimams viešojo sektoriaus atskaitomybei, iš bibliotekų vis dažniau imama reikalauti poveikį atspindinčių rodiklių, kurie liudytų apie bibliotekų konkrečią naudą žmonėms: gerėjančius jų įgūdžius ir žinias, besikeičiantį požiūrį, elgseną ar pagerėjusią gyvenimo kokybę.

Ypač aštriai šie klausimai keliami atsiradus didelių investicijų į tam tikrų konkrečių bibliotekos paslaugų vystymą poreikiui. IFLA statistikos manifestas teigia: „Bibliotekos besikeičiančiame pasaulyje prisiėmė naują atsakomybę, todėl joms reikalinga nauja statistika, padėsianti jas valdyti ir propaguoti šiuos vaidmenis visuomenėje“ (Library statistics manifesto, 2008). Viena iš tokių sričių yra informacinių technologijų (IT) diegimas bibliotekose. Pastarąjį dešimtmetį viešosios bibliotekos daugelyje pasaulio šalių tapo pagrindinėmis viešos interneto prieigos teikėjomis. Kurį laiką šios paslaugos nauda buvo nekvestionuojama, tačiau, plintant IT ir daugėjant alternatyvių prieigos vietų, steigėjai ir finansuotojai vis dažniau ima reikalauti įrodymų, kad vieša interneto prieiga bibliotekose yra reikalinga, efektyviai naudojama ir daro teigiamą įtaką jos vartotojams.

Visų pirma svarbu įvertinti, ką šiame kontekste gali pasiūlyti bibliotekos. Nepakanka tik suteikti fizinę prieigą prie informacijos technologijų. Tyrimai rodo, jog daugėjant kompiuterių, prijungtų prie interneto, namų ūkiuose, jų naudojimas viešos prieigos vietose mažėja. To paties tyrimo duomenys rodo, jog pagrindinė nesinaudojimo technologijomis priežastis – motyvacijos trūkumai.

mas, taip pat įgūdžių stoka, o tik po to seka finansinių ir techninių galimybių naudotis IT neturėjimas. Antra vertus, nors IT prieigų daugėja, beveik pusė (45 proc.) visuomenės internetu nesinaudoja. Dar daugiau – 72 proc. nesinaudojančių teigia, jog tikrai nežada pradėti naudotis internetu (Elektroninės valdžios bei kompiuterių ir interneto vartotojų rodikliai, 2009). Tokie rezultatai itin ap sunkina įvairiuose Lietuvos strateginiuose dokumentuose užsibrėžtus siekius plėtoti informacinę visuomenę, ugdyti gyventojų kompiuterinį raštingumą, skatinti naudojimąsi el. valdžios paslaugomis ir pan.

Ankstesniuose tyrinėjimuose autorė buvo išskyrusi pagrindinius IT sklaidos ir įsisavinimo skatinimo būdus: prieigos užtikrinimą, į praktinių įgūdžių formavimą orientuotą kompiuterinio raštingumo mokymą, el. turinio ir paslaugų propagavimą bei skatinimą jais naudotis, teigiamo IT įvaizdžio formavimą visuomenėje (Rutkauskienė, 2005). Kiek šiuos būdus skleisdamos IT pasitelkia bibliotekos ir kokius rezultatus tai duoda? Akivaizdūs įrodymai, kad bibliotekų veikla prisideda prie teigiamo poveikio IT sklaidai ir įsisavinimui, galėtų tapti stipriu argumentu siekiant bibliotekų vertės pripažinimo ir finansavimo. Šiame kontekste disertacijos **problema** formuluojama taip: kokį poveikį vieša interneto prieiga per viešąsias bibliotekas daro vartotojams ir bendruomenėms ir kaip jis galėtų būti įvertinamas? Pabrėžtina, jog tiriant viešos interneto prieigos per bibliotekas įtaką neapsiribojama fizine prieiga prie technologijų, tačiau remiamasi platesne samprata, apimančia per technologijas pasiekiamą turinį bei paslaugas ir bibliotekininkų pagalbą jomis naudojantis bei įgyjant reikiamų įgūdžių.

Bibliotekų poveikio vertinimo tyrimai yra gana naujas reiškinyb bibliotekininkystės srityje. Jo atsiradimą lėmė radikaliai pasikeitusi aplinka, kurioje bibliotekos veikia, ir auganti institucinė atskaitomybė prieš visuomenę bei finansuotojus. Užsienio šalių tyrinėtojai šiai temai pastaraisiais metais skiria didžiulį dėmesį, tačiau Lietuvoje bibliotekų poveikio vertinimo tema yra praktiškai nenagrinėta.

Galima teigti, jog vienas pirmųjų tyrėjų, paskatinusių neapsiriboti bibliotekų veiklos vertinimo statistinių rodiklių matavimu, yra britų mokslininkas ir praktikas Bobas Usherwoodas. Jis iškėlė bibliotekų socialinio audito idėją, apimančią bibliotekų veiklos pasekmių ir socialinės misijos ryšių analizę. Vėliau į pasekmes orientuotus bibliotekų veiklos vertinimo modelius pasiūlė kiti tyrėjai: J. Cram (1999), F. Durrance, K. E. Fisher (2001, 2002, 2005), R. Poll (2003, 2005), R. Poll ir P. Payne'as (2006), P. Brophy'is (2002, 2003, 2004, 2006) ir kiti. Buvo atlikta nemažai empirinių socialinio poveikio tyrimų, iš kurių minėtini: B. Usherwoodas ir R. Linley (1999), Ch. McClure'as ir J. C. Bertotas (1998, 2003, 2003a), F. Matarasso'as (1998), R. Proctoras, H. Lee ir R. Reilly'is (1998), J. Durrance ir K. E. Fisher (2002; 2005), K. Harrisas ir M. Dudley'is (2005). Iš Lietuvos mokslininkų šiuos klausimus nagrinėjo J. Rudzionienė (1996, 1997, 2000, 2002) ir A. Glosienė (Glosienė et al., 2006).

Kaip atskirą grupę galima būtų išskirti tyrėjus, nagrinėjusius bibliotekų ekonominį poveikį. Šiai grupei priskirtini: L. Fitch ir J. Warneris (1999), G. E. Holt ir D. Elliottas (1998, 2003), J. M. Griffiths (2004, 2006), S. Aabo (2002, 2005), D. Barronas (Barron et al., 2005), R. Missigham (2005) ir kiti. Pastarąjį dešimtmetį pasirodė ir keletas mokslininkų darbų, kuriuose tiriamas būtent viešos interneto prieigos poveikis bibliotekose. Šioje srityje didžiausią darbą atliko J. C. Bertot'as (Bertot et al., 1997, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2007, 2008, 2009) ir P. Brophy'is (2002, 2003, 2004).

Tenka konstatuoti, kad Lietuvos autorių darbuose viešųjų bibliotekų, o juo labiau IT viešosiose bibliotekose, poveikis yra mažai nagrinėtas. Viešos interneto prieigos bibliotekose ir kompiuterinio raštingumo ugdymo temomis apginta keletas bakalauro darbų, tačiau išsamesnių tyrinėjimų praktiškai nėra. Situacijos Lietuvoje analizei pasitelkti A. Glosienės (Glosienė et al., 2006) ir U. Rutkauskienės (2003, 2007) straipsniai.

Rengiant disertaciją naudoti publikuoti dokumentai, moksliniai straipsniai ir elektroninės knygos, laisvos prieigos interaktyvi informacija.

Temos **aktualumą** įrodo tai, kad pasauliniu mastu viešųjų bibliotekų poveikis yra plačiai nagrinėjamas. Naujausi šios srities tyrimai buvo pristatyti 2007–2009 metų generalinėse IFLA (*International Federation of Library Associations*) konferencijose, statistikos, vertinimo, bibliotekininkystės teorijos ir tyrimų sekcijose. Didelis dėmesys bibliotekų poveikio vertinimui skiriamas kas dvejus metus vykstančioje IFLA satelinėje konferencijoje „Bibliotekų ir informacinių paslaugų vertinimas“. Kita vertus, net pasauliniu mastu bibliotekų poveikio vertinimo tyrimai yra nauja ir besivystanti sritis.

Viešųjų bibliotekų poveikis Lietuvoje praktiškai netyrinėtas, todėl darbo tema svarbi tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu. Pastarąjį dešimtmetį IT Lietuvos viešosiose bibliotekose diegtos itin dinamiškai – nuo Atviros Lietuvos fondo įsteigtų pirmųjų 30-ies interneto skaityklų 1996–2001 metais iki 524 viešą interneto prieigą teikiančių bibliotekų bei jų filialų 2008 m. ir realių planų iki 2011 m. kompiuterizuoti visas iki šiol kompiuterių neturinčias, tačiau perspektyvias viešąsias bibliotekas. Tai didžiulė privataus sektoriaus, Europos Sąjungos ir Lietuvos valstybės investicija. Skaičiavimai rodo, jog jos tęstinumas pareikalaus nemažų centrinės bei vietos valdžios finansinių resursų, tad bibliotekoms yra ir bus itin aktualu demonstruoti, kokį poveikį šios paslaugos teikimas turi individams ir bendruomenėms, siekiant užsitikrinti tinkamą finansavimą. Rengiant šią disertaciją buvo artimai bendradarbiaujama su iki šiol didžiausios apimties Bilo ir Melindos Geitsų fondo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės finansuojamo viešos interneto prieigos bibliotekose diegimo projekto „Bibliotekos pažangai“, įgyvendinamo Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, vykdytojais. Tyrimo rezultatai bus naudojami šio projekto poveikio vertinimui.

Šioje disertacijoje pristatomas mokslinis tyrimas – tai tik pirmas projekto „Bibliotekos pažangai“ poveikio vertinimo etapas. Jam buvo keliamas užda-

vinys nustatyti, koks viešos interneto prieigos bibliotekose poveikis yra šian-dien, ir sukurti priemonės, galinčias užfiksuoti, kaip poveikis keisis ateityje. Tyrimo empiriniai duomenys bus renkami dar ne mažiau kaip keturis kartus, o gauti duomenys lyginami su šiame darbe apžvelgiama situacija.

Disertacijos **mokslinis naujumas** grindžiamas tuo, kad pirmą kartą Lie-tuvoje buvo ištirtas konkrečios intervencijos per viešąsias bibliotekas poveikis tikslinėms grupėms. Tyrimas apima itin platų su viešos interneto prieigos bib-liotekose teikimu susijusių tikslinių grupių – bibliotekininkų, bibliotekų vado-vų, viešos prieigos vartotojų ir visuomenės – spektrą, o reprezentatyvi kiekvie-nos iš grupių imtis leidžia daryti išvadas ne konkrečios bibliotekos atveju, bet visai Lietuvai. Taip pat pirmą kartą Lietuvoje atlikti tokio masto bibliotekų po-veikio tyrimai, kuriais išbandyta poveikio vertinimo metodika. Ateityje ji gali būti taikoma kitų bibliotekų paslaugų poveikio vertinimui.

Disertacijos tyrimo **objektas** – viešųjų bibliotekų poveikis.

Disertacijos tyrimo **dalykas** – viešos interneto prieigos viešosiose bib-liotekose socialinis ir ekonominis poveikis vartotojams.

Disertacijos **tikslas** – įvertinti socialinį ir ekonominį viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas poveikį vartotojams. Tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

- įvertinti viešos interneto prieigos poveikio vartotojams elementus ir mastą;
- pademonstruoti viešos interneto prieigos poveikio matavi-mo priemones ir metodus;
- įvertinti viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas socialinį poveikį Lietuvos vartotojams;
- įvertinti viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas ekonominį poveikį Lietuvos vartotojams.

Įgyvendinant uždavinius buvo būtina apžvelgti poveikio apibrėžtis, at-likti teorinę poveikio vertinimo metodų analizę, pristatyti poveikio vertinimo metodų taikymą bibliotekininkystėje. Po teorinės medžiagos, užsienio tyrimų analizės ir diskusijų su interesų grupėmis buvo parengta viešųjų bibliotekų po-veikio vertinimo metodika, praktiškai išbandyta atlikus empirinį tyrimą. Empi-rinio tyrimo rezultatai leido pademonstruoti siūlomos metodikos validumą ir pagrįsti disertacinio darbo išvadas, taip pat pateikti rekomendacijas dėl viešos in-terneto prieigos bibliotekose poveikio didinimo.

Teoriniams apibendrinimams formuoti disertacijoje buvo taikomas mokslinių publikacijų analizės metodas. Atsižvelgiant į poveikio koncepto su-dėtingumą ir įvairialypiškumą empiriniame tyrime buvo derinami kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo metodai, tokie kaip interviu, fokusuotos grupinės diskusi-jos (FGD), anketavimas (taip pat ir elektronine forma). Pasirenkant empirinio

tyrimo metodus buvo atsižvelgiama į jų validumą, patikimumą ir reprezentatyvumą.

Teorinės literatūros analizė ir empirinis tyrimas leido suformuluoti tokius **ginamuosius teiginius**:

- 1) **Projektų bei programų poveikio vertinimo koncepcija bibliotekininkystėje pritaikoma iš dalies.** Bibliotekų tyrėjai perėmė kertinius koncepcijos elementus – orientaciją į padarytą tikslinei grupei įtaką, indėlio, išdavų ir poveikio grandinę, dalininkų įtraukimą į tyrimo procesą, tiriamų grupių įvairovę, įvairių empirinio tyrimo metodų derinimą ir kitus – tačiau bibliotekos yra linkusios atsiriboti nuo vieno pagrindinių projektų poveikio vertinimui keliamų tikslų – siekio įrodyti tiesiogines veiklos sąsajas su gautu poveikiu. Kitaip tariant, bibliotekos yra labiau linkę kalbėti apie indėlį į pasiektą poveikį, neatmetant ir kitų veiksnių įtakos.
- 2) **Apie 40 procentų Lietuvos gyventojų negalima vadinti besinaudojančiais IT.** Jie arba neturi fizinių galimybių naudotis IT (arba mano, kad jos nėra jiems prieinamos), arba neturi pakankamų IT naudojimo įgūdžių. Šis procentas ypač didelis tarp socialiai pažeidžiamų grupių – vyresnio amžiaus gyventojų, neįgaliųjų, bedarbių, mažas pajamas gaunančiųjų.
- 3) **Pagrindinis veiksnys, lemiantis nesinaudojimą IT, yra amžius.** Statistinė analizė padėjo įrodyti, jog labiausiai su nesinaudojimu IT ir žemu savo kompiuterinio raštingumo įgūdžių vertinimu susijęs respondentų demografinis bruožas – amžius. Mažesnę įtaką nesinaudojimui IT turi išsilavinimas, gyvenamoji vieta ir pajamos.
- 4) **Maždaug 1/3 bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų bibliotekų vieša interneto prieiga yra kritiškai svarbi.** Jiems nėra prieinamos alternatyvios kompiuterių ir interneto prieigos vietos, neturimi ar nepakankami naudojimosi kompiuteriu įgūdžiai. Šioje grupėje visų pirma atsiduria pasyvesni interneto vartotojai – vyresnio amžiaus žmonės, mažesnių miestelių gyventojai, mažas pajamas gaunantieji, bedarbiai.
- 5) **Bibliotekų viešą interneto prieigą vartotojai labiau linkę pasiūlyti tai informacijai ir paslaugoms, kurios mažiau populiarios kitose naudojimosi vietose.** Besinaudojantys internetu respondentai labiausiai naudoja internetą laisvalaikiui ir kultūrai, bendravimui bei darbui ir ekonominei veiklai. Tiriant bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojus buvo pastebėta, jog visuomenėje santykinai nepopuliarios veiklos, tokios kaip interneto naudojimas švietimui (paieška bibliotekų kataloguose, mokomosios transliacijos, informacijos paieška prumeruojamose duomenų bazėse, nuotolinis mokymasis), sveikatai (informacijos apie sveikatą paieškai) bei el. valdžios paslaugoms (gyvenamosios vietos deklaravimas, transporto priemonių registravimas, asmens dokumentų užsakymas ir kt.), bibliotekose atliekamos dažniau.

- 6) **Bibliotekų vieša interneto prieiga turi teigiamą socialinį poveikį, kurį vidutiniškai įvardija apie 2/3 vartotojų, ir teigiamą ekonominį poveikį, kurį įvardija apie 1/3 vartotojų.** Socialinėje srityje vartotojai labiausiai pastebi įtaką laisvalaikiui ir kultūrai bei bendravimui – vartotojai teigia, kad šios dvi sritys neatsiejamos nuo interneto. Bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai taip pat pastebi didelę teigiamą įtaką rūpinimuisi savo sveikata, dažniausiai realizuojamą per su sveikata susijusias informacijos internete paiešką. Vartotojai išskiria dviejų tipų ekonominę naudą, kurią galima būtų pavadinti tiesiogine ir netiesiogine:
- tiesioginė – tai galimybė nemokamai naudotis internetu ir sumažinti išlaidas interneto ryšiui, kai kuriais atvejais tai netgi leidžia nepirkti namų kompiuterio;
 - netiesioginė – per internetą atsirandanti galimybė sutaupyti ar užsidirbti, ieškoti informacijos, kuri kitais atvejais būtų apmokestinama (laikraščiai, skelbimai, informacija apie įstaigas ir kt.), pirkti prekes ar paslaugas, naudotis el. bankininkyste, reklamuoti ar parduoti savo produkciją ar paslaugas, ieškoti naujo ar geresnio darbo.
- 7) **Bibliotekininkai IT sklaidos vedlių vaidmenį atlieka tik iš dalies.** Viešos interneto prieigos vartotojų nuomone, biblioteka yra matoma kaip vieta, kurioje galima įgyti IT žinių ir įgūdžių, tačiau šis procesas jiems atrodo labiau atsitiktinis nei nuoseklus. Bibliotekininkai gerai vertinami kaip IT konsultantai ir suvokiami kaip pagalbos naudojantis IT šaltinis, tačiau kreipimosi į juos dažnumą labiau lemia asmeniniai santykiai, pasitikėjimas, paties vartotojo rodoma iniciatyva nei bibliotekininko aktyvumas. Ekspertų nuomone, bibliotekos ir bibliotekininkai gali tapti IT sklaidos vedliais, tačiau šiuo metu nėra tam tinkamai pasiruošę. Visuomenės akyse bibliotekų ir bibliotekininkų vaidmuo įsisavinant IT yra vertinamas nežymiai.
- 8) **Kaip viena iš pagrindinių tyrimo dalių, kuri yra labai svarbi tolesniam poveikio vertinimui, gynimui taip pat yra teikiama tyrimo metodika ir instrumentai.**

Darbo struktūrą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmojoje dalyje atskleidžiama poveikio samprata ir pristatomi jo vertinimo teoriniai modeliai bei apžvelgiami užsienio autorių bibliotekininkystės srityje atlikti poveikio vertinimo tyrimai. Antrojoje dalyje pateikiama empirinio tyrimo metodologija: išsamiai pristatoma tyrimo metodika, pagrindžiamas metodų pasirinkimas, aptariamas tyrimo dizainas ir vykdymas bei išdavos. Trečiojoje dalyje pristatomi tyrimo rezultatai, kurie apibendrinami išvados.

Darbas teorine prasme gali būti naudingas bibliotekininkystės tyrėjams, besigilinantiesiems į bibliotekų veiklos vertinimo aspektus. Empirinio tyrimo metodika gali būti taikoma Lietuvos bibliotekų ar joms artimų institucijų poveikio vertinimui ar kitų šalių viešos interneto prieigos poveikio vertinimui. Rezultatai ir apibendrinimai gali būti naudojami politikų ir sprendimų priėmėjų,

sprendžiant viešos interneto prieigos bibliotekose tęstinumo klausimus. Darbas taip pat gali būti naudingas projektų vykdytojams kaip itin plataus poveikio vertinimo pavyzdys.

Disertacijos tarpiniai ir galutiniai rezultatai buvo pristatyti 14-oje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Kompiuterininkų dienos“ (2009 m. rugsėjo 25–26 d. Kaunas, Lietuva), 10-ojoje tarptautinėje INFOBALT konferencijoje „Informacinė visuomenė 2008: e. verslo inovacijų ir eksporto skatinimas“ (2008 lapkričio mėn. 17–18 d., Vilnius, Lietuva), Europos Sąjungos e. įtraukties kongrese „Technology and Beyond in Public Libraries“ (2009 m. lapkričio 22–23 d., Briuselis, Belgija), dviejose IFLA satelitinėse konferencijose: „7th Northumbria International Conference on Performance Measurement in Libraries and Information Services“ (2007 m. rugpjūčio 13–16 d., Keiptaunas, Pietų Afrikos Respublika) ir „8th Northumbria International Conference on Performance Measurement in Libraries and Information Services“ (2009 m. rugpjūčio 17–20 d., Florencija, Italija), tarptautinėje konferencijoje „Qualitative and Quantitative Methods in Libraries“ (2009 m. gegužės 26–29 d., Chania, Kreta, Graikija).

Disertacijos tema paskelbtos **mokslinės publikacijos** (LMA mokslinių periodinių leidinių sąrašas):

1. RUTKAUSKIENĖ, U. *Viešųjų bibliotekų poveikio vertinimas*. Informacijos mokslai, 2008, t. 46, p. 84–101. - ISSN 1392–0561.
2. RUTKAUSKIENĖ, U. *Lietuvos viešųjų bibliotekų įtaka informacinių technologijų sklaidai visuomenėje*. Informacijos mokslai, 2009, t. 50, p. 51–56. - ISSN 1392–0561.

Taip pat paskelbta daugiau kaip 10 publikacijų mokslo populiarinimo leidinyje „Tarp knygų“.

Norėčiau išreikšti ypatingą padėką savo mokslinėms vadovėms – švie-saus atminimo profesorei Audronei Glosienei, kuri daug metų buvo ir išliko mano didžiausiu autoritetu bei šio darbo įkvėpėja, ir profesorei Elenai Macevičiūtei, kuri perėmė bei padėjo baigti pradėtą darbą ir papildė jį savo išvalga ir žiniomis. Taip pat noriu padėkoti projekto „Bibliotekos pažangai“ įgyvendini-mo grupei už sudarytas puikias sąlygas atlikti mokslinį tyrimą ir savo šeimai už palaikymą rašant šią disertaciją.

I. POVEIKIO VERTINIMO TEORINĖS PRIELAIIDOS

Daugybė institucijų ir organizacijų vertina savo veiklą ar yra vertinamos, tiriant jų efektyvumą, nuoseklumą, veiksmingumą ir kitus parametrus. Stebėseną ir vertinimą jau senokai tapo įprasta įvairių programų ir projektų dalimi. Kita vertus, nepaisant daugybės vertinimo ataskaitų, kasdien parengiamų visame pasaulyje, tik nedidelė dalis iš jų skaidriai atsako į klausimą „ar mes ką nors pakeitėme žmonių gyvenime?“. Šis pamatinis klausimas iš pirmo žvilgsnio atrodo gana paprastas, tačiau nagrinėjant pokyčių matavimo ir analizavimo koncepciją išsamiau, susiduriame su nemažomis problemomis, varijuojančiomis nuo sudėtingos ir daugiasluoksnės poveikio definicijos iki metodologinių poveikio vertinimo uždavinių.

Šioje disertacijos dalyje keliamas **tikslas** – išanalizuoti į poveikį orientuoto veiklos vertinimo būdus. Siekiant šio tikslo, pristatoma poveikio vertinimo samprata, aptariami poveikio vertinimo metodai, apžvelgiama viešųjų bibliotekų poveikio vertinimo teorija ir tyrimai.

1.1. Poveikio samprata

Bendriausia prasme *poveikis* (angl. *impact*) gali būti apibrėžiamas kaip *kažkieno įtaka kažkam* (The Free Dictionary, 2008). Etimologiškai šis terminas kildinamas iš lotynų kalbos žodžio *impingere* būtojo laiko dalyvinės formos *impactus*, reiškiančios *stumti esant pasipriešinimui*. Anglų kalboje šis žodis pirmą kartą užfiksuotas 1601 m. būtojo laiko dalyvine forma *paveiktas* (angl. *impacted*). Nuo 1817 m. vartojama ir šio žodžio daiktavardinė forma *poveikis* (Online Etymology Dictionary, 2001).

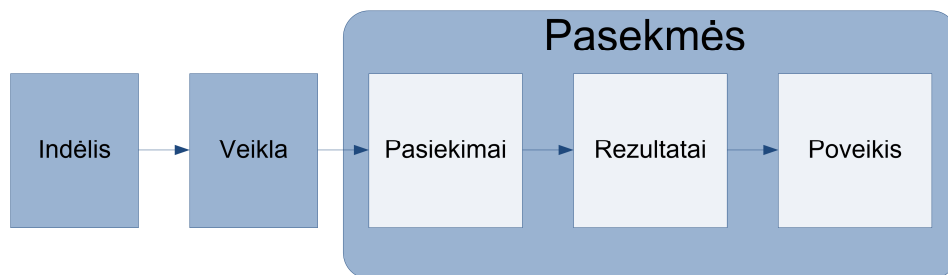
Oksfordo anglų kalbos žodyne *poveikis* apibrėžiamas kaip *aktyvus veiksmas, daromas vieno objekto ar žmogaus kitam; šio veiksmo rezultatas; įtaka; įspūdis* (Oxford Reference Dictionary, 2008). Dažniausiai anglų kalba šis terminas vartojamas tokiuose pasakymuose, kaip *daryti poveikį kažkam* (angl. *make an impact on*). Kembridžo žodynas pateikia tokį *poveikio* apibrėžimą: *reikšminga įtaka, kurią kažkas, ypač kažkokia naujovė, padaro situacijai ar asmeniui* (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2008). „WorldNet“ žodyne *poveikis* aiškinamas kaip *stiprus padarinys, įtaka* (WorldNet, 2009). „Ultralingua“ žodyne pažymima, jog žodis *poveikis* anksčiau nebuvo itin paplitęs, tačiau pastaruoju metu vartojamas, ypač veiksmožodine forma, pavyzdžiui, *kaip ši naujiena paveiks mus?* (Untralingua, 2009).

Lietuviško žodžio *poveikis* prasmė aiškinama kaip *veikimas, įtaka, veikimo išdava*. Vis dėlto šie terminai neturi būti vartojami sinonimiškai – Lietuvių kalbos žodyne įvardijama, kad *poveikis yra aktyvinė veikmė, o tuo tarpu įtaka dažnai esti savaiminga*. Šiems terminams giminingas žodis *nauda*, kuris apibrėžiamas kaip *tai, kas gaunama vertinga, reikalinga, pelninga; geri, teigiami, palankūs rezultatai* (Lietuvių kalbos žodynas, 2008).

Greta poveikio dažnai sutinkami *pasiekimų* arba *išdavų* (angl. *outputs*) bei *rezultatų* terminai. Europos Sąjungos poveikio vertinimo gairėse (Europos Sąjungos poveikio vertinimo gairės, 2006) *pasiekimai* apibrėžiami kaip *produktai ar paslaugos, tiesiogiai sukuriami veiklos įgyvendinimo ar paslaugos naudojimo metu*. Ten pat *rezultatais* įvardijama *kiekybiškai išmatuojama nauda, tiesiogiai gaunama išsyk įgyvendinus veiklą ar pasinaudojus paslauga*. Tuo tarpu *poveikiu* gairėse vadinama *bendresnė socialinė bei ekonominė nauda, pasireiškusį dėl veiklos įgyvendinimo/paslaugos naudojimo ir stebima ilguoju laikotarpiu*. Apibendrintai *pasiekimai, rezultatai* ir *poveikis* yra vadinami veiklos *pasekmėmis* (angl. *outcomes*).

Siekiant aiškiau įsivaizduoti ryšius tarp šių terminų, galima pasitelkti Europos Sąjungos gairėse siūlomą projektų poveikio vertinimo modelį, kuris gerai iliustruoja poveikio vietą loginėje įvykių grandinėje (laike) – veiklos metu sukuriama tam tikros išdavos (iškart), kurios duoda rezultatus (trumpas ar vidutinis laikas), peraugančius į poveikį (ilgalaikiai pokyčiai) (1 schema).

1 schema. Projektų poveikio vertinimo modelis
(Impact Assessment Guidelines, 2005)

Natūralu, kad kalbant apie veiklos vertinimą dėmesys labiausiai kreipiamas į pozityvų poveikį, tačiau mokslininkas Peteris Brophy'is atkreipia dėmesį, jog poveikis gali būti ir neutralus arba negatyvus. Jis taip pat pažymi, kad daugumoje poveikio vertinimo studijų tiriama, ar buvo pasiektas planuotas poveikis, tačiau veiklos metu ar gavus jos rezultatus dažnai pasireiškia ir neplanuotas poveikis.

Kita svarbi poveikio sampratos dimensija yra pokyčių rezultatas arba kitaip tariant bandymas atsakyti į klausimą „kas pasikeitė?“. P. Brophy'is pastebi, jog dažniausiai svarbu ne tai, kokius savo gyvenimo pokyčius žmonės suvokia ir įvardija, bet tirti pačius pokyčius. Jo teigimu, individų lygmenyje dažniausiai pasiekiami pokyčiai yra:

- **Poveikis gebėjimams** – tai gali būti įgytos naujos žinios, pagerėję įgūdžiai, pasikeitęs požiūris ir pan.
- **Poveikis elgsenai** – tai gali būti pakitęs individo veiklos pobūdis, veiklos turinys, jo elgsena, priimami sprendimai ir pan.
- **Poveikis rezultatams** – tai dėl veiklos ar paslaugos pakitusios išdavos, kurias žmogus geba sukurti.

Brophy'is taip pat pastebi, jog šie lygmenys dažniausiai seka vienas po kito – pokyčiai pirmiausia daro įtaką gebėjimams ir požiūriui, vėliau formuoja

elgseną ir galiausiai duoda tam tikrų praktinių rezultatų (Brophy, 2006). Toks klasifikavimo pjūvis labai tinkamas analizuoti įtaką individams, tačiau pagal poveikio apimtį galimi kiti lygmenys, tokie kaip šeimos, bendruomenės, organizacinis, šalies, sistemos, globalus ir panašiai.

Iš apžvelgtų poveikio termino charakteristikų galima daryti išvadą, jog poveikio terminas labai daugiasluoksnius, todėl jį gana sunku apibrėžti. Tačiau, nepaisant tam tikrų skirtumų, bendra yra tai, jog pagrindinėmis poveikio charakteristikomis laikomas įtakos mastas, t. y. įtaka turi būti svarbi, reikšminga, įnešanti esminių pokyčių. Kita poveikio termino dimensija – laikas. Poveikiu laikomi tik ilgalaikiai pokyčiai, ir jis paprastai nėra pasiekiamas arba nepasireiškia iš karto. Poveikiui labai artima naudos sąvoka, tačiau ji akcentuoja tik pozityvią įtaką, tuo tarpu poveikis apima ir negatyvius padarinius.

1.2. Poveikio vertinimo samprata ir raida

Poveikio vertinimas – tai viena iš veiklos vertinimo strategijų, kurios pagrindą sudaro tikslinei grupei padarytos įtakos rezultatų analizė. Poveikio vertinimo koncepcija gimė 1970-aisiais Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) kaip būdas išmatuoti, kokią įtaką visuomenei daro tam tikri didelio masto, dažniausiai infrastruktūriniai, projektai – naujų kelių tiesimas, oro uostų, šachtų, uostų statyba ir kt. Siekiant įvertinti, kaip didelio masto plėtros intervencijos veikia individus ir bendruomenes, poveikio vertinimas buvo įtrauktas kaip būtinas tokių projektų planavimo ir įgyvendinimo elementas.

Panašiu laikotarpiu JAV paplito ir politinių instrumentų, tokių kaip reglamentai¹, poveikio vertinimas (angl. *Regulatory Impact Assesment*), kurio tikslas buvo detaliam įvertinti potencialų jų poveikį. Tokia analize siekta nustatyti, kiek tikėtina, kad naujosios taisyklės duos norimų rezultatų. Taip pat šis modelis naudojamas identifikuoti potencialius šalutinius poveikius, pavyzdžiui, numatyti neplanuotas išlaidas, susijusias su nauju reglamentu. Tokia analizė, vadinama *informuotu sprendimų priėmimu*, buvo atliekama prieš kiekvieno naujo vyriausybės reglamento išleidimą (Berger, 2008).

Didžiojoje Britanijoje reglamentų poveikio vertinimas daug metų buvo laikomas pagrindiniu įrankiu gerinti politikos formavimo proceso kokybę. Šiam procesui vadovavo vienas iš Ekonomikos ministerijos padalinių, vadinamas *Reguliavimo gerinimo departamentu* (angl. *Better Regulation Executive*), kurio išleistomis gairėmis ir šiandien naudojasi dauguma Didžiosios Britanijos centrinės valdžios institucijų. 2007 metais šis departamentas pristatė naują poveikio vertinimo koncepciją, kurioje didesnis dėmesys skiriamas siekiui naudą ir išlaidas įvertinti skaitiniais vienetais. Taip pat numatoma neapsiriboti tik reglamentų poveikio vertinimu, nes pripažįstama, jog ne tik jie, bet ir kiti valdžios kuriami mechanizmai, kaip antai finansavimo ir kt., veikia verslą, nevyriausybinių sektorių ir visuomenę, todėl ir pastarųjų poveikis taip pat turi būti matuojamas. Reguliavimo gerinimo departamentas iki šiol yra pagrindinis Didžiosios

¹ Autorės pastaba: čia ir kitur reglamentai – vyriausybės nustatomi teisiniai apribojimai.

Britanijos organas, atsakingas už valdžios institucijų poveikio vertinimo procedūras (*The Better Regulation Executive*).

Nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio vidurio priemonių užtikrinti, kad būtų vertinamos visos jos finansuojamos programos, ėmėsi ir Europos Komisija. Europos Taryba, posėdžiavusi 2001 m. birželį Goteberge (Švedija) bei gruodį Lakene (Belgija), priėmė dvi svarbias su šiuo klausimu susijusias nuostatas. Buvo nuspręsta vertinti siūlomus politinius sprendimus ir programas ekonomiškai, socialiniais ir aplinkos aspektais; supaprastinti ir pagerinti reguliavimo aplinką (Presidential Conclusions, Goteborg, 2001; Presidential Conclusions, Lenken, 2001).

Netrukus po šių politinių nuostatų paskelbimo, remiantis Europos darnaus vystymosi strategija, Europos Komisija ėmėsi konkrečių veiksmų gerinti politikos formavimą, vienas iš kurių buvo 2002 metais pristatyta poveikio vertinimo koncepcija (Communication from the Commission on Impact Assessment, 2002). Pastaroji pakeitė anksčiau taikytą vertinimo pagal atskirus sektorius metodologiją ir pasiūlė programų ekonominę, socialinę ir aplinkos poveikį vertinti integruotai. Koncepcijoje išdėstytas poveikio vertinimo modelis apėmė: problemos identifikavimą, uždavinių ir tikslų išsikėlimą, galimų kelių įgyvendinti numatytus uždavinius identifikavimą ir tikėtino poveikio ekonominio, socialinio ir aplinkos aspektų numatymą. Taip pat šis modelis leido išryškinti potencialius programos ar politikos privalumus bei trūkumus, ryšius ir sinergiją tarp skirtingų iniciatyvų ir ekonominio efektyvumo laipsnį. Tais pačiais metais Europos Komisija išleido Europos Sąjungos finansuojamų programų vertinimo gaires (Impact Assessment Guidelines, 2006), kurios paskutinį kartą atnaujintos 2006 metų kovo mėnesį.

Politiame lygmenyje poveikio vertinimo koncepcija yra taikoma ir Lietuvoje. 2003 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“. Šiuo nutarimu nurodoma, jog bazinis poveikio vertinimas turi būti atliekamas visiems Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikiamų svarstyti sprendimų projektams, o tokiems, kurių įgyvendinimas turėtų didelę įtaką, būtinas ir išplėstinis poveikio vertinimas. Nutarime aptariamos metodikos tikslas – užtikrinti, kad priimant sprendimus būtų atsižvelgta į galimas jų įgyvendinimo pasekmes. Dokumente išskiriamos sritys, kurioms turi būti įvertintos galimos pasekmės ir poveikis: ekonomika, valstybės finansai, socialinė aplinka, viešasis administravimas, korupcija, aplinka, teisinė sistema, piliečių ir kitų asmenų administracinė našta (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl..., 2003).

Praktiškai visose gairėse įvardijamas pagrindinis poveikio vertinimui keliamas tikslas – visapusiškai atskleisti tam tikros veiklos sukeltus teigiamus ir neigiamus efektus, o pats terminas apibrėžia šių efektų matavimo procedūrų ir metodų visumą. Taip pat šia veikla siekiama įvertinti, koku mastu projektas ar programa sukėlė siekiamus pokyčius tikslinėje grupėje. Kartu poveikio vertinimas yra įrankis išvengti, sumažinti ar valdyti poveikį, kurį gali partirti individai ir bendruomenės (Stanley et al., 2004).

Pasaulio banko poveikio vertinimo ekspertas A. Lengovini poveikio vertinimą vadina rinkiniu *tikslų analitinių metodų, naudojamų palyginti pasekmes, kurios pasireiškė nevykdant veiklos, su veiklos duotomis pasekmėmis* (Lengovini, 2006).

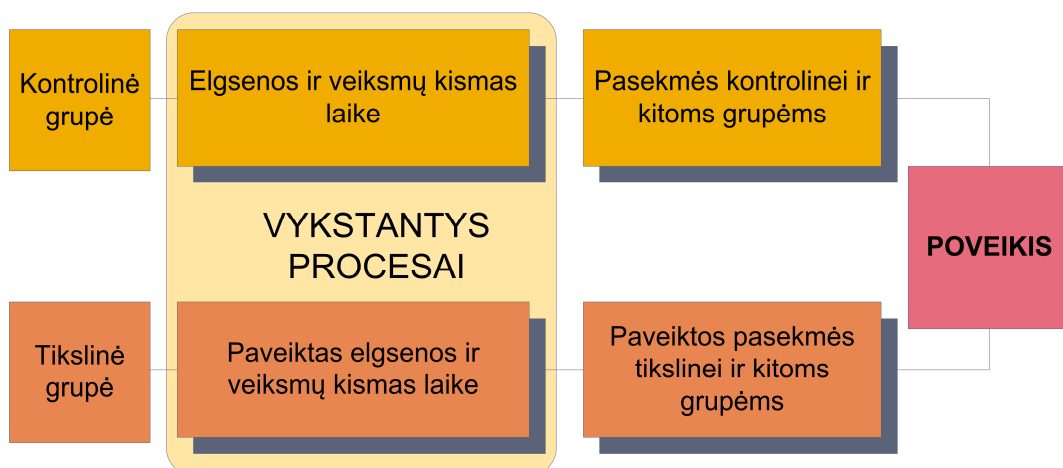
Poveikio vertinimui keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

- nustatyti poveikį, apimančią planuotus ir neplanuotus efektus;
- įvertinti šio poveikio mastą;
- nustatyti ir iširti pagrindinius priežastinius ryšius tarp veiklos ir jos sukulto poveikio (Snodgrass, 2006).

Poveikis gali būti matuojamas prieš pradedant veiklą (lot. *ex ante*), po jos (lot. *ex post*) ar bet kurioje vykdymo stadijoje. *Ex ante* yra planavimo proceso dalis, kuria siekiama numatyti potencialių poveikį. *Ex post* vertinimu siekiama pamatuoti veiklos duotą naudą ir gauti informacijos ateities veiklų planavimui. Tarpinis vertinimas dažniausiai atliekamas siekiant įvertinti tarpinius rezultatus bei, esant reikalui, koreguoti veiklą (Kirkpatrick and Hulme, 2001).

Dažniausiai poveikio vertinimas remiasi prielaida, jog atliekami veiksmai darys įtaką tikslinei grupei būtent taip, kaip to buvo siekiama, o vertinimo procesas turi patvirtinti arba paneigti šią prielaidą. Vertinant poveikį svarbu pamatuoti ne tik kaip dėl tam tikrų veiksmų pasikeitė tikslinės grupės elgesys ar veiksmai, tačiau ir koks rezultatas būtų, jei įtaka nebūtų daroma. Toks vertinimas, be abejo, sukelia tam tikrų metodologinių problemų, nes neįmanoma vienu metu tai pačiai tikslinei grupei daryti įtaką ir jos nedaryti. Dėl to projektų poveikio vertinimui dažnai naudojamos kontrolinės arba lyginamosios grupės, kurios yra analogiškos arba panašios į tikslinę grupę, tačiau nėra niekaip veikiamos. Tokiu atveju tie patys rodikliai matuojami abiejose grupėse ir lyginami gauti rezultatai (2 schema).

2 schema. Bendrasis poveikio grandinės modelis (Kirkpatrick, Hulme, 2001)

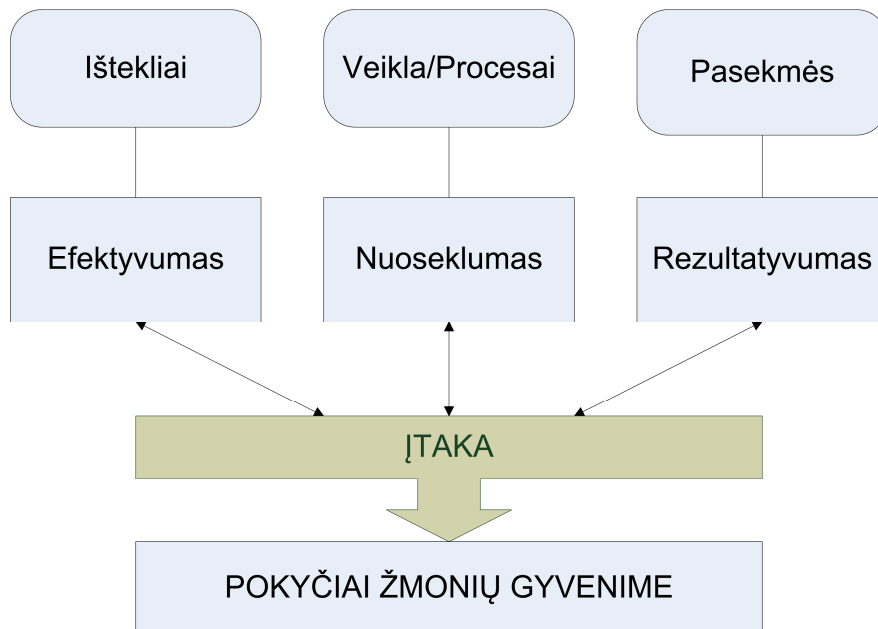

Pokyčių susiejimas su veikla ir jų ryšių analizė yra viena pagrindinių poveikio vertinimo metodologinių problemų. Kuo „tolimesni“ nuo veiklos poveikį siekiama įvertinti, tuo šis uždavinys darosi sudėtingesnis, nes tikslinę grupę veikia daugiau išorinių veiksnių. Tokia pati tendencija pasireiškia ir ver-

tinant poveikį laiko atžvilgiu – kuo ilgesnis laiko tarpas praėjo nuo vykdytos veiklos, tuo sudėtingiau susisieti poveikį su ja (Rond, 2001).

Kai kuriais atvejais vertinant poveikį matuojamas ir veiklos efektyvumas², nuoseklumas bei rezultatyvumas³ (Roche, 1999). Roche teigia, jog jo įtraukti elementai – efektyvumas, nuoseklumas ir rezultatyvumas – suteikia papildomos informacijos vertinant veiklą. Efektyvumas padeda atskleisti, kaip siejasi indėlis ir išdavos, įvertinti, ar tos pačios pasekmės galėjo būti pasiektos pigiau, arba atvirkščiai – ar įdėjus šiek tiek daugiau išteklių būtų gauti geresni rezultatai. Rezultatyvumo vertinimas padeda nustatyti, kokia apimtimi buvo pasiekti rezultatai. Nuoseklumo vertinimas padeda nustatyti, ar siekiamoms pasekmėms buvo naudoti tinkami metodai (3 schema).

3 schema. Ryšiai tarp efektyvumo, nuoseklumo ir rezultatyvumo (Roche, 1999)

Dažnai poveikio vertinimas painiojamas su artimomis jam sąvokomis, pirmiausia su vertinimu (angl. *evaluation*) bendraja prasme. Kitaip tariant, bet kokio pobūdžio veiklos vertinimas vadinamas poveikio vertinimu. Reikia pastebėti, kad *vertinimas* turėtų būti laikomas bendresne sąvoka, apimančia visų veiklos aspektų, o ne tik pasekmių, matavimą. Bendrojoje vertinimo teorijoje išskiriamos 5 vertinimo kategorijos:

- **Poreikių vertinimas** (angl. *needs assessment*) – analizuoja problemos, kurią siekiama spręsti, pobūdį.
- **Veiklos pagrindimo vertinimas** (angl. *program theory*) – analizuoja, kaip veikla bus organizuojama ir kaip šis organizavimas padės siekti rezultatų.

² Autorės pastaba: efektyvumas suprantamas kaip santykis tarp pagaminto produkto ir/ar paslaugų apimties ir jiems panaudotų išteklių.

³ Autorės pastaba: rezultatyvumas suprantamas kaip tikslų pasiekimo lygis, taip pat kaip santykis tarp pasiektos efekto ir tikslams pasiekti panaudotų išteklių.

- **Procesų analizė** (angl. *process analysis*) – vertina, kaip veikla yra įgyvendinama.
- **Pasekmių vertinimas** (angl. *outcomes evaluation*) – vertina veiklos rezultatus.
- **Kaštų-naudos ir kaštų-efektyvumo analizės** (angl. *cost-benefit/cost effectiveness analyses*) – analizuoja veiklos efektyvumą (Rossi, Lipsey, Freeman, 2004).

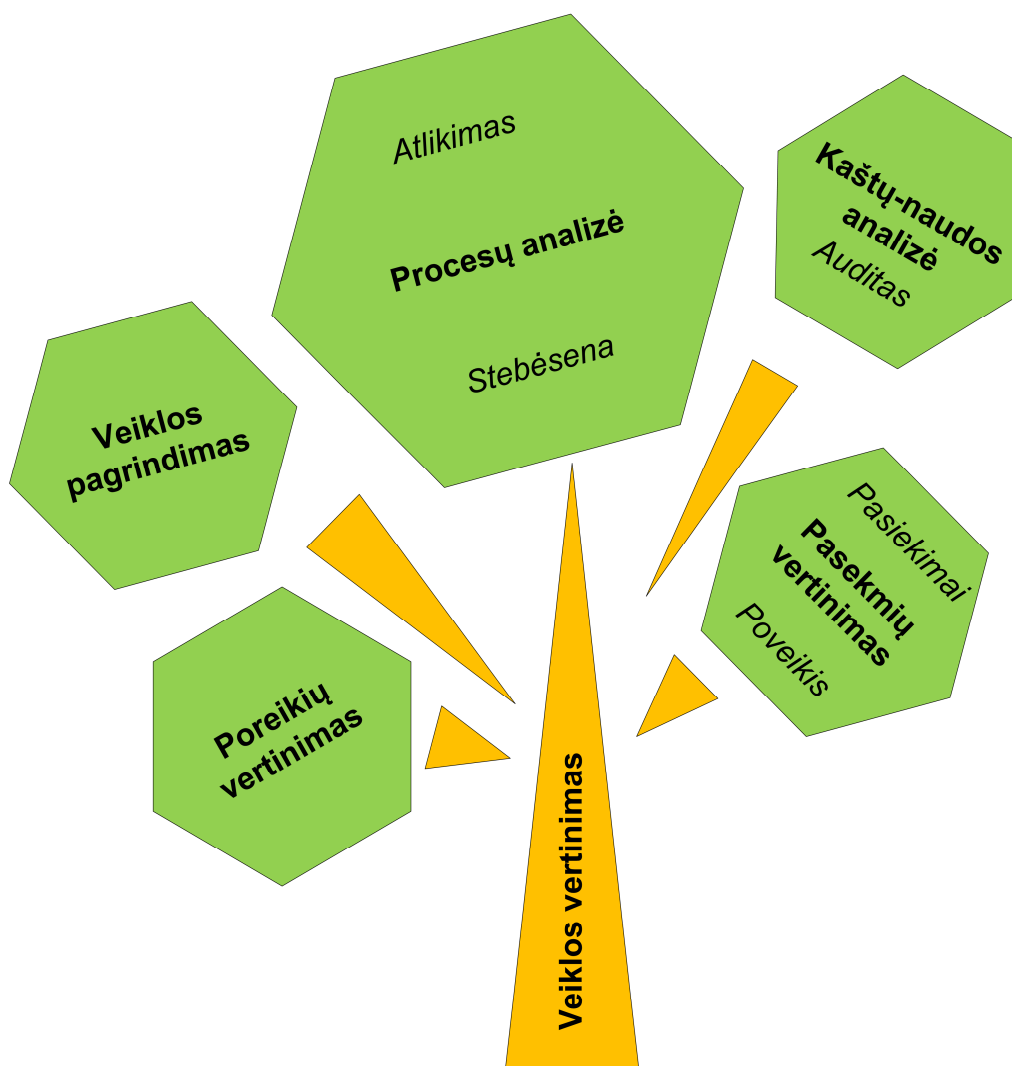
Kitas dažnas šiame kontekste terminas yra *veiklos vertinimas* (angl. *performance measurement*). Jis gali būti apibrėžiamas kaip *nuolatinis stebėjimas ir fiksavimas, kaip veiklos pasiekimai atitinka jai keltus tikslus*. Paprastai veiklo atlikimo vertinimas yra *grindžiamas statistiniais duomenimis ir leidžia lyginti vertinamųjų pažangą* (Performance Measurement and Evaluation, 2005).

Artimomis sąvokomis gali būti laikomas ir veiklos *auditas* bei *stebėseną*. Audito metu siekiama įvertinti, ar tikrinama veikla yra ekonomiška, efektyvi bei veiksminga, ir atskleisti jos tobulinimo galimybes. Šiuo atveju vertinami veiklos rezultatai, tačiau pagrindinis tikslas išlieka nustatyti, ar buvo taupiai ir racionaliai naudojami materialieji, darbo ir finansiniai ištekliai, bei ieškoma būdų, kaip pagerinti veiklos efektyvumą, mažinti visų rūšių išlaidas (Puškorius, 2004). Tuo tarpu veiklos stebėseną suprantama, kaip *besitęsiantis duomenų rinkimo ir jų analizės procesas, kurio metu lyginama, kaip projektas, programa ar viešoji politika yra įgyvendinama atsižvelgiant į siekiamus rezultatus*. Galima teigti, jog veiklos stebėseną – tai nenutrūkstama tikslų įgyvendinimo patikra (Damirova ir Šnapštienė, 2005).

Bene artimiausia poveikio vertinimui sąvoka – *pasekmių vertinimas* (angl. *outcomes evaluation arba outcome-based evaluation*). Matuojant pasekmes siekiama įvertinti, kokie buvo veiklos rezultatai. Pagrindinis skirtumas yra tas, jog *pasekmių vertinimas* apima ne tik *poveikį*, bet ir trumpalaikes pasekmes, t. y. *pasiekimus*.

Siekdama aiškiau parodyti apžvelgtų terminų hierarchinius ryšius, autorė sudarė šių sąvokų medį (1 paveikslas).

1 paveikslas. Veiklos vertinimo sąvokų medis

Apibendrinant reikėtų pabrėžti, jog poveikio vertinimas yra tik viena iš veiklos vertinimo sričių, pasižyminti išskirtiniu dėmesiu padarytai įtakai ir ilgalaikėms pasekmėms bei ryšių su vykdyta veikla analize. Poveikio vertinimas specifiškas dar ir tuo, jog dažnai apima vertinimą, kas būtų, jei veikla nebūtų vykdoma. Poveikio vertinimą galima vadinti vienu iš pasekmių vertinimo elementų, kurių kiti būtų pasiekimų ir rezultatų vertinimas.

1.3. Poveikis ir jo vertinimas bibliotekininkystėje

Bibliotekų veikla ilgą laiką buvo vertinama pagal jų paslaugų kokybę, prieinamumą, efektyvumą bei ekonomiškumą. Bibliotekos fiksavo tokius rodiklius kaip aptarnaujamų lankytojų skaičius, fondų dydis, dokumentų išduotis, tarpbibliotekinis skolinimasis, personalo skaičius, išlaidos, pajamos ir panašiai. Problema ta, jog XXI amžiuje šie statistiniai rodikliai yra visiškai nepakankami apibrėžti ir vertinti bibliotekos veiklą. Atsakymai į klausimą „kiek daug“ nepateikia išsamaus vaizdo apie bibliotekos vertę vartotojams ir kitoms suinteresuotoms grupėms ir neleidžia priimti sprendimų, susijusių su bibliotekos strategi-

niais tikslais ir planais. Siekiant išplėsti bibliotekų veiklos vertinimo ribas, pastarąjį dešimtmetį imta aktyviau gilintis į jų daromus pokyčius žmogaus gyvenime ir jų vertinimą (Berryman, 2005).

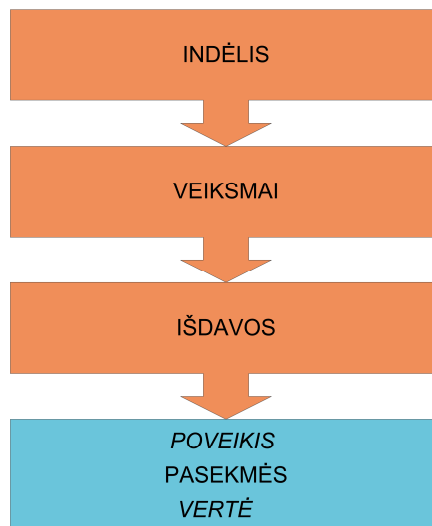
Bibliotekininkystėje poveikio apibrėžimas siejamas su bibliotekos, kaip institucijos arba atskiros jos paslaugos (pvz., renginio) įtaka individams ar bendruomenėms (Brophy, 2006). Apie poveikį individams kalbama ir Amerikos akademinė bibliotekų asociacijos ataskaitoje, kurioje teigiama, jog *bibliotekų poveikiu galima laikyti vartotojo gebėjimų, kompetencijos, požiūrio ar elgsenos pokyčius, atsiradusius dėl sąveikos su biblioteka* (Task force on academic library..., 1998).

Gana paprastą ir lanksčiai pritaikomą apibrėžimą pateikia Vokietijos mokslininkė ir praktikė R. Poll. Pasak jos, *poveikis – tai bibliotekos paslaugų naudojimo rezultatas, įtaka, kurią ji turėjo, ir jos mastas vartotojui* (Poll, 2003). R. Poll ir P. Payne'as (2006) apibrėžia šiuos probleminius klausimus, keliamus nagrinėjant bibliotekų vertę:

- Ar investicijos į bibliotekas atitinka jų ekonominę vertę?
- Ar suteikus galimybę naudotis biblioteka pasiekiami akivaizdi, išmatuojama ir įrodoma vertė?
- Ar gautas poveikis atitinka finansuotojų interesus ir lūkesčius?
- Ar analogiškas efektas galėtų būti pasiektas be bibliotekos įsikišimo?

Analizuodami galimybes įvertinti bibliotekų vartotojams teikiamų paslaugų efektą, P. Payne'as ir R. Poll pasiūlė koncepcinį modelį, iliustruojantį procesą, kaip per į bibliotekas investuojamą indėlį pasiekiami tam tikrų ilgalaikių rezultatų (4 schema).

4 schema. Bibliotekų poveikio grandinė: nuo indėlio iki poveikio (Poll and Payne, 2006)

Šiame modelyje indėliu yra laikomas darbas, ištekliai, informacija. Ant-rasis modelio elementas – veiksmas, kurių imamas, kad indėlis būtų paverstas pasiekimais. Dėl veiksmų gaunamos išdavos – tai kiekybinė pasiektų rezultatų išraiška. Išdavos palaipsniui transformuojasi į pasekmes – matomą veiklos su-keltą praktinį rezultatą. Pasekmes sudaro du elementai – poveikis, kuris aiški-namas kaip padarytos įtakos rezultatas, ir vertė – svarbumas ar vertingumas, faktinės ar potencialios naudos suvokimas.

Pasak P. Payne'o ir R. Poll, pasekmės gali būti skirtingos svarbos. Tikė-tina, kad jos bus teigiamos, tačiau galimi ir neigiami rezultatai, pavyzdžiui, neigiama patirtis, įgyta buvimo bibliotekoje metu, gali daryti neigiamą įtaką požiūriui į pačią biblioteką. Poveikis gali būti tiesioginis (pvz., patenkinus konkretų informacinį poreikį) arba ilgalaikis (pvz., įgijus informacijos paieškos įgūdžių). Tiesioginis poveikis paprastai ir pasireiškia suteikta nauda konkre-čiam vartotojui, o ilgalaikis poveikis pasiekiamas įgyvendinant tokias progra-mas kaip vaikų raštingumo ugdymas, informacinio raštingumo įgūdžių vysty-mas, kultūrinio identiteto formavimas ir panašiai. P. Payne'as ir R. Poll teigia, jog bibliotekų poveikis labai priklauso ir dažniau papildo ankstesnę vartotojų patirtį nei radikaliai pakeičia jų požiūrį. Jie pastebi, kad poveikis didėja, jeigu vartotojas pats yra motyvuotas vystyti savo gebėjimus, kompetencijas ar keisti elgseną, ir yra akivaizdžiau matomas esant ilgalaikiam procesui. R. Poll ir P. Payne'as taip pat identifikuoja bibliotekų poveikio vertinimui būdingas pro-blemas:

- Bibliotekų paslaugų vertė skirtingai suvokiama ir duoda skirtingą poveikį skirtingoms vartotojų grupėms, pavyzdžiui, mokymai, kaip naudotis elektroninėmis duomenų bazėmis bus mažiau vertingi žmo-nėms, kurie turi mažai informacijos paieškos įgūdžių ir nespėndžia konkrečios informacijos poreikio problemos, nei tiems, kurie turi aiškų poreikį ir motyvaciją.
- Duomenys, svarbūs vertinimo procesui, ne visada yra prieinami dėl asmens duomenų apsaugos reguliavimo, pavyzdžiui, informacija apie vartotojo išsilavinimą.
- Labai sudėtinga užtikrinti ilgalaikį veiksmingumą, jei nėra galimy-bės tirti tuos pačius vartotojus.
- Poveikio vertinimo tyrimai yra brangūs ir užima daug laiko (R. Poll and P. Payne, 2006, p. 5).

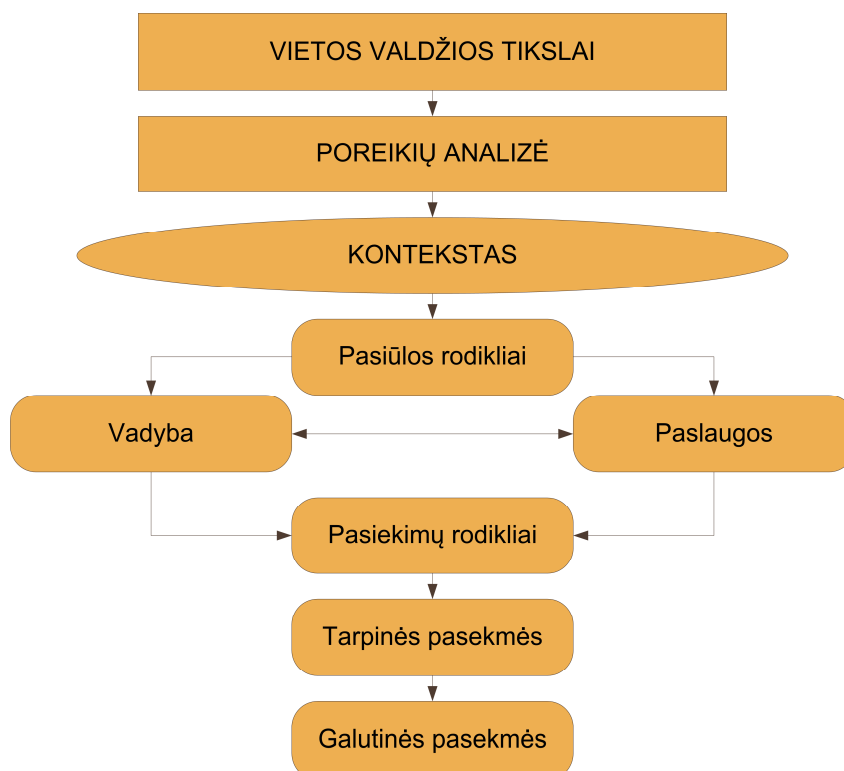
Vis dėlto sudėtingiausia bibliotekų poveikio vertinimo problema moks-lininkai laiko išskyrimą, kokią įtaką padarė biblioteka, o kokią – kitos instituci-jos ir aplinkybės, veikiančios vartotojo elgesį, įgūdžius bei kompetenciją. Ši problema itin išryškėja, siekiant įvertinti bendrą bibliotekos ir jos paslaugų po-veikį vartotojams. Lengviau išmatuojamas atskiros veiklos – diegiamos naujos paslaugos ar vykdomos programos – poveikis (R. Poll and P. Payne, 2006).

1.3.1. Bibliotekų socialinio ir ekonominio poveikio vertinimo modeliai

Būtinybę neapsiriboti veiklos statistinių rodiklių matavimu vieni pirmųjų įvardijo Didžiosios Britanijos Šefildo universiteto prof. Bobas Usherwoodas ir jo kolegė Rebeca Linley (Usherwood and Linley, 1999). Jie iškelė bibliotekų socialinio audito idėją, apimančią bibliotekų socialinio ir ekonominio poveikio, taip pat jų veiklos pasekmių ir socialinės misijos ryšių analizę. Savo tyrimu Usherwood siekė sukurti įrankį, leisiantį matuoti bibliotekų veiklos socialinį poveikį, susiejant jį su išsikeltais tikslais, ištirti viešųjų bibliotekų socialinį bei ekonominį poveikį ir analizuoti, kiek bibliotekos veikla praktiškai atliepia jos socialinę misiją.

B. Usherwoodas bibliotekų tyrimui pritaikė socialinių procesų audito modelį, kurio pagrindiniai elementai yra tikslai, indėlis ir pasekmės. Bibliotekų veiklą jis vertino tirdamas vartotojų ir kitų suinteresuotų grupių suvokimą apie gaunamą naudą ir tam naudojo kokybinius tyrimo metodus. Po šio tyrimo B. Usherwoodas pasiūlė bibliotekų socialinio poveikio vertinimo modelį (5 schema).

5 schema. B. Usherwoodo socialinio viešųjų bibliotekų poveikio vertinimo modelis (Usherwood, Linley, 1999)

Šis modelis labai svarbus tuo, jog pristatė daug bibliotekų veiklos vertinimo naujovių, visų pirma, atkreipė dėmesį į bibliotekos misijos sąsajas su finansuojančių institucijų tikslais ir būtinybę atsižvelgti į dalininkų interesus. B. Usherwoodas tyrimui naudojo kokybinius metodus, kurie leidžia gerai atskleis-

ti poveikį, jo priežastis ir ryšį su vykdyta veikla. Kita vertus, šis metodologinis pasirinkimas sukėlė ir tam tikrų apribojimų – dėl kokybinių tyrimų specifikos nesugebėta pasiekti aiškių išvadų apie viešųjų bibliotekų poveikio mastą, nes pastarieji neleido išreikšti tyrimo rezultatų skaitine išraiška ir jų apibendrinti.

Didelį darbą vertinant bibliotekų veiklos pasekmes padarė Mičigano universiteto profesorė Joana C. Durrance ir Vašingtono universiteto mokslininkė Karen E. Fisher. Remiamos Jungtinių Amerikos Valstijų Muziejų ir bibliotekų paslaugų instituto (anlg. *The Institute of Museum and Library Services*) jos sukūrė ir bibliotekoms pasiūlė į pasekmes orientuoto veiklos vertinimo modelį (6 schema).

6 schema. Pasekmių modelis (Durrance, Fisher, 2002, 2005)

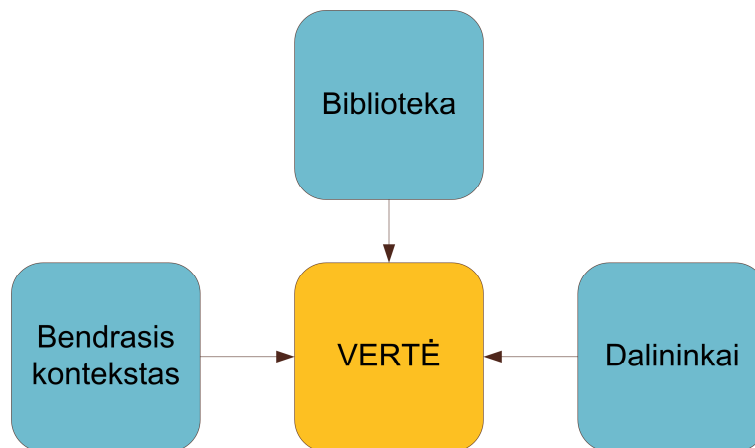

Modelio autorės teigia, jog pasekmės kyla iš tam tikrų veiksmų kombinacijos ir todėl priklauso nuo kiekvieno komponento stiprybių (ar silpnybių). J. C. Durrance ir K. E. Fisher, kitaip nei daugelis kitų, be indėlio siūlo analizuoti ir bibliotekos paslaugų teikimo modelį bei institucinius veiksmus, tokius kaip personalas ar specifinės veiklos. Autorės pažymi, jog pastarosios, išskyrus leidinių išdavimą, dažniausiai yra menkai įtraukiamos į apskaitą ir vertinamos. Modelio centre – su vartotojais susiję veiksniai. Siūloma atsižvelgti, su kokiais poreikiais, požiūriais ar vertybėmis vartotojai ateina į biblioteką, nes pastarieji turės įtakos pasekmėms. Būtent dėl šių skirtumų tos pačios paslaugos poveikis skirtingiems vartotojams nebus identiškas. Paskutiniai du modelio elementai – išdavos ir pasekmės – yra tradiciniai, pasikartojantys daugumoje poveikio vertinimo modelių.

J. C. Durrance ir K. E. Fisher modelis vertingas tuo, jog apima vertinamos bibliotekos paslaugos kontekstą, kuris menkai paliečiamas kituose modeliuose. Kita vertus, modelis turi savo ribojimų – vertinimas neapima ir neįtraukia dalininkų lūkesčių ir jų užduodamų tikslų, kurie itin aktualūs vėliau taikant vertinimo rezultatus dalininkams paveikti.

Vieną iš pirmųjų poveikio vertinimo modelių, palietusių ekonominę bibliotekų vertę, 3-iojoje Nortumbrijos tarptautinėje konferencijoje, skirtoje bibliotekų ir jų paslaugų vertinimui, pristatė Australijos mokslininkė ir praktikė Jennifer Cram (1999). Bibliotekų poveikį ji apibrėžė kaip *apčiuopiamą naudą, kurią iš bibliotekų veiklos ir naudojimosi jomis gauna bendruomenė* (Cram, 1996). J. Cram modelio centrinė ašis yra bibliotekų vertė (7 schema).

7 schema. Konceptinis vertės matavimo modelis (Cram, 1999)

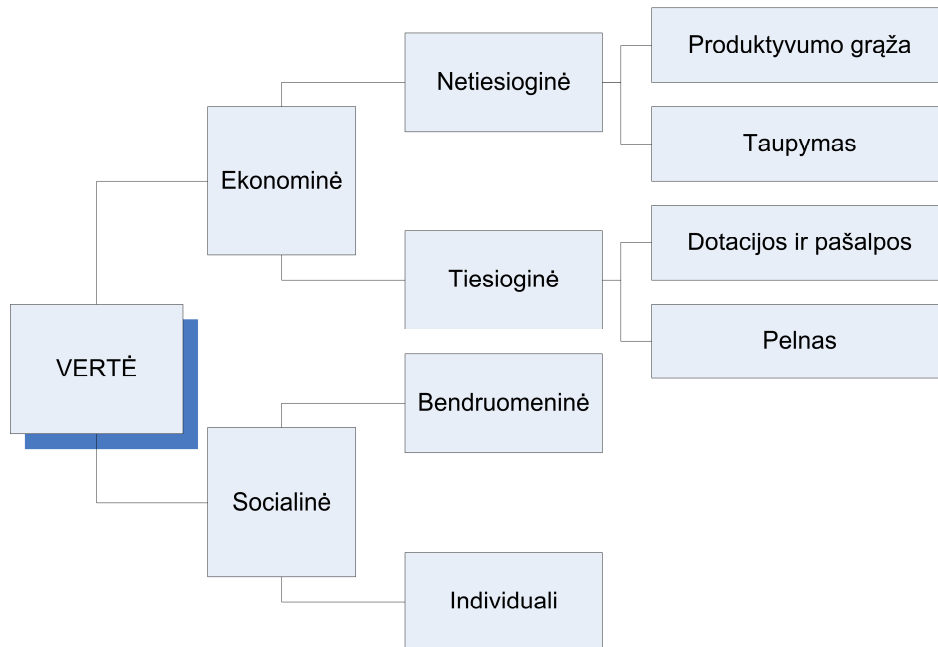
J. Cram teigia, jog bibliotekoms vertė yra *subjektyviai priskiriama ir susijusi su suvokiama aktualia ar potencialia nauda*. Taip pat bibliotekos nevaldo vertės tiesiogiai, tačiau valdo procesus ir paslaugas, priimdamos sprendimus, kurie *gali nulemti vertės augimą vartotojams ar dalininkams*. Nagrinėdama vertės sąsają su poveikiu, J. Cram teigia, jog paslaugos poveikis pasireiškia įtaka jos naudotojui. Tuo tarpu pasekmės yra realizuota nauda arba pasireiškusi žala, kylanti iš poveikio. Taigi vertės matavimu ji vadina pasekmių matavimą, kurios apima naudą, gaunamą iš bibliotekos indėlio. Kad pastarąjį būtų galima išmatuoti, būtina identifikuoti ir įvertinti realizuotą naudą. J. Cram pastebi, kad šiuo atveju būtina išplėsti tradicinio indėlio–veiklos–išdavų modelio ribas. J. Cram modelis taip pat apima skirtingas dalininkų grupes ir būtinybę atsižvelgti į tai, ką jie suvokia kaip vertę. Deja, autorė detaliau nepaaiškina, koks jų vaidmuo vertinimo procese.

Kalbėdama apie vertės matavimą J. Cram teigia, jog tai nėra objektyvios tiesios ieškojimas, o veikiau *informacijos apie vertę rinkimas ir analizė, siekiant ją panaudoti bibliotekos veiklos testinimui užtikrinti*. Praktiškai siūlomas metodas – vartotojų pasitenkinimo matavimas, nors pati modelio autorė pastebi, jog vartotojų pasitenkinimas gali būti tik tarpinis vertės matas, turintis rimtų trūkumų. Pastaraisiais autorė įvardija čia itin didelę reikšmę turinčius psichologinius veiksnius, taip pat neaiškumą, ar matuojamas vartotojo pasitenkinimas paslauga, ar ją suteikus gauta informacija.

Nors autorė pateikia ribotus metodologinius sprendimus, jos modelis vertingas dar ir tuo, kad jame atskleisti ir įvardyti įvairūs vertės aspektai (8

schema). J. Cram kalba ir apie ekonominę naudą, kuri apima indėlį į vietos ekonomiką per darbuotojų algas, atliekų taupymą, atsirandantį dėl dalijimosi knygomis ir žurnalais ir panašiai.

8 schema. Bibliotekų vertės aspektai (Cram, 1999)

J. Cram modelis buvo praktiškai išbandytas Australijos Kvinslando (angl. *Queensland*) akademinėje bibliotekoje. Šis tyrimas apėmė vartotojų patitenkinimo matavimą tiek paslaugos suteikimo, tiek gautos informacijos atitikimo vartotojo lūkesčius prasmėmis, taip pat investicijų grąžos vertinimą. Autorė priėjo prie išvados, kad vertė yra sunkiai išreiškiamą ir todėl sunkiai pamatuojama. Taip pat ji išsakė įdomią išvalgą, jog vertės matavimo procesas yra svarbesnis už patį rezultatą, bent jau pačiai organizacijai, nes reikalauja gerai įvertinti visas prielaidas ir įvairių suinteresuotų grupių interesus.

Nors, kaip teigia J. Cram, bibliotekų vertė dažniausiai yra neapčiuopiamą ar net simbolinę, auganti konkurencija dėl vartotojų ir rėmėjų skatina bibliotekų bandymus apibrėžti savo ekonominę vertę. Norvegijos mokslininkė S. Aabo teigia, kad *bibliotekos ekonominė vertė individams ir bendruomenei gali būti dvejopa: tiesioginė ir netiesioginė*. Tiesioginę naudą gauna bibliotekų lankytojai, naudodamiesi įvairiomis paslaugomis, pavyzdžiui: įvairių vaizdo įrašų, žurnalų, knygų skolinimasis, sutaupo nemažai pinigų, lyginat su tuo, kiek jiems tektų sumokėti, jei visa tai jie siektų įsigyti (Aabo, 2005). Netiesioginė nauda – tai *bibliotekų teikiama nauda, kurią gauna šalies ūkis ir kiekvienas gyventojas, nors ir tiesiogiai nesinaudodamas bibliotekos paslaugomis, pavyzdžiui, naudojimas bibliotekoje esančia informacija didina žinių ir įgūdžių bagažą, o tai atitinkamai kuria išsilavinusių žinių visuomenę, kuri savo veikla ir nuopelnais prisideda prie šalies ekonomikos gerėjimo* (Holt, 2007).

Šiandieniuose bibliotekų ekonominės vertės tyrimuose plačiausiai paplitusios dvi metodologinės išeitys: kaštų-naudos analizė (angl. *cost-benefit analysis*) arba investicijų grąža (angl. *return on investment*) bei vertės įkainojimas (angl. *contingent valuation*). Išlaidų-naudos analizė plačiai naudojama verslo sektoriuje, kur taikoma įvertinti mokamas paslaugas ir jų naudą vartotojams. Sekant šiuo metodu pirmiausia identifikuojama ir apskaičiuojama tiesioginė (piniginė) nauda, kurią gauna bibliotekos lankytojai, naudodamiesi paslaugomis; nustatomos ir apskaičiuojamos išlaidos, susijusios su paslaugos teikimu; atliekamas išlaidų ir naudos palyginimas. Toks vertinimas suteikia tikslius ir aiškius duomenis apie indėlio į bibliotekas panaudojimą bei su tuo susijusias naudas, tačiau autoriai pastebi, jog šiuo metodu tirti ne pelno siekiančias institucijas ir jų paslaugas yra gana sudėtinga (Holt and Elliott, 2002).

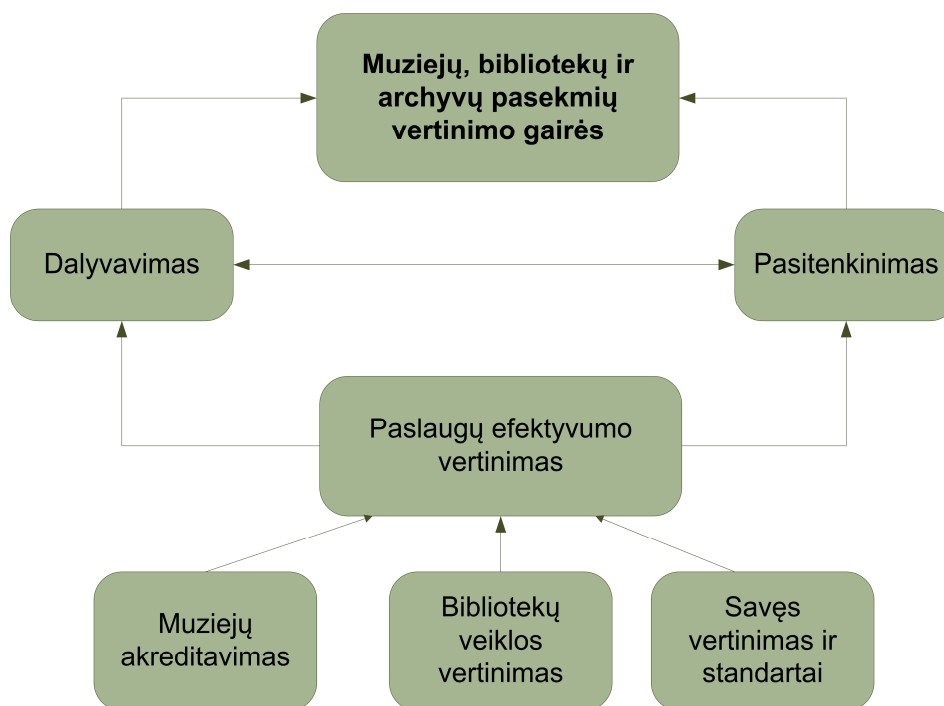
Kitas plačiai taikomas metodologinis sprendimas – ekonominės vertės įkainojimas, naudojamas viešųjų gėrybių vertei nustatyti. Pagrindinis šio metodo tikslas – išsiaiškinti žmonių norą ir pasiryžimą mokėti pinigus už tai, kad viešosios gėrybės ir toliau jiems būtų teikiamos (Aabo, 2005a). Jis leidžia įvertinti bibliotekos vertę vietos bendruomenei dviem pjūviais – per norą priimti (angl. *willingness to accept*) ir norą mokėti (angl. *willingness to pay*). Bendruomenės nariai yra apklausiami siekiant išsiaiškinti, kiek jie sutiktų mokėti už tai, kad bibliotekos paslaugos ir toliau jiems būtų teikiamos nenutrūkstamai (arba jei bibliotekos tame regione nėra, tai kiek jie sutiktų sumokėti už tai, kad turėtų galimybę naudotis bibliotekos paslaugomis). Taip pat vertinama, kokia, anot respondentų, turėtų būti minimali išmoka, kurią jie priimtų kaip kompensaciją už tai, jog bibliotekos paslaugų teikimas būtų nutrauktas (Pung et al., 2004). Šis metodas labai plačiai taikomas bibliotekų ekonominės vertės tyrimuose, ypač Jungtinėse Amerikos Valstijose, tačiau egzistuoja ir tam tikri jo apribojimai. Autoriai pastebi, kad išreikštas noras mokėti yra mažiau patikimas nei noras priimti kompensaciją, taip pat pažymi didelį respondentų, nesutinkančių ar negalinčių įvertinti paslaugos pinigais, skaičių (Worth their weight, 2007). P. Brophy'io (2006) teigimu, metodas nėra itin patikimas dar ir todėl, jog žmonės linkę pervertinti sumą, kurią jie realiai sutiktų mokėti už paslaugą.

Galima pastebėti, kad pastaraisiais metais pavieniai bibliotekų poveikio vertinimo tyrimai perauga į platesnį šios koncepcijos taikymą bibliotekininkystės srityje. 2007 m. Didžiosios Britanijos Muziejų, bibliotekų ir archyvų taryba išleido strategines gaires (*Securing excellence; delivering for communities*, 2007), kuriose teigė, jog egzistuojantys veiklos vertinimo mechanizmai neatspindi šiuolaikinių muziejų, bibliotekų bei archyvų vaidmenų visuomenėje. Naujųjų gairių tikslas – pasiūlyti tokius šių institucijų veiklos vertinimo būdus, kurie *atspindėtų poveikį įgyvendinant įvairių sektorių tikslus ir prioritetus*. Dokumente neatsisakoma tradicinių veiklos vertinimo būdų, tačiau iškeliami būtinybė juos susieti su pasekmių rodikliais. Tarybos pasiūlytą modelį sudaro trys pagrindiniai elementai (9 schema):

- **dalyvavimas** – apimantis tai, kas ir kiek naudojasi paslaugomis;

- **pasitenkinimas** – kaip vartotojai vertina sąveiką su biblioteka, muziejumi ar archyvu;
- paslaugų **efektyvumo** vertinimas.

9 schema. Muziejų, bibliotekų ir archyvų pasekmių gairės
(Securing excellence, delivering for communities, 2007)

Šio dokumento pagrindu rengiamos nacionalinės bibliotekų veiklos vertinimo gairės, kurių vienas iš uždavinių – įvertinti paslaugų kokybę per pasekmių bei poveikio individams ir bendruomenėms prizmę. Nors gairės tradiciškai turės visapusiškai atspindėti bibliotekų veiklą – prieigą, išteklius, kokybę, efektyvumą, paslaugų pasiūlą, – nauja yra tai, jog šiuos elementus siūloma vertinti platesniame bendruomeninių tikslų – sveikatos, švietimo, užimtumo, socialinės sanglaudos ir kitų – kontekste. Šiose srityse siūloma fiksuoti bibliotekos įtaką lankytojų įgūdžiams, žinioms ir supratimui, veiklos efektyvumui, asmeniniam efektyvumui ir kūrybiškumui, požiūriui ir vertybėms.

Šiuo metu gaires sudaro rodiklių rinkinys, kuris buvo sudarytas atsižvelgiant į vietos bendruomenės ir valdžios institucijų interesus. Prie šio rinkinio yra pasiūlyti du rodikliai, įvardijami kaip „pasekmes papildantys“, – tai bendruomenės pasitenkinimas paslaugomis (rodiklis „Procentas gyventojų, kurie yra labai patenkinti arba patenkinti bibliotekos paslauga“) ir bibliotekos naudojimas (rodiklis „Bendras sąveikų su biblioteka skaičius 1000-čiui gyventojų“), apimantis apsilankymų skaičių, apsilankymų mobiliuoje bibliotekoje skaičių, elektronines užklausas, užklausas telefonu, el. paštu, renginių dalyvius, bibliotekos interneto svetainės apsilankymus ir pan. (Outcomes framework for Museums, Libraries and Archives, 2008).

Panaši iniciatyva vystoma ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Poreikis bibliotekų veiklos vertinimą orientuoti ne į teikiamas paslaugas, bet į naudą, atnešamą vartotojams, pirmąsyk buvo įvardytas Muziejų ir bibliotekų instituto išleistoje ataskaitoje, pavadintoje „Bibliotekų ir muziejų pasekmėmis grįsto vertinimo perspektyvos“. Joje išsakomas poreikis fiksuoti trumpalaikius ir ilgalaikius veiklos rezultatus, taip pat rinkti poveikį liudijančias istorijas. Dokumentu pateikiami Stephen E. Weil ir Peggy D. Rudd darbai, apibrėžiantys bibliotekų ir muziejų vaidmenį šiuolaikinėje visuomenėje. P. Rudd teigia, jog bibliotekinė bendruomenė akivaizdžiai įsitikinusi jos nešama nauda visuomenei ir kad pagrindinis uždavinys turėtų būti sukurti tokią vertinimo sistemą, kuri galėtų patikrinti šią intuiciją. Vertinimui P. Rudd siūlo panaudoti anksčiau apžvelgtą loginį modelį, be to, iškelia poreikį bibliotekose ugdyti poveikio vertinimo kultūrą, kuri leistų pamažu įdiegti šią vertinimo sistemą visose šalies bibliotekose (Perspectives on Outcome Based Evaluation for Libraries and Museums, 2000).

Kai kurie požymiai rodo, kad bibliotekų veiklos vertinime poveikio vertinimo elementai bus diegiami ir globaliu mastu. 2009 m. rugpjūtį Florencijoje vykusioje 8-ojoje Nortumbrijos tarptautinėje bibliotekų veiklos vertinimo konferencijoje IFLA statistikos ir vertinimo komiteto narė R. Poll pristatė planus išplėsti bendrai IFLA statistikos sekcijos ir UNESCO Statistikos instituto kuriamą globalios bibliotekų statistikos modelį, įtraukiant rodiklius apie bibliotekų poveikį vartotojams. Konferencijoje buvo pristatyta pirminė viešosioms bibliotekoms skirta klausimyno versija, kuri po testavimo ir tobulinimo bus pasiūlyta bibliotekų asociacijoms visame pasaulyje. Pirminiame klausimyne, be klausimų apie lankymosi bibliotekoje tikslus ir dažnumą, pateikiami klausimai apie tai, kokią naudą vartotojas gavo pasinaudojęs šiomis paslaugomis. Atsakymų variantai yra susiję su nauda tokiose srityse kaip švietimas, darbo paieška, sveikata, ekonominė veikla, bendruomeninė veikla, laiko taupymas, bendravimas ir kt. Respondentams taip pat pateikiamas klausimas, iš kur jie gautų tą pačią informaciją, jei biblioteka neegzistotų. Pranešėja taip pat užsiminė apie planus atsižvelgti į poveikio vartotojams vertinimą peržiūrint bibliotekoms aktualius ISO standartus, tačiau pagrindine problema ji įvardijo tai, jog dauguma tokių tyrimų yra grindžiami kokybiniais metodais, kuriuos taikyti standartizuotam veiklos vertinimui yra praktiškai neįmanoma.

1.3.2. Bibliotekų socialinio ir ekonominio poveikio tyrimų apžvalga

Remiantis aptartais ir kitais poveikio vertinimo modeliais ir metodais, per pastaruosius 10–15 metų buvo atlikta nemažai empirinių tyrimų. Apžvelgus jų spektrą ir pobūdį matyti, jog mokslininkai ir praktikai gilinasi į įvairius poveikio aspektus. Daugelyje tyrimų išskiriamas socialinis ir ekonominis poveikis, tačiau gilinantis į jų turinį galima pastebėti, jog bibliotekų veiklos kontekste šis atskyrimas daugiau santykinis, o abu konceptai labai susiję. Šiame skyriuje pristatomi tyrimai apžvalgai buvo atrinkti iš Jennifer Berryman (Berryman, 2005) sudarytos bibliotekų poveikio vertinimo tyrimų bibliografijos,

papildytos vėlesnio laikotarpio tyrimais. Dėl didelio tyrimų skaičiaus buvo apsiribota tais, kurių, kaip ir šio mokslinio darbo, objektas yra viešųjų bibliotekų poveikis.

1.3.2.1. Socialinio poveikio tyrimai

Vieną pirmųjų bibliotekų socialinio poveikio tyrimų dviejose Didžiosios Britanijos bibliotekose 1998 metais atliko Bobas Usherwoodas ir Rebeca Linley (Usherwood and Linley, 1998). Tyrimo tikslas buvo įvertinti, kaip bibliotekų vartotojai ir bendruomenių nariai suvokia iš bibliotekos gaunamą naudą. Tyrimo duomenys surinkti naudojant fokusuotų grupinių diskusijų metodą. Kadangi buvo naudojamas kokybinis metodas, konkretūs tyrimo rodikliai nebuvo apibrėžti, tačiau buvo prieita prie keleto labai palankių išvadų, liudijančių socialinę bibliotekų vertę, – itin teigiamai buvo įvertintas bendruomenių nuosavybės jausmas, siejamas su bibliotekų paslaugomis, švietėjiškas bibliotekų vaidmuo, ekonominis poveikis, įtaka skaitymui ir raštingumui, vaidmuo formuojant bendruomenės tapatumą ir pasitikėjimo jausmą. Šio tyrimo rezultatai atskleidė, jog nepaisant geografinių, politinių ar ekonominių skirtumų respondentai panašiai palankiai atsiliepia apie bibliotekas, kaip darančias teigiamą įtaką švietimui, asmeniniam tobulėjimui, asmenybės formavimuisi, prisidedančias prie pilietiškumo ir bendruomeniškumo jausmų puoselėjimo.

Tuo pačiu laiku Pensilvanijoje (JAV) darbą pradėjo Charlsas McClure'as ir Johnas Carlo Bertot'as (McClure and Bertot, 1998), kurie siekė identifikuoti ir įvertinti šios valstijos viešųjų bibliotekų vartotojams duodamą naudą ir daromą poveikį. Mokslininkai naudojo kompleksinę tyrimo metodiką, apimančią apklausas, atvejo studijas, fokusuotų grupių diskusijas ir interviu telefonu. Autoriai priėjo prie išvados, jog, nepaisant nepakankamo valstijos bibliotekų finansavimo, jos duoda didelę naudą. Tarp ryškiausių identifikuotų poveikio sričių minėtina pagalba vystant vietos verslą, vaikų ir suaugusiųjų raštingumo ir skaitymo įgūdžių ugdytas, vyresnio amžiaus žmonių integracija į vietos bendruomenę.

1998 metais Didžiojoje Britanijoje buvo atliktas tyrimas, siekiantis įvertinti bibliotekų poveikį bendruomenių lygmeniu (Matarasso, 1998). Tyrimo metodologiją sudarė 12 atvejo studijų, atliekant giluminius interviu kiekvienoje iš atrinktų vietovių. Tyrimo autoriai priėjo išvadą, jog viešųjų bibliotekų įtaka bendruomenėms visų pirma svarbi asmeniniam vystymuisi, bendruomenės socialinei sanglaudai, vietos identiteto stiprinimui, kūrybingumui. Taip pat užfiksuota teigiama įtaka rūpinimuisi sveikata bei gerove.

Kitas panašiu laikotarpiu Didžiojoje Britanijoje atliktas tyrimas buvo susijęs su viešųjų bibliotekų darbo laiko sutrumpinimu ir, kai kuriais atvejais, jų uždarymu 1986–1997 metais (Proctor et al., 1998; 2000). Buvo tiriama, kokią įtaką šie pokyčiai turi vartotojams, ir rezultatų pagrindu daromos išvados apie bibliotekos vertę ir poveikį. Tyrimas apėmė interviu su bibliotekų vado-

vais bei vartotojais prieš ir po bibliotekų uždarymą ar jų veiklos apribojimą. Pagrindiniai rodikliai, vertinami tyrime, buvo paslaugų prieinamumas vartotojams ir jų naudojimas, o atliekant interviu su vartotojais – jų nuomonė apie patirtą poveikį. Prieita prie išvados, jog bibliotekų uždarymą vartotojai vertina kaip neteisėtus ir pažeidžiančius jų pilietines teises, o bibliotekų teikiama nauja viršija tiesioginę naudą, tokią kaip prieiga prie informacijos. Kadangi tyrimas vyko skirtingose vietovėse, taip pat pastebėta, jog vartotojų vertinimas priklauso nuo konkrečios bibliotekos veiklos rodiklių.

Vienas pirmųjų nacionalinio masto tyrimų Jungtinėse Amerikos Valstijose buvo atliktas mokslininkų J. C. Durrance ir K. E. Fisher (Durrance and Fisher, 2001). Tyrimu buvo siekiama įvertinti viešųjų bibliotekų kuriamų ir prižiūrimų bendruomeninės informacijos tinklų poveikį bendruomenėms. Kokybinis tyrimas apėmė interviu ir fokusuotų grupių diskusijas su bibliotekų darbuotojais ir vartotojais. Tyrimo duomenų pagrindu autorės nurodė, jog bibliotekos teikia pagalbą įveikiant geografinius, skaitmeninius ir kitus barjerus, taip pat sudaro palankias sąlygas gauti socialiai jautrią informaciją. Jos pastebėjo, kad bibliotekos didina nevyriausybinių organizacijų efektyvumą, padeda joms geriau suprasti ir atliepti bendruomenės poreikius, mobilizuoja bendruomenines organizacijas teikiant vietos informaciją, prisideda prie bendruomenės stiprinimo, skatina pilietinį įsitraukimą.

Vėliau mokslininkės tyrimą išplėtė ir užsibrėžė tikslą identifikuoti ir įvertinti bibliotekų veiklos įtaką vartotojams ir bendruomenėms. Tyrimo duomenys atskleidė vartotojų įgūdžių gauti informaciją pagerėjimą, bendrųjų įgūdžių pagerėjimą – išaugusį informacinį raštingumą, komunikacinius gebėjimus, socialinius įgūdžius, su mokymusi susijusius pasiekimus, teigiamus asmenybės pokyčius: savigarbą, pasitikėjimą, požiūrį į gyvenimą ir ateities perspektyvas, išaugusį žinojimą (pavyzdžiui, išplėstas žinias apie bendruomenę), praplėstus socialinius tinklus, pagerintus socialinius santykius, pokyčius socialinėje padėtyje (pavyzdžiui, grįžimą į mokyklą, darbo suradimą, dokumentų įforminimą), pinigų ir laiko taupymą (Durrance and Fisher, 2003).

Buvo keletas tyrimų, kuriais bandyta atskiras bibliotekų socialinio poveikio apraiškas sujungti į tam tikras kategorijas, kurios galėtų būti pagrindas formuluoti tam tikrus poveikio rodiklius. Šio požiūrio laikėsi K. Harris ir M. Dudley'us (Harris and Dudley, 2005), kurie labiausiai orientavosi į bibliotekų įtaką socialinei sanglaudai. Pravedę daugybę fokusuotų grupių diskusijų bei interviu telefonu, mokslininkai priėjo prie išvados, kad socialinio poveikio terminą bibliotekos menkai suvokia, tačiau vis dėlto jis yra viena iš centrinių bibliotekų poveikio ašių. Autoriai analizavo bibliotekų indėlį į socialinio kapitalo plėtrą keturiais aspektais – bibliotekos, kaip išteklių bazės, bibliotekininko, kaip pagalbinko, bibliotekos, kaip vietos, ir bibliotekos, kaip simbolio. Tyrėjai netgi suformulavo rodiklį, apibūdinantį įtaką socialinei sanglaudai: „procentas respondentų, kurie teigia, kad viešojoji biblioteka prisideda prie pozityvių ryšių tarp skirtingų žmonių bendruomenėje stiprinimo“.

Galima rasti ir tam tikrų tyrimų apie bibliotekų poveikio ir valstybinių prioritetų sąsają. Tokį tyrimą 2005 metais inicijavo Britų biblioteka (Libraries impact project, 2005). Šiame tyrime analizuotas bibliotekų indėlis keturiose Didžiosios Britanijos vyriausybės prioritetinėse srityse: vaikai, švietimas, sveikata ir vyresnio amžiaus žmonės. Tyrimas apėmė antrinių duomenų analizę bei pilotines studijas ir pateikė išvadą, kad bibliotekos daro išmatuojamą įtaką šių prioritetinių tikslų siekimui tiek vietos, tiek nacionaliniu mastu. Tyrėjai suformavo rekomendacijas, kad tiriant bibliotekų poveikį turėtų būti analizuojami tokie kiekybiniai rodikliai:

- paslaugų prieinamumas;
- paslaugų naudojimas;
- procentas vartotojų, kurie teigia, jog paslauga daro teigiamą įtaką jų gerovei;
- per biblioteką pasiektos informacijos vertė;
- kaip informacija buvo panaudota;
- kaip biblioteka prisidėjo prie vartotojų gerovės.

Tyrimo išvadose konkrečiau įvardyta nauda siejama su raštingumo įgūdžių vystymu, didesniu visuomenės įtraukimu į rūpinimosi sveikata sritį, vyresnio amžiaus žmonių gerovės didinimu ir savarankiškumo jausmo stiprinimu.

Panašų objektą analizavo Melburne (Australija) atlikto tyrimo autoriai (Libraries Building Communities, 2005). Tyrimu siekiama parodyti, kaip viešosios bibliotekos prisideda prie valdžios ir bendruomenės tikslų. Tyrime derinti įvairūs metodai: fokusuotų grupių diskusijos su vartotojais ir biblioteka nesinaudojančiais gyventojais, bibliotekų personalu, vartotojų apklausos telefonu, giluminiai interviu su sprendimų priėmėjais ir kt. Tyrimo klausimai apėmė tokias sritis:

- kodėl žmonės naudojami arba nesinaudoja biblioteka;
- kokią vertę ir naudą jie gauna naudodamiesi biblioteka;
- kokios kliūtys juos sulaiko nuo naudojimosi biblioteka ir kas paskatintų juos tai daryti dažniau;
- kiek vartotojai yra patenkinti bibliotekos paslaugomis;
- kokius tobulinimus jie siūlytų bibliotekų veiklai.

Tyrimas išryškino, jog didžiausią vertę tiek bibliotekos lankytojai, tiek gyventojai linkę priskirti nemokamoms bibliotekos paslaugoms, taip pat parodė aukštą pasitenkinimo jomis lygį. Taip pat užfiksuota teigiama įtaka gyventojų raštingumui, skaitymo įgūdžiams, IT naudojimo įgūdžiams. Šiame tyrime bene pirmąsyk įvardyta bibliotekos, kaip svarbaus el. valdžios tarpininko, vaidmuo. Tiesa, viena iš tyrimo išvadų nurodo, jog vargu ar skatindamos gyventojus naudotis valdžios paslaugomis bibliotekos išnaudoja visą savo potencialą, tačiau tam būtinas papildomas finansavimas.

Tam tikri socialinio bibliotekų poveikio aspektai buvo nagrinėjami ir Lietuvoje. 2005 m. Komunikacijos fakulteto Bibliotekininkystės ir informacijos instituto studijų profesorė A. Glosienė ir lektorė R. Petuchovaitė su bibliotekininkystės ir informacijos studijų programos studentais atliko tyrimą „Biblioteka, kaip trečioji vieta“. Pagrindiniai tyrimo tikslai buvo išsiaiškinti, kaip Lietuvos gyventojai suvokia ir vertina biblioteką, įvertinti jos, kaip socialinio ir kultūrinio kapitalo kūrėjos, reikšmę bendruomenių kūrimui, apibrėžti svarbą ugdant pilietinę visuomenę, nustatyti jos vietą individo kasdieniame gyvenime. Atliekant tyrimą buvo naudojamas asmeninio pusiau struktūruoto interviu metodas. Tyrimą pristatančiame straipsnyje teigiama, jog didesnę socialinę vertę turi kaimo bibliotekos, kuriose dirba „sava“ bibliotekininkė, ir pati biblioteka suvokiama kaip vieta, kurioje puoselėjami tarpasmeniniai ryšiai, sukuriamas bendruomenės jausmas, partnerystė. Autorės tvirtina, kad užsienio tyrimai rodo, jog biblioteka yra *svarbus socialinio atsinaujinimo, gyvybingumo elementas, skatinantis socialinio kapitalo augimą ir socialinę integraciją*. Tuo tarpu Lietuvoje bibliotekoms atliktį šį vaidmenį trukdo fizinės (materialinės) erdvės trukdžiai. Daroma išvada, jog Lietuvoje bibliotekos nėra pripažintos gyvybiškai reikalingomis erdvėmis. Antra vertus, autorės pabrėžia, jog viešųjų bibliotekų indėlis į daugelio Lietuvos piliečių kultūrinio kapitalo kūrimą yra akivaizdus ir intensyviausiai reiškiasi tam tikrais gyvenimo tarpsniais, susijusiais su formalaus mokymosi laikotarpiais. Konstatuojama, jog *viešosios bibliotekos Lietuvoje neišnaudoja savo potencialo skatinti bendravimą, dalytis nuomonėmis ir patirtimi, kurti galimybes naujiems socialiniams ryšiams bei ugdyti toleranciją ir pasitikėjimą* (Glosienė et al., 2006).

Apibendrinant pristatytų tyrimų rezultatus galima teigti, jog viešosios bibliotekos socialinio poveikio srityje visų pirma daro teigiamą įtaką individų asmenybės raidai – ugdo jų raštingumo bei skaitymo, informacinio raštingumo ir IT naudojimo įgūdžius, suteikia pagalbą formaliam ir neformaliai lavinimuisi, puoselėja socialinius ryšius, palengvina viešosios informacijos pasiekimą ir kita. Ne mažiau svarbi linija, labiau siejama su poveikiu bendruomenėms nei su pavieniais individais, yra susijusi su socialine sanglauda – bibliotekos suteikia vietą bendruomenei pabūti kartu, prisideda prie bendruomeniškumo ugdymo, tolerancijos skatinimo tarp skirtingų bendruomenės grupių, atskirų grupės narių pasitikėjimo savo jėgomis stiprinimo, bendruomenės įgalinimo. Ne mažiau svarbūs rezultatai pasiekiami sveikatos ir gerovės srityje – čia bibliotekų vaidmuo labiausiai matomas išplečiant prieigą prie sveikatos informacijos šaltinių. Ne visi minėti tyrimai nurodo visas išvardytas naudos sritys, tačiau vis dėlto daugumos jų rezultatai yra panašūs.

Pastebėta, jog socialinio poveikio tyrimai apima daug skirtingų tiriamųjų grupių, įtraukia vartotojus, taip pat nesinaudojančius bibliotekomis gyventojus, bibliotekų vadovus bei darbuotojus ir kitas grupes. Tyrimams dažniau naudojami kokybiniai tyrimų metodai, jie dažnai derinami tarpusavyje.

1.3.2.2. Ekonominio poveikio tyrimai

XX a. 9-ajame dešimtmetyje buvo pradėti ir bibliotekų ekonominio poveikio tyrimai. 1996 metais Kanadoje, Ontarijo valstijoje, atlikta viena pirmųjų studijų (Sawyer, 1996), kuria buvo siekiama išmatuoti tiesioginę ir netiesioginę bibliotekos įtaką šalies vidaus produkto augimui. Tyrimui atlikti pasitelkta antrinių duomenų analizė ir apklausos metodai. Tyrėja padarė išvadą, jog bibliotekos duoda naudą vietos verslui, darbo ieškantiems gyventojams, tačiau nepateikė kiekybinės šio poveikio išraiškos. Buvo apskaičiuota, kad 1993–1994 metais Kanados Ontarijo valstijos bibliotekos prie vidaus produkto prisdėjo 486 mln. Kanados dolerių. Tyrimo išvadas papildė kitas Kanadoje atliktas tyrimas (Fitch and Warner, 1999), pagrįstas antrinių duomenų analize, kuris pateikė įrodymų apie tai, kad Kanados bibliotekos kaštų-naudos prasme yra efektyvūs informacijos tiekėjai.

Nemažai bibliotekų ekonominio poveikio vertinimo pavyzdžių galime rasti JAV. Vienas iš ankstyvesnių tyrimų buvo atliktas 1998-aisiais (Holt et al., 1998). Tyrimu buvo siekiama bibliotekų vertinimui pritaikyti ekonominio vertinimo metodus ir jų pagalba suskaičiuoti ekonominę bibliotekos vertę. Tyrėjai taikė kaštų-naudos analizę bei kontingento vertinimo metodus. Atlikę detalius skaičiavimus, autoriai padarė išvadą, jog iš bibliotekai skiriamo vieno JAV dolerio St. Luiso viešosios bibliotekos vartotojai gauna keturių dolerių finansinę grąžą. Tyrėjai pabrėžia, kad netiesioginė ir socialinė nauda šiuo atveju nebuvo matuojama, nes norėta pateikti patikimus ekonominės naudos išraiškos įrodymus.

Panašus tyrimas 2004 metais atliktas Floridoje (JAV). Atlikta investicijų grąžos studija (Griffits et al., 2004) pateikė išvadas, jog tiesioginė ekonominė Floridos viešųjų bibliotekų įtaka valstybės ekonomikai siekia 6 milijardus JAV dolerių per metus. Tyrimo duomenys parodė, jog už kiekvieną dolerį gautą grąžą siekia 6,54 dolerio, o kiekvienas investuotas doleris darbo užmokestį padidina 12,66 JAV dolerio.

2005 metais tyrimas pakartotas Pietų Karolinoje (JAV). Tyrėjų grupė (Barron et al., 2005) atliko dviejų etapų vertinimą. Pirmuoju etapu buvo atlikta vartotojų apklausa, siekiant išsiaiškinti jų nuomonę apie bibliotekos duodamą naudą. Antruoju etapu šią naudą buvo bandoma įkainoti. Tyrėjai pateikė įrodymų apie teigiamą bibliotekų įtaką įvairioms sritims: gyvenimo kokybės gerinimui, raštingumui, skaitymui, asmeniniam pasitenkinimui, vietos verslui ir pan. Taip pat išmatuota tiesioginė ekonominė bibliotekos įtaka, kuri siekė 222 mln. JAV dolerių. Tiesa, prieita prie išvados, kad be tiesioginės vertės egzistuoja ir didelė netiesioginė vertė, kurią labai sunku, o gal ir neįmanoma, išmatuoti.

Po 2000-ųjų m. nemažai bibliotekų ekonominio vertinimo tyrimų buvo atlikta ir įvairiose Europos šalyse. Tarp dažniausiai cituojamų galima paminėti

Britų bibliotekos tyrimą, atliktą siekiant išsiaiškinti, koks yra šios bibliotekos indėlis į šalies ekonomiką. Tyrimas rėmėsi kontingento vertinimo metodu ir apskaičiavo vertę, kuria tiesiogiai ir netiesiogiai naudojasi Didžiosios Britanijos gyventojai. Tyrimo rezultatai parodė, kad Britų bibliotekos viešųjų paslaugų vertė yra 4,4 karto didesnė už jai skiriamą finansavimą iš gyventojų mokesčių. Taip pat buvo apskaičiuota, kad jei biblioteka nebegautų finansavimo iš viešojo sektoriaus, Didžioji Britanija per metus prarastų 280 milijonų svarų sterlingų (Missingham, 2005).

Tuo pačiu metodu buvo atliktas Norvegijos viešųjų bibliotekų ekonominio vertinimo tyrimas (Aabo and Strand, 2004). Jo duomenys atskleidė, kad 94 proc. respondentų mano, jog privalo turėti galimybę naudotis viešąja biblioteka savo savivaldybėje. 36 proc. respondentų sutiktų su mokesčių padidinimu, jei ši suma būtų skirta vietos viešajai bibliotekai išlaikyti. 90 proc. respondentų pareiškė, jog šiuo metu skiriamos bibliotekoms mokesčių dalies nukreipimas kitoms viešosioms paslaugoms jiems būtų mažiau vertingas, nei iš bibliotekų paslaugų gaunama nauda. Tyrėjai taip pat įvertino, kad Norvegijos viešųjų bibliotekų nauda yra apie keturis kartus didesnė, nei kainuoja jų paslaugų išlaikymas.

Apibendrinant apžvelgtus tyrimus galima teigti, jog daugumoje jų įrodoma teigiama bibliotekų įtaka ir parama vietos ekonomikai – suteikdamos verslo informaciją ir ugdydamos reikiamus įgūdžius, jos skatina ir stiprina vietos verslą. Taip pat įrodyta, kad bibliotekos turi didelę ekonominę įtaką nacionaliniu mastu, prisideda prie šalių verslo augimo ir gyventojų ekonominės veiklos, o jų teikiama ekonominė nauda net keletą kartų viršija jų kaštus.

Pristatyti ekonominio poveikio tyrimai sąlyginai gali būti išskiriami į dvi grupes – tai „minkštieji“, kurie siekia išmatuoti netiesioginę bibliotekos įtaką ir dažniausiai remiasi vartotojų ar suinteresuotų grupių nuomone, ir „kietieji“, grindžiami griežtais ekonominiais skaičiavimais. Vis dėlto abiem atvejais tyrėjai pripažįsta egzistuojant tiek tiesioginę, tiek netiesioginę bibliotekų ekonominę įtaką, o metodų pasirinkimą dažniausiai lemia tyrimo tikslai ir paskirtis.

1.4. Išvados ir apibendrinimai

Galima teigti, kad projektų ar programų poveikio vertinimo koncepcija bibliotekininkystėje yra įgyvendinama iš dalies. Yra sėkmingai perimtas ir pritaikytas pats poveikio vertinimo principas – veiklos vertinimas per įtakos tikslinei grupei prizmę, tačiau empiriniame lygmenyje bibliotekos veikia tiria, prie kokių pokyčių ir kokiu mastu jos prisidėjo, nei kokius pokyčius jos lėmė, o tai būtų pagrindinis programų ar projektų poveikio vertinimo klausimas.

Programų ar projektų vertinimo srityje kalbama apie įvairaus pobūdžio poveikį – ekonominį, socialinį, teisinį, aplinkosauginį ir t.t. Bibliotekininkystė-

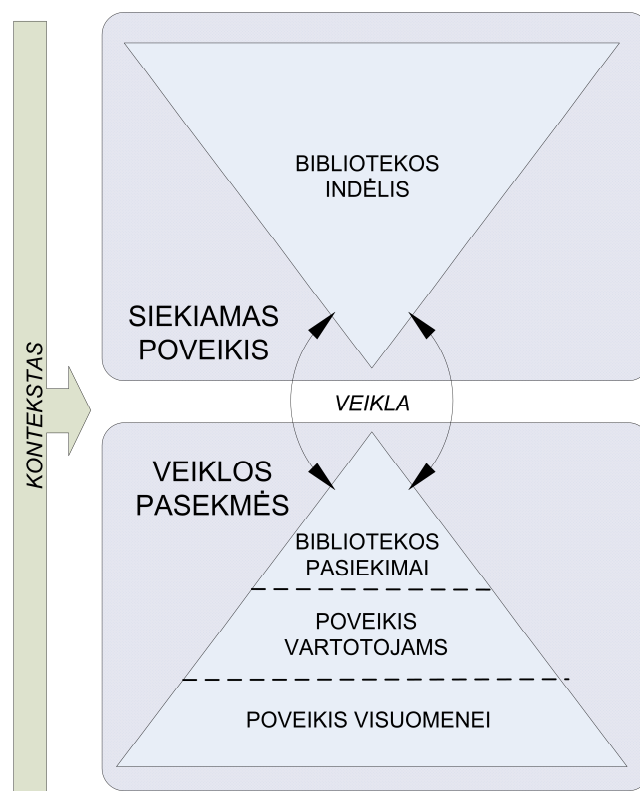
je dažniausiai apsiribojama socialinio ir ekonominio poveikio vertinimu. Reikia pastebėti, kad šiame kontekste socialinis ir ekonominis poveikis yra labai susijęs, nes didelė dalis bibliotekų įtakos pasireiškia netiesiogiai, labiau veikdamos socialinę nei ekonominę vartotojų gerovę. Tai atsispindi ir vertinimo metoduose. Bibliotekų ekonominio poveikio įvertinimui dažnai pasitelkiami ne ekonometriniai, bet socialiniai metodai.

Kalbant apie poveikio vertinimo lygmenis, reikia pastebėti, kad bibliotekos labiau orientuojasi į poveikio tyrimą mikrolygmenyje – individams ir bendruomenėms, kurias jos aptarnauja. Tiesa, pasitaikė makrolygmens tyrimų, pavyzdžiui, Australijos „Libraries Building Communities“ (2005), tačiau jie sutinkami rečiau. Vykdamt nacionalinio masto tyrimus akcentuojama būtinybė tirti ne tik bibliotekos vartotojus, bet ir bibliotekomis nesinaudojančius gyventojus.

Analizuojant poveikio elementus, kuriuos tiria bibliotekos, dėmesys koncentruojamas į bibliotekos ir bibliotekininkų teikiamas paslaugas (indėlis ir veikla), jų naudojimą (išdavos) ir vartotojų nuomonę apie įtaką, kurią jų gyvenimui padarė viena ar kita paslauga ar per ją pasiekta informacija (poveikis). Dažnai tyrimai apima ir pasitenkinimą paslauga ar situacijos, kaip nukentėtų vartotojas, jei paslauga daugiau nebūtų prieinama, modeliavimą.

Apibendrinant poveikio vertinimo modelių atspindį bibliotekininkystėje galima pasitelkti autorės sudarytą schemą (10 schema).

10 schema. Bibliotekų poveikio vertinimo elementai ir jų ryšiai

Šioje schemoje išskiriami du poliai. Viename jų susitelkia indėlis – t. y. bibliotekos paslaugos ir resursai, skirti padaryti siekiamą poveikį. Kaip pastebi B. Userwoodas, J. Cram, J. Durrance ir K. Fisher, šį lauką labai veikia kontekstas, vartotojų, dalininkų ir kitų tikslinių grupių poreikiai ir lūkesčiai, pačios bibliotekos strateginiai tikslai. Vis dėlto esminis šios schemos dalies klausimas būtų: „Kokį poveikį mes siekiame padaryti?“. Akivaizdu, kad bibliotekų poveikis pasiekiamas tam tikrais veiksmais, arba kitaip bibliotekos veikla. Jos matomiausia dalis, dažnai nereikalaujanti atskirų tyrimų, yra bibliotekos išdavos ar pasiekimai – dažniausiai naudojimosi paslaugomis rodikliai, dažnai fiksuojami statistinėmis ar kitomis priemonėmis. Didesnių pastangų reikalauja siekis išmatuoti ir įvertinti poveikį vartotojams. Tam dažniausiai prireikia specialių tyrimų, kurie pasižymi nemažais metodologiniais iššūkiais, nes siekiant gauti išsamų paveikslą tenka derinti kiekybinius ir kokybinius metodus, tirti skirtingas tikslines grupes. Taip pat ne vienas autorius pastebi ir tai, kad bibliotekos poveikis labai priklauso nuo paties vartotojo motyvacijos, kurią vėlgi reikėtų įvertinti. Dar sunkiau išmatuojama platesnio masto bibliotekų įtaka visuomenei, nes atsiranda vis daugiau išorinių veiksnių, kuriuos dažnai sudėtinga įvertinti. Be to, bibliotekoms šiuo atveju iškyla būtinybė tirti ne tik vartotojų grupes, bet ir bibliotekų paslaugomis nesinaudojančiuosius. Tačiau ši problema nėra būdinga vien bibliotekoms, su ja susiduria ir kitų sričių poveikio vertintojai.

Nepaisant sudėtingos poveikio vertinimo tyrimų metodologijos, yra nemažai sėkmingų bibliotekų poveikio vertinimo pavyzdžių. Ypač platus tyrimų, analizuojančių bibliotekų poveikį kokybiniais metodais, laukas, tuo tarpu kiekybinių tyrimų atliekama mažiau. Nors kokybiniai metodai gerai atskleidžia sritis, kuriose vartotojams pasireiškia bibliotekų įtaka, tačiau neleidžia apibrėžti konkrečių rodiklių ir išmatuoti to poveikio masto. Apibendrinant bibliotekų ekonominės vertės tyrimus galima teigti, kad jų metodologinius pasirinkimus dažniausiai lemia tyrimo tikslas – siekiant įvertinti tiesioginį bibliotekos poveikį remiamasi ekonometriniais skaičiavimais, o netiesioginei įtakai vertinti dažniausiai pasitelkiamos vartotojų apklausos.

Reikia pabrėžti, kad bibliotekų poveikio vertinimo sritis dar tik formuojasi. Pastaraisiais metais užčiuopiama tendencija siekti tam tikro šių tyrimų standartizavimo, ieškoti poveikį atspindinčių rodiklių. Pasiekus šioje srityje gerų rezultatų, būtų galima tyrimus taikyti plačiau, lyginti gaunamus rezultatus.

Remiantis pateiktais apibendrinimais autorė suformulavo šias teorines nuostatas, kurios sudaro II ir III darbo dalyse pristatomo empirinio tyrimo teorinį pagrindą:

- **Bibliotekų poveikio vartotojams neįmanoma** (arba to dar nėra pavykę padaryti kitiems tyrėjams) **atskirti nuo kitų veiksnių įtakos**. Dėl šios priežasties, identifikuojamos tiek bibliotekininkystėje (Poll ir Payne'as), tiek poveikio vertinime plačiau (Rond), tyrime nesie-

kiamą įrodyti tiesioginio bibliotekos ryšio su pasireiškusiū tikslinei grupei poveikiu. Tiriama ne tai, kokią poveikį biblioteka lemia ir kas būtų, jei tokia įtaka nebūtų daroma, o tai, prie kokio poveikio vartotojams ji prisideda savo veikla ir paslaugomis.

- **Bibliotekų poveikis turi būti tiriamas kompleksiskai.** Kaip savo modelyje rekomenduoja Poll ir Payne'as, tyrime analizuojamas tiek bibliotekos indėlis, tiek veiksmai, tiek jų išdavos, ilgalaikėje perspektyvoje peraugančios į poveikį. Nors tyrimas buvo vykdomas nacionaliniu mastu, tačiau pasirinkta tirti bibliotekų poveikį individams ir bendruomenėms (kaip siūlo Usherwoodas ir Linley, McClure'as ir Bertotas, Durrance ir Fisher ir kiti), o ne indelį į atskirą sritį, pavyzdžiui, nacionalinę ekonomiką (kaip Griffiths et al., Berrnon et al., Missingham tyrimuose).
- **Išsamų vaizdą gali duoti tik kiekybinių ir kokybinių tyrimų derinimas.** Tyrimas iš esmės remiasi B. Usherwoodo ir R. Linley bibliotekų socialinio ir ekonominio poveikio idėja, todėl jame didelis dėmesys skiriamas kokybiniam duomenim, tačiau siekiama parodyti ir platesnį bibliotekų poveikio mastą, todėl remiamasi D. Britanijos ir JAV sukurtais kiekybiniais bibliotekų vertės matavimo rodikliais.
- **Į tyrimo planavimą būtina įtraukti suinteresuotas grupes.** Teorinis tyrimo pagrindas papildytas kai kuriais J. Durrance ir K. Fisher išskirtais konteksto veiksniais, kaip antai vartotojų suvokimas ir interakcijos su biblioteka priežastys, todėl įtrauktas kokybinis vartotojų (ypač sunkiai pasiekiamų grupių) tyrimas. Be to, įtraukta dalininkų interesų dimensija, pagrįsta J. Cram koncepcinės vertės modelyje, todėl į jį įtrauktos suinteresuotos grupės.

II. VIEŠŪJŲ BIBLIOTEKŲ POVEIKIO VERTINIMO METODOLOGIJA

Apžvelgus teorinę literatūrą ir atliktus tyrimus, konstatuota, kad teoriškai poveikio vertinimo koncepcija yra gana gerai išplėtota. Kita vertus, empirinių tyrimų, iliustruojančių poveikio vertinimo teorinių modelių pritaikomumą praktikoje ir leidžiančių spręsti konkrečias šios srities praktines problemas, atlikta ne tiek jau daug. Autorė trejus metus (2007–2009 m.) dalyvavo vienoje prestižiškiausių bibliotekininkystės srityje IFLA konferencijoje ir kitose tarptautinėse konferencijose, skirtose vertinti bibliotekų veiklą. Iš pristatomų pranešimų buvo akivaizdu, kad daugelis tyrėjų dirba poveikio vertinimo linkme, tačiau mokslinės bendruomenės atstovai dar negali pasiūlyti nusistovėjusios, aiškios ir empiriniais duomenimis patvirtintos teorijos, kaip tirti poveikį, ir atsakymų, koks jis yra. Panaši išvada buvo konstatuota ir Vašingtono universiteto atliktoje globalioje literatūros apie viešos interneto prieigos poveikį apžvalgoje, kurioje teigiama, kad *nors viešų interneto prieigų veikla, naudojimas ir vartotojai yra neblogai ištirti, jų daromas poveikis išlieka neapčiuoptas* (Sey, Fellows, 2009). Tuo tarpu *validūs ir tinkami naudoti duomenys yra būtini, kad praplėstų srities teorines žinias bei parodytų arba paneigtų mokslinių teorijų teisingumą ir pritaikomumą* (Tidikis, 2003). Čia autorė mato potencialų savo indėlį ir galimybę prisidėti prie bibliotekų poveikio reiškinio gilesnio suvokimo ir teorijos formavimo. Kalbant apie Lietuvos kontekstą, didesnių tokio pobūdžio tyrimų praktiškai neatlikta. Iš pavienių darbų, paliečiančių siaurus šios problematikos aspektus, negalima spręsti apie poveikio vertinimo metodikų pritaikomumą Lietuvoje ir daryti išvadų apie Lietuvos viešųjų bibliotekų poveikį vartotojams ir bendruomenėms.

Siekiant įsigilinti į šiuos klausimus ir pateikti patikimas darbo išvadas, buvo nuspręsta atlikti empirinį tyrimą, kurio objektas – viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas socialinis ir ekonominis poveikis Lietuvos vartotojams. Pasiteisinus siūlomai poveikio vertinimo metodikai kiti tyrėjai bei jų grupės galėtų toliau vystyti ją bent dviem kryptimis – pritaikydami kitų bibliotekos paslaugų poveikio vertinimui arba taikydami IT poveikio vertinimui kitose, ne bibliotekų darbo srityse.

Šioje disertacijos dalyje atskleidžiama atlikto tyrimo metodologija: apžvelgiamas tyrimo kontekstas ir pagrindžiama tyrimo problema, aprašomas poveikio identifikavimo, įtraukiant suinteresuotas grupes, mechanizmas, nustatomos tikslinės grupės, iškeliami tyrimo klausimai, pristatomi tyrimo metodai ir motyvuojamas jų pasirinkimas, pristatoma tyrimo geografija, imtys bei priemonės, aptariamoms informacijos rinkimo ir apdorojimo procedūroms, pristatomi duomenų analizės bei interpretavimo metodai. Pabaigoje pateikiama apibendrinta tyrimo metodika.

2.1. Tyrimo kontekstas ir problematika

IT sklaida ir įsisavinimas, kaip viena svarbiausių informacijos bei žinių visuomenės funkcionavimo prielaidų, yra prioritetinga sritis globaliu mastu.

Kompleksiniais tyrimais įrodyta, jog *lėtas IT įsisavinimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių Europos produktyvumo augimo mažėjimą* (Daveri, 2004). Siekdama paskatinti šiuos procesus, Europos Sąjunga (toliau – ES) priėmė Lisabonos strategiją, kurios tikslas – per 10 metų paversti jos ekonomiką dinamiškiausia ir konkurencingiausia žiniomis grįsta ekonomika pasaulyje (Facing the Challenge, 2004). Atsižvelgiant į Lisabonos strategijos viziją, žinių visuomenė buvo iškelta kaip pirmasis ilgalaikis Lietuvos raidos prioritetas, įtvirtintas valstybės plėtros perspektyvos tikslus apibrėžiančioje Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje (Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2005). 2005 metais buvo parengta ir patvirtinta „Lietuvos informacinės plėtros strategija“, vienu iš pagrindinių prioritetų įvardijusi gyventojų kompetenciją ir socialinę sanglaudą. Dokumente teigiama, kad *būtina sudaryti sąlygas Lietuvos gyventojams įgyti žinių ir įgūdžių, kurių reikia sėkmingam IT taikymui kasdienėje veikloje, užtikrinti galimybes jais naudotis orientuojantis į lygias galimybes ir tolygią šalies raidą* (Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija, 2005).

Vykdam Lisabonos strategiją bei įgyvendinant Lietuvos informacinės politikos uždavinius, IT sklaidai visuomenėje pastaruoju metu skirtas didelis dėmesys – kuriamas interneto turinys, diegiamos elektroninės paslaugos, rengiami kompiuterinio raštingumo mokymai, stebima intensyvi viešos interneto prieigos tinklo plėtra. Viešos interneto prieigos projektams pagal „Elektroninės Europos“ strategiją numatyta svarbi misija – teikti prieigą prie kompiuterių ir interneto tiems, kuriems ji kitaip nepasiekiamo, padėti įsisavinti IT, užtikrinti prieigą prie viešojo administravimo ir kitų viešųjų paslaugų, teikiamų internetu (Glosienė ir Rutkauskienė, 2004).

Nuo 1996 m., kai Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje buvo įrengta pirmoji interneto skaitykla, iki 2002 m. vieša interneto prieiga buvo menkai plėtojama. Didžiausią indėlį tuo metu padarė Atviros Lietuvos fondo Bibliotekų programa, kuri skatino ir rėmė bibliotekų automatizavimą bei modernizavimą ir darbuotojų kvalifikacijos kėlimą. 1996–2001 m. Bibliotekų programa, bendradarbiaudama su Atviros visuomenės institutu (Vengrija), įsteigė apie 30 interneto skaityklų bibliotekose, iš jų apie 10 kaimo filialuose. 1997 m. Bibliotekų programa finansavo dviejų pakopų kompiuterinio raštingumo kursus bibliotekininkams, kurių metu apmokyta apie 700 bibliotekų darbuotojų.

Atviros Lietuvos fondo veiklą papildė Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, 2001 m. pradėjusi vykdyti programą „Visuomenės informacinis aprūpinimas“. Šios programos tikslas – informacinės visuomenės kūrimas ir gyventojų prieigos prie interneto galimybių gerinimas. Programai įvykdyti numatyta kasmet skirti lėšų aprūpinti apskričių ir savivaldybių viešąsias bibliotekas kompiuterine technika bei interneto įranga, mokyti darbuotojus. Programos vykdymo metu (2001–2004 m.) apie 60 viešųjų bibliotekų buvo aprūpintos kompiuteriais ir internetu (Rutkauskienė, 2004). Prie viešos interneto prieigos bibliotekose plėtros prisideda ir Kultūros ministerijos nuo 2003 metų vykdomas tęstinis investicijų projektas „Bibliotekų kompiuterizavimas“, pagal kurį šiems tikslams iš valstybės investicijų programos 2003 metais skirta 400 tūkst.

litų, 2004 metais – 1000 tūkst. litų, 2005 metais – 700 tūkst. litų, 2006 metais – 1000 tūkst. litų, 2007 ir 2008 metais – po 3000 tūkst. litų. 2009 m. šio projekto finansavimui skirta 400 tūkst. Lt (Nutarimas dėl bibliotekų modernizavimo..., 2009).

Reikšmingą indėlį į viešų interneto prieigų tinklo plėtrą padarė 2002 m. įsikūręs verslo įmonių aljansas „Langas į ateitį“, kuris siekė skatinti interneto naudojimą Lietuvoje ir tokiu būdu kelti šalies piliečių gyvenimo lygį, šalies konkurencingumą Europoje bei pasaulyje. Siekdamas šio tikslo, aljansas įkūrė 66 viešos interneto prieigos taškus bibliotekose, seniūnijose, muziejuose, kultūros namuose ir kitose institucijose. 2002 m. pabaigoje į projektą įsitraukė ir šalies Vyriausybė – pasirašyta aljanso „Langas į ateitį“ ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos bendradarbiavimo sutartis, pagal kurią buvo įsteigta dar 300 viešos interneto prieigos centrų (Viešieji interneto centrai, 2007).

2003-uosius m. galima laikyti proveržio viešos interneto prieigos tinklo plėtroje metais. Tuo metu Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės kartu su Vidaus reikalų ministerija parengė ir gavo „Žmonių išteklių plėtros programų paramos fondo“ (toliau – PHARE) finansavimą projektui „Informacinių technologijų prieigos taškai kaimo vietovėse“. Šio projekto tikslas buvo įsteigti viešos interneto prieigos taškus vietovėse, kur mažiausiai išplėtotą telekomunikacijų infrastruktūrą, labiausiai gyventojų lankomose vietose: bibliotekose, kultūros namuose, paštų skyriuose. Papildomos lėšos buvo skirtos ir darbuotojams mokytis, taip pat buvo rengiamos šviečiamojo pobūdžio viešinimo ir gyventojų pritraukimo akcijos. Iš viso šio projekto metu įsteigta 300 viešos interneto prieigos taškų.

Įvertinus PHARE projekto sėkmę, jį buvo nuspręsta tęsti ir 2006–2008 metais. ES struktūrinių fondų lėšomis viešų interneto prieigų tinklas buvo toliau plečiamas į nuošalias kaimo vietoves, kuriose įsteigta 400 naujų viešos interneto prieigos taškų ir modernizuoti 83 taškai, nuo 2002 m. veikiantys kaimo vietovėse (Viešos interneto prieigos taškų istorija, 2009).

Įgyvendinus minėtas iniciatyvas, 2008 metais Lietuvoje veikė apie 900 viešų interneto prieigos taškų tinklas. Reikia pažymėti, kad iš jų apie 700 veikia viešosiose bibliotekose, todėl galima teigti, jog bibliotekos yra pagrindinė vieta, kur gyventojai gali nemokamai naudotis kompiuteriais ir internetu. Kita vertus, šalyje iš viso paslaugas teikia apie 1400 viešųjų bibliotekų ir jų filialų, todėl minėtas skaičius tesudaro pusę jų. Situaciją turėtų pagerinti 2008–2011 metais įgyvendinamas didžiausios apimties viešos interneto prieigos diegimo srityje projektas „Bibliotekos pažangai“, kurį remia Bilo ir Melindos Geitsų fondo Pasaulio bibliotekų programa. Projektu siekiama, kad gyventojai galėtų nemokamai naudotis kompiuteriais ir internetu bet kurioje viešojoje bibliotekoje. Taip pat tikimasi paskatinti efektyviau panaudoti jau veikiančias viešas prieigas, ypač kaimo vietovėse, ir pritraukti į jas suaugusius žmones, kurie, pasitelkę IT, galėtų mokytis, bendrauti su valdžios institucijomis, naudotis el. paslaugomis (Rutkauskienė, 2007).

1 lentelė. Pagrindiniai viešos interneto prieigos plėtros projektai Lietuvoje

Projekto pavadinimas	Pagrindinis finansuotojas	Vykdytojas	Laikotarpis	Isteigtų VIP skaičius	Projekto vertė
„Bibliotekų kompiuterizavimas“	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Kultūros ministerija	2003–2009	Nėra duomenų	9,5 mln. Lt
Viešosios interneto prieigos centrai	Aljansas „Langas į ateitį“, Vidaus reikalų ministerija	Aljansas „Langas į ateitį“	2002–2004	170	Nėra duomenų
„Viešųjų interneto prieigos taškų steigimas kaimiškose vietovėse“	ES PHARE programa	Vidaus reikalų ministerija	2005–2006	300	10,8 mln.
„Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtra“	ES struktūriniai fondai	Vidaus reikalų ministerija su partneriais: UAB „S4ID“, Kauno technologijos universitetas, aljansas „Langas į ateitį“	2006–2008	400	9,8 mln. Lt
Projektas „Bibliotekos pažangai“	Bilo ir Melindos Geitsų fondas	Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka	2008–2011	851 (numatoma įrengti ar atnaujinti)	76 mln. Lt

Į viešą interneto prieigą Lietuvoje investuota suma, autorės skaičiavimais, siekia daugiau kaip 110 milijonų litų. Bibliotekos Lietuvoje užėmė aktyviausią stipriausią viešos interneto prieigos visuomenei teikėjų poziciją – jose veikia beveik 90 procentų viešos interneto prieigos taškų. Neabejotina, kad viešųjų bibliotekų veikla prisidėjo prie IT sklaidos ir įsisavinimo rodiklių augimo, tačiau praktiškai nėra reprezentatyvių duomenų, išsamiau atskleidžiančių viešųjų bibliotekų indėlį skleidžiant IT visuomenėje ir liudijančių apie šio indė-

lio mastą. Šie duomenys svarbūs tiek vertinant iki šiol vykdytų IT sklaidos iniciatyvų sėkmę, tiek sprendžiant jų tęstinumo klausimus.

2007 m. lapkričio mėnesį šio darbo autorei B. ir M. Geitsų fondo (toliau – BMGF) Pasaulio bibliotekų programos atstovai pasiūlė parengti viešos interneto prieigos viešosiose bibliotekose poveikio vertinimo modelį, kurio pagrindu būtų galima atlikti empirinį tyrimą, įvertinantį projekto „Bibliotekos pažangai“, o kartu ir kitų viešosiose bibliotekose vykdytų viešos interneto prieigos iniciatyvų socialinį ir ekonominį poveikį vartotojams. Tyrimo **problema** buvo suformuluota taip: kaip galima nustatyti, ar bibliotekose teikiama vieša interneto prieiga daro vartotojams teigiamą socialinį ir ekonominį poveikį, o jei jis yra, tai kaip galima jį įvertinti.

Projekto tyrimo modelis, konsultuojant BMGF ekspertams Monikai Segbert-Elbert ir David Fuegi bei Lietuvos sociologinių tyrimų ekspertėms Vidai Beresnevičiūtei ir Renatai Sadunišvili, autorės buvo sudarytas 2008 metų pradžioje. Jis numato keturis tyrimo etapus:

- 1 etapas.** 2008 metais atliktą pradinės situacijos įvertinimą, kuriuo įvertinta esama viešos interneto prieigos Lietuvoje situacija, naudojimas ir daromas poveikis.
- 2 etapas.** Nuo 2009 m. pabaigos iki 2010 m. pradžios numatomas kartotinis tyrimas, kuriuo bus matuojami pokyčiai, atsiradę įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“, skiriant pagrindinį dėmesį miesto vietovėms, į kurias 2009 m. labiausiai nukreipta projekto veikla.
- 3 etapas.** Nuo 2010 m. pabaigos iki 2011 m. pradžios numatomas kartotinis tyrimas, kuriuo bus matuojami pokyčiai, atsiradę įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“, skiriant pagrindinį dėmesį kaimo vietovėms, į kurias 2010 m. labiausiai nukreipta projekto veikla.
- 4 etapas.** Nuo 2011 metų pabaigos iki 2012 metų pradžios atliekamas visų trijų metų duomenų palyginimas, išryškinami pagrindiniai pokyčiai, kuriuos lėmė projekto „Bibliotekos pažangai“ veikla.

Šiame darbe pristatomi pirmojo etapo tyrimo rezultatai. Atsižvelgiant į šiam etapui keliamus uždavinius, juo buvo siekiama įvertinti viešos interneto prieigos (tiek fizinės galimybės pasinaudoti technologijomis, tiek personalo atliekamo informacijos tarpininkų vaidmens) per viešąsias bibliotekas esamą situaciją ir iki šiol vartotojams darytą poveikį. Buvo siekiama užfiksuoti tiek teigiamą, tiek neigiamą poveikį ir tyrimo rezultatus pateikti ne tik tyrimo užsakovams – projekto „Bibliotekos pažangai“ įgyvendinimo grupei bei BMGF – bet taip pat plačiai paskleisti bibliotekų veiklą vertinančių tyrėjų bendruomenei ir viešą interneto prieigą finansuojančioms institucijoms – susijusioms ministerijoms ir vietos savivaldybėms.

2.2. Tyrimo klausimai

Kaip buvo nustatyta pirmojoje darbo dalyje, vienas iš pagrindinių uždavinių poveikio vertinimo procese – tiksliai apsibrėžti, koks poveikis bus tiria-

mas. Tyrimo planavimo etape dėmesys koncentruojamas į tai, ką mėginame išmatuoti, tačiau ne kaip. Tiek projektų poveikio vertinimo teorijose, tiek bibliotekų poveikio vertinimo autoriai pabrėžia, kad nustatyti planuotą ar neplanuotą poveikį padeda tikslinės grupės, todėl dažnai jos įtraukiamos į poveikio vertinimo procesą. Suinteresuotos grupės dažniausiai įtraukiamos apibrėžiant poveikio vertinimo apimtį, nes joms skiriami poveikio vertinimo rezultatai, todėl svarbu matuoti būtent tai, ką jos nori sužinoti.

Apsibrėžiant tyrimo tikslus šiuo atveju buvo sekama B. Usherwoodo tyrimo modeliu, kuris pateikia išsamų tyrimo dizaino proceso apibūdinimą. Usherwoodas teigia, kad planuojant poveikio vertinimą būtina išsiaiškinti *kokiomis vertybėmis sprendimų priėmėjai vadovaujasi, nustatydami bibliotekų teikiamą naudą* (Usherwood, 1999). Pagal šį modelį poveikis apibrėžiamas diskusijų (Usherwoodo atveju – seminarų) su dalininkais metu. Toks seminaras buvo organizuotas ir rengiantis šiam tyrimui. Į jį buvo pakviesti įvairių sričių suinteresuotų institucijų atstovai: projekto „Bibliotekos pažangai“ įgyvendinimo grupė, aktyvūs bibliotekų vadovai ir darbuotojai, Lietuvos Respublikos kultūros, socialinių reikalų, vidaus reikalų, sveikatos ir kitų ministerijų, Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų instituto bei Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Bibliotekininkystės centro atstovai. Šia diskusija buvo siekiama išsiaiškinti, kokie lūkesčiai siejami su vieša interneto prieiga bibliotekose ir kaip dalininkai mato galimą jos poveikį. Diskusijos pagrindu tapo BMGF rekomenduojami projekto uždaviniai. Remiantis diskusija ir ankstesniais tyrimais suformuluoti tokie pagrindiniai empirinio tyrimo **klausimai**:

1. Kiek plačiai ir kodėl Lietuvos gyventojai naudojami Lietuvos viešosiose bibliotekose teikiama vieša interneto prieiga?
2. Kokios vartotojų grupės ja naudojami dažniausiai ir kas juos skiria nuo kitų interneto vartotojų Lietuvoje?
3. Kokiems tikslams naudojama vieša interneto prieiga Lietuvos viešosiose bibliotekose ir kaip skiriasi interneto naudojimas kitose vietose?
4. Kaip Lietuvos vartotojai suvokia per viešą interneto prieigą Lietuvos viešosiose bibliotekose gaunamą naudą?
5. Kaip Lietuvos vartotojai, bibliotekų vadovai ir patys bibliotekininkai vertina bibliotekininkų, kaip IT sklaidos tarpininkų, vaidmenį?

Diskusijos metu taip pat buvo aptartos BMGF pasiūlytos per viešą interneto prieigą pasiekiamos informacijos ir paslaugų sritys (galimi naudojimosi tikslai), kurias vartotojai gali pasiekti ir jomis naudotis per bibliotekų viešą interneto prieigą ir taip gauti socialinę ir/ar ekonominę naudą. Šie tikslai vėliau buvo sujungti į šešias pagrindines sritis, kuriose vieša interneto prieiga gali turėti tam tikrą poveikį (2 lentelė).

2 lentelė. Pagrindinės viešos interneto prieigos poveikio sritys ir potencialūs naudojimosi tikslai

Poveikio sritys	Potencialūs naudojimosi tikslai
Švietimas	Su mokslu ar studijomis susijusių užduočių atlikimas, informacijos apie formalaus ir neformalaus mokymosi galimybes paieška, nuotolinis mokymasis, paieška el. duomenų bazėse ir bibliotekų kataloguose
Užimtumas ir ekonominė veikla	Su darbu susijusių užduočių atlikimas, informacijos apie prekes ar paslaugas paieška, prekių ar paslaugų pirkimas, darbo ar darbuotojų paieška, el. bankininkystė, savo prekių ar paslaugų reklamavimas ir pardavimas, informacijos, susijusios su žemės ūkiu, paieška
Bendravimas	Bendravimas el. paštu, interneto telefonija, bendravimas pokalbių svetainėse bei forumuose, dalyvavimas socialinių tinklų veikloje
Sveikata	Su sveikata susijusios informacijos paieška, registravimasis sveikatos priežiūros įstaigose
Laisvalaikis ir kultūra	Galimybė naudotis internetine žiniasklaida, pramogos (žaidimai, vaizdo įrašų peržiūra ar muzikos klausymas internetu), originalaus turinio kūrimas ir skelbimas internete, bendruomeninė veikla
El. valdžia	Socialinės paslaugos, bendravimas su valstybinėmis ar savivaldos institucijomis, el. valdžios paslaugos

Išsikėlus tyrimo klausimus ir apibrėžus tiriamo poveikio sritis buvo pereita prie rodiklių nusistatymo. Atsižvelgiant į tyrimo klausimus buvo apibrėžtos trys rodiklių grupės – IT skaidą ir įsisavinimą atspindintys rodikliai, IT naudojimą ir naudą atspindintys rodikliai ir bibliotekininkų, kaip IT skaidos tarpininkų, vaidmenį atspindintys rodikliai. Remiantis ankstesnių tyrimų apžvalga, pristatoma 1.3.2 poskyryje, ir empirinio tyrimo uždaviniais, kiekvienai iš grupių parinkta po keletą rodiklių (3 lentelė). Svarbu pabrėžti, jog pateiktais rodikliais tyrimas neapsiriboja, be to, kokybinei tyrimo daliai jie nėra taikomi arba taikomi tik iš dalies.

3 lentelė. Empirinio tyrimo klausimai ir rodikliai

Tyrimo klausimai	Rodiklių grupės	Rodikliai
1. Kiek plačiai ir kodėl Lietuvos gyventojai naudojami Lietuvos viešosiose bibliotekose teikiama vieša interne-	IT sklaida ir įsisavinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Procentinė dalis bibliotekų, teikiančių viešą interneto prieigą • Procentinė visuo-

to prieiga?		<p>menės dalis, kuri naudojami vieša interneto prieiga (naudojami, nesinaudoja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naudojimosi dažnumas ir motyvai
2. Kokios vartotojų grupės ja naudojami dažniausiai ir kas juos skiria nuo kitų interneto vartotojų Lietuvoje?		<ul style="list-style-type: none"> • Socialinės ir demografinės interneto vartotojų ir nesinaudojančių grupių charakteristikos • Gyventojų kompiuterinio ir internetinio raštingumo įgūdžių įsivertinimo lygis
3. Kokiems tikslams naudojama vieša interneto prieiga Lietuvos viešosiose bibliotekose ir kaip skiriasi interneto naudojimas kitose vietose?	IT naudojimas ir nauda	<ul style="list-style-type: none"> • Respondentų, naudojančių internetą tam tikru tikslu, procentas • Nurodomas naudojimo dažnumas
4. Kaip Lietuvos vartotojai suvokia per viešą interneto prieigą Lietuvos viešosiose bibliotekose gaunamą naudą?		<ul style="list-style-type: none"> • Suvokiamos ekonominės naudos dalys • Suvokiamos socialinės naudos dalys
5. Kaip Lietuvos vartotojai, bibliotekų vadovai ir patys bibliotekininkai vertina bibliotekininkų, kaip IT sklaidos tarpininkų, vaidmenį?	Bibliotekininkų, kaip IT sklaidos tarpininkų, vaidmuo	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotekininkų pasirengimo (žinios ir įgūdžiai) aptarnauti viešą interneto prieigą įsivertinimas • Kokia bibliotekininkų dalis vykdo IT edukacinę veiklą (mokymas, konsultavimas, skatinimas)

2.3. Tikslinės grupės

Siekiamas poveikis labai glaudžiai susijęs su tuo, ką bandoma paveikti. Poveikio vertinimo literatūroje akcentuojama, kad labai svarbu identifikuoti visas socialines grupes, kurios gali būti planuotai ar neplanuotai paveiktos, ir kitas suinteresuotas grupes (pvz., valstybines institucijas), kurios turi tam tikrų interesų. Šiuo atveju pasinaudota vienu iš išsamiausių teorinėje dalyje apžvelgiamų Australijoje atliktu tyrimu (Libraries Building Communities, 2005). Jame išskirtos tokios tikslinės grupės: bibliotekų vartotojai; bibliotekomis nesinaudojantys gyventojai, bibliotekininkai, bibliotekų vadovai ir pagrindiniai ekspertai-sprendimų priėmėjai. Jos buvo apsvaistytos tyrimo kontekste, ir galiausiai suformuluotos tokios tyrimo tikslinės grupės:

- **Lietuvos viešųjų bibliotekų vadovai:** jie turi priimti sprendimus dėl viešos interneto prieigos bibliotekose diegimo bei papildomų paslaugų, susijusių su jos teikimu, tokių kaip vartotojų mokymas ir konsultavimas, viešinimo ir skatinimo akcijos ir panašių paslaugų kūrimo bei palaikymo. Šios tikslinės grupės interesas gauti informaciją apie paslaugos naudojimą ir poveikį tam, kad galėtų priimti strateginius ir operatyvinius sprendimus.
- **Lietuvos viešųjų bibliotekų darbuotojai, aptarnaujantys viešą interneto prieigą.** Šią tikslinę grupę tiesiogiai veikia viešos interneto prieigos atsiradimas bibliotekose, nes ji tiesiogiai turi įtakos jų darbui. Bibliotekininkai tampa pagrindiniais asmenimis, kuriančiais pridėtinę vertę, atskiriančią bibliotekose teikiamą viešą interneto prieigą nuo tiesiog fizinės galimybės naudotis technologijomis.
- **Lietuvos viešųjų bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai,** kurie naudojami šia paslauga ir kuriems ji gali turėti vienokį ar kitokį poveikį. Projekto „Bibliotekos pažangai“ interesu šioje tikslinėje grupėje buvo išskirtos tam tikros sunkiai socialiai pasiekiamos tikslinės grupės, kurios mažai naudojami IT, tačiau kurias norima paskatinti aktyviau jas įsivairinti – tai neįgalieji, pensinio amžiaus žmonės, kaimo gyventojai, bedarbiai, vaikai iš socialinės rizikos šeimų ir vaikai, kurių tėvai išvykę dirbti į kitas šalis⁴. Taip pat išskirta svarbi grupė – mokyklinio amžiaus vaikai, kurie, kaip buvo manoma, yra aktyviausi viešos interneto prieigos bibliotekose vartotojai.
- **Lietuvos viešųjų bibliotekų ekspertai-sprendimų priėmėjai,** kurie prisideda prie šios paslaugos finansavimo ir yra suinteresuoti kuo efektyvesniu paslaugos panaudojimu. Būtent jiems pirmiausia skiriami poveikio vertinimo rezultatai, leidžiantys priimti tolimesnius sprendimus dėl paslaugos tęstinumo.
- **Lietuvos gyventojai** plačiąja prasme. Ši tikslinė grupė pasirinkta todėl, kad leidžia atskleisti platesnį IT įsivairinimo kontekstą bei su-

⁴ Autorės pastaba: Šios prioritinės sunkiai pasiekiamos grupės buvo pasirinktos ir pagal suinteresuotų institucijų išsakytus prioritetus ir Europos Sąjungos e. sanglaudos strategijoje įvardytas grupes, kurioms turėtų būti skirtas ypatingas dėmesys skleidžiant IT visuomenėje.

teikia galimybę įtraukti lyginamąjį aspektą tarp IT įsisavinimo, naudojimo ir poveikio visuomenėje bendrąja prasme ir tarp bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų.

2.4. Metodai

Kaip buvo aprašyta pirmajame darbo skyriuje, poveikio vertinimui plačiai taikomas įvairių kiekybinių ir kokybinių metodų derinimas tarpusavyje. Kiekybiniai tyrimo metodai gali būti charakterizuojami, kaip labiau formalizuoti ir orientuoti į dideles imtis. Juos taikant gaunami skaitmeniniai duomenys, o rezultatai – procentai, statistiniai, priežastiniai ryšiai, gaunami palyginimų, koreliacinių, matematinių matavimų būdu. Kiekybiniuose tyrimuose sąvokos suvedamos į skaičius, kvantifikuojamos, matuojamos, lyginamos, naudojant statistinės analizės procedūras. Informacija, gauta kiekybiniais metodais, socialinę tikrovę pristato skaičių pagalba, kur pastarieji priskiriami tyrimo subjektams ir dalykams (Degutis, 1999).

Mančesterio universiteto (Didžioji Britanija) parengtame poveikio vertinimo metodų vadove teigiama, kad poveikiui vertinti kiekybiniai metodai dažniausiai taikomi, kai:

- veikla orientuota į didelį individų skaičių;
- norima gauti labai tikslius poveikio matavimus;
- reikia atlikti statistinį palyginimą tarp tikslinių grupių laiko ir/ar vietos atžvilgiu.

Tinkamai taikomi kiekybiniai tyrimo metodai pasižymi aukštu reprezentatyvumu, lengvu duomenų standartizavimu, agregavimu ir analize. Jie gana sėkmingai padeda užfiksuoti su veikla nenusijusius faktorius, taip pat padeda susieti veiklą su jos rezultatais. Kita vertus, kiekybiniai metodai menkai atspindi poveikio priežastis ir neatskleidžia viso požiūrių spektro, leidžia labai ribotai nustatyti neigiamą ar neplanuotą poveikį, menkai įtraukia pačias tikslines grupes ir suinteresuotus asmenis (Methods Toolbox, 2005).

Kokybiniais metodais surinkta informacija nepateikia tikslių skaičių, koreliacijų, bet leidžia nustatyti įsitikinimus, idėjas, požiūrius. Kokybinių tyrimų metodu gauta informacija geriau atskleidžia ne „kiek“, „kaip“, „kaip labai“, bet leidžia interpretuoti, aiškinti, ieškoti atsakymų į klausimus „kodėl“, „kaip“, „kas“, suteikti prasmę bei atskleisti respondentų motyvaciją, vertybes, požiūrius, suvokimus, patirčių modelius (Luobikienė, 2000).

Poveikio vertinimo tyrimuose kokybiniai metodai naudojami įvertinti sudėtingą ar sunkiau apčiuopiamą poveikį (pvz., socialinius pokyčius) bei nustatyti jo priežastis. Jie paprastai taikomi, kai:

- svarbu įvertinti požiūrius ir motyvaciją;
- iškyla rizika, kad kitais metodais bus neištirtos tam tikros sunkiai pasiekiamos grupės (pvz., socialinės rizikos grupėms priskiriami asmenys);

- siekiama atsakyti į klausimą, ar veikla atskleidė tikslinių grupių poreikius;
- reikia papildyti, paaiškinti duomenis, surinktus kiekybinių metodų pagalba (Methods toolbox, 2005).

Kokybiniai metodai pasižymi lankstumu ir gali būti koreguojami tyrimo metu. Jie gerai *atspindi suinteresuotų grupių požiūrius ir prioritetus, veiksnius ir procesus, kurie galėjo turėti įtakos veiklos poveikiui*. Taip pat taikant šiuos metodus galima *užfiksuoti pasireiškusį neplanuotą ar neigiamą poveikį, išskirti skirtingus poveikio lygmenis, atskleisti poveikio daugiamatiškumą* (Methodologies for Impact Evaluation, 2006).

Kaip kokybinių metodų trūkumą reikėtų paminėti tyrėjo subjektyvumą, galintį pasireikšti duomenų rinkimo metu. Taip pat svarbu įvertinti, kad tokių tyrimų patikimumas labai priklauso nuo tyrėjo gebėjimų ir patirties. Kadangi tiriamos mažos imtys, rezultatai nėra statistiškai reprezentatyvūs ir išvados negali būti statistiškai projektuojamos visai generalinei visumai. Tiesa, esant reikalui, kokybinių tyrimų duomenys taip pat gali būti analizuojami kiekybiniais metodais. Taip pat šie metodai labai dažnai naudojami papildyti kiekybiniais metodais surinktus duomenis (Kardelis, 2007).

Išsamūs poveikio vertinimo tyrimai dažniausiai apima tiek kiekybinius, tiek kokybinius tyrimo metodus. Šių metodologinių požiūrių derinimas leidžia pademonstruoti skaičiais išreikštą poveikį bei procesų ir veiksmų, sukėlusių tokį poveikį, apibūdinimą. Derinami skirtingais tyrimų metodais surinkti duomenys praturtina išmatuotų pasekmių interpretaciją ir priežastinių ryšių paaiškinimą. Jie gali būti derinami įvairiomis formomis:

- kokybiniai metodai gali būti naudojami kuriant ir išbandant kiekybinių tyrimų priemones;
- kokybiniai metodai gali būti taikomi nustatyti kiekybinės imties stratifikaciją;
- klausimynai gali būti panaudojami kaip interviu planas kokybiniam duomenims rinkti;
- kiekybiniai tyrimai gali būti panaudoti apibrėžti kiekį ar mastą reiškinio, kuris buvo nustatytas kokybinių tyrimų pagalba ar tiriant mažas, nereprezentatyvias imtis (Ezemenari, Radquist, Sabbarao, 1999).

Šie argumentai leidžia daryti išvadą, kad poveikio vertinimo tyrimai dažniausiai yra gana sudėtingi metodologiškai, nes, norint gauti patikimą informaciją, tenka derinti kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus. Toks metodologinis sprendimas, remiantis sociologinių tyrimų metodine literatūra, buvo priimtas ir šiuo atveju: kiekybinę duomenų analizę panaudoti nuodugniai duomenų peržiūrai bei statistinių ryšių interpretacijai, o kokybinę analizę atlikti interpretaciniam jų paaiškinimui (Luobikienė, 2006). To paties objekto tyrimas skirtingais metodais leidžia pasiekti ir aukštesnį rezultatų patikimumą (Kardelis, 2007).

Konkrečioms tikslinėms grupėms ištirti naudojamų metodų pasirinkimą lėmė tyrimo klausimų turinys ir tiriamos grupės specifika. Pirmoji tyrimo klausimų grupė susijusi su IT sklaida ir įsisavinimu bibliotekose ir visuomenėje. Šioje klausimų grupėje keliami klausimai: kiek plačiai kompiuteriai ir internetas yra pasklidę visuomenėje? Kiek jie įsisavinti viešosiose bibliotekose ir koks jų indėlis į IT prieinamumą visuomenei, atsižvelgiant į vartotojų demografinius rodiklius ir socialinę situaciją? Kas ir dėl kokių motyvų naudojami bibliotekų vieša interneto prieiga? Nustatyta, kad norint objektyviai ir patikimai atsakyti į šiuos klausimus, būtina naudoti kiekybinius tyrimo metodus, kurie leistų situaciją nusakyti skaičiais, nustatant atsakymų dažnį ir kitas statistines atsakymų charakteristikas. Taip pat siekiama išvadų reprezentatyvumo, kuris leistų gautus rezultatus taikyti visai populiacijai (Tidikis, 2003). Pagrindinės tikslinės grupės, susijusios su šios klausimų grupės ištyrimu, – bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai ir visuomenė plačiaja prasme. Pastaroji buvo tiriamą tam, kad leistų palyginti IT sklaidą ir įsisavinimą bibliotekose bei kitose vietose: namuose, darbovietėje ir kt. Šioms grupėms ištirti pasirinktas apklausos metodas, kuris, atsižvelgiant į kiekvienos grupės specifiką, buvo vykdomas skirtinga forma (tiesiogine ir internetine).

Tiriant gyventojus buvo atliekamas tiesioginis interviu respondentų namuose, kai klausimyną pildo apklausėjas, o bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojus – pasirinktas internetinės apklausos metodas. Šis metodas visų pirma taikytas pagal tiriamos grupės specifiką – visi respondentai turi naudotis vieša interneto prieiga, todėl vienas paprasčiausių būdų juos apklausti – pateikti anketą tiesiog viešos interneto prieigos vietoje. Tiesioginis atsakymų pateikimas leido sumažinti klaidų tikimybę, sutaupyti lėšų anketoms spausdinti, suvesti ir pirminei analizei. Kita vertus, buvo atsižvelgta į tai, kad dalis viešos interneto prieigos vartotojų turi menkus IT naudojimosi įgūdžius, o tai galėtų sukelti sunkumų savarankiškai pildant anketas internetu, todėl pildymo vietoje nuolat buvo apklausėjas, galintis pagelbėti užpildyti klausimyną arba apklausti respondentą, surašydamas jo atsakymus į anketą kompiuteryje. Pradiniame tyrimo plane šiam uždaviniui buvo numatyta pasitelkti bibliotekininkus, tačiau apklausos metu pastebėta, jog kai kuriais atvejais bibliotekininkai siekia paveikti atsakančiojo nuomonę, todėl siekiant didesnio objektyvumo tolimesniuose tyrimo etapuose šį vaidmenį atliko rinkos tyrimų kompanijos apklausėjai.

Didelių sunkumų sukėlė siekis ištirti vaikus. Viena iš tyrimo prielaidų buvo, kad jie yra bene aktyviausiai IT naudojanči visuomenės dalis, todėl neįtraukus jų į tyrimą būtų prarasta svarbi informacijos dalis. Buvo išsiaiškinta, kad Lietuvos Respublikos įstatymai riboja galimybę apklausti vaikus iki 15 metų be tėvų ar globėjų sutikimo. Kita vertus, metodologinėje literatūroje teigiama, jog norint surinkti patikimus duomenis apie vaikus, būtina apklausti juos tiesiogiai, o ne klausti tėvų, mokytojų ar kitų asmenų nuomonės. Todėl nuspręsta jų apklausą atlikti namuose, kur galima būtų operatyviai gauti jų tėvų ar globėjų raštišką leidimą. Nutarta apsiriboti vaikais nuo 12 metų amžiaus, įvertinant tai, kad jaunesniems vaikams reikėtų iš esmės pakeisti anketą prarandant lyginimo su vyresniais vartotojais galimybę, o gal net naudoti visai kitus tyrimo metodus (Read and Fine, 2006).

Siekiant ištirti IT įsisavinimo bibliotekose padėtį, buvo būtina surinkti nemažai faktinių duomenų apie viešą interneto prieigą bibliotekose. Nustatyta, jog bene vienintelis tokių duomenų šaltinis yra Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos renkama nacionalinė bibliotekų statistika, kuri pateikia duomenis apie bibliotekose esančių kompiuterių, prijungtų prie interneto, skaičių. Kadangi šiuo atveju siekiama gauti žymiai išsamesnę informaciją apie IT prieinamumą bibliotekose, nutarta surinkti pagrindinius duomenis apie viešą prieigą iš visų bibliotekų. Šiai apklausai būtų itin tikęs internetinės apklausos būdas, tačiau turint omenyje, jog interneto ryšį turi tik kiek daugiau nei pusė bibliotekų, teko duomenis rinkti pašto apklausos būdu.

Ieškant atsakymų į kitą klausimų grupę – apie viešos interneto prieigos naudojimą ir naudą – taip pat buvo siekiama aukšto reprezentatyvumo bei galimybės lyginti naudojimo rodiklius bibliotekose ir kitose vietose, todėl šiai klausimų grupei pasitarnavo jau anksčiau aprašytos gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų apklausos.

Kadangi tyrimu buvo vertinamas ne tik IT naudojimas, bet ir poveikis, kurį itin sudėtinga išmatuoti kiekybiniais metodais, nuspręsta įtraukti kokybinius tyrimo metodus, suteikiančius žymiai platesnes interpretacijos galimybes (Kardelis, 2007). Pagrindiniu kokybinio tyrimo metodu pasirinktos fokusuotos grupinės diskusijos. Šio metodo pasirinkimą lėmė tai, kad diskusijos dalyvių tarpusavio sąveika dažniausiai leidžia gauti išsamesnius duomenis, nei labiau struktūruoti kokybinių tyrimų metodai. Taip pat atsižvelgta, kad viena iš pagrindinių metodo sėkmės prielaidų yra diskusijos vedėjo patirtis (Creswell, Plano, 2007), o šiuo atveju buvo galimybė pasitelkti profesionalų vedėją, kuris nukreiptų diskusiją tinkama linkme ir padėtų nenukrypti nuo aptariamų temų. Šis metodas naudojamas įvairių socialinių grupių, priskiriamų viešos interneto prieigos vartotojams, tyrimui. Kai kurioms specifinėms vartotojų grupėms, tokioms kaip bedarbiai ir neįgalieji, šio metodo pritaikyti nepavyko, nes buvo sudėtinga rasti reikiamą diskusijai respondentų skaičių (pagal metodologines rekomendacijas – 8–12) vienoje vietovėje. Dėl šios priežasties minėtos tikslinės grupės apklaustos struktūruoto interviu metodu, pritaikius klausimynui tą pačią struktūrą kaip ir fokusuotose grupinėse diskusijose.

Kadangi buvo siekiama ištirti ne tik pačių vartotojų suvokimą apie iš viešos interneto prieigos gaunamą naudą, bet ir užfiksuoti suinteresuotų grupių atstovų požiūrį į bibliotekų daromą įtaką, nutarta apklausti su vieša interneto prieiga susijusius ekspertus. Buvo siekiama gauti ne tik jų atsakymus į tam tikrus klausimus, bet ir sužinoti platesnę nuomonę, vertinimus, požiūrį ir patirtį, susijusią su analizuojama tema, todėl pasirinkta kokybinė tyrimo orientacija. Atsižvelgiant į pastarųjų užimtumą ir geografinį išsibarstymą, buvo aišku, kad nepavyks jų apklausti grupėje, todėl šiuo atveju taip pat buvo taikytas struktūruoto interviu metodas.

Siekiant įvertinti bibliotekininkų, kaip IT skaidos tarpininkų, vaidmenį, buvo atliktos viešą interneto prieigą aptarnaujančių ar ateityje aptarnausiančių bibliotekininkų ir bibliotekų vadovų apklausos. Norint išsamiau suvokti jų po-

žiūrį į per viešą interneto prieigą daromą vartotojams poveikį, su bibliotekų vadovais ir darbuotojais taip pat surengtos fokusuotos grupinės diskusijos.

2.5. Geografija, atranka ir priemonės

Tyrimas buvo atliekamas visose Lietuvos viešosiose bibliotekose, kuriose šiuo metu teikiama vieša interneto prieiga arba ji bus įdiegta per artimiausius trejus metus (projekto „Bibliotekos pažangai“ duomenimis, tokių bibliotekų ir filialų yra 1217). Tyrime buvo taikoma tikimybinė ir tikslinė atranka. Tikimybinė atranka buvo taikoma kiekybiniuose tyrimuose – Lietuvos gyventojų (įskaitant vaikus), bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų ir bibliotekininkų apklausose. Renkant faktinius duomenis apie bibliotekas ir tiriant bibliotekų vadovus, atlikta išsistinė apklausa, t. y. apklausti visi šios tikslinės grupės respondentai. Kokybinėje tyrimo dalyje, t. y. atliekant interviu su suinteresuotų grupių atstovais bei interviu ir FGD su sunkiai pasiekiamų gyventojų grupių nariais ir bibliotekininkais, buvo taikoma tikslinė atranka.

Rengiant priemones buvo remiamasi diskusijos su suinteresuotais asmenimis rezultatais, Lietuvos ir Europos Sąjungos strateginiais dokumentais, nustatančiais informacinės visuomenės plėtros gaires bei dviem pagrindinėmis kompleksinėmis studijomis – Jungtinėse Amerikos Valstijose jau daugiau kaip dešimt metų vykdoma studija „Public Libraries and Internet“ (Bertot et al., 1997, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2007, 2008, 2009) bei Didžiojoje Britanijoje vykdyta projekto „People’s Network“ poveikio įvertinimo studija (Brophy, 2003, 2004; Herde, 2004).

2.5.1. Kiekybiniai tyrimai

2.5.1.1. Bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausa

Kadangi šiai tikslinei grupei ištirti pasirinkta anketinė apklausa, jai autorė sudarė klausimyną (1 priedas). Klausimynas sukurtas projekto „People’s Network“ poveikio vertinimo tyrimo, kuriuo siekta išmatuoti bibliotekos paslaugų poveikį vartotojams, naudotos anketos pagrindu. Ją pritaikant koreguotos potencialios viešos interneto prieigos naudojimo sritys (jos pakeistos tomis, kurios buvo pasiūlytos diskusijos su suinteresuotų grupių atstovais metu), taip pat pritaikyti viešos interneto prieigos panaudojimo ir teikiamos naudos pavyzdžiai.

Klausimyną sudarė trys pagrindinės dalys, susijusios su respondentų interneto naudojimo įpročiais (dažnumas, vietos, veiklos), kompiuterinio raštinumo vertinimu, viešos interneto prieigos ir kitų bibliotekos paslaugų naudojimu ir vertinimu bei sociodemografinių klausimų blokas. Kadangi anketa buvo pritaikyta iš Didžiojoje Britanijoje vykdyto tyrimo, atliktas jos testavimas – Prienų r. viešosiose bibliotekose tiesioginės apklausos būdu apklausta 30 respondentų. Tikrinta, ar sudaryta anketa atitinka respondentų kalbos lygį, ar klausimai yra suprantami, ar ne per daug abstraktūs, kiek trunka vieno respondento apklausa ir kt. Po šio tyrimo anketa buvo koreguojama ir galutinė

jos versija autorės buvo pateikta duomenų rinkimą atlikusiai komercinei tyrimų kompanijai.

Atliekant tyrimą šiai tikslinei grupei buvo taikoma atsitiktinė atranka, kai kas antram amžiaus kriterijų (apklausoje dalyvavo vyresni nei 15 m. respondentai) atitinkančiam bibliotekos viešos interneto prieigos vartotojui, prisijungusiam prie interneto, buvo pateikiama tyrimo anketa. Atrankiniai taškai (bibliotekos) išdėstyti taip, kad apimtų visus šalies regionus. Planuota tyrimo imtis – 600 respondentų, užtikrinanti ± 4 proc. statistinę paklaidą (Kardelis, 2007). Anketą pildė pats respondentas, esant reikalui padedamas tyrimo duomenų rinkimą atlikusios kompanijos apklausėjo.

2.5.1.2. Lietuvos gyventojų apklausa

Siekiant turėti galimybę palyginti gautus duomenis – bibliotekų viešos interneto prieigos panaudojimą su IT naudojimu kitose vietose – Lietuvos gyventojų apklausai autorė sudarė labai panašų klausimyną kaip ir viešos interneto prieigos vartotojų apklausai (2 priedas).

Norint užtikrinti duomenų reprezentatyvumą, šioje tikslinėje grupėje buvo taikoma daugiapakopė tikimybinė atranka, t. y. kiekvienas šalies namų ūkis turi vienodas galimybes būti apklaustas, o tyrimo imtis pagal sociodemografinius kriterijus atitinka generalinę visumą. Atranka buvo atliekama keliomis pakopomis: pirmiausia atrenkami namų ūkiai, kuriuose vėliau apklausiamas respondentas, pasirinktas pagal artimiausios gimimo dienos taisyklę. Atrankiniai taškai (gyvenvietės) išdėstyti taip, kad reprezentuotų visus šalies regionus. Apklausoje dalyvavo 15–75 m. šalies gyventojai. Planuota tyrimo imtis – 1200 respondentų, užtikrinanti ± 3 proc. statistinę paklaidą (Kardelis, 2007). Apklausa buvo atliekama tiesioginio interviu būdu.

2.5.1.3. Lietuvos vaikų (12–14 m.) apklausa

Lietuvos vaikų apklausai autorė pritaikė viešos interneto prieigos vartotojų anketą, kuri buvo sutrumpinta, pritaikytos IT naudojimo sritys, supaprastintos klausimų formuluotės (3 priedas). Kai kuriems klausimams sudaryti naudingos informacijos suteikė Didžiojoje Britanijoje vykdomas „Children’s Plus“ tyrimas, kurio tikslas yra įvertinti vaikų iki 16 metų naudojimąsi bibliotekų paslaugomis (Children’s Plus Survey, 2007).

Šioje tikslinėje grupėje buvo taikoma daugiapakopė tikimybinė atranka, užtikrinanti duomenų reprezentatyvumą, t. y. kiekvienas šalies 12–14 m. amžiaus gyventojas turi vienodas galimybes būti apklaustas, o tyrimo imtis pagal tikslinius kriterijus (sociodemografinius) atitinka generalinę visumą. Planuota tyrimo imtis – 600 respondentų, užtikrinanti ± 3 proc. statistinę paklaidą (Kardelis, 2007). Visi vaikai apklausti tik tėvams ar globėjams sutikus raštiškai.

2.5.1.4. Bibliotekininkų apklausa

Bibliotekininkų tikslinei grupei apklausti autorė sudarė klausimyną remdamasi Didžiosios Britanijos „People’s Network“ bibliotekininkų apklausos anketa bei Jungtinių Amerikos Valstijų „Public Libraries and Internet“ ty-

rimo patirtimi. Dėl Lietuvos bibliotekų sistemos specifikos (pvz., filialai nedisponuoja atskiru biudžetu, todėl negali priimti tam tikrų su finansavimu susijusių sprendimų), dalis klausimų iš minėtų tyrimų buvo perkelta ne į bibliotekininkų, o į bibliotekų vadovų apklausą.

Anketą sudarė du pagrindiniai klausimų blokai: su viešos interneto prieigos paslaugos teikimu susiję klausimai (kompiuterių užimtumas, konsultavimo poreikis, suvokimas apie bendruomenės gaunamą naudą ir kt.) ir su bibliotekininkų kvalifikacija (gebėjimais ir pasirengimu teikti šią paslaugą) susiję klausimai (4 priedas).

Šioje tikslinėje grupėje buvo taikoma atsitiktinė atranka, remiantis projekto „Bibliotekos pažangai“ sudarytais bibliotekininkų, kurie aptarnauja viešą interneto prieigą, sąrašais (iš viso apie 1900 bibliotekų darbuotojų). Planuota tyrimo imtis – 600 respondentų. Respondentams atrinkti buvo pasinaudota automatinė SPSS programos atsitiktinės respondentų atrankos funkcija.

2.5.1.5. Lietuvos viešųjų bibliotekų vadovų apklausa

Anketą Lietuvos viešųjų bibliotekų vadovų apklausai autorė sudarė remdamasi Jungtinių Amerikos Valstijų daugiamete patirtimi vykdant „Public Libraries and Internet“ tyrimą. Šio tyrimo klausimynas buvo išverstas ir pritaikytas Lietuvai. Pagrindinis įtrauktas pakeitimas – kaimo ir miesto filialų išskyrimas. Autorė darė prielaidą, kad situacija juose labai skiriasi, ir vadovams (kurie Lietuvos atveju yra atsakingi už abiejų tipų filialus) gali būti labai sunku vienareikšmiškai atsakyti į pateiktus klausimus, todėl klausimai apie vienus ir apie kitus pateikiami atskirai. Vadovų apklausos anketą sudarė klausimai apie galimybes ir trukdžius teikti viešos interneto prieigos paslaugą, strateginius bibliotekos prioritetus, biudžeto pokyčius, požiūrį į darbuotojų kompetenciją ir kita (5 priedas). Anketa buvo testuojama apklausiant keletą vadovų tiesioginės apklausos būdu, tačiau įvertinus respondentų užimtumą ir galimybes naudotis IT nuspręsta apklausą toliau vykdyti naudojantis internetu.

Šioje tikslinėje grupėje taikyta ištinė atranka – apklausta visa imtis, t. y. 65 respondentai (visų Lietuvos viešųjų bibliotekų vadovai). Respondentams elektroniniu paštu buvo siunčiama nuoroda į internetinę anketą, kurią savarankiškai užpildė pats respondentas.

2.5.1.6. Faktinių duomenų apie viešąsias bibliotekas surinkimas

Šios apklausos tikslas buvo tiksliai įvertinti viešos interneto prieigos situaciją viešosiose bibliotekose. Apklausai autorė sudarė klausimyną remdamasi Jungtinių Amerikos Valstijų „Public Libraries and Internet“ tyrimo klausimynu, panaudojusi jo dalis, susijusias ne su nuomone (šie klausimai buvo pateikti bibliotekininkų ir vadovų apklausose), bet su objektyviais faktais apie bibliotekoje teikiamą viešos interneto prieigos paslaugą. Klausimyną sudarė klausimai apie viešos interneto prieigos prieinamumą (darbo laikas, darbo vietų skaičius ir kt.), technines galimybes (prijungimo prie interneto būdas, greitis ir kt.), vykdomas vartotojų IT mokymo veiklas (6 priedas).

Šioje tikslinėje grupėje buvo taikoma ištisinė atranka – remiantis projekto „Bibliotekos pažangai“ sudarytais bibliotekų sąrašais apklausta visa imtis – 1244 bibliotekos. Anketa buvo siunčiama paštu į visas bibliotekas prašant atsakingų už viešą interneto prieigą darbuotojų atsakyti į pateiktus klausimus.

2.5.2. Kokybiniai tyrimai

2.5.2.1. *Sunkiai pasiekiamų socialinių grupių narių tyrimas*

Sunkiai pasiekiamų socialinių grupių narių tyrimo tikslas buvo labiau įsigilinti į jų IT naudojimo patirtį ir poreikius bei poveikį jų kasdieniam gyvenimui. Taip pat šiuo būdu buvo siekiama sužinoti nuomonę apie bibliotekininkų kompetenciją teikti šią paslaugą, ištirti, ar egzistuoja ir ar respondentai pasitebi bibliotekininkų iniciatyvas pritraukti sunkiau pasiekiamas grupes, jas paskatinti naudotis technologijomis. Kurdama tyrimo planą autorė glaudžiai bendradarbiavo su grupėms vadovavusia tyrimų kompanijos specialiste, kuri iš pateiktų gairių (pagrindinių klausimų, į kuriuos siekiama atsakyti) sudarė detalų planą (7 priedas).

Šioje tikslinėje grupėje buvo taikoma tikslinė respondentų atranka, naudojant šiuos kriterijus: priklausymas iš anksto apibrėžtoms sunkiai pasiekiamoms grupėms (neįgalieji, pensininkai, kaimo gyventojai, bedarbiai, vaikai iš socialinės rizikos šeimų, vaikai, kurių tėvai išvykę dirbti į kitas šalis), respondentų amžius, lytis ir gyvenamoji vieta. Minėti kriterijai buvo derinami tarpusavyje. Respondentų paieška buvo vykdoma per bibliotekų darbuotojus, siunčiant jiems atrankos kriterijus ir prašant bendradarbiauti ieškant tokio tipo vartotojų. Respondentams atrinkti buvo taikomas ir sniego gniūžtės principas, kai ieškant respondentų klausiama tam tikrų kertinių asmenų ar grupių (pvz., mokytojų ar kitų vietos gyventojų, pažįstančių vienos ar kitos grupės respondentų) rekomendacijų. Dėl kai kurių respondentų specifikos (pvz., riboto mobilumo) ar organizacinių sunkumų (pvz., vienoje vietoje nerasta pakankamai respondentų) neįgalieji ir bedarbiai buvo tiriami naudojant pagilinto interviu metodą, pritaikius tą patį planą kaip ir grupinėms diskusijoms.

2.5.2.2. *Bibliotekininkų ir bibliotekų vadovų tyrimas*

Šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti bibliotekininkų ir vadovų požiūrį į viešos interneto prieigos paslaugą, suvokimą apie bendruomenei teikiamą šios paslaugos naudą, atskirų vartotojų grupių aptarnavimą, sužinoti nuomonę apie turimą kompetenciją ir pasirengimą teikti šią paslaugą. Kurdama tyrimo planą autorė glaudžiai bendradarbiavo su grupėms vadovavusia tyrimų kompanijos specialiste, kuri iš pateiktų gairių (pagrindinių klausimų, į kuriuos siekiama atsakyti) sudarė detalų planą (8 priedas).

Šioje tikslinėje grupėje atliktos 2 FGD proporcingai įtraukiant visų Lietuvos apskričių atstovus, kviečiant po 2 dalyvius iš vienos apskrities, po 1 iš miesto ir kaimo bibliotekos. Tokiu pačiu principu buvo atrinkti 24 bibliotekų direktoriai, kurie dalyvavo FGD.

2.5.2.3. Suinteresuotų ekspertų tyrimas

Šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti suinteresuotų grupių ir sprendimų priėmėjų požiūrį į viešos interneto prieigos paslaugą bibliotekose ir per ją bendruomenių gaunamą naudą. Sudarant respondentų sąrašą buvo konsultuojamasi su bibliotekų vadovais, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos atstovais, Lietuvos bibliotekininkų draugija. Dėl respondentų specifikos bei užimtumo parinktas interviu metodas (dažniausiai atliekamas respondento darbo vietoje). Sudarydama interviu struktūrą, autorė glaudžiai bendradarbiavo su interviu ėmusia tyrimų kompanijos specialiste, kuri iš pateiktų gairių sudarė detalią interviu struktūrą (9 priedas).

Šioje tikslinėje grupėje buvo taikoma tikslinė respondentų (ekspertų) atranka, įtraukiant įvairių institucijų, įstaigų darbuotojus, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai susiduria su bibliotekų veikla bei plėtra ar turintys specifinę patirtį, susijusią su nagrinėjama tema. Orientuojamasi į šių grupių narius: nacionalinės ir vietos valdžios atstovus, bibliotekų vadovus, steigėjus.

2.6. Duomenų rinkimas ir analizė

Tyrimo apimtis bei bendradarbiavimas su projektu „Bibliotekos pažangai“ nulėmė tai, kad duomenis rinko ne pati disertacijos autorė, o privati rinkos tyrimų kompanija UAB „RAIT“. Šiai kompanijai autorė suformulavo techninę užduotį, apibrėžiančią pagrindinius tyrimo principus – reikalingas atlikti apklausas ir kokybinius tyrimus, kiekvieno iš jų imtį, respondentų atrankos kriterijus. Tyrimų kompanijai taip pat buvo pateiktos visų apklausų priemonės – klausimynai. Kokybinės dalies priemonės buvo kuriamos kartu su tyrimo kompanijos specialistais, pateikus jiems priemonių gaires (pagrindinius klausimus, į kuriuos siekiama atsakyti).

Duomenys buvo renkami nuo 2008 metų gegužės iki liepos mėn. Kiekybinius duomenis rinko autorės ir RAIT specialistų apmokyti apklausėjai, o kokybinius tyrimus atliko RAIT specialistė, stebint autorei. Iš viso buvo atlikti šeši kiekybiniai tyrimai, kuriuose taikyti tiesioginės, internetinės bei pašto apklausos metodai, ir keturi kokybiniai tyrimai, kuriuose taikyti FGD ir pagilintų interviu metodai (4 lentelė).

4 lentelė. Atliktų tyrimų suvestinė

Tikslinė grupė	Metodas	Planuota imtis	Apklausta
Lietuvos gyventojai (15–74 m.)	Tiesioginė apklausa	1000	1055
Vaikai (12–14 m.)	Tiesioginė apklausa	600	592
Bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai	Internetinė apklausa dalyvaujant apklausėjui	1200	1246
Bibliotekų darbuotojai	Tiesioginė apklausa	600	609
Bibliotekų vadovai	Internetinė apklausa	65	65

Faktiniai duomenys apie bibliotekas	Pašto apklausa	1217	1225 ⁵
Bibliotekų darbuotojai	Kokybinis tyrimas, FGD	2 FGD	2 FGD
Bibliotekų vadovai	Kokybinis tyrimas, FGD	2 FGD	2 FGD
Sunkiai pasiekiamoms grupėms priskiriami bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai: 1. pensininkai, kaimo gyventojai, vaikai iš socialinės rizikos šeimų ir vaikai, kurių tėvai išvykę dirbti į kitas šalis; 2. neįgalieji ir bedarbiai.	1. Kokybinis tyrimas, FGD 2. Kokybinis tyrimas, interviu	1. 10 FGD 2. 12 interviu	1. 10 FGD 2. 12 interviu
Suinteresuotų grupių atstovai	Interviu	8 interviu	8 interviu

Tyrimų kompanija RAIT autorės kiekybinius duomenis suvedė ir pateikė SPSS formatu, taip pat pateikė pirmines duomenų ataskaitas, parodančias procentinį atsakymų pasiskirstymą pagal pateiktus atsakymų variantus bei respondentų sociodemografinius kriterijus. Kokybiniai duomenys buvo pateikti išrašų ir aprašomųjų ataskaitų forma. Gautus duomenis autorė analizavo, apibendrinė ir padarė išvadas.

Kiekybinei duomenų analizei taikomi statistinio apdorojimo metodai, suskaičiuojant aritmetinius vidurkius ar procentinį duomenų įvertinimą (atsižvelgiant į klausimą). Šį etapą galima pavadinti pirminiu medžiagos apdorojimu, kurį atliko duomenis rinkusi tyrimų kompanija, pasitelkusi SPSS programą. Antrąjį etapą – tyrimo duomenų analizę – atliko autorė. Šis etapas apėmė koreliacijos koeficientų matavimą, teorinį duomenų apdorojimą ir grafinį rezultatų pateikimą.

Specifinis duomenų analizės metodas naudotas įvertinti IT naudojimo sritis ir jose gaunamą naudą. Gyventojų ir viešos interneto prieigų vartotojų klausimynuose buvo įtrauktos klausimų grupės, tiriančios interneto naudojimo sritis (kaip buvo apibrėžta 2.2 poskyryje: darbas ir ekonominė veikla, bendravimas, laisvalaikis ir kultūra, švietimas, sveikatos apsauga, el. valdžia) ir respondento suvokiamą naudą (darbas ir ekonominė veikla, bendravimas, laisvalaikis ir kultūra, švietimas, sveikatos apsauga, el. valdžia). Kiekvieną klausimų bloką (tiriantį atskiras sritis) sudarė teminių klausimų seka, kartu matuojanti ir veiksmo dažnumą (niekada, naudojosi kartą, naudojosi nuolat). Siekiant supaprastinti apibendrinimus ir palyginimus, analizėje pateiktas išvestinis dydis (rodantis vidutinį besinaudojančių procentą). Gyventojų apklausoje skaičiuota nuo

⁵ Autorės pastaba: kai kurios bibliotekos prie projekto prisijungė jau vykstant tyrimui.

besinaudojančių internetu skaičiaus (atrinkta pagal ankstesnį klausimą apie interneto naudojimą). Viešos interneto prieigos vartotojų apklausoje skaičiuota nuo bendro respondentų skaičiaus. Skaičiavimai buvo atlikti tokia seka:

- **Naudojimas:**

- Suskaičiuotas respondentų procentas, kurie bent kartą atliko nurodytą veiksmą (naudojosi kartą ar keletą kartų, naudojosi nuolat).
- Procentai sumuojami ir rezultatas padalinamas iš klausimų skaičiaus bloke.

- **Nauda:**

- Bloko klausimai sugrupuoti pagal temas, atitinkančias *naudojimosi* klausimų blokus:
 - Darbo ir ekonominės veiklos sritims priskirta: sutaupė pinigų, padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų), padėjo užsidirbti pinigų, padėjo surasti darbą, padėjo padidinti pajamas, padėjo geriau atlikti darbą.
 - Bendravimui priskirta: pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais.
 - Laisvalaikiui ir kultūrai priskirta: praturtino laisvalaikį.
 - Švietimui priskirta: padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi.
 - Sveikatai priskirta: padėjo rūpintis sveikata.
 - El. valdžiai priskirta: padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia.
- Procentai sumuojami ir rezultatas padalinamas iš klausimų skaičiaus bloke.

Kitas svarbus duomenų analizės elementas – pjūviai, kuriais analizuojami gauti duomenys. Jie išsiskiria gana aiškiai. „IT sklaidos ir įsisavinimo“ rodiklių grupė analizuota pagal respondentų sociodemografinius kriterijus – lytį, amžių, išsilavinimą, užimtumą, pajamas, gyvenamąją vietą. Ieškota ryšių, kurie iš šių veiksnių geriausiai paaiškina gautus rezultatus. Taip pat analizuojami skirtumai tarp IT naudojimosi vietų – bibliotekų ir kitų: namų, darbovietės ir pan. „IT naudojimo ir naudos“ rodiklių grupė analizuojama pagal naudojimosi ir naudos sritis – švietimą, kultūrą ir laisvalaikį, ekonominę veiklą ir užimtumą, bendravimą, sveikatą, el. valdžią ir pilietiškumą. Analizuojama, kaip siejasi naudojimosi ir naudos sritys ir kaip tai susiję su naudojimosi vietomis (naudojimas internetu bibliotekose lyginamas su naudojimosi kitose vietose). „Bibliotekininkų vaidmens“ rodiklių grupėje pagrindinis duomenų analizės pjūvis buvo bibliotekininkų darbo vieta, darant prielaidą, kad ji didžiaja dalimi lemia darbo sąlygas ir net darbuotojų kvalifikaciją bei kompetencijas.

Atliekant kokybinių duomenų analizę siekiama pateikti platesnę kiekybinių rezultatų interpretaciją, juos papildyti, iliustruoti. Šiuo atveju nebuvo keliamas tikslas įvertinti kokybinius duomenis kiekybiškai, todėl nebuvo atliekamas itin struktūruotas duomenų apdorojimas, įtraukiant kategorijas, jas koduojant bei perkeliant į modelius. Autorė laikėsi laisvesnės duomenų analizės strategijos, kurią galima būtų apibrėžti tokiais etapais:

- situacijos įvertinimas: ką sako duomenys, ką jie reiškia;
- situacijos analizė: esminių taškų išgryninimas ir interpretacija; jų įtaka ir sąsajos su tyrimo klausimais;
- apibendrinimų ir išvadų formavimas, rezultatų integravimas su kiekybiniais duomenimis.

2.7. Metodikos patikimumo įvertinimas

Pagal pristatytą metodiką surinktų duomenų patikimumą pagrindžia keletas veiksnių. Kiekybiniais tyrimų metodais surinktų duomenų patikimumas labiausiai priklauso nuo:

- Tyrimų priemonių patikimumo – buvo siekiama, kad sudaryti klausimai atitiktų tyrimo tikslus, būtų aiškūs (suprantami, atsakomi), ne dviprasmiški, korektiški ir etiški. Kadangi klausimynai sudaryti remiantis užsienio pavyzdžiais, siekiant išvengti neaiškumų, atsirandančių dėl vertimo, atliktas klausimynų testavimas, o pastebėti trūkumai ištaisyti.
- Imties ir respondentų atrankos – kiekvienos iš tiriamų grupių imties dydis buvo apskaičiuojamas taip, kad statistinio patikimumo paklaida neviršytų +/-3 proc. Respondentų atranką vykdė duomenis rinkusi tyrimų kompanija, veikianti pagal ESOMAR⁶ reikalavimus.
- Duomenų suvedimo ir kontrolės – šią kontrolės grandį užtikrino tyrimų kompanija, kuri taiko tokią darbo praktiką: tikrinant apklausėjų darbo kokybę su 20 % respondentų užmezgamas pakartotinis kontaktas telefonu (tikrinami respondentų atrankos principai, klausimyno reikalavimų laikymasis). Duomenų suvedimo skyrius tikrina 20 % anketų suvedimo kokybę. Suvedimo ir logikos klaidos tikrinamos SPSS programa.

Kokybiniais metodais surinktų duomenų patikimumą labiausiai veikia:

- Giežtas metodo laikymasis – metodai buvo parinkti atsižvelgiant į tyrimo tikslus ir kiekvienos iš tiriamų grupių specifiką.
- Tinkamai vykdoma respondentų atranka – buvo sudarytas atrankinis klausimynas, pagal kurį duomenis rinkusi tyrimų kompanija atrinko respondentus.

⁶ Autorės pastaba: ESOMAR – tai tarptautinė asociacija, kurios nariai yra įsipareigoję laikytis aukščiausių profesinių ir etinių rinkos tyrimų standartų.

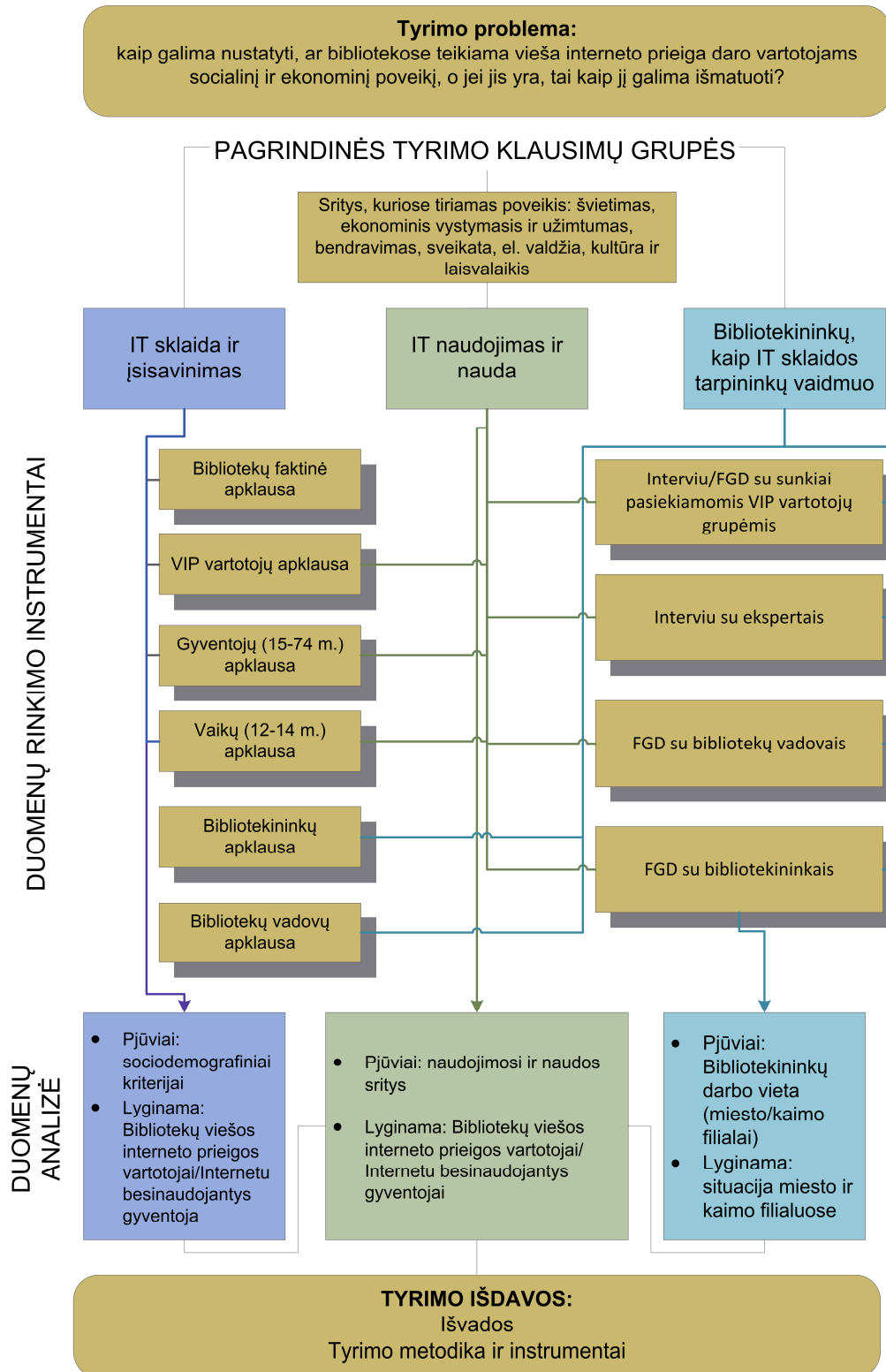
- Pakankamas tyrimų skaičius – iš kiekvienos tikslinės grupės sudarytos kelios diskusijų grupės ar atrinkti keli interviu respondentai, taip užtikrinant, kad pareikštos nuomonės nėra atsitiktinės.
- Tyrėjo kvalifikacija – grupes vedė bei interviu atlikto profesionalūs darbuotojai.

Atsižvelgiant į išvardytus veiksnius, galinčius turėti įtakos tyrimo rezultatų patikimumui, ir pateiktus paaiškinimus, kaip buvo stengiamasi išvengti galimų rizikų, galima teigti, jog metodika yra patikima. Jos pagrindu surinkti kiekybiniai duomenys yra reprezentatyvūs ir atspindi generalinės visumos nuomonę, o kokybiniai duomenys leidžia spręsti apie visuomenėje esančias tendencijas.

2.8. Apibendrinta tyrimo metodika

Atlikto tyrimo apimtis buvo labai didelė, tad ryšiai tarp atskirų jo elementų yra ypač svarbūs. Todėl autorė nusprendė pateikti apibendrintą tyrimo metodiką, kuri ne tik leistų aiškiau įsivaizduoti tyrimo struktūrą, bet taip pat suteiktų galimybę atlikti mažesnius panašios paskirties tyrimus (11 schema). Plačiau tyrimo metodikos taikymas aprašomas 10-ame priede.

11 schema. Tyrimo dizainas

III. VIEŠOS INTERNETO PRIEIGOS PER VIEŠĄSIAS BIBLIOTEKAS SOCIALINIS IR EKONOMINIS POVEIKIS LIETUVOS VARTOTOJAMS

IT sklaida ir įsisavinimas išlieka vienu iš pagrindinių strateginių Europos Sąjungos ir Lietuvos tikslų. Pastaruoju metu kalbama ne tik apie skaitmeninės atskirties riziką ir iš to atsirandančias pasekmes, bet ir apie realias ekonomines problemas, kurias kelia menkas ar uždelstas IT įsisavinimas. Viena pagrindinių plataus masto stipriausių pasaulio regionų šalių lyginamojo tyrimo išvadų buvo ta, kad *lėtas technologijų įsisavinimas – tai vienas iš esminių faktorių, paaiškinančių Europos konkurencingumo augimo sulėtėjimą* (Daveri, 2004). IT sklaidos procese yra daug dalyvių, tarp jų ir viešą interneto prieigą teikiančios viešosios bibliotekos. Kiek jos prisideda prie technologijų sklaidos visuomenėje ir kokį poveikį turi vartotojams?

Šios darbo dalies tikslas – pristatyti ir aptarti empirinio tyrimo rezultatus, atskleidžiančius viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas socialinį ir ekonominį poveikį Lietuvos vartotojams. Skyriuje pristatomi bei apibendrinami tyrimų rezultatai, įvertinamas jų santykis su kitų tyrėjų rezultatais.

3.1. Informacinių technologijų sklaida ir įsisavinimas Lietuvoje

Šiame poskyryje pristatoma IT sklaidos ir įsisavinimo situacija daugiausiai remiasi atliktų reprezentatyvių gyventojų (15–74 m.) ir vaikų (12–14 m.) apklausų, taip pat bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausos duomenimis. IT sklaidos bibliotekose situacijos pristatymas paremtas bibliotekų faktinės apklausos ir bibliotekininkų bei bibliotekų vadovų apklausų rezultatais. Pristatant tyrimų rezultatus aprašomi bendri atsakymų pasiskirstymai ir jų skirtumai socialinėse-demografinėse grupėse. Ryšiams tarp kintamųjų atskleisti ir reikšmingiems skirtumams tarp nuomonių nustatyti taikyti statistinės analizės metodai: koreliacinė analizė ir Chi kvadrato kriterijus. Kur tikslinga, rezultatai papildomi ir iliustruojami fokusuotų grupių diskusijų su bibliotekininkais, bibliotekų vadovais ir viešos interneto prieigos vartotojais citatomis.

3.1.1. Informacinių technologijų sklaida ir įsisavinimas visuomenėje

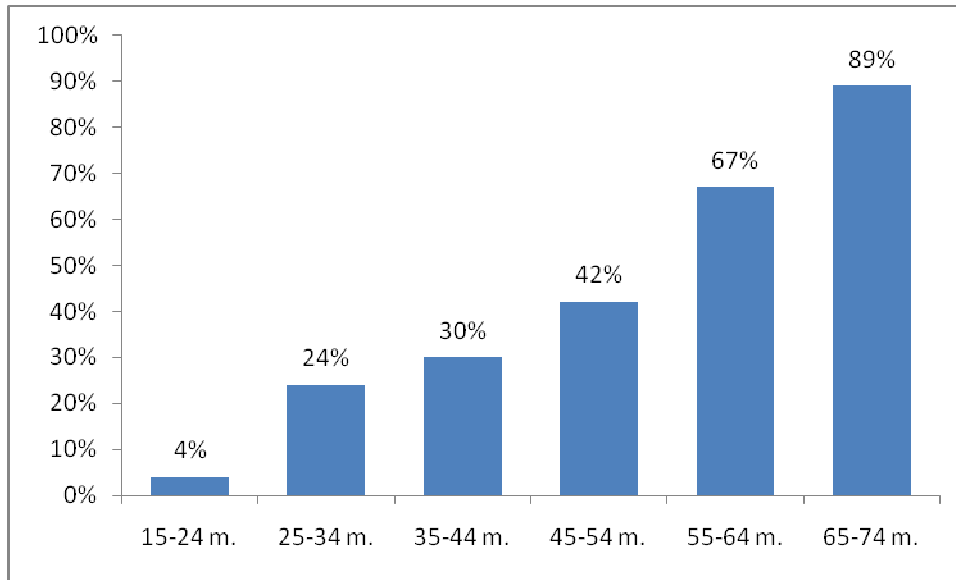
3.1.1.1. Naudojimas kompiuteriais ir internetu

Remiantis atliktos reprezentatyvios gyventojų apklausos duomenimis, šiuo metu IT, o konkrečiau kompiuteriais ir internetu, naudojasi 62 proc. šalies gyventojų. Vertinant šį rodiklį bendrai, jis yra gana aukštas – 2008 m. Europos Sąjungos vidurkis siekia 51 proc. (Preparing Europe's Digital future, 2008), tačiau analizuojant išsamiau matome, jog jis labai skiriasi skirtingose amžiaus bei socialinėse grupėse.

Tyrimas parodė, kad daugiausia internetu naudojasi jauni respondentai: amžiaus grupėje nuo 15 iki 24 metų nesinaudojančiųjų internetu skaičius nesiekia 4 proc., tuo tarpu vidutinio amžiaus gyventojų grupės procentas kyla iki

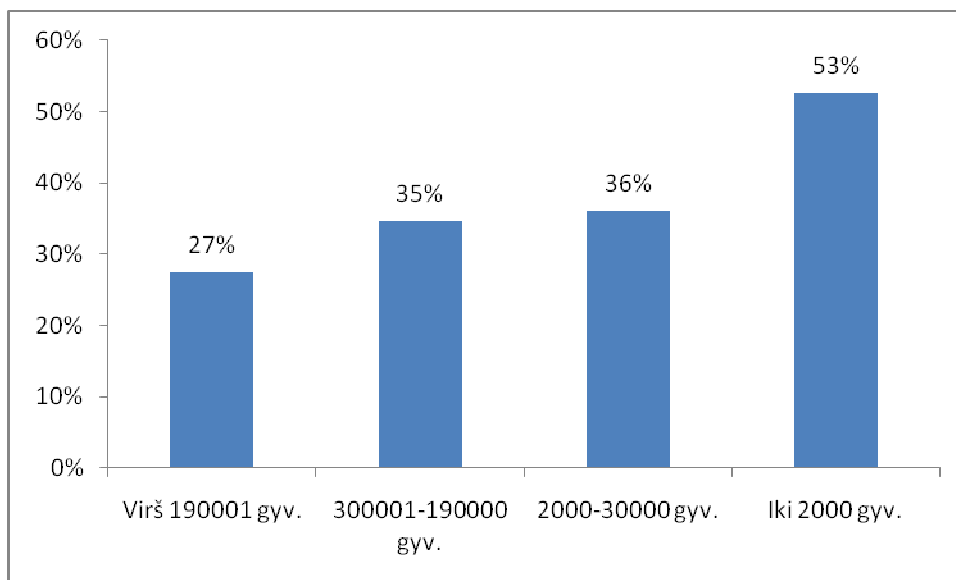
maždaug trečdalis (30–40 proc.). Tarp vyresniųjų respondentų, nesinaudojančių IT, skaičius siekia jau beveik 70 proc., pensinio amžiaus – beveik 90 proc. (1 diagrama).

1 diagrama. Lietuvos gyventojų, nesinaudojančių IT, pasiskirstymas pagal amžius

Gana nemaži naudojimosi skirtumai pastebimi pagal respondentų gyvenamąją vietą – kaimo vietovėse iki 2000 gyventojų IT vidutiniškai nesinaudoja 53 proc., tuo tarpu didmiesčiuose – tik 27 proc. (2 diagrama).

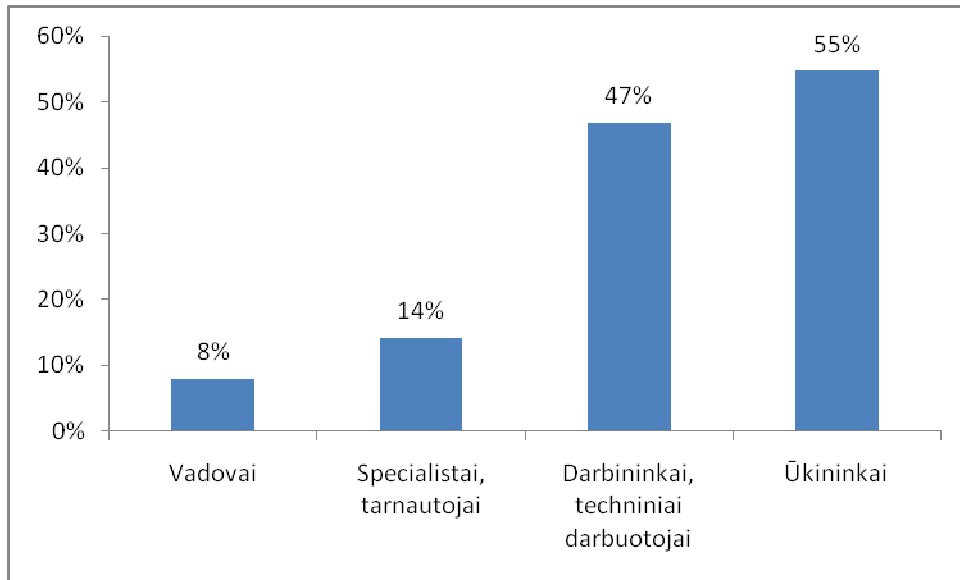
2 diagrama. Lietuvos gyventojų, nesinaudojančių IT, pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Dar vienas analizuotas sociodemografinis kriterijus yra užimtumas: internetu nesinaudoja 28 proc. dirbančiųjų, tuo tarpu bedarbių – jau 53 proc. Iš dirbančiųjų respondentų internetu daugiausia naudojasi vadovai, specialistai ir

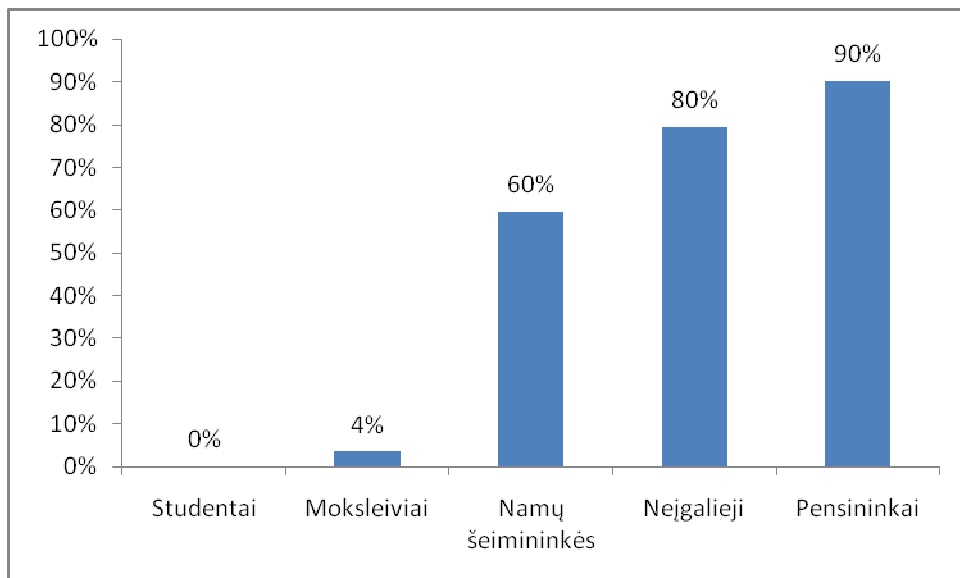
tarnautojai, mažiausiai – darbininkai, techniniai darbuotojai, ūkininkai (3 diagrama).

3 diagrama. Dirbančių respondentų, nesinaudojančių IT, pasiskirstymas pagal darbo pobūdį

Iš nedirbančių respondentų aktyviausi interneto vartotojai yra moksleiviai ir studentai, mažiausiai juo naudojami pensininkai – besinaudojančiųjų dalis siekia vos 10 procentų (4 diagrama).

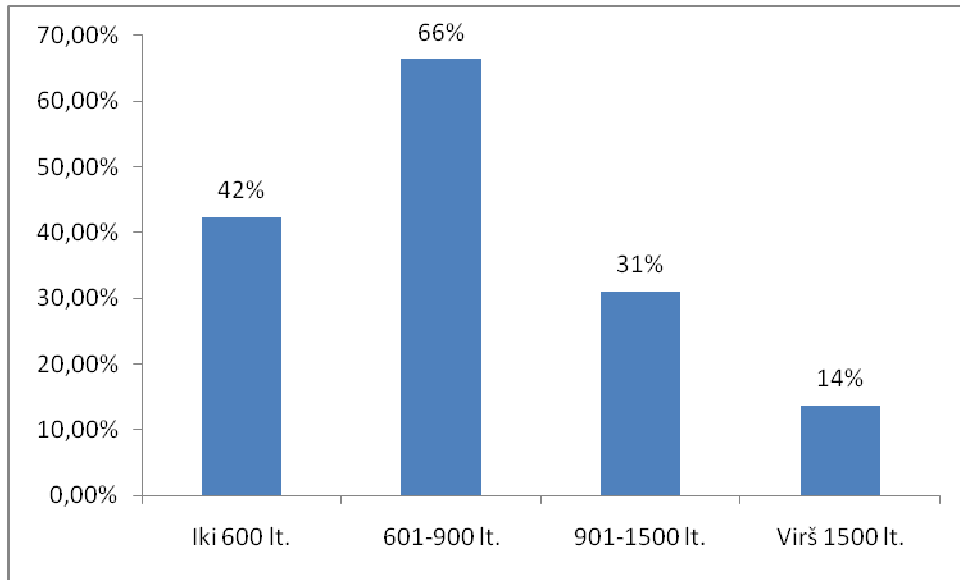
4 diagrama. N nedirbančių respondentų, nesinaudojančių IT, pasiskirstymas pagal nedarbingumo priežastį

Atsižvelgiant į respondentų pajamas, didžiausias nesinaudojančiųjų skaičius užfiksuotas tarp respondentų, gaunančių 601–900 Lt per mėnesį. Tikėtina, kad panašus rezultatas būtų matomas ir tarp mažiausias pajamas (iki 600 Lt) gaunančių respondentų, tačiau į šią grupę patenka ir studentai, ir vyresnių klasių moksleiviai, kurie yra bene aktyviausia vartotojų grupė, iškreipianti vi-

durkį. Mažiausias nesinaudojančiųjų skaičius – tarp didžiausias pajamas gaunančiųjų (5 diagrama). Detalus nesinaudojančių internetu respondentų pasiskirstymas pagal sociodemografinius kriterijus pateikiamas 11-ame priede.

5 diagrama. Lietuvos gyventojų, nesinaudojančių IT, pasiskirstymas pagal mėnesines pajamas

Siekiant įvertinti minėtų sociodemografinių kriterijų įtaką nesinaudojimui internetu, buvo atlikta tolesnė koreliacinė analizė. Nustatyta, kad labiausiai nesinaudojimui internetu įtaką daro amžius – didėjant jam, nesinaudojančiųjų skaičius auga. Nors ir ne toks stiprus, tačiau statistiškai reikšmingas atvirkštinis ryšys yra pastebimas tarp nesinaudojimo internetu ir respondentų pajamų – tikėtina, kad didėjant pajamoms nesinaudojančiųjų skaičius mažėja. Tas pats teigtina ir apie išsimokslinimo bei gyvenvietės dydžio veiksnius: kuo aukštesnis respondentų išsilavinimo lygis, tuo mažiau tarp jų nesinaudojančiųjų internetu, o kuo daugiau gyventojų gyvena vietovėje, tuo mažiau joje nesinaudojančiųjų internetu (5 lentelė).

5 lentelė. Respondentų demografinių kriterijų ryšiai su nesinaudojimu internetu pagal Pirsono koreliaciją

		Visiškai nesinaudoju kompiuteriu, prijungtu prie interneto
Lytis	Pearson Correlation	,000
	Sig. (2-tailed)	,993
	N	1055
Išsimokslinimas	Pearson Correlation	-,277
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1055
Gyvenvietės dydis	Pearson Correlation	-,199
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1055

Prašytume nurodyti, kokios yra vidutinės vieno Jūsų šeimos nario mėnesio pajamos?	Pearson Correlation	-,302
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	835
Kiek Jums sukako metų per paskutinį gimtadienį?	Pearson Correlation	,544
	Sig. (2-tailed)	,000

Analizuojant amžiaus įtaką nesinaudojimui internetu panaudoti ir kiti kriterijai, kurie patvirtina gautą rezultatą (6 lentelė). Atsižvelgiant į gautus duomenis galima daryti išvadą, jog amžius yra esminis veiksnys, lemiantis nesinaudojimą internetu.

6 lentelė. Respondentų amžiaus ryšys su nesinaudojimu internetu pagal Chi kvadrato testą

Kiek Jums suėjo metų per paskutinį gimtadienį? * Visiškai nesinaudoju kompiuteriu, prijungtu prie interneto.			
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	376,833	59	,000
Likelihood Ratio	438,586	59	,000
Linear-by-Linear Association	310,858	1	,000
N of Valid Cases	1054		

		Value	Asymp. Error ^a	Std. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,598			,000
	Cramer's V	,598			,000
Interval by Interval	Pearson's R	,543		,022	20,992
Ordinal by Ordinal	Spearman Correlation	,534		,022	20,486
N of Valid Cases		1054			

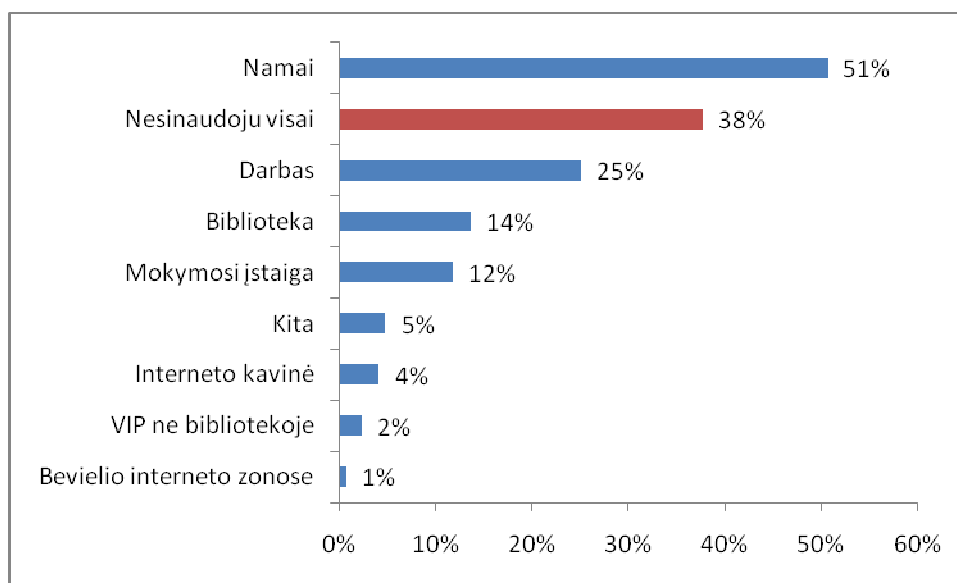
3.1.1.2. Naudojimosi internetu vietos ir dažnumas

Daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų (55 proc.) turi galimybę naudotis internetu namuose, 27 proc. – darbo vietoje. Mažiausiai galimybių naudotis in-

ternetu namuose ar darbo vietoje turi vyresnio ir pensinio amžiaus (55–74 m.), vidutines pajamas (601–900 Lt) gaunantys, nedirbantys respondentai. Sudėtinga situacija stebima kaimo vietovėse, kuriose IT prieiga labai apribota, – galimybės naudotis kompiuteriais nei darbe, nei namuose neturi 54 proc. gyventojų.

Atitinkamai namai (51 proc.) ir darbas (25 proc.) yra populiariausios naudojimosi internetu vietos (6 diagrama). Daugiau galimybių naudotis namuose turi jaunesni, labiau išsilavinę, didesnes pajamas gaunantys respondentai. Detalus respondentų atsakymų apie dažniausias naudojimosi internetu vietas pasiskirstymas pateikiamas 12-ame priede.

6 diagrama. Gyventojų pasiskirstymas pagal naudojimosi internetu vietas

Iš besinaudojančiųjų internetu 69 proc. tai daro kasdien, 20 proc. – bent keletą kartų per savaitę. Intensyviausiai internetu naudojasi jauniausi respondentai (15–24 m.), tarp kurių nemažą dalį sudaro moksleiviai (kasdien naudojasi 79 proc.) ir studentai (kasdien naudojasi 88 proc.). Taip pat intensyviai kasdien juo naudojasi vadovai – 75 proc. – ir specialistai bei tarnautojai – 74 proc. Detalus atsakymų apie interneto naudojimo dažnumą pasiskirstymas pagal sociodemografinius kriterijus pateikiamas 13-ame priede.

3.1.1.3. Gyventojų kompiuterinio raštingumo įgūdžiai

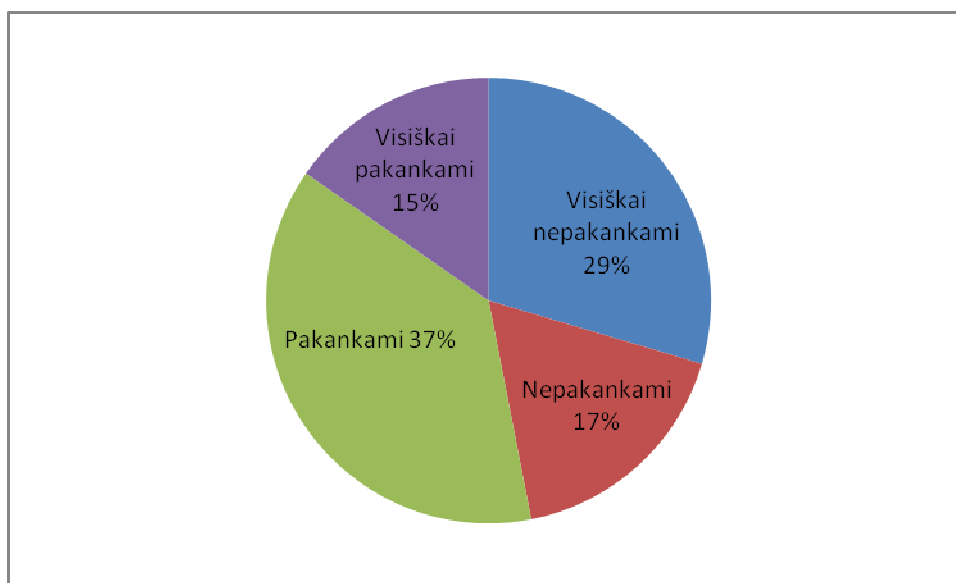
Koreliacinė analizė parodė, jog IT įsisavinimo procesui labai svarbūs turimi įgūdžiai – gautas rezultatas rodo labai stiprų ryšį tarp nesinaudojimo internetu ir įgūdžių neturėjimo (7 lentelė).

7 lentelė. Ryšiai tarp nemokėjimo dirbti kompiuteriu ir nesinaudojimo pagal Pirsono koreliaciją

		Visai nesinaudoju kompiuteriu, prijungtu prie interneto
Nemoku dirbti kompiuteriu	Pearson Correlation	,828
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1055

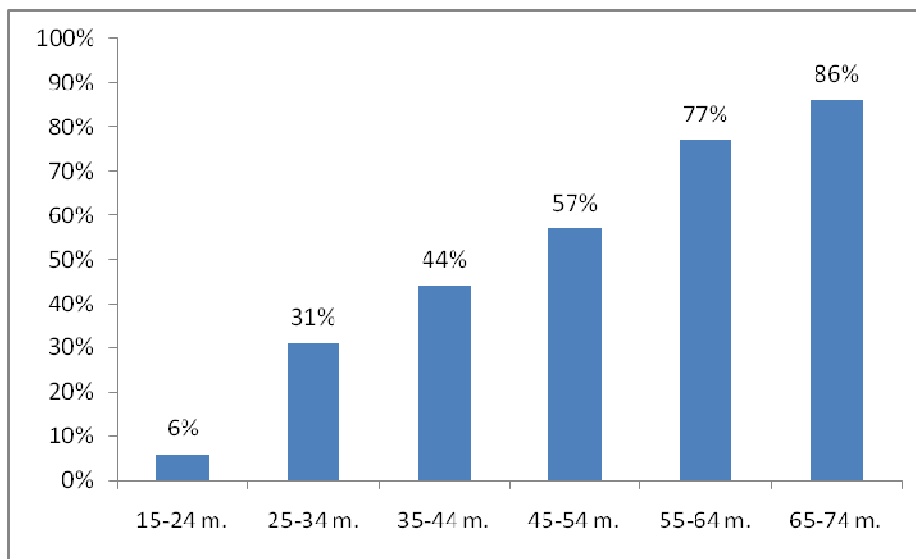
Reprezentatyvios apklausos duomenimis, Lietuvos gyventojai savo kompiuterinį raštingumą vertina vidutiniškai – 2,4 balo iš 4 galimų. Didžioji dalis – 37 proc. – savo įgūdžius vertina kaip pakankamus, tačiau beveik tokia pati dalis nurodo, jog turi visiškai nepakankamus IT naudojimo įgūdžius (7 diagrama).

7 diagrama. Gyventojų pasiskirstymas pagal IT naudojimosi įgūdžių vertinimą

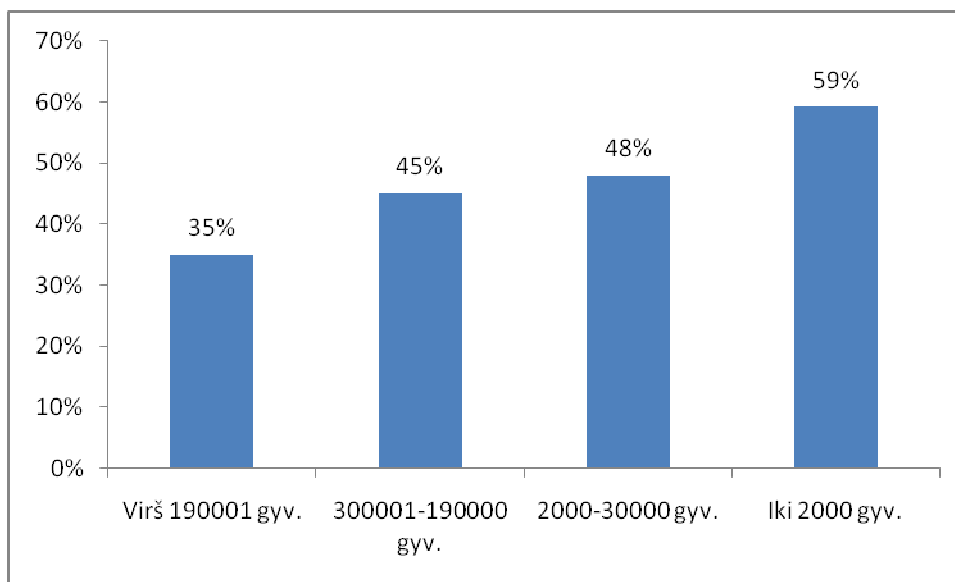
Analizuojant duomenis pastebimi nemaži įgūdžių skirtumai skirtingose amžiaus grupėse. Tarp jaunesnių respondentų savo įgūdžius kaip nepakankamus vertina labai maža dalis – tik 6 proc.; tuo tarpu didėjant gyventojų amžiui šis skaičius auga (8 diagrama).

8 diagrama. Lietuvos gyventojų, turinčių nepakankamus arba visiškai nepakankamus IT įgūdžius, pasiskirstymas pagal amžių

Dideli skirtumai pastebėti vertinant įgūdžius pagal respondentų gyvenamąją vietą. Labai didelė kaimo gyventojų dalis (59 proc.) savo kompiuterinį raštingumą vertinai kaip nepakankamą, 43 proc. teigia visiškai nemokantys naudotis kompiuteriu (9 diagrama). Detalus respondentų atsakymų apie įgūdžius pasiskirstymas pateikiamas 14-ame priede.

9 diagrama. Gyventojų, turinčių visiškai nepakankamus arba nepakankamus IT įgūdžius, pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Siekiant nustatyti šių ir kitų sociodemografinių kriterijų įtaką kompiuterinio raštingumo įgūdžių įsivertimui, atlikta koreliacinė analizė, kuri parodė, jog egzistuoja stiprus neigiamas ryšys tarp amžiaus ir IT įgūdžių – didėjant amžiui, krenta savo įgūdžių vertinimas. Teigiamas ryšys stebimas tarp įgūdžių ir gyvenvietės dydžio – kuo didesnis gyventojų skaičius, tuo geresni įgūdžiai,

ir išsimokslinimo – kuo respondentai labiau išsilavinę, tuo įgūdžiai geresni (8 lentelė).

8 lentelė. Ryšiai tarp respondentų demografinių kriterijų ir kompiuterinio raštingumo vertinimo pagal Pirsono koreliaciją

		Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą
Amžius	Pearson Correlation	-,573**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1038
Lytis	Pearson Correlation	,003
	Sig. (2-tailed)	,927
	N	1038
Užimtumas	Pearson Correlation	-,167**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1038
Gyvenvietės dydis	Pearson Correlation	,202**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1038
Išsimokslinimas	Pearson Correlation	,273**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1038

Vertinant koreliacijos stiprumą, gauti ankstesnę išvadą patvirtinantys rezultatai, rodantys stiprią priklausomybę tarp amžiaus ir įgūdžių vertinimo (9 lentelė).

9 lentelė. Ryšiai tarp kompiuterinio raštingumo ir amžiaus pagal Chi kvadrato kriterijų

Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą * Amžius			
Chi-Square Tests			
	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	414,248 ^a	15	,000
Likelihood Ratio	447,484	15	,000
Linear-by-Linear Association	341,111	1	,000
N of Valid Cases	1039		

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,631			,000
	Cramer's V	,365			,000

Interval by Interval	Pearson's R	-,573	,022	-22,530	,000
Ordinal by Ordinal	Spearman Correlation	-,568	,022	-22,200	,000
N of Valid Cases		1039			

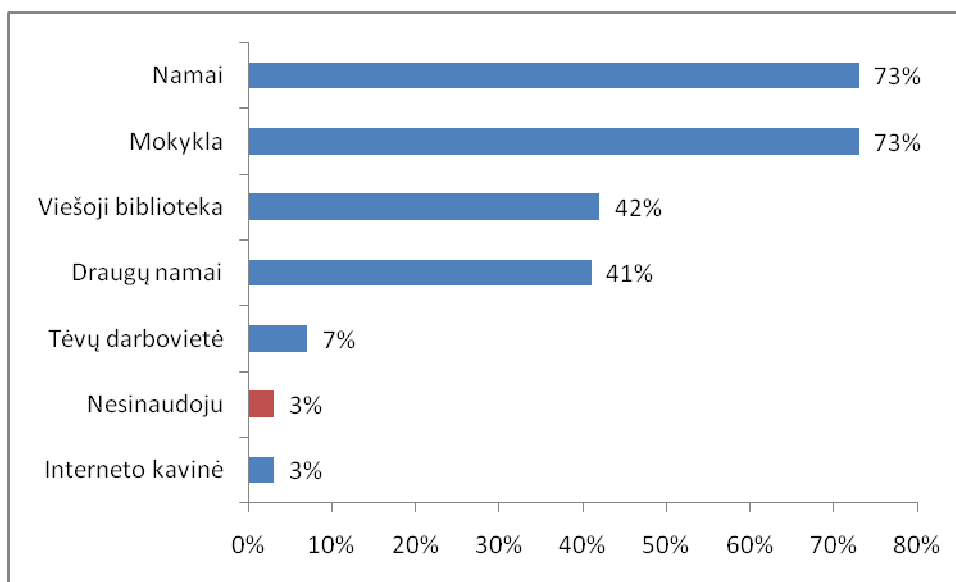
Geriausiai gyventojai vertina savo bendruosius gebėjimus naudotis kompiuteriais ir internetu, taip pat naršymo internete bei naudojimosi paieškos sistemomis ir el. paštu įgūdžius, o prasčiausiai – gebėjimus dalyvauti interneto forumuose, naudotis bylų apsikeitimo programomis, kurti interneto svetaines. Detalus gyventojų nuomonės pasiskirstymas apie įgūdžių naudotis kompiuterinėmis programomis ar interneto paslaugomis lygį pateikiamas 15-ame priede.

3.1.1.4. Vaikų naudojimas internetu

Reprezentatyvi 12–14 m. vaikų apklausa parodė, jog šioje amžiaus grupėje technologijos yra paplitusios beveik visuotiniai. Galimybę naudotis kompiuteriais ir internetu namuose ar mokykloje turi 98 proc. vaikų (91 proc. – mokykloje, 74 proc. – namuose). Mažiau galimybių naudotis IT namuose turi kaimo vietovių vaikai – čia kompiuteriai su interneto ryšiu prieinami 59 proc. vaikų (mieste – 82 proc.).

Atitinkamai mokykla (74 proc.) ir namai (73 proc.) yra populiariausios vaikų naudojimosi internetu vietos. 42 proc. vaikų internetu naudojami viešosiose bibliotekose (10 diagrama).

10 diagrama. 12–14 m. vaikų pasiskirstymas pagal naudojimosi internetu vietas

Apklausa rodo, kad vaikai internetu naudojami gana intensyviai – 59 proc. apklaustųjų naudojami kasdien, 30 proc. – keletą kartų per savaitę. Didesnių problemų nekelia ir vaikų naudojimosi IT įgūdžiai – savo bendrąsias kompiuterio naudojimo žinias vaikai vidutiniškai vertina 3,4 balais iš 4 galimų, in-

terneto naudojimo įgūdžius – 3,3 balais iš 4. Mažiausiai vaikams žinomos tys – interneto svetainių kūrimas, naudojimasis duomenų bazėmis.

3.1.2. Viešųjų bibliotekų indėlis į informacinių technologijų sklaidą

3.1.2.1. Interneto prieinamumas bibliotekose

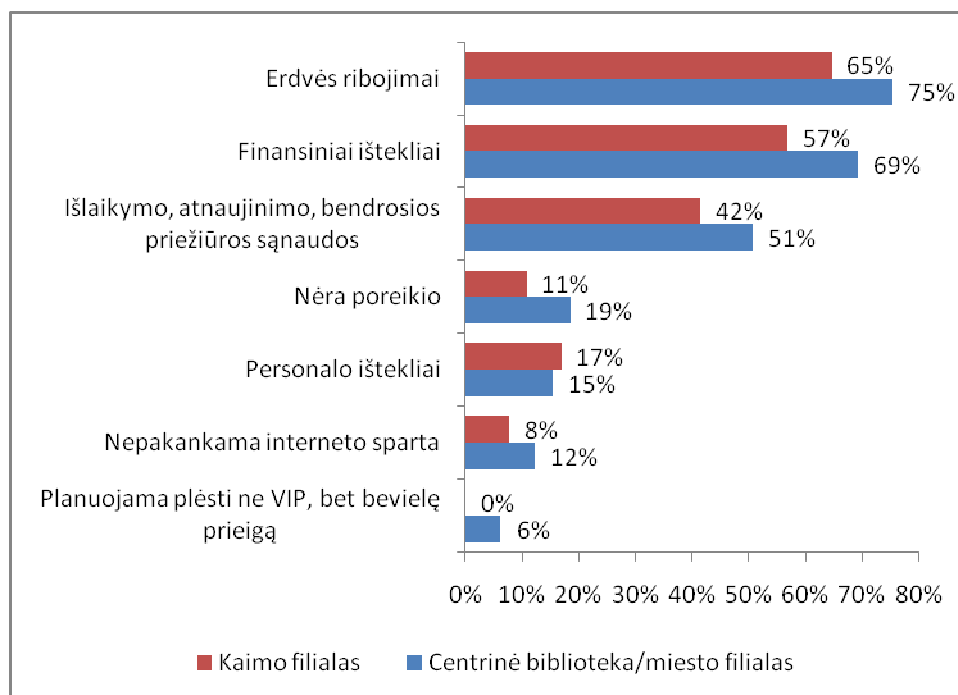
Bibliotekų faktinė apklausa parodė, jog 2008 m. viešą interneto prieigą teikė 53 proc. viešųjų bibliotekų ir jų filialų. Mažiausia interneto prieigos skvarba buvo kaimo filialuose, kurie nuo centrinių miestų bibliotekų atsiliko beveik du kartus.

Lietuvos bibliotekose veikia 2738 viešai interneto prieigai skirtos kompiuterizuotos darbo vietos. Vidutinis vietų skaičius – 4, dažniausiai pasitaikantis kompiuterizuotų bei prijungtų prie interneto darbo vietų skaičius – 3. Minimalus kompiuterizuotų darbo vietų skaičius – 1, maksimalus – 54. Reikia atkreipti dėmesį, jog labai maža dalis bibliotekų turi darbo vietų, pritaikytų asmenims su negalia, – vos 3 proc. visų bibliotekų.

Bibliotekų vadovų apklausos duomenimis, miestuose viešą interneto prieigą teikiančių filialų skaičius 2008 metais padidėjo 21 proc. filialų, 70 proc. filialų skaičius išliko nepakitęs. Kalbėdami apie kaimo filialus, 43 proc. vadovų minėjo viešos interneto prieigos paslaugą teikiančių filialų pagausėjimą, 31 proc. filialų vietų skaičius liko toks pat. Pagrindinės vadovų nurodomos viešos interneto prieigos neteikimo priežastys: nėra galimybės įsigyti techninę įrangą (43 proc.), stinga erdvės ar patalpų (42 proc.), neprieinamos telekomunikacijų paslaugos (37 proc.).

Vadovų teigimu, per ateinančius dvejus metus papildomos viešos interneto prieigos vietos bus kuriamos 70 proc. centrinių bibliotekų bei jų miestų filialų ir 54 proc. kaimo filialų. Planuojant naujas viešos interneto prieigos vietas vadovus labiausiai riboja turimos patalpos, finansiniai ištekliai ir išlaikymo, atnaujinimo bei bendrosios priežiūros sąnaudos (11 diagrama).

11 diagrama. Vadovų nuomonių apie barjerus, trukdančius plėsti viešą interneto prieigą, pasiskirstymas

Akivaizdu, jog finansiniai ištekliai – tai didžiausią įtaką viešos interneto prieigos plėtrai turintis veiksnys po turimų patalpų. Koreliacinė analizė parodė, kad didžiausią įtaką viešai interneto prieigai skiriamam finansavimui daro bendrieji bibliotekų biudžeto pokyčiai (10 lentelė). 34 proc. vadovų nurodė, kad bibliotekai skirtas biudžetas per paskutinius finansinius metus nepasikeitė, 57 proc. bibliotekų biudžetai augo, 6 proc. – mažėjo. Bibliotekų biudžetai vidutiniškai didėjo 13 proc., o mažėjo – 10 proc.

10 lentelė. Ryšiai tarp bendrųjų bibliotekų biudžetų ir biudžetų, skirtų viešai interneto prieigai, pagal Pirsono koreliaciją

		Viešai interneto prieigai skirtas biudžetas
Bendras biudžetas	Pearson Correlation	,620
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	65

Bibliotekų faktinės apklausos duomenimis, vidutinis viešai interneto prieigai skirtų darbo vietų užimtumas yra 53 proc. (tyrimo metu 47 proc. viešos interneto prieigos vietų buvo laisvos). Bibliotekininkų apklausos duomenimis, eilės prie viešos interneto prieigos, nepriklausomai nuo dienos ir laiko, būna 15 proc. bibliotekų. 63 proc. bibliotekų eilės prie kompiuterių susidaro tik tam tikru dienos metu, o 22 proc. bibliotekų prie interneto prieigų eilių nebūna. Savaitgaliais interneto prieigų vartotojų srautas iš dalies persiskirsto: su nuolatėmis eilėmis susiduria tokia pati bibliotekų dalis – 15 proc., bet jau tik 36 proc. teigia, kad eilės susidaro tik tam tikru savaitgalio, ir net 45 proc. tvirtina, kad savaitgaliais eilių nėra.

Tam, kad būtų sudarytos galimybės visiems naudotis vieša interneto prieiga, labai svarbus bibliotekų darbo laikas. Remiantis bibliotekų faktinės apklausos rezultatais, vidutinis viešų interneto prieigų prieinamumo laikas (t. y. bibliotekos darbo laikas) – 38 valandos per savaitę, tačiau svarbu paminėti, jog tik 12-os savivaldybių viešosios bibliotekos dirba sekmadieniais. Taip pat maža dalis bibliotekų dirba po darbo valandų (ypač mažai – po 18 val.), o tai gali trukdyti pasinaudoti kompiuteriais ir internetu dirbantiesiems.

Bibliotekų faktinio tyrimo duomenimis, viešas bevielis internetas yra prieinamas 12 proc. bibliotekų ir filialų. Gyventojų apklausos duomenimis, 8 proc. Lietuvos gyventojų naudojami internetu per bevieles interneto prieigas. Pagrindiniai bevielio interneto vartotojai yra jauniausi ir besimokantys respondentai. Tikėtina, kad bibliotekoms išplėtus bevieles prieigas, šiai respondentų grupei jos būtų patraukli alternatyva bibliotekoje esantiems stacionariems kompiuteriams.

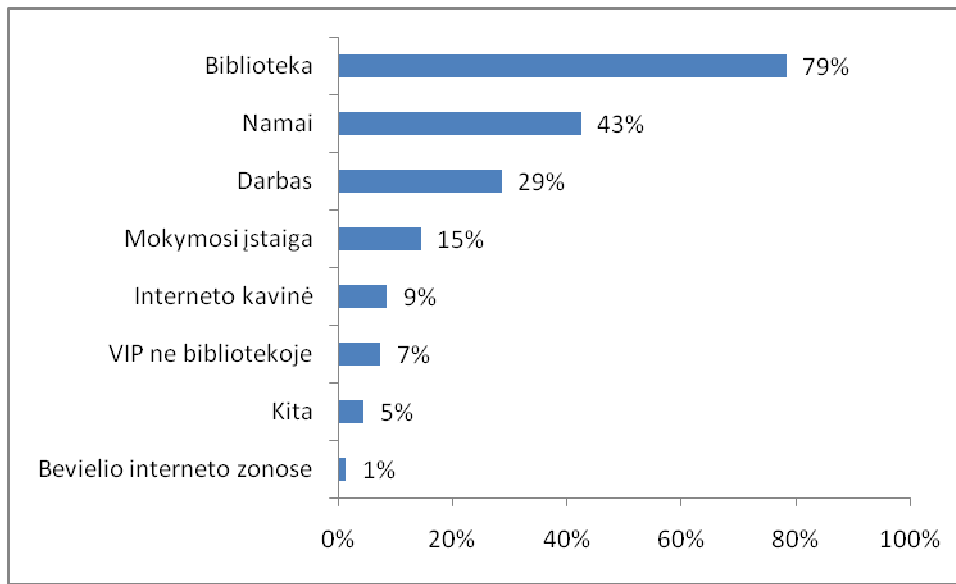
3.1.2.2. Naudojimasis internetu bibliotekose

Gyventojų apklausos duomenimis, 27 proc. 15–74 m. amžiaus respondentų yra naudojęsi internetu viešojoje bibliotekoje. Vertinant gyventojų naudojimosi internetu vietas, bibliotekos įvardijamos trečioje vietoje po namų ir darbovietės – 14 proc. respondentų nurodo jas kaip įprastą naudojimosi kompiuteriais ir internetu vietą. Dažniau internetu bibliotekose naudojami jauni respondentai (15–24 m.) – 32 proc., moksleiviai – 28 proc. ir studentai – 51 proc. Bibliotekas, kaip vietas, kur jie internetu naudojami dažniausiai, nurodo 4 proc. šalies gyventojų – dažniau pensininkai (43 proc.) ir bedarbiai (23 proc.).

Viešos interneto prieigos vartotojų apklausa parodė, jog bibliotekos jiems yra labai svarbios naudojimosi vietos. Paaiškėjo, jog 41 proc. jų neturi galimybės naudotis internetu nei darbe, nei namuose. Mažiausiai galimybių naudotis internetu namuose ar darbo vietoje turi vyresnio amžiaus (namuose interneto neturi: 55–64 m. – 51 proc., 65–74 m. – 79 proc.), žemesnio išsilavinimo (namuose interneto neturi: pradinio – 50 proc., pagrindinio – 52 proc., vidurinio – 60 proc.), mažesnes pajamas gaunantys (namuose interneto neturi: iki 500 Lt – 51 proc., 501–700 Lt – 58 proc.), nedirbantys (namuose interneto neturi 75 proc.) respondentai.

Klausiami, kur paprastai naudojami internetu, 79 proc. viešojoje interneto prieigoje apklaustų vartotojų nurodė biblioteką. 43 proc. apklaustųjų internetu bibliotekose naudojami dažniau nei bet kokioje kitoje vietoje. Svarbu atkreipti dėmesį, jog biblioteką, kaip pagrindinę naudojimosi internetu vietą, dažniau nurodė vyresnio amžiaus respondentai (55–64 m. ir 65–74 m. atitinkamai 52 proc. ir 59 proc.), mažiausiai pajamas gaunantys (iki 500 Lt – 52 proc. ir 501–700 Lt – 57 proc.) respondentai, bedarbiai (66 proc.) (12 diagrama).

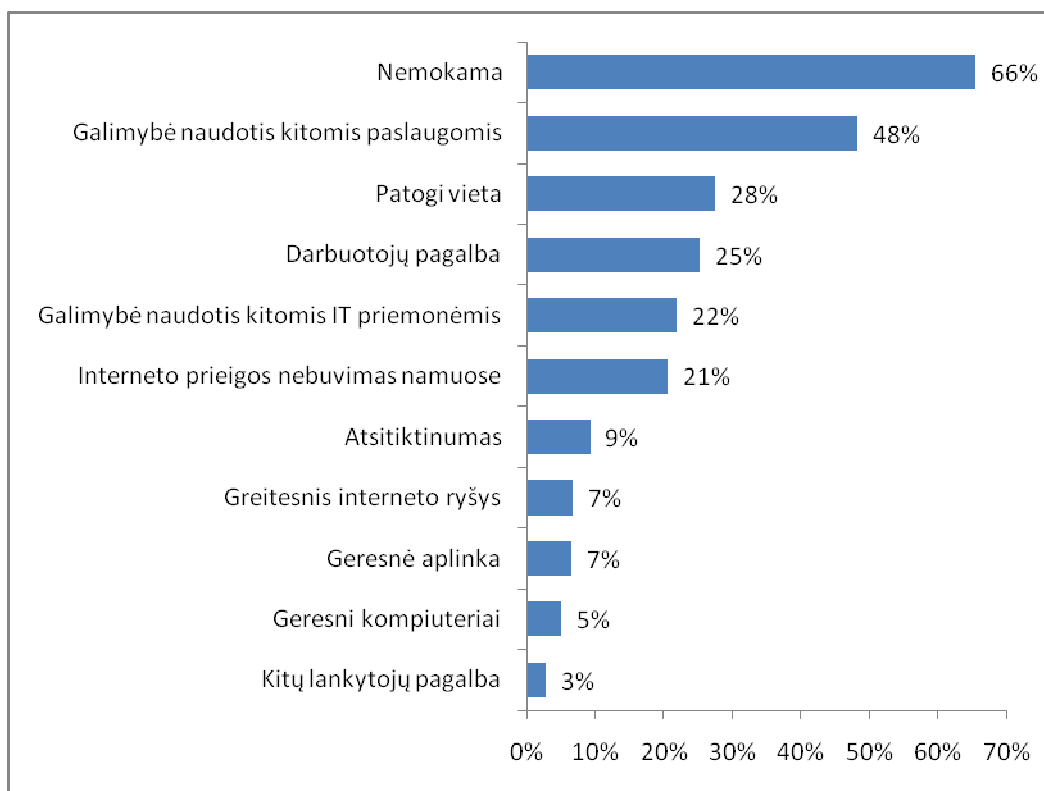
12 diagrama. Viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal naudojimosi internetu vietas

Paaiškėjo, jog 26 proc. viešos interneto prieigos vartotojų neturi jokios alternatyvios prieigos vietos. Daugiausiai – tai mažų gyvenviečių (iki 2000 gyventojų) gyventojai, pensinio amžiaus respondentai, bedarbiai, mažiausias pajamas gaunantys asmenys. Didžiausia vartotojų dalis – 27 proc. – internetu bibliotekoje naudojasi keletą kartų per savaitę.

Pagrindinis viešos interneto prieigos vartotojų, turinčių alternatyvių interneto prieigos vietų, motyvas naudotis internetu bibliotekoje – lėšų taupymas ir galimybė naudotis kitomis bibliotekos paslaugomis. Šie motyvai atitinkamai svarbūs 66 proc. ir 48 proc. apklaustųjų. Šiek tiek mažesnė respondentų dalis nurodė vietos patogumą (pavyzdžiui, „patogu pasinaudoti laukiant autobuso“ ir pan.), darbuotojų teikiamą pagalbą, galimybę naudotis spausdintuvais, skeneriais, kopijavimo aparatais. Nemažai respondentų daliai priežastimi ateiti į biblioteką yra tai, jog namuose esantis kompiuteris neprijungtas prie interneto (13 diagrama).

13 diagrama. Viešos interneto prieigos vartotojų naudojimosi internetu bibliotekoje motyvai

Pagrindiniu motyvu kainos nebuvimą dažniau minėjo jaunesni (15–24 m. – 68 proc., 25–34 m. – 68 proc., 35–44 m. – 71 proc.), kaimų ir mažesnių miestelių (iki 3000 gyventojų – 68 proc., 3001–10 000 gyventojų – 75 proc.) respondentai, o naudojimas kitomis bibliotekos paslaugomis buvo svarbesnis aukštesnio išsilavinimo (aukštesnysis – 52 proc., aukštasis – 56 proc.), dirbančiams (52 proc.) respondentams.

3.2. Informacinių technologijų naudojimas ir poveikis

Galimybė pasinaudoti kompiuteriais ir internetu yra tik viena iš prielaidų, būtinų siekiant iš IT gauti realią socialinę ar ekonominę naudą. Labiausiai pastaroji priklauso nuo to, kokiems tikslams šios priemonės pasitelkiamos. Šiame skyriuje pristatomi duomenys, daugiausiai surinkti reprezentatyvių gyventojų (15–74 m.), vaikų (12–14 m.) ir bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų apklausų metu. Duomenys, atspindintys interneto naudojimą ir naudą, yra pristatomi teminėmis sritimis, pagal kurias buvo sukurtas tyrimo dizainas, – laisvalaikis ir kultūra, švietimas, ekonominė veikla ir užimtumas, bendravimas, sveikata bei el. valdžia. Kur tikslinga, teiginiai iliustruojami citatomis iš interviu ir fokusuotų grupių diskusijų su įvairiomis vartotojų grupėmis.

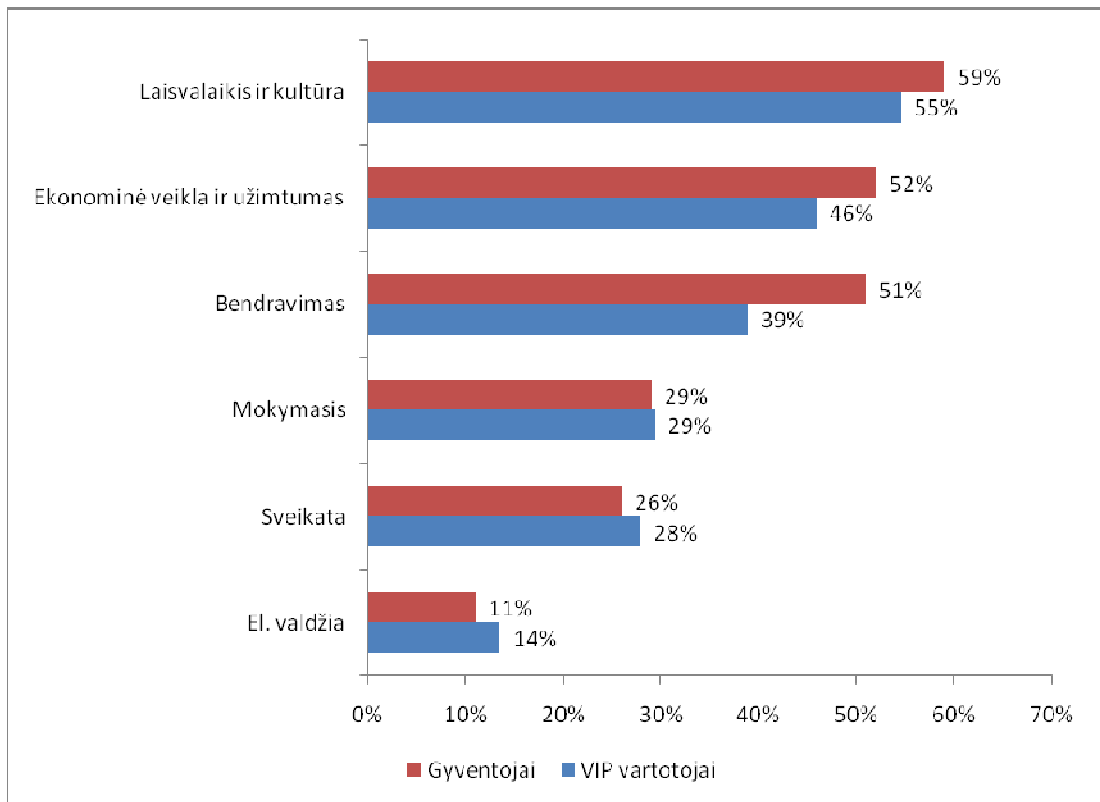
3.2.1. Interneto naudojimo sritys

Reprezentatyvi gyventojų apklausa parodė, jog internetu besinaudojantys gyventojai jį dažniausiai pasitelkia laisvalaikiui ir kultūrai (59 proc.), dar-

bui ir ekonominei veiklai (52 proc.), bendravimui (51 proc.). Kiek mažesnė internetu besinaudojančių gyventojų dalis juo naudojasi mokymosi (29 proc.) ar sveikatos (26 proc.) tikslais. Mažiausia respondentų dalis internetą pasitelkia el. valdžios paslaugoms gauti (11 proc.).

Kalbant apie bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojus, jų naudojimosi internetu praktika yra panaši. Prioritetinėmis naudojimosi sritimis išlieka laisvalaikis ir kultūra (55 proc.), ekonominė veikla ir užimtumas (46 proc.), bendravimas (39 proc.). Svarbu pastebėti, jog mažiau populiarių sričių – mokymosi, sveikatos ir el. valdžios – bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų rodikliai „pasiveja“ ir netgi pralenkia besinaudojančius internetu gyventojus (14 diagrama). Toliau kiekviena iš sričių bus apžvelgiama detalčiau.

14 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal naudojimosi internetu sritis

3.2.1.1. Laisvalaikis ir kultūra

Pagal interneto paslaugų naudojimą laisvalaikio ir kultūros sritis atsiranda pirmojoje vietoje. Šioje srityje dominuoja naudojimas internetine žiniasklaida – laikraščių, naujienų portalų, žurnalų skaitymas internete. Nemaža dalis internetą pasitelkia kultūros ir laisvalaikio informacijos paieškai (informacija apie renginius ir pan.), bendruomeninei veiklai – informacijai apie vietos renginius skelbti ir gauti, savo kraštui populiarinti. Kokybinių tyrimų dalyviai įvardijo, jog bibliotekoje jie ieško informacijos, domisi kultūriniais renginiais:

Ieškau informacijos apie kultūros programas, apie renginius. Kadangi mes rašom projektus, gaunam finansavimą (FGD su kaimo gyventojais, Skaudvilė).

Reikia parinkti spektakliui kūrinį, bibliotekoje nėra naujų, tai paleidi paiešką internete pjesių ir randi daug naujovių. Paruoštas spektaklis mūsų ir norim dar kažkur pasirodyti, todėl ieškome festivalių, kur galėtumėme vasarą dalyvauti. Daugiau naujovių yra visokių. Naujovių ieškojimas neatsiejamas nuo interneto (interviu su neįgaliaisiais, Radviliškis, Šiaulių apskritis).

Va pažįstu žmones, kurie yra muzikantai, tai ir muzikos parsisiunčia, ir tų pačių natų, muzikinių programų parsisiuntimas (FGD su kaimo gyventojais, Daugai, Alytaus apskritis).

Tarp internetu besinaudojančių gyventojų yra populiarūs kompiuteriniai žaidimai, paveikslėlių, filmų, muzikos siuntimasis, tačiau apklaustų bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų gretose šios paslaugos mažiau populiarios, galbūt dėl kai kurių bibliotekų taikomų apribojimų šiai veiklai.

Taip pat internetas bibliotekoje dažnai siejamas su esamais pomėgiais (pvz., žvejyba, rankdarbiai) ar naujomis laisvalaikio leidimo formomis:

Ten viskas, ir apie orą, kokie masalai, apie viską. (FGD su pensininkais, Konstantinava, Panevėžio apskritis)

Na receptai, kulinariniai. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Na tai ieškau, kaip auginti šunis, nes turiu tokių, tai tos veislės ir visa informacija reikalinga. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Interneto naudojimą laisvalaikiui labai dažnai minėjo ir neįgalieji:

Žaidžiu žaidimus, muziką klausau, iš interneto parsisiunčiu. (Interviu su neįgaliaisiais, Alytus, Alytaus apskritis)

Apie gėles, gėlynus, atsiverti ir sužinai. Praktiškai ko nori. (Interviu su neįgaliaisiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Labai mėgstu kryžiažodžius spręsti, yra klausimai kur iš interneto eina, labai įdomu, atsakinėju ten į klausimus specialius, čia mano laisvalaikis (interviu su neįgaliaisiais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Nemaža vartotojų dalis klausia interneto radijo ar žiūri televiziją, tačiau čia bibliotekos vėl „pralaimi“ (tikėtina, kad dėl įrangos ir interneto ryšio kokybės). Tačiau bibliotekose vartotojai aktyviau naudojami suskaitmenintu kultūros paveldu (15 diagrama).

15 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal interneto naudojimą laisvalaikio ir kultūros sričiai

3.2.1.2. Ekonominė veikla ir užimtumas

Ekonominei veiklai ir užimtumui interneto naudojimo sričių sąraše tenka antroji vieta. Šioje srityje dominuoja informacijos apie prekes bei paslaugas paieška ir interneto pasitelkimas darbo užduotims atlikti. Kokybinių tyrimų dalyviai dažniausiai minėjo finansinių klausimų sprendimą – mokesčių mokėjimą, deklaravimą:

Mokesčius reikia apsimokėti, čia toks patogumas, kad tiesiog pripranti. Prie tokio patogumo greičiau pripranti. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Teko deklaracijas pildyti. Aišku daug greičiau negu eilėje stovėti. (Interviu su bedarbiais, Dubingiai, Utenos apskritis)

Ateinu į biblioteką dažnai, kai noriu pasitikrinti sąskaitą ar susimokėti už elektrą. Už lizingą. Draudimą moku, visus mokesčius dar. (Interviu su neįgaliaisiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Panaši dalis internetu besinaudojančių gyventojų ir bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų naudojami el. bankininkystės paslaugomis, ieško darbo ar darbuotojų:

Jeigu darbo paieška vyksta per internetą, paštą pasitikrinti, ar atsiunčia atsakymą ar dar kažkas, tai internete, ar reikia CV parašyti. (Interviu su bedarbiais, Varėna, Alytaus apskritis)

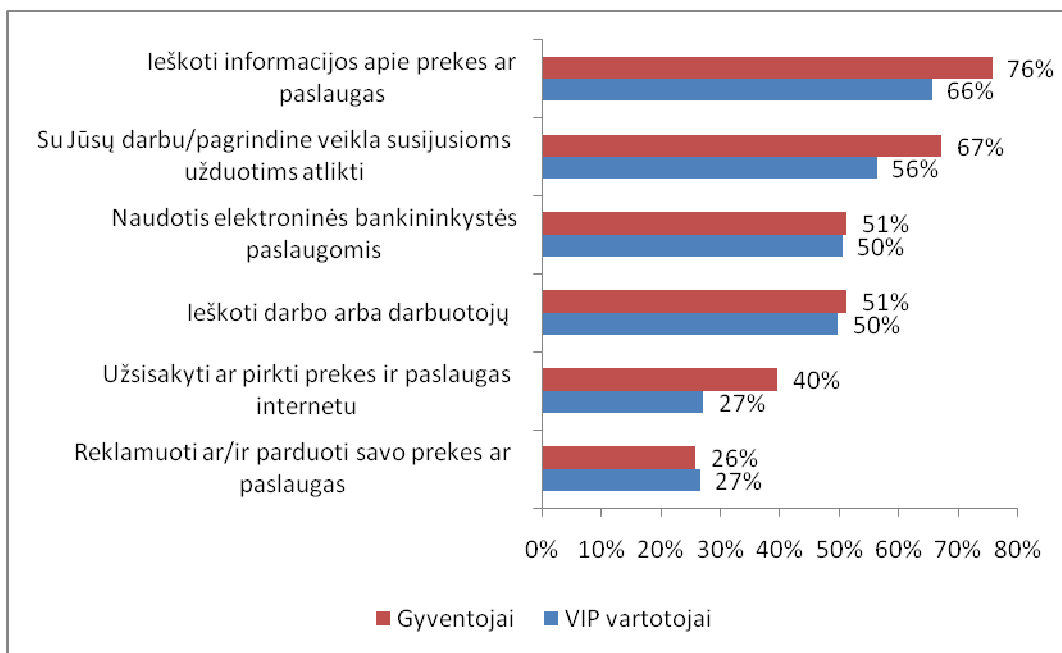
Na gali pats ieškotis, pats naršyti. Tai yra internetinė darbo birža. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Gana reikšmingai skiriasi interneto pasitelkimas el. komercijai – prekes ar paslaugas internetu perka gerokai mažesnė bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų dalis. Tai gali būti susiję su baime dėl duomenų privatumo – bibliotekoje vartotojams daugeliu atvejų nėra sudarytos sąlygos atlikti bankines ar kitas operacijas nuo kitų vartotojų atskirtoje vietoje:

Aš tai girdėjau, kad internetu įsilaužė. Gavo tuos duomenis. Bijome tu internetinių įsilaužėlių. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis)

Reklamuojant internete prekes ar paslaugas apklausti bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai yra šiek tiek aktyvesni už internetu besinaudojančius gyventojus (16 diagrama):

16 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal interneto naudojimą ekonominės veiklos ir užimtumo sričiai

Kokybinių tyrimų dalyviai pateikia šios veiklos pavyzdžių:

Iš interneto sužinome, kas iš mūsų aplinkui parduoda sodybas. (Interviu su neįgaliaisiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Reikalinga kaip ūkininkams, mes ūkininkaujame miestelyje ir naudojamesi paprasčiausiai, labai prasipletė, internetas reikalingas labai, atsiverti visą informaciją kas su žemės ūkiu susiję. Tyrimai pieno pareina, pasižiūri, atsiverti, pamatai. (Interviu su neįgaliaisiais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Esam pirkę ir pardavę, medelius pardavinėjome šią vasarą. (FGD su kaimo gyventojais, Skaudvilė, Tauragės rajonas)

3.2.1.3. Bendravimas

Bendravimo sritis pagal interneto naudojimą atsiranda trečioje vietoje. Šioje srityje neabejotinai populiariausia komunikacijos internete priemone išlieka el. paštas. Tiesa, didelė respondentų dalis naudojasi ir interneto telefonija. Šis procentas tarp bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų yra gerokai

mažesnis – tikėtina, kad dėl privatumo, be to, daugelis bibliotekų negali pasiūlyti tam reikalingos įrangos (ausinių, mikrofonų) ar neleidžia diegti programinės įrangos (pvz., „Skype“). Nepaisant minėtų apribojimų, bendravimas elektroninėmis priemonėmis buvo itin dažnai minimas kokybinių tyrimų dalyvių:

Bendravimui, susirašinėju su kitais, per one.lt. (Interviu su neįgaliaisiais, Alytus, Alytaus apskritis)

Kartais įlendu į skyrelį „susipažinkim“. Ir ten pasižiūriu. (Interviu su bedarbiais, Dubingiai, Utenos apskritis)

Per „Skype“ bendraujame su broliu, kuris dabar užsienyje gyvena. Ir mes bendraujame su juo. (Interviu su bedarbiais, Dubingiai, Utenos apskritis)

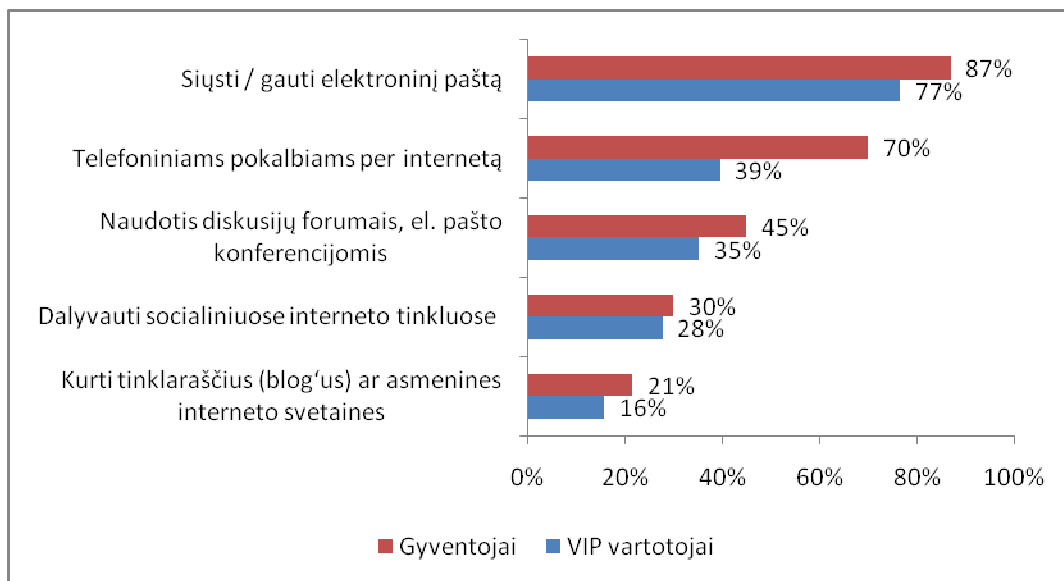
Pavyzdžiui, „Skype“ pasišneku su kitais. Susirašau su dukra, Vokietijoje gyvena. (Interviu su neįgaliaisiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Na kaip kada, aš tai dažniau važiuoju pas sūnų, o jis Anglijoje, tai aš su juo bendrauju internetu. (FGD su pensininkais, Konstantinava, Panevėžio apskritis)

Kas dar yra gerai, tai, kad turiu „Skype“, ir galiu bendrauti Anglijoje su brolio dukromis. Kai norėjau su jais pabendrauti anksčiau, tai turėdavau eiti pas giminaičius, po to vėlai grįžti, todėl aš pagalvojau, kad gal visai gerai būtų tą „Skype“ įsivesti. (FGD su pensininkais, Jonava, Kauno apskritis)

El. diskusijų forumais ir pašto konferencijomis naudojasi bei socialinėje tinklaveikoje (pvz., Klase.lt, Draugas.lt) dalyvauja apie trečdalis internetu besinaudojančių gyventojų. Mažiausiai populiarūs (galbūt ir mažiausiai žinomi) yra tinklaraščiai bei asmeninės interneto svetainės (17 diagrama).

17 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal interneto naudojimą bendravimo sričiai

Bibliotekininkų apklausa rodo, jog tik pusėje bibliotekų (55 proc.) lankytojai yra mokomi bei skatinami naudotis elektroninėmis bendravimo priemonėmis. Kokybinių tyrimų dalyviai išreiškė abejonių dėl bendravimo biblio-

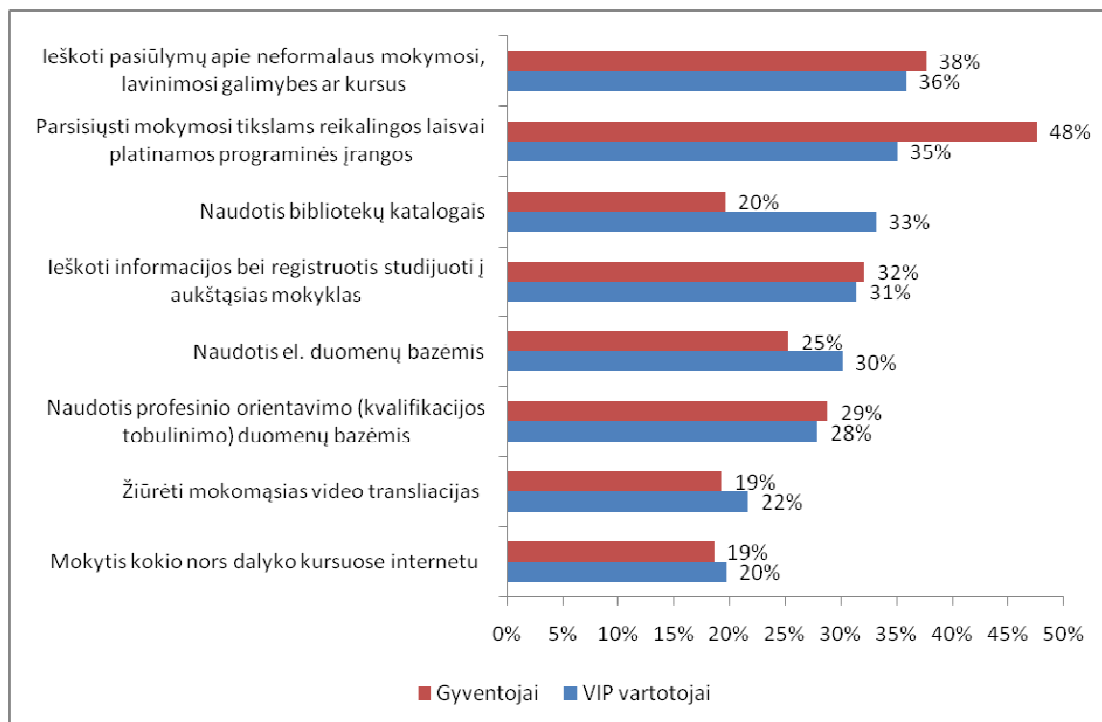
tekoje privatumo, ypač interneto telefonijos, kuriai reikėtų atskirų kabinų arba specialių priemonių (ausinių su mikrofonais). Dalis respondentų įvardijo, kad bibliotekoje jiems nepatogu bendrauti balsu, nes viską girdi aplinkiniai, todėl daugelis bendrauja žinutėmis:

Čia net negalima. Kaip kalbėsies, kai čia dar 4 žmonės sėdi ir dirba. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis)

3.2.1.4. Mokymasis

Mokymosi sritis tarp internetu besinaudojančių gyventojų ir bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų yra mažiau populiari ir atsiduria ketvirtoje sąrašo vietoje. Svarbu pažymėti, kad čia išryškėja skirtumai tarp internetu besinaudojančių gyventojų ir bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų. Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, jog internetu besinaudojantys gyventojai dažniau atsisiunčia įvairios programinės įrangos (didelė dalis bibliotekų šią galimybę riboja). Tačiau bibliotekose populiareesnės paslaugos yra naudojimas el. katalogais, duomenų bazėmis, mokomųjų transliacijų peržiūra. Galima daryti prielaidą, kad bibliotekose vartotojai dažniau naudojami paslaugomis, kurios reikalauja daugiau žinių ir įsitraukimo. Atkreiptinas dėmesys į mažą nuotolinių kursų populiarumą (18 diagrama).

18 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal interneto naudojimą mokymosi sričiai

Tikėtina, kad tokiems rezultatams teigiamą įtaką daro ir bibliotekininkų pagalba – švietimo informacija ir paslaugomis moko ir skatina naudotis 47 proc. darbuotojų. Kokybinių tyrimų dalyviai švietimo sritį labiau siejo su vaikais, jų poreikiu mokytis, atlikti užduotis. Interneto pasitelkimą mokslams akcentavo ir patys vaikai:

Šiuo metu ieškom, ką veiksime baigę mokyklą. Susiję su studijomis. (FGD su kaimo gyventojais, Skaudvilė, Tauragės rajonas)

Aš baiginėju vidurinę nuotoliniu būdu, todėl be interneto nepavyktų mokslams. (Interviu su neįgaliaisiais, Radviliškis, Šiaulių apskritis)

Man tai dažniausiai, kada aš mokausi internetu. Bibliotekoje man labai reikia spausdintuvo, atsispausdinti medžiagą, užduotis ir būtent neštis namo. (Interviu su neįgaliaisiais, Radviliškis, Šiaulių apskritis)

Lengva išmokti anglų kalbą. (FGD su vaikais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Tai, kai užduoda kokį darbą atlikti. (FGD su vaikais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

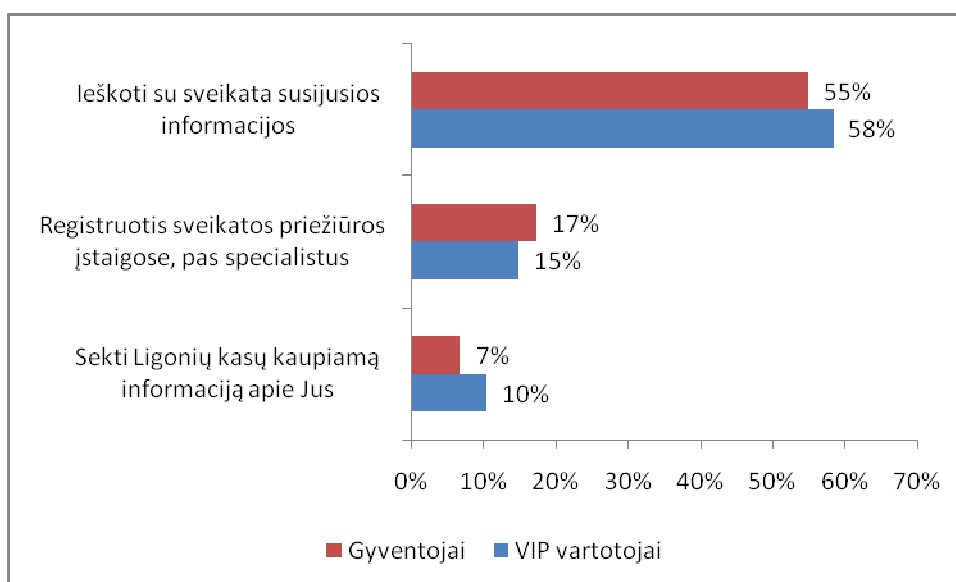
Pamokas daryti. (FGD su vaikais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Ruošti pamokas, daryti projektinius darbus, kuriuos užduoda mokytojai. (FGD su vaikais, Varėna, Alytaus apskritis)

3.2.1.5. Sveikata

Už mokymąsi dar mažiau populiaru yra sveikatos sritis, atsirandanti penktoje sąrašo vietoje. Reikia pažymėti, kad santykinę šios srities nepopuliarumą galėjo lemti menka paslaugų pasiūla – galimybė registruotis sveikatos priežiūros įstaigose buvo įdiegta neseniai, be to, ji prieinama ne visose gydymo įstaigose. Taip pat nauja paslauga yra ir Ligonių kaupiamų duomenų apie asmenis sveikatą peržiūra. Populiareesnė išlieka su sveikata susijusios informacijos paieška internete – ja naudojasi 55 proc. internetu besinaudojančių gyventojų ir šiek tiek daugiau bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų (19 diagrama).

19 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal interneto naudojimą sveikatos srityje

Tarp bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų aktyvesnės yra moterys ir vyresnio amžiaus vartotojai, kurie dažnai ieško internete su sveikata susijusios informacijos (apie vaistus ar ligas):

Informaciją apie daktarus gaunu iš interneto. (FGD su bedarbiais, Molėtai, Utenos apskritis)

Anūkė pernai susirgo, tai pasakė ligą, mes ieškojome paaishkinimū, tai radome. Bet nepamenu koks puslapis. Mes ir pavadinimus ligų rašėme, vos ne vos radome. (FGD su bedarbiais, Varėna, Alytaus apskritis)

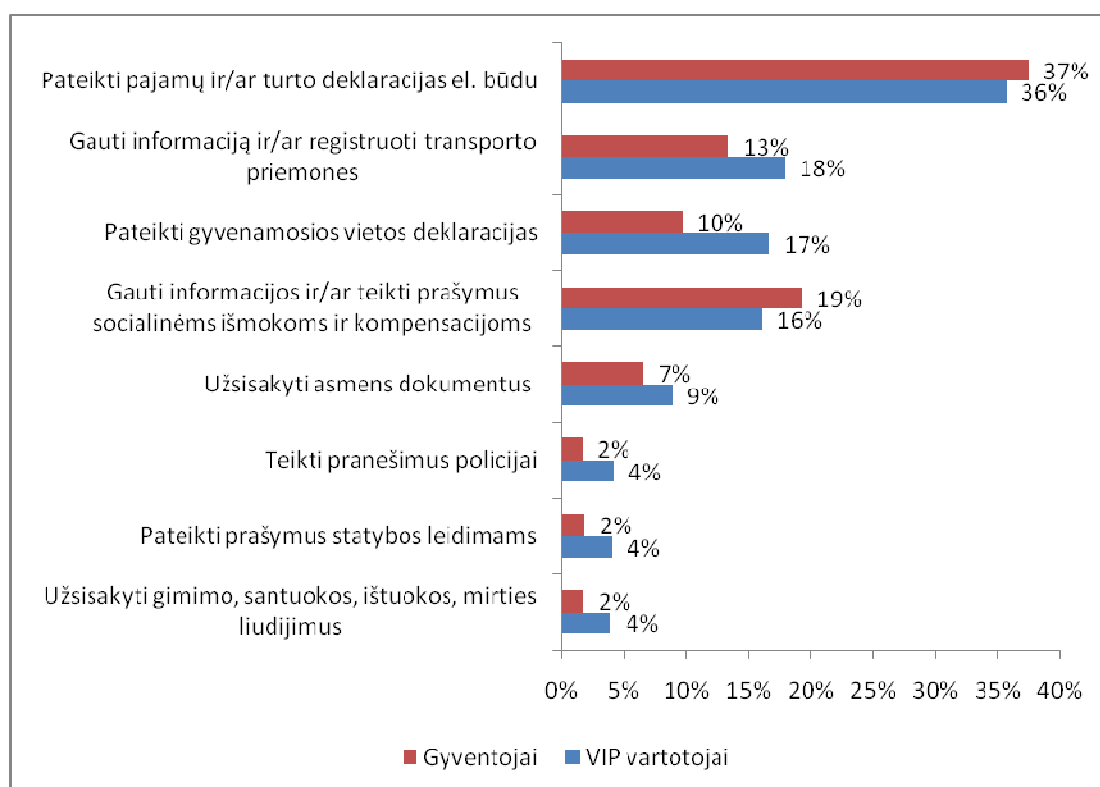
Vaistų informacijos, paskaitai ir pažiūri. O kai nusiperki tai ir viskas. (FGD su pensininkais, Konstantinava, Panevėžio apskritis)

Rečiau minėtas registravimasis pas gydytojus – nors dalis respondentų šią paslaugą žino, ja dar nėra bandę naudotis.

3.2.1.6. Elektroninė valdžia

Tenka konstatuoti, kad el. valdžios paslaugos pagal populiarumą atsiduria interneto paslaugų sąrašo pabaigoje. Šiek tiek didesnio populiarumo sulaukianti paslauga – el. pajamų ir turto deklaravimas. Kitos paslaugos yra naudojamos tik penktadalio ir mažiau respondentų. Reikėtų atkreipti dėmesį, jog nors el. valdžios paslaugos nepopuliarios nei tarp internetu besinaudojančių gyventojų, nei tarp bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų, vis dėlto jomis besinaudojančiųjų skaičius bibliotekose yra didesnis nei visuomenėje bendrai (20 diagrama).

20 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų pasiskirstymas pagal interneto naudojimą el. valdžios srityje

Bibliotekininkų apklausos duomenimis, 42 proc. darbuotojų moko ir skatina vartotojus naudotis el. valdžios paslaugomis. Šie duomenys leidžia da-

ryti prielaidą, kad bibliotekos galėtų atlikti didelį vaidmenį skatinant šių paslaugų naudojimą.

Kokybinių tyrimų dalyviai el. valdžios paslaugas, išskyrus el. deklaravimą, minėjo retai. Keletas respondentų teigė internete pasižiūrintys savivaldybės institucijų darbo laiką ar panašią informaciją:

Aš tai čia vietoje savivaldybėje pasižiūriu, kai man reikia: kas, kur priima, bet svarbiausia, tai man padėjo gauti savo dokumentus iš Vokietijos, ten, kur aš buvau gimusi. Aš naršiau visur, kol susiradau. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis)

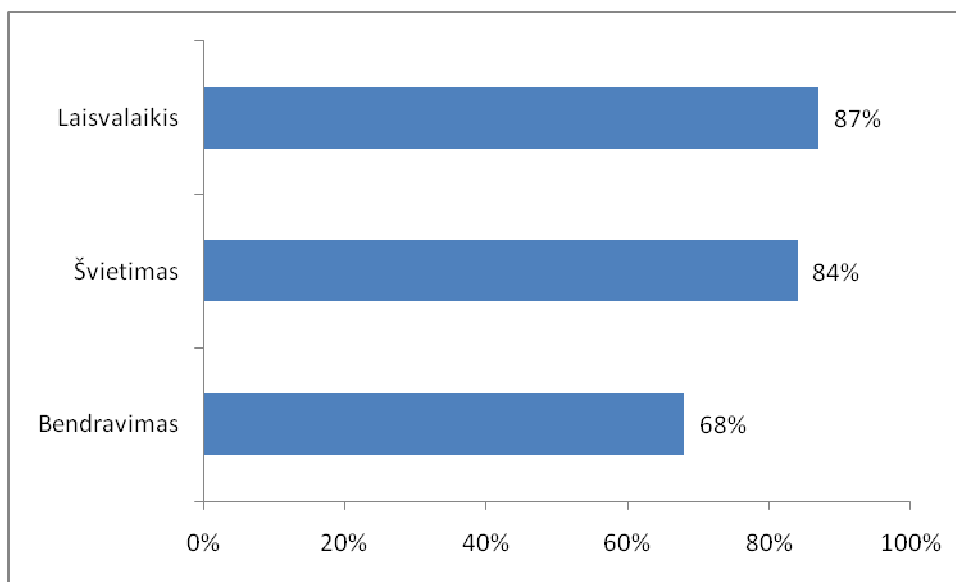
Galima manyti, kad viena iš el. paslaugų nepopuliarumo priežasčių gali būti žmonių nepasitikėjimas internetine bendravimo su valdžios institucijomis forma, t. y. jie nesitiki, kad į elektroninį kreipimąsi bus sureaguota:

O Lietuvoje išvis, arba negauni atsakymo, arba gauni atsakymą, kad tu ne ten patekai. Trūksta bendravimo etiketo, dar žmonės tikriausiai nesupranta, kad taip, kaip buvo sovietiniais laikais atsirašinėjimas adresu ne man. Tai čia adresatas paliekamas nežinioje. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis)

3.2.1.7. Vaikų naudojimas internetu

Vaikų nuo 12 iki 14 m. reprezentatyvi apklausa atskleidė, jog visuomenėje egzistuojantis stereotipas, kad vaikai IT naudoja tik pramogoms, nėra visiškai teisingas. Iš tiesų vaikai IT laisvalaikiui pasitelkia beveik tiek pat (87 proc.), kiek mokymuisi (84 proc.) ir bendravimui (68 proc.) (21 diagrama).

21 diagrama. 12–14 m. vaikų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo sritis

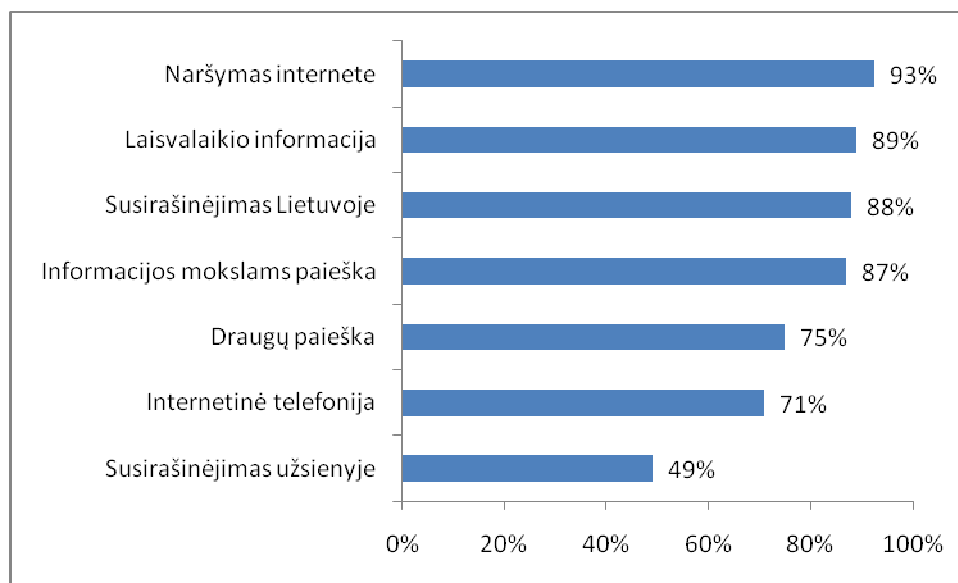
Internetu bendraisiais tikslais (lankosi portaluose, siunčia el. laiškus ar trumpąsias žinutes) nuolat naudojami 56 proc. vaikų, 36 proc. tai daro kartais. 41 proc. vaikų nuolat, 45 proc. – kartais internete ieško su mokslais susijusios informacijos. Tai dažniau daro miestų gyventojai.

48 proc. nuolat, 41 proc. – kartais ieško informacijos apie pramogas arba laisvalaikį. Ši veikla populiarnė tarp didžiųjų miestų vaikų.

Su Lietuvoje gyvenančiais draugais ir artimaisiais nuolat internetu susirašinėja 61 proc. vaikų, kartais – 27 proc. Su ne Lietuvoje esančiais artimaisiais internetu nuolat bendrauja 21 proc., kartais – 27 proc. respondentų. Tai dažniau daro mieste gyvenantys vaikai.

Internetu draugų nuolat ieško 33 proc. vaikų, 41 proc. tai daro kartais. 43 proc. vaikų – nuolat, 26 proc. – kartais naudojasi internetu telefoniniams pokalbiams (22 diagrama).

22 diagrama. Vaikų nuomonių pasiskirstymas pagal interneto veiklas

Reikia pastebėti, jog bibliotekose vaikai dažniausiai ieško informacijos mokslams (68 proc.), naršo internete (62 proc.), ieško laisvalaikio informacijos (52 proc.). Beveik pusė vaikų bibliotekose susirašinėja su draugais ir artimaisiais Lietuvoje (44 proc.) arba ieško naujų draugų (40 proc.). Santykinai mažiau vaikų internetą bibliotekose pasitelkia telefoniniams pokalbiams (20 proc.), susirašinėjimui su draugais ar artimaisiais užsienyje (14 proc.).

3.2.2. Interneto daromas poveikis

Kadangi šio tyrimo tikslas – įvertinti ne tik IT naudojimą, bet ir IT daromą poveikį, todėl tiriamas bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų bei internetu besinaudojančių gyventojų (iš reprezentatyvios gyventojų apklausos išskyrus šią respondentų dalį) suvokimas apie gaunamą naudą. Respondentų buvo klausama, kokiems pokyčiams jų gyvenime įtaką padarė naudojimasis internetu.

Duomenys atskleidė, jog didžiausią įtaką bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai jaučia laisvalaikio srityje – 85 proc. teigia, jog internetas jį praturtino. Įtaką bendravimui pastebi praktiškai tokia pati (84 proc.) internetu besinaudojančių gyventojų dalis.

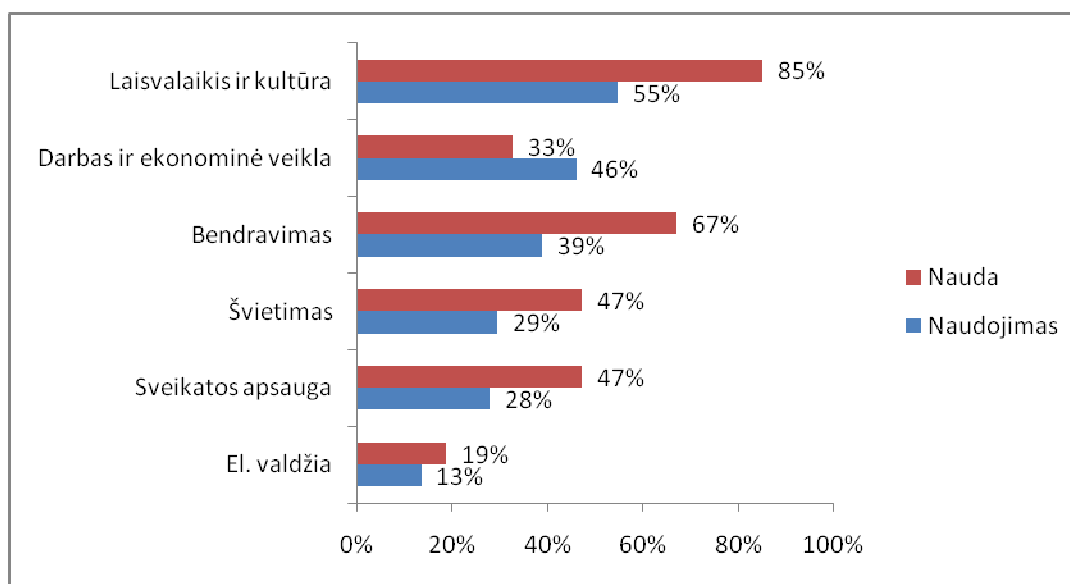
Antrojoje vietoje – bendravimo sritis – čia bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai maždaug 10 proc. „atsilieka“ nuo besinaudojančių internetu gyventojų, tačiau vis tiek beveik 70 proc. teigia, kad interneto naudojimas bibliotekoje jų bendravimą pagerino.

Trečiaja ir ketvirtąja vietomis dalijasi švietimas ir sveikatos apsauga – apie pusė bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų (47 proc.) ir 55 proc. internetu besinaudojančių gyventojų teigia, kad internetas jiems padėjo mokytis. Atitinkamai 47 proc. ir 35 proc. teigia, jog internetas padėjo rūpintis sveikata.

Penktojoje vietoje atsiduria darbas ir ekonominė veikla – čia teigiamą interneto įtaką pinigų taupymui, uždarbio padidinimui, galimybei įsigyti daiktų ar paslaugų, pagalbai ieškant ar atliekant darbą įvertino 33 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų ir 35 proc. internetu besinaudojančių gyventojų.

Žemiausiai šiuo metu tiek bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai (19 proc.), tiek internetu besinaudojantys gyventojai (23 proc.) vertina įtaką bendravimui su valdžios institucijomis (23 diagrama). Toliau pateikiama tyrimo duomenų analizė pagal kiekvieną sritį detaliau.

23 diagrama. Gyventojų ir viešos interneto prieigos vartotojų nuomonių paskirstymas pagal suvokiamą naudą

1.2.2.1. Laisvalaikis ir kultūra

Išanalizavus internetu besinaudojančių gyventojų ir bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų duomenis paaiškėjo, kad, respondentų nuomone, internetas didžiausią įtaką daro laisvalaikio ir kultūros sričiai – 85 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų ir 84 proc. internetu besinaudojančių gyventojų teigia, kad internetas jį praturtino. Kokybinių tyrimų dalyviai iliustruoja šį teiginį pavyzdžiais – jie turi galimybę skaityti daugiau laikraščių, pavairina kultūrinę veiklą, atranda naujų laisvalaikio formų:

Tiems, kas negali spaudos skaityti, labai patogiu internete ją skaityti. Aš dirbau Šniūrelių kaime, tai būdavo tik keli egzemplioriai spausdinti, tai kas pirmas atbėga, pasiima, namo parsineša ir rytoj turi atnešti, tai bėgdavom visi. O dabar nebereikia ir tų laikraščių, kas nori internete skaito žurnalus, spaudą, tai čia labai didelis plusas tikrai yra. (Interviu su neįgaliaisiais, Radviliškis, Šiaulių apskritis).

Būtų labai gaila, jei išsijungtų kompiuteriai, labai pergyventume, nes labai daug sužinom, naujovių įvairiausių, politinių, aš tai labai pripratau. (FGD su pensininkais, Molėtai, Utenos apskritis)

Internetu daugiau ir įvairesnių laikraščių gali skaityti. (Interviu su neįgaliaisiais, Molėtai, Utenos apskritis)

Hobį atradau per internetą: laisvasis bėgimas su kliūtimis, pradėjau diskusijose, forumuose apie tai skaityti, domiuosi jau treči metai. (FGD su kaimo gyventojais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Statistinė analizė parodė, jog 80–90 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų, besinaudojančių laisvalaikio ir kultūros paslaugomis – skaitančių internete laikraščius, klausančių interneto radijo, žaidžiančių interneto žaidimus, atsisiunčiančių muzikos ar filmų, ieškančių bendruomeninės ar kultūrinės informacijos, besinaudojančių suskaitmenintu kultūros paveldu – sutinka, kad naudojimasis jomis praturtino laisvalaikį (11 lentelė).

11 lentelė. Ryšiai tarp laisvalaikio ir kultūros paslaugų naudojimo bei nuomonės apie poveikį

			Praturtino laisvalaikį			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Skaityti internete laikraščius, naujienų portalus, žurnalus	Taip	Count	499	70	15	N=584
		% of Total	85,4%	12,0%	2,6%	
Klaudyti interneto radijo ar žiūrėti interneto televiziją	Taip	Count	100	17	6	N=123
		% of Total	81,3%	13,8%	4,9%	
Žaisti ar parsisiųsti žaidimus, paveikslėlius, filmus ar muziką	Taip	Count	132	5	4	N=141
		% of Total	93,6%	3,5%	2,8%	
Bendruomeninei veiklai, informacijai apie renginius skelbti ir ieškoti	Taip	Count	330	22	9	N=361
		% of Total	91,4%	6,1%	2,5%	
Ieškoti kitos su kultūra ar	Taip	Count	375	24	13	N=412

laisvalaikiu susijusios informacijos (pvz., kultūros paveldas, parodos, spektakliai)		% of Total	91,0%	5,8%	3,2%	100,0%
Naudotis suskaitmenintu kultūros paveldu (virtualiomis parodomis, skaitmeninėmis bibliotekų kolekcijomis ir pan.).	Taip	Count	200	12	4	N=216
		% of Total	92,6%	5,6%	1,9%	100,0%

Įtaką laisvalaikiui labiausiai pabrėžia jaunesnio (25–34 m.) amžiaus bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai – 90 proc., taip pat mažiausias pajamas (iki 500 Lt) gaunantys vartotojai – 92 proc. ir neįgalieji – 99 proc. Tikėtina, kad pastarųjų grupių nuomonę veikia ribotos laisvalaikio alternatyvos. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie interneto naudą pateikiamas 16-ame priede.

1.2.2.2. Bendravimas

Antrojoje vietoje pagal daromą įtaką atsiduria bendravimas. Apie interneto poveikį bendravimui su artimaisiais teigiamai atsiliepiama 81 proc. internetu besinaudojančių gyventojų ir 67 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų. Turėdami galimybę naudotis internetu bibliotekose, pastarieji intensyviau palaiko socialinius ryšius, ypač su nutolusiais artimaisiais. Turint omenyje lietuvių emigracijos mastus, tai – labai svarbi prielaida nenutrūkti šeimyniniams ir giminystės ryšiams. Kokybinių tyrimų dalyviai dalijosi istorijomis apie tai, kaip per kompiuterį bibliotekoje jie pirmą kartą pamato užsienyje gimusius anūkus, palaiko ryšius su vaikais. Svarbu pastebėti, kad teigiamą įtaką bendravimui pažymi įvairaus amžiaus ir socialinės padėties respondentai:

Čia mano pažįstama. Labai su vyru nesugyveno, pradžia buvo visko ir vienu žodžiu, ji su drauge kita po internetą ieškojo ir ieškojo, ir ten draugus susirado. Susirado vyrą, ištekėjo ir į Uteną išvažiavo ir gerai. O čia būdavo lupdavo kiekvieną dieną. Va, prašau, susitvarkė gyvenimą. (Interviu su neįgaliaisiais, Molėtai, Utenos apskritis)

Pradėjau ten bendrauti su žmonėmis, paskui įdėjau ten savo nuotrauką, bet nesakiau kad esu neįgali, tam, kad būtų lengviau bendrauti, nes paprastai sveiki žmonės nenori bendrauti su neįgaliaisiais. Kai bendrauji su sveikais, matosi kaip daugumos žmonių požiūris keičiasi į neįgalius, jie nenustoja bendrauti dėl to, kad tu esi neįgali. (Interviu su neįgaliaisiais, Radviliškis, Šiaulių apskritis)

Su drauge Erika susipažinau ir jau šešis metus draugaujam, važiuojam viena pas kitą vasarą. (FGD su vaikais, Tytuvėnai, Šiaulių apskritis)

Aš tai labai gerą draugą per internetą susiradau, aišku iš labai toli, bet tai vis tiek. (Interviu su bedarbiais, Dubingiai, Utenos apskritis)

Labai daug naujų draugų susiradau. (Interviu su neįgaliaisiais, Alytus, Alytaus apskritis)

Mano pačios anūkė susipažino su vokieta mergaite, joms abiems po 11 metų ir bendrauja jos dabar. (Interviu su neįgaliaisiais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Susipažįstame su naujais žmonėmis. Palaikome ryšį. (FGD su kaimo gyventojais, Daugai, Alytaus apskritis)

Statistinė analizė parodė, kad apie 70–80 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų, besinaudojančių įvairiomis socialinių ryšių palaikymo priemonėmis – elektroniniu paštu, interneto telefonija, diskusijų forumais, turinčių asmenines svetaines ar bendraujančių per socialinius tinklus – jaučia pagerėjusį bendravimą su artimaisiais ir draugais (12 lentelė).

12 lentelė. Ryšiai tarp interneto naudojimo bendravimui ir poveikio

			Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Siųsti / gauti elektroninį paštą	Taip	Count	389	92	18	N=499
		% of Total	78,0%	18,4%	3,6%	100,0%
Telefoniniams pokalbiams internetu	Taip	Count	78	13	4	N=95
		% of Total	82,1%	13,7%	4,2%	100,0%
Naudotis diskusijų forumais, el. pašto konferencijomis	Taip	Count	125	30	8	N=163
		% of Total	76,7%	18,4%	4,9%	100,0%
Kurti tinklaraščius („blogus“) ar asmenines interneto svetaines	Taip	Count	35	8	0	N=43
		% of Total	81,4%	18,6%	,0%	100,0%
Dalyvauti socialiniuose interneto tinkluose (pvz. klase.lt, Facebook, Myspace)	Taip	Count	80	22	6	N=108
		% of Total	74,1%	20,4%	5,6%	100,0%

Ypač ši nauda pabrėžiama nedideliuose miesteliuose (3001–10 000 gyventojų) – apie 80 proc., jaunų žmonių (15–24 m. – 73 proc., 25–34 m. – 76 proc.), vidutines pajamas gaunančių respondentų (701–1000 Lt) – 72 proc. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie interneto naudą pateikiamas 16-ame priede.

1.2.2.3. Mokymasis

Šioje srityje interneto įtaką teigiamai vertina 55 proc. internetu besinaudojančių gyventojų ir 47 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų.

Statistinė analizė parodė, jog apie 80 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų, besinaudojančių įvairiomis mokymosi paslaugomis – mokomosiomis programomis, informacijos apie studijas paieška, informacijos apie neformalaus mokymosi galimybių paieška, mokomosiomis transliacijomis, besimokančių nuotoliniu būdu, besinaudojančių profesinio orientavimo duomenų – patvirtina jaučiantys teigiamą įtaką mokymosi procesui (13 lentelė).

13 lentelė. Ryšiai tarp interneto naudojimo mokymosi paslaugoms ir poveikio

			Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Parsisiūsti mokymosi tikslams reikalingos laisvai platinamos programinės įrangos	Taip	Count	105	16	5	126
		% of Total	83,3%	12,7%	4,0%	100,0%
Ieškoti informacijos bei registruotis studijuoti į aukštąsias mokyklas	Taip	Count	150	26	6	182
		% of Total	82,4%	14,3%	3,3%	100,0%
Ieškoti pasiūlymų apie neformalaus mokymosi, lavinimosi galimybes ar kursus	Taip	Count	159	43	4	206
		% of Total	77,2%	20,9%	1,9%	100,0%
Mokytis kokio nors dalyko kursuose internetu (mokytis nuotoliniu būdu)	Taip	Count	84	20	5	109
		% of Total	77,1%	18,3%	4,6%	100,0%
Naudotis profesinio orientavimo (kvalifikacijos tobulinimo) duomenų bazėmis	Taip	Count	89	37	3	129
		% of Total	69,0%	28,7%	2,3%	100,0%
Naudotis el. duomenų bazėmis (pvz., LITLEX)	Taip	Count	125	76	12	213
		% of Total	58,7%	35,7%	5,6%	100,0%
Naudotis bibliotekų katalogais (pvz., LIBIS)	Taip	Count	170	88	13	271
		% of Total	62,7%	32,5%	4,8%	100,0%
Žiūrėti mokomąsias vaizdo transliacijas (paskaitas, konferencijas ir pan.)	Taip	Count	60	18	1	79
		% of Total	75,9%	22,8%	1,3%	100,0%

Bibliotekų įtaką mokymuisi aukščiausiai vertina jauni respondentai (15–24 m.) – 76 proc., moksleiviai – 73 proc., studentai – 91 proc., nedidelių mies-

telių gyventojai – 71 proc. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie interneto naudą pateikiamas 16-ame priede.

1.2.2.4. Sveikata

Beveik pusė (47 proc.) bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų įvardija, kad internetas padėjo jiems geriau rūpintis savo sveikata. Lyginant su internetu besinaudojančiais gyventojais (tik 35 proc. jų liudija teigiamą interneto įtaką rūpinimuisi sveikata) bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų įtakos sveikatai vertinimai yra aukštesni.

Statistinė analizė parodė, kad 76 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų, ieškančių internete su sveikata susijusios informacijos, teigia, kad tai jiems padėjo geriau rūpintis savo sveikata. Kitas su sveikatos apsauga susijusias paslaugas – registraciją pas specialistus ir Ligonių kasų informacijos sekimą internete – sunku vertinti dėl mažo šiomis paslaugomis besinaudojančių respondentų skaičiaus (14 lentelė).

14 lentelė. Ryšiai tarp interneto naudojimo sveikatos informacijos paieškai ir poveikio

			Padėjo rūpintis sveikata			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Ieškoti su sveikata susijusios informacijos (pvz., susižeidimai, ligos, maitinimasis, vaistai, sveikatos gerinimas ir pan.)	Taip	Count	294	74	17	385
		% of Total	76,4%	19,2%	4,4%	100,0%
Registruotis sveikatos priežiūros įstaigose, pas specialistus	Taip	Count	39	10	2	51
		% of Total	76,5%	19,6%	3,9%	100,0%
Sukti Ligonių kasų kaupiamą informaciją apie Jus (pvz., kompensuojamųjų vaistų receptai)	Taip	Count	39	10	0	49
		% of Total	79,6%	20,4%	,0%	100,0%

Apklauso duomenys parodė, kad interneto naudą sveikatai labiausiai pastebi moterys – 54 proc., vidutinio (45–54 m.) – 58 proc., vyresnio – 68 proc. ir pensinio amžiaus – 64 proc. – vartotojai, neįgalieji – 73 proc. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie interneto naudą pateikiamas 16-ame priede.

1.2.2.5. Ekonominė veikla ir užimtumas

Jei pagal interneto naudojimo duomenis ekonominė veikla ir užimtumas atsiranda antroje vietoje, tai pagal interneto daromą įtaką vartotojai šią sritį

palieka priešpaskutinėje vietoje. Teigiamai apie interneto įtaką darbui ir ekonominei veiklai atsiliepiama 35 proc. internetu besinaudojančių gyventojų ir 33 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų. Tai iš tiesų gana netikėta įžvalga, leidžianti daryti prielaidą, kad kai kuriais atvejais bibliotekos daro panašią įtaką vartotojų darbinei veiklai, kaip IT, kuriomis žmonės naudojami namuose ar darbo vietoje. Tai pirmiausia teigtina apie kaimo vietas, kur biblioteka dažnai atlieka dar ir biuro funkciją; tai vienintelė vieta, kur galima nusikopijuoti dokumentus, pasirengti ir atsispausdinti raštus, išsiųsti faksą, skenuoti:

Pas mane buvo tokia viena problema, reikėjo atsišviesti, o darbe užstrigo kopijavimo aparatas, seniūnijoje atsisakė, tai atėjome čia. Čia maloniai išsigelbėjome. (FGD su kaimo gyventojais, Daugai, Alytaus apskritis)

(Apie galimybės bibliotekoje) Spausdinimas, skenavimas ir kopijavimas, viskas vyksta. (FGD su kaimo gyventojais, Daugai, Alytaus apskritis)

Statistinė analizė parodė, kad 81 proc. iš besinaudojančių internetu bibliotekoje darbo tikslais teigia, jog naudojimasis padėjo geriau atlikti darbą (15 lentelė).

15 lentelė. Ryšiai tarp naudojimosi internetu darbo tikslais ir nuomonės apie poveikį

			Padėjo geriau atlikti darbą			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Su Jūsų darbu / pagrindine veikla susijusioms užduotims atlikti (įskaitant žemės ūkio veiklą)	Taip	Count	244	50	6	300
		% of Total	81,3%	16,7%	2,0%	100,0%

Nemaža interneto vartotojų dalis bibliotekose ieško darbo. Iš besinaudojančiųjų internetu šiuo tikslu 29 proc. teigia, kad jų pastangos buvo rezultatyvios, t. y. jiems pavyko susirasti darbą (16 lentelė).

16 lentelė. Ryšiai tarp naudojimosi internetu darbo paieškai ir poveikio

			Padėjo surasti darbą			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Ieškoti darbo arba darbuotojų (pvz., darbo skelbimų peržiūra, CV siuntimas, konsultacijos karjeros tema)	Taip	Count	87	190	22	299
		% of Total	29,1%	63,5%	7,4%	100,0%

Šią naudą dažnai akcentavo ir kokybinių tyrimų dalyviai:
Sūnus rado darbą Vilniuje. (Interviu su bedarbiais, Varėna, Alytaus apskritis)

Mano vyro sesers dukros vyras dirbo paprastu darbininku, bet rado paskui internete darbą. Norvegijoje padirbėjo, grįžo ir įkūrė firmą savo. Gerai jam dabar sekasi. (Interviu su neįgaliaisiais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Ieškantieji informacijos ar norintys įsigyti internetu prekių ar paslaugų taip pat aktyviai pasitelkia bibliotekas. 38 proc. ieškančiųjų informacijos ir net 63 proc. bandančiųjų įsigyti prekių ar paslaugų teigia, jog pasinaudojus internetu bibliotekoje pavyko įgyvendinti savo poreikius (17 lentelė).

17 lentelė. Ryšiai tarp interneto naudojimo el. komercijai ir poveikio

			Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Ieškoti informacijos apie prekes ar paslaugas	Taip	Count	155	229	23	407
		% of Total	38,1%	56,3%	5,7%	100,0%
Užsisakyti ar pirkti prekes ir paslaugas internetu (pvz., drabužius, bilietus, draudimo paslaugas ir kt.)	Taip	Count	68	36	5	109
		% of Total	62,4%	33,0%	4,6%	100,0%

Dalis viešos interneto prieigos vartotojų ne tik naudojami el. komercijos paslaugomis, bet bando reklamuoti ir/ar parduoti savo pačių siūlomas prekes ar paslaugas. Iš besinaudojančiųjų internetu bibliotekoje šiuo tikslu užsidirbti sugebėjo 14 proc. apklaustųjų (18 lentelė). Šis santykinai nedidelis skaičius rodo, kad el. prekyba bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų dar nėra iki galo įsisavinta.

18 lentelė. Ryšiai tarp interneto naudojimui reklamai ir poveikio

			Padėjo užsidirbti pinigų			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Reklamuoti ar/ir parduoti savo prekes ar paslaugas (pvz., automobilius, žemės ūkio produkciją, turizmo paslaugas ir kt.)	Taip	Count	15	77	13	105
		% of Total	14,3%	73,3%	12,4%	100,0%

Galimybė naudotis vieša interneto prieiga turi įtakos ir vartotojų pajamoms. 23 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų, savo prekes ar paslaugas reklamuojančių internete, teigia, kad tokiu būdu pavyko padidinti pajamas (19 lentelė).

19 lentelė. Ryšiai tarp interneto naudojimo prekių ar paslaugų pardavimui ir poveikio

			Padėjo padidinti Jūsų pajamas			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Reklamuoti ar/ir parduoti savo prekes ar paslaugas (pvz., automobilius, žemės ūkio produkciją, turizmo paslaugas ir kt.)	Taip	Count	25	71	11	107
		% of Total	23,4%	66,4%	10,3%	100,0%

Aukštai bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojai įvertino įtaką pajamų taupymui. Tai paaiškinama pirmiausia tuo, jog naudodamiesi internetu bibliotekoje vartotojai neturi mokėti už interneto ryšį. Tarp kitų situacijų, kai naudojimasis internetu bibliotekoje padėjo sutaupyti, dažniausiai minimos el. bankininkystės operacijos, bibliotekos inicijuotas ir organizuotas pajamų deklaravimas, pigaus bendravimo priemonių suteikimas, kelionės išlaidų taupymas, kai nereikia vykti į miestą tvarkyti reikalų, nemokamas informacijos gavimas, knygų, informacinių leidinių užsisakymas, pigiau įsigyti daiktai ir paslaugos. Kokybinio tyrimo dalyviai taip pat nurodė daug būdų, kaip internetas bibliotekoje jiems padeda sutaupyti: vietoj to, kad pirktų laikraščius ar žurnalus, jie juos skaito internete, kartu gaudami galimybę pasiekti platesnį leidinių spektrą, susiranda informacijos, kurią buvo įpratę gauti telefonu (institucijų darbo valandos ir pan.), naudojami el. bankininkyste, atsisiunčia filmų, nemokamai bendrauja su artimaisiais. Vartotojai taip pat mini sutaupyta laiką:

Nereikia eilėse stovėti ir papildomai mokėti. Būtinausias toks dalykas. (Interviu su bedarbiais, Tauragė, Tauragės apskritis)

Sutaupote laiką, galite, kada jums patogiu tai daryti. (Interviu su bedarbiais, Tauragė, Tauragės apskritis)

Kai net nedirba paštas ar bankas irgi galima sumokėti. (Interviu su bedarbiais, Tauragė, Tauragės apskritis)

Internete būna nuolaidos knygoms. (FGD su kaimo gyventojais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Statistinė analizė parodė, kad iš besinaudojančiųjų internetu el. bankininkystei net 71 proc. teigia sutaupę pinigų (20 lentelė).

20 lentelė. Ryšiai tarp naudojimosi internetu el. bankininkystei ir poveikio

			Sutaupė pinigų			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Naudotis elektroninės bankininkystės paslaugomis	Taip	Count	158	59	7	224
		% of Total	70,5%	26,3%	3,1%	100,0%

Tarp bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų teigiamą įtaką darbui labiausiai pastebi darbingo amžiaus (25–34 m.) – 70 proc., aukštesnį – 71 proc., aukštąjį – 73 proc. išsilavinimą įgiję, valstybinėse įstaigoje dirbantys – 75 proc., respondantai, specialistai, tarnautojai – 78 proc., nedidelių miestelių (3001–10 000 gyv.) – 77 proc. ir didmiesčių (500 000 ir daugiau gyv.) – 78 proc. gyventojai. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie interneto naudą pateikiamas 16-ame priede.

1.2.2.6. Elektroninė valdžia

El. valdžios paslaugos tiek pagal interneto naudojimą, tiek pagal daromą įtaką atsiduria sąrašo pabaigoje. Apie tai, kad internetas turėjo teigiamą poveikį bendravimui su centrinės ar vietos valdžios institucijomis, teigiamai atsiliepiama 23 proc. internetu besinaudojančių gyventojų ir 19 proc. bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų. Kokybinių tyrimų dalyviai šios naudos neminėjo.

Dėl mažo el. paslaugomis besinaudojančiųjų skaičiaus buvo sudėtinga atlikti tolesnę statistinę analizę, tačiau turimi duomenys rodo, kad tie vartotojai, kurie naudojami el. valdžios paslaugomis vis dėlto yra linkę palankiau atsiliiepti apie daromą įtaką – maždaug 40–60 proc. vartotojų liudija teigiamus pokyčius (21 lentelė).

21 lentelė. Ryšiai tarp interneto naudojimo el. valdžios paslaugomis ir poveikio

			Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia			Iš viso
			Taip	Ne	Nežino / neatsakė	
Gauti informacijos ir/ar teikti prašymus socialinėms išmokoms ir kompensacijoms gauti (pvz., bedarbio pašalpos, stipendijos ir pan.)	Taip	Count	33	33	6	72
		% of Total	45,8%	45,8%	8,3%	100,0%
Užsisakyti asmens do-	Taip	Count	15	7	2	24

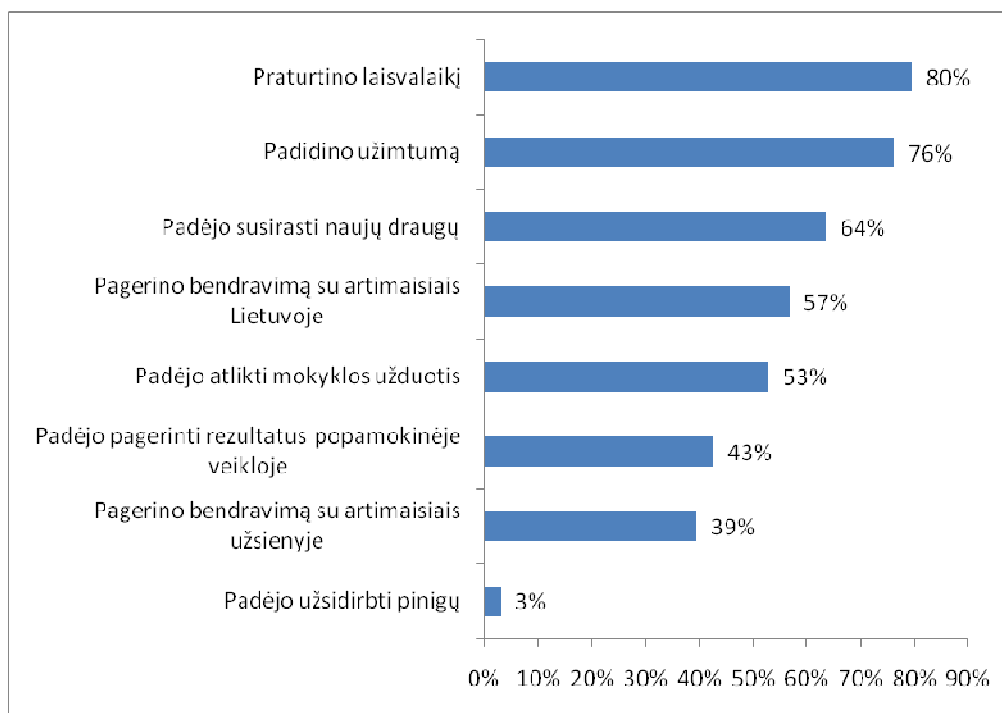
kumentus (pvz., pasus, tapatybės korteles, vairuotojų pažymėjimus ir pan.)		% of Total	62,5%	29,2%	8,3%	100,0%
Gauti informaciją ir/ar registruoti transporto priemonės	Taip	Count	24	48	9	81
		% of Total	29,6%	59,3%	11,1%	100,0%
Pateikti prašymus statybos leidimams	Taip	Count	9	8	0	17
		% of Total	52,9%	47,1%	,0%	100,0%
Teikti pranešimus policijai	Taip	Count	9	7	0	16
		% of Total	56,3%	43,8%	,0%	100,0%
Užsisakyti gimimo, santuokos, ištuokos, mirties liudijimus	Taip	Count	11	5	0	16
		% of Total	68,8%	31,3%	,0%	100,0%
Pateikti gyvenamosios vietos deklaracijas	Taip	Count	28	10	4	42
		% of Total	66,7%	23,8%	9,5%	100,0%
Pateikti pajamų ir/ar turto deklaracijas el. būdu	Taip	Count	42	87	17	146
		% of Total	28,8%	59,6%	11,6%	100,0%

Santykiškai aukščiau interneto naudą bendravimui su valdžios institucijomis minėjo vidutinio amžiaus (45–54 m) – 30 proc., valstybinėse įstaigose dirbantys – 29 proc. – respondentai, vidutinio ar aukščiausio lygio vadovai. Detalus respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie interneto naudą pateikiamas 16-ame priede.

1.2.2.7. *Interneto bibliotekose poveikis vaikams*

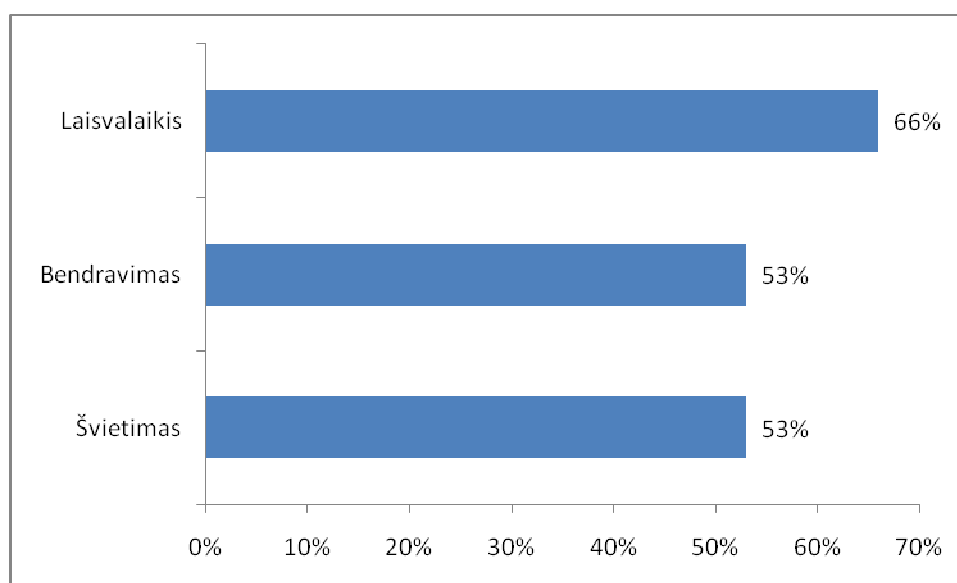
Reprezentatyvios 12–14 m. vaikų apklausos duomenimis, internetas jiems naudingiausias laisvalaikiui ir užimtumui. Taip pat akivaizdžiai pastebima nauda bendravimui – tiek ryšių su esamais draugais ir artimaisiais palaikymui, tiek naujų draugų paieškai. Daugiau nei pusė vaikų teigia, jog internetas jiems padeda atlikti mokyklos užduotis ar padeda pagerinti rezultatus popamokinėje veikloje. Nedidelei daliai vaikų internetas netgi padeda užsidirbti (24 diagrama).

24 diagrama. Vaikų nuomonė apie interneto poveikį

Vaikų nuomone, internetas yra panašiai naudingas visoms jų veiklos sritims, nežymiai išskiriant tik laisvalaikiui daromą įtaką (25 diagrama).

25 diagrama. Vaikų nuomonių pasiskirstymas pagal gaunamos iš interneto naudos sritis

Svarbu paminėti, kad, aptariant IT neigiamą poveikį vaikams, tyrimų dalyvių vertinimai buvo kritiškesni. Suaugusieji minėjo per ilgai prie kompiuterio praleidžiamą laiką, netinkamą turinį, rūpinosi galima priklausomybe:

Tai kiek tekę girdėti, tai vaikai neatsitraukia, visą laiką praleidžia, į lauką neišeina. (Interviu su bedarbiais, Tauragė, Tauragės apskritis)

Tai aš suaugęs žmogus, tai galiu atsirinkti, kas gerai ir kas blogai pagal save. Bet ten, kad ir slaptažodį suveda ir jau gali įeiti kur nereikia. (Interviu su bedarbiais, Varėna, Alytaus apskritis)

Vaikai nori labai ilgai sėdėti prie kompiuterio, o taip nereikėtų. (interviu su neįgaliaisiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Aš susirūpinau, kai išgirdau per radiją, kad priklausomybės skyrius, kur guldomi paaugliai, kuriems jau nuo to yra priklausomybė. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis)

Vaikai akis gadina. (FGD su pensininkais, Konstantinava, Panevėžio apskritis)

Blogas požymis yra, kad vaikai daug laiko praleidžia prie žaidimų. Na bet jie kaip nieko nelavina. (FGD su pensininkais, Konstantinava, Panevėžio apskritis)

Suaugusieji respondentai teigė, kad dalis mokytojų skundžiasi, jog vaikai praleidžia pamokas ir tenka jų eiti ieškoti į biblioteką. Reikia pastebėti, jog suaugę respondentai linkę neigiamai vertinti paties kompiuterio ir interneto, tačiau ne bibliotekos poveikį:

Jie nieko nesako, kad einu į biblioteką, bet kad ten sėdžiu prie kompiuterio, tai nelabai patinka. (FGD su vaikais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Tėvai sako, kad mažiau prie kompiuterio sėdėti bibliotekoje. (FGD su vaikais, Varėna, Alytaus apskritis)

Kita vertus, dalis tyrimo dalyvių tą patį reiškinį vertina teigiamai sakydami, jog vaikai visais laikais bėgdavo iš pamokų, tačiau dabar užuot leidę laiką gatvėje, jie ateina naudotis kompiuteriais, kur yra saugioje aplinkoje ir stebimi suaugusiųjų:

O man tai geriau tegul jis sėdi bibliotekoje negu kažkur gatvėje. (FGD su bedarbiais, Molėtai, Utenos apskritis)

Tai taip, vaikai ir bibliotekoje būna, čia turbūt jau juos prižiūri bibliotekininkė. (FGD su bedarbiais, Varėna, Alytaus apskritis)

Kokybiniuose tyrimuose dalyvavę vaikai iš dalies sutinka, kad turėdami galimybę bibliotekoje naudotis internetu jie mažiau laiko praleidžia lauke, mažiau bendrauja su draugais:

Mažiau į lauką einam. Mažiau su draugais bendrauji. Nesinori kur nors eiti, tik prie jo nori sėdėti, nenusibosta. (FGD su vaikais, Tytuvėnai, Šiaulių apskritis)

Akis gadina kompiuteriai. (FGD su vaikais, Tytuvėnai, Šiaulių apskritis)

3.3. Bibliotekininkų, kaip informacinių technologijų vedlių, vaidmuo

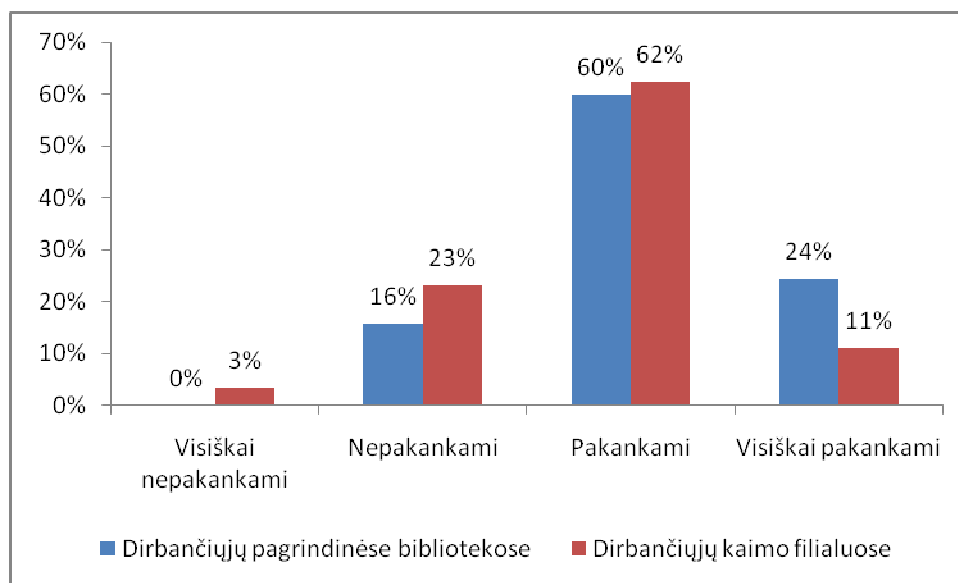
Technologijų įsisavinimas yra sudėtingas procesas, kurio metu individai pereina įvairias stadijas: susipažinimo, abejojimo, pasipriešinimo, atmetimo,

priėmimo ir kitas. Skirtingose stadijose žmonės susiduria su įvairiais barjerai, kurių pagrindiniai: įgūdžių stoka, psichologiniai barjerai bei motyvacijos trūkumas (Rutkauskienė, 2005). Pasaulyje vis daugiau kalbama apie IT vedlių (angl. *mentors*) poreikį, kurių pagrindinis uždavinys yra pagalba įveikiant šiuos barjerus. Manoma, kad tokie žmonės galėtų ne tik skleisti technologinį raštingumą, bet ir užpildytų spragą tarp IT įrankių ir turinio bei paslaugų. IT vedliai galėtų padėti sunkiai IT įsisavinančioms grupėms, kurios negali IT naudotis savarankiškai, pasinaudoti informacinės visuomenės teikiamais privalumais (Dombi et al., 2007). Ar galima teigti, jog Lietuvoje šį vaidmenį atlieka viešųjų bibliotekų darbuotojai, aptarnaujantys viešą interneto prieigą?

3.3.1. Bibliotekininkų informacinių technologijų kompetencija

Pirmiausia reikėtų kalbėti apie bibliotekininkų pasirengimą atlikti šį vaidmenį. Bibliotekininkų gebėjimai IT srityje buvo tirti dar 2006 m., ir tuo metu 81 proc. respondentų įvertino savo įgūdžius kaip nepakankamus (Lapinienė, 2006). 2008 m. bibliotekininkų apklausos duomenimis, pusė jų 2007 m. dalyvavo IT mokymuose ir šiuo metu didžioji dalis tyrime dalyvavusių bibliotekininkų savo turimus naudojimosi IT įgūdžius ir žinias vertina patenkinamai. Kaimo bibliotekų darbuotojų įgūdžiai yra gerokai žemesni, tačiau vis dėlto didžioji dalis juos vertina kaip pakankamus (26 diagrama).

26 diagrama. Bibliotekininkų IT įgūdžių įsivertinimas

Ir miesto, ir kaimo filialų darbuotojai geriausiai vertina savo bendrąsias interneto išteklių žinias ir pagrindinį kompiuterinį raštingumą. Vertindami savo kompiuterines žinias, kaip geriausiai žinomas, bibliotekininkai įvardijo šias sritis: bendrieji kompiuterio naudojimo įgūdžiai, naršymas internete ar paieškos sistemose, naudojimas pagrindinėmis interneto paslaugomis, elektroninio laiško siuntimas su prisegtu dokumentu. Darbas, susijęs su šiomis užduotimis, jau yra tapęs darbuotojų gyvenimo kasdienybe:

Dabar labai įsigudrino, drąsiai eina: „Prašau, padaryk tą ir tą“, viskas, ir tu turi, eini, ieškai.

Pavyzdžiui, vyresnio amžiaus – jų vaikai yra jau išvykę į užsienį, tai jau jiems reikia susirasti tuos laiškus elektroninius, kuriuos jiems parašo.

Bedarbiai ateina, darbo pasižiūrėti. Paprasčiausiai portalų visų prašo, įdedam ir jie tada sėdi ir žiūri. Šiaip jie jau ir žino.

Tarkim, paskutinį kartą toksai žmogelis atėjo ir sako, man reikia traktoriaus kažkokio. Nu va, tiesiog irgi ieškai, nes nežino, kur ieškoti.

Jei mes negaunam to leidinio, tai mes pasiūlom elektroninį.

Dar pas mane buvo moteris, irgi atėjo, kad įkeltų skelbimą, tai aš padėjau jai.

(FDG su bibliotekų darbuotojais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Silpniausios darbuotojų žinios – vartotojų su specialiais poreikiais tenkinimas ir naujosios interneto technologijos. Mažiausiai žinomos sritys: interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams, naudojimas bylų apsikeitimo programomis, interneto svetainių kūrimas:

(O jeigu ateitų koks nors ūkininkas ir sakytų: „Aš čia teikiu paslaugas ir noriu susikurti svetainę, tu man padėk dabar“. Ką darytumėte?)

- *Aš tai siūščiau į viešąją, ten jam padėtų.*
- *Mes kviečiame tada kompiuteristą ir prašom pagalbos.*
- *Prašyčiau sūnaus.*
- *Kviesčiau pagalbos.*

(FDG su bibliotekų darbuotojais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Nemaža dalis tyrime dalyvavusių bibliotekininkų nurodė, jog didžiąja dalimi naujomis IT, kurias gauna biblioteka, mokosi naudotis savarankiškai. Buvo teigiama, kad neretai kaimo ir nedidelių miestelių bibliotekininkams trūksta elementarių žinių, todėl jie ne tik negali naudotis visomis turimomis priemonėmis, bet ir išgyvena emocinį diskomfortą, nes negali konsultuoti lankytojų kompiuterio ir interneto naudojimo klausimais ar net turi konsultotis su kitais lankytojais, kaip jiems patiems reikėtų atlikti tam tikrus veiksmus. Tokia situacija kelia darbuotojui emocinę įtampą ir mažina jo autoritetą ir savo, ir lankytojų akyse. Akivaizdu, kad vieni pagrindinių pagalbinių, į kuriuos kreipiasi bibliotekininkai, yra savo ar viešos prieigos internetu bibliotekoje besinaudojantys vaikai:

Man tai mano vaikai, tie kurie ateina, gėda klausti jų – savo paskambini ir klausiti.

Jie (vaikai) žino iš tikrųjų gal ko mes nelabai susiduriame – tarkim įrašų kažkokie perkėlimai.

Ypač pačioj pradžioj, nes vaikai vis tiek – jie jau mokykloj buvo, jie greičiau išmoksta ir greičiau atsimena.

Yra kompiuteristas, bet ir iš skaitytojų gali labai daug sužinoti, o vaikai tai iš viso viską žino, gudrūs labai.

Pas mus tie jaunieji skaitytojai, tai pagrindiniai konsultantai, šalia gimnazija – penki šimtai vaikų, tai jie jau moka viską daug geriau už mane.

(FDG su bibliotekų darbuotojais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Kita vertus, kokybiniuose tyrimuose dalyvę viešos interneto prieigos vartotojai dažniausiai teigia, jog bibliotekininkų kompetencija yra pakankama tam, kad padėtų jiems spręsti iškilusias problemas:

Aš visko nežinau, bet jos jau tikrai žino. (Interviu su neįgaliaisiais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Kokybiniame tyrime dalyvavusių suinteresuotų institucijų atstovų nuomone, bibliotekininkų IT žinios ir gebėjimai nėra pakankami, tačiau didžioji dalis galėtų sėkmingai įsisavinti technologijas. Kita vertus, ekspertai mato bibliotekininkų, kaip technologijų skatintojų, vaidmenį ir sieja su jais nemažus lūkesčius:

Na bibliotekininkai būtent ir yra tie žmonės, kurie dirbdami bibliotekoje, naudodamiesi visom priemonėm ir sistema dirbdami, tai galų gale jie taptų tais pagalbininkais, pamokytojais, parodytu, padėtų atėjusiems žmonės į biblioteką ne tik leidinio pasiimti, bet ir pamokyti. (Interviu su ekspertais)

Taip pat didelį potencialą jie mato bendradarbiaudami su kitomis institucijomis, pvz., Darbo birža, Mokesčių inspekcija, bankais, kurie atvyksta į bibliotekas ir konsultuoja, moko lankytojus, nes tai padeda pritraukti naujų lankytojų į bibliotekas, tačiau neprideda papildomo darbo bibliotekininkams:

Efektyviausia, manau, būtų, jeigu atvažiuotų bankai ir viską papasakotų, nes visi atsiskaitymai, kurie vyksta elektroninėse parduotuvėse, tai jie visi vyksta per banką, jeigu žmonės moka daug pinigų nešdami į banką, tai čia tas pats, tik elektroninėje erdvėje.

Mes tarkime iš valstybės pusės skiriame lėšų palaikyti tam administravimui, savivaldybė skiria lėšas internetui, tai vienykimės. Ir su mokesčių inspekcija yra pasirašyta, dabar dar darbo biržos paslaugos turėtų būti viešinamos. (Interviu su ekspertais)

Svarbu suvokti, kad pakankami įgūdžiai nėra pakankama sąlyga sėkmingai padėti vartotojams įsisavinti technologijas. Tam reikalingos ir vartotojų mokymo, konsultavimo ir skatinimo žinios bei įgūdžiai. Tyrimo rezultatai parodė, kad šiuo atveju bibliotekininkai susiduria su didžiausiomis problemomis. Viena jų – nemokėjimas kitiems perteikti turimų žinių. Didelė dalis darbuotojų įvardija mokantys naudotis IT priemonėmis ir paslaugomis, tačiau ne visada sugebantys vartotojus konsultuoti šiais klausimais. Ekspertai taip pat sutinka, kad bibliotekininkai turėtų būti specialiai rengiami atlikti šį vaidmenį:

O šitą pasirengimą tapti žmonėms tam tikru pagalbininku ar mokytoju, tai tam reikėtų atskirti tą kvalifikaciją, suformuot, tobulint, kad jie ne tik padėtų žmogui kaip fonduose susirast ko reikia, bet kartu ir paslaugas internetu ir, ir informacijos paieškas.

„- Konkrečiai kaimo bibliotekoms, tai reikia specifinių įgūdžių.

Kokių?

- *Kaip dirbti su lankytojais, pačių lankytojų aptarnavimas, daugiau kaip kuratoriaus vaidmuo. Ne tik IT naudotis, bet ir padėti kitiems. Tai va, šito daug nėra, kad kažkas mokyty, tai čia jau tikrai to reikia jiems.* (Interviu su ekspertais).

3.3.2. Bibliotekininkų indėlis į informacinių technologijų sklaidą

Gali būti, jog IT žinių bei gebėjimų mokyti kitus stygius lemia tai, kad vartotojų IT mokymai bibliotekose vyksta gana vangiai. Faktinės bibliotekų apklausos duomenimis, kompiuterinio raštingumo mokymus vartotojams per 2007 m. organizavo tik 27 proc. bibliotekų. Tačiau tarp kokybiniame tyrime dalyvavusių viešos interneto prieigos vartotojų bibliotekos, kaip vietos, kuriose galima išmokti kompiuterinio raštingumo pagrindų, minimos dažnai. Dalis jose lankė kursus, kiti gilino žinias padedami bibliotekininkų ar kitų vartotojų. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog mokymo procesas, vartotojų akimis, bibliotekoje nėra nuoseklus, o rengiami kursai yra daugiau atsitiktiniai, vykdant kokį nors projektą:

Tai bibliotekos vedėja pamokino. (FGD su pensininkais, Konstantinava, Panevėžio apskritis)

Bibliotekos buvo rengiami praeitas metais, buvo projektas ir aš jame dalyvavau. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis)

Čia (bibliotekoje) pirmiausiai išmokau kaip „Word‘o“ tekstus rašyti, kaip įsirašyti į diskelį, kaip iš diskelio į spausdintuvą perkelti, paskui kaip susirasti per Desktop ten tuos visokius, paieškoje. Kaip vaizdą į diskelį įsirašyti ir kaip jį nusiųsti draugui. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis).

Aktyviau prie IT sklaidos bibliotekos prisideda konsultuodamos vartotojus. Svarbu pastebėti, kad vartotojai suvokia viešą interneto prieigą aptarnaujantį bibliotekininką kaip pagalbininką, į kurį galima kreiptis:

Yra visi pavyzdžiai, jei nesuprasi išaiškins viską bibliotekininkas. (FGD su kaimo gyventojais, Skaudvilė, Tauragės rajonas)

(Bibliotekininkas yra) Tam, kad padėtų. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Aš jeigu internete noriu kažko ieškoti, tai pirmiausia visada bibliotekininkės klausiu. (FGD su kaimo gyventojais, Skaudvilė, Tauragės rajonas)

Na pačioje bibliotekoje pasiklausi. Pavyzdžiui ir kaip su dokumentu elgtis ar kas, ar kaip, ar dokumentą reikia iš interneto atsispausdinti. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Tai vėl bibliotekininkė. Čia juk mūsų pagrindinis šaltinis, kai ieškoti reikia. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Bibliotekininkas galėtų parodyti, kaip tai daryti. (Interviu su bedarbiais, Molėtai, Utenos apskritis)

Aš galvoju ateiti čia į biblioteką ir paprašyti, kad parodytu, kaip naudotis tais diskeliais, nes aš turiu iš Alma Literos nusipirkusi anglų kalbos diskus. Va, visą tai įsigijau ir noriu bandyti. Čia labai gerai paaiškina. (FGD su pensininkais, Jonava, Kauno apskritis).

Naudodamiesi kompiuteriais ar internetu bibliotekose, pagalbos iš personalo dažnai ar nuolatos prašo apie trečdalis vartotojų (11 proc. – nuolat, 20 proc. – dažnai). 31 proc. pagalbos į bibliotekininkus kreipiasi kartais, o 35 proc. jaučiasi pakankamai savarankiški (16 proc. niekada nesikreipia pagalbos, 19 proc. kreipiasi retai). Dažniau pagalbos dėl kompiuterių ar interneto naudojimo kreipiasi vyresnio amžiaus bei kaimų (iki 3000 gyventojų) gyventojai. Bibliotekininkų pagalba tenkina didžiąją daugumą respondentų – tik 7 proc. respondentų netenkino jiems suteikta konsultacija ar pagalba, susijusi su kompiuteriais ar interneto naudojimu. Tikėtina, kad įtakos turi ir darbuotojų asmeninės savybės, pasitikėjimas jomis:

Visi pažįsta bibliotekininkę. Taigi mūsų žmogus. Savas žmogus, tai ko čia bijoti. (Interviu su bedarbiais, Dubingiai, Utenos apskritis)

Na būna kai tekstą rašai, ir reikia siųsti, tai eini pas bibliotekininkę ir prašai pagalbos, kad ji parengtų ten laišką ar adresą parašytų gerai. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Ji savas žmogus, labai geras, čia dirba 20 metų, čia visi ją pažįsta nuo vaikystės. (Interviu su bedarbiais, Dubingiai, Utenos apskritis)

Į jas pirmiausia, ne į vaikus, draugus. Ką klausi, tą atsako. (Interviu su neįgaliaisiais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

O čia bibliotekininkė yra labai nuoširdi. (FGD su pensininkais, Jonava, Kauno apskritis)

Kokybinio tyrimo dalyviai, kurie neturi kompiuterio ir interneto naudojimo įgūdžių ar turi juos labai silpnus, nurodė, kad galimybė gauti individualią konsultaciją bibliotekoje yra labai svarbi ir tai yra viena iš priežasčių, dėl kurios jie naudojami vieša interneto prieiga:

O kas neaišku, tai atvykstu į biblioteką. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Eičiau į biblioteką, kur pasikonsultuoti galima. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Atėjo bibliotekininkė ir padeda dar. Čia patogumas ir laiko ir pinigų prasme. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

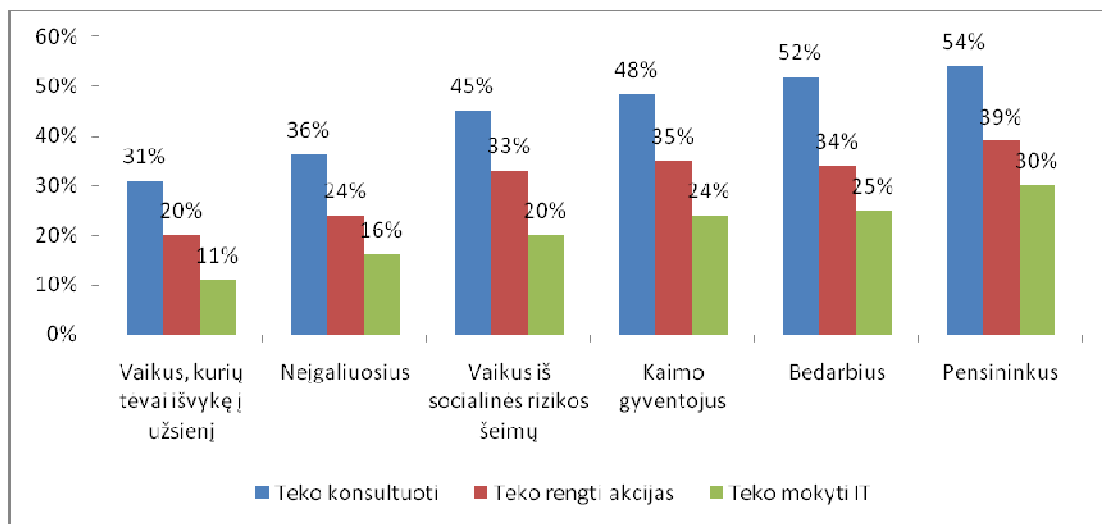
Na man patogiau kai žmogus yra, kaip bibliotekininkė, nes ji savaip aiškina, o žmogus šalia visai kitaip bendrauja. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Darbuotojos yra, kurios visada gali tau padėti. (FGD su vaikais, Varėna, Alytaus apskritis)

Patys bibliotekininkai patvirtina intensyviai konsultuojantys viešos interneto prieigos vartotojus – dažnai arba kartais tai daro 75 proc. respondentų. Tiesa, vertindami savo gebėjimą konsultuoti ir mokyti bibliotekų lankytojus naudotis IT, dauguma bibliotekininkų išsakė nuomonę, kad sėkmingai gali padėti tik menkus įgūdžius turintiems vartotojams.

Bibliotekininkų, aptarnaujančių viešą interneto prieigą, teigimu, su specifinių poreikių vartotojais jie susiduria retokai: kasdien – 4 proc., keletą kartų per savaitę – 6 proc., 1 kartą per savaitę – 6 proc. 20 proc. respondentų teigė, kad lankytojus su specialiais poreikiais aptarnauja rečiau nei kartą per pusmetį, o 30 proc. atsakė, kad tokių lankytojų iš viso nepasitaikė. Klausimynuose pateiktas specifines vartotojų grupes IT klausimais pastaraisiais metais teko konsultuoti pusei ir mažiau viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų. Galima teigti, jog nepriklausomai nuo tikslinės grupės, bibliotekininkai specifinėms grupėms priskiriamus vartotojus dažniausiai (apie 40 proc. atveju) konsultuoja, apie trečdalis rengia akcijas, o maždaug penktadalis moko naudotis IT (27 diagrama). Vis dėlto konstatuotina, kad į šią veiklą yra įsitraukę mažiau nei trečdalis bibliotekininkų.

27 diagrama. Bibliotekininkų nuomonių pasiskirstymas pagal paslaugų teikimą specifinėms vartotojų grupėms

Aptariant tuos pačius klausimus su specifinėms grupėms priskiriamais vartotojais, galima matyti, jog jiems bibliotekos ir bibliotekininko vaidmuo yra svarbus. Konsultacijų ir pagalbos dažniausiai prireikia vyresnio ir pensinio amžiaus žmonėms, su kuriais paprastai dirbama individualiai, padedama ieškant informacijos. Tiesa, tenka pastebėti, kad užuot mokę vyresnio amžiaus vartotojus susirasti informacijos ar pasinaudoti paslaugomis, bibliotekininkai dažnai tai padaro už juos:

Jeigu jaunimas, tai jie mums pataria, bet jeigu vyresni žmonės, tai tuomet mes galim padėti, imi ir padarai už jį viską, sėdi mokai mokai, o po to sako „ai jau nusibodo, geriau tu padaryk“. (FGD su viešą interneto prieigą aptarnaujančiais bibliotekininkais)

Tuo tarpu tyrime dalyvavę pensinio amžiaus žmonės teigė, jog jiems būtų įdomu išmokti naudotis kompiuteriais, o galimybė atlikti tam tikrus veiksmus (pvz., sumokėti mokesčius) savarankiškai jiems suteiktų daugiau savarankiškumo jausmo:

Jaunesnės moterys už mus nemoka žinutės išsiųsti net ir nenori išmokti. 20 metų už mane jaunesnė yra ir nemoka, sako, ai kam čia galvą sukti. Tai sakau,

nenusisuksi gi galvos nuo pečių. Taigi jei išmoksi tai sau nauda ir įdomiau, ir pigiau. (FGD su pensininkais, Molėtai, Utenos apskritis)

Vaikai, taip pat ir iš socialinės rizikos šeimų, yra gana įprasti vartotojai tiek bibliotekininkams, tiek kitiems lankytojams. Būtent jie, kokybinių tyrimų dalyvių nuomone, didžiąją laiko dalį užima viešai interneto prieigai skirtus kompiuterius:

Dabar tiesa, sumažėjo, nes buvo daug vaikų. Kai baigės mokslo metai, tai buvo daug vaikų, tai pastatė dar. Eikite į vaikų biblioteką, o čia suaugęs nori prieiti prie kompiuterio ir negali dėl vaikų. (Interviu su neįgaliaisiais, Jonava, Kauno apskritis)

Na būna vaikai sėdi ištisai po pamokų. Na tai palauki, ar ten pasako vaikams, kad jie per ilgai sėdi ar žaidžia. (Interviu su neįgaliaisiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Vaikų skyriuje tai iš vis, iš globos namų, bet tada auklėtojos ieško jų, nes net pietų nevalgę. Būdavo verkia iki išnaktų... Šeštadienį tai vasarą ypatingai gyveno globos namuose, tai truputį ateina nuo 10 valandų, tai iki 2 ir sėdi. Praktiškai negalima taip, bet ką su jais daryti, jie ten to negauna juk. (Interviu su neįgaliaisiais, Molėtai, Utenos apskritis)

Na tie vaikai (iš socialinės rizikos šeimų), nes paprastai jie tokiose viešose įstaigose ir glaudžiasi, nes jie ten randa ir žaidimų visokių ir apskritai ramesnę aplinką. (FGD su bibliotekininkais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

O žinot, tokie kaip tik ir lankosi. O ypač jų vaikai, nes čia šilta, ramu, kompiuteriai. Gerų tėvų vaikai, tai namie turi kompiuterius, internetą... (FGD su bibliotekininkais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Galima pastebėti, kad, esant galimybei, jiems kompiuteriai pastatomi kitose patalpose, taip pat dažniausiai skiriama prastesnė, senesnė įranga. Suaugusių vartotojų nuomone, jie dažniausiai žaidžia ir pramogauja, tačiau ir ši veikla vertinama greičiau teigiamai, nes kitu atveju šie vaikai laiką leistų gatvėje. Bibliotekininkų teigimu, vaikai sukelia nemažai nepatogumų, jiems trūksta žinių, kaip juos aptarnauti, ypač kaip elgtis sudėtingesnėse situacijose. Jie taip pat pastebi, jog kai kurie tėvai „piktnaudžiauja“ biblioteka – palieka joje vaikus vos ne visai dienai, o patys tuo metu tvarko įprastus savo reikalus:

Būna ir mamų tokių gudrių, kurios atveda vaikus ir palieka, kaip vaikų darželyje.

Pas mus, kai buvo raštingumo kursai, tai susiveda tuos vaikus, o patys mokosi to raštingumo, tai grynas vaikų darželis, na bet o kur tu juos dėsi. (FGD su bibliotekininkais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Labai palankiai apie bibliotekos ir bibliotekininkų vaidmenį atsiliepia bedarbiai. Jų vertinimu, biblioteka yra geresnė vieta ieškoti darbo nei, pavyzdžiui, darbo birža, nes joje pasiekama tiek internete esanti informacija, tiek laikraščiuose spausdinami darbo skelbimai. Palankiai vertinama bendradarbiaujant su darbo birža pateikiama informacija, lankstinukai, prieiga prie darbo paieškos duomenų bazių:

Biržoje požiūris į tave nerimtas, ne visada jas rasi ten, aš neinu į tą biržą visai. Nueini, ten su kavalieriais turi laukti kol išsišnekės, o jei pavėlavai nueiti, tai tave iš biržos gali išmesti. Bibliotekoje moterys labai malonios, jos pasako, gal tu ten nueik, ar ten, pačios bibliotekininkės užsiima šituo. (Interviu su neįgaliaisiais, Skaudvilė, Tauragės apskritis)

Tai manau, kai atsirado darbo paieška. Pamenu prieš metus ar daugiau ieškojau laikraščiuose, reikėjo pačiam pirkti. O dabar galvoju šiaip paieška darbo vyksta gi bibliotekoje, tai dažniausiai kas gi ten, reikia fakso retai, bet būna, kad prireikia. (Interviu su bedarbiais, Varėna, Alytaus apskritis)

Darbo biržoj kažkaip ne taip. Jau geriau pačiam pasėdėt ir pagalvot ir sumąstyti kur eiti. (Interviu su bedarbiais, Makniūnai, Alytaus apskritis)

Kaimo gyventojai vertina bibliotekas ir bibliotekininkus ne tik kaip paslaugų teikėjus, bet kaip kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo skatintojus dėl jose rengiamų kultūros, etnografijos, bendruomeninių renginių. Šios veiklos pagrindiniai iniciatoriai daugeliu atvejų yra patys bibliotekininkai, kurie tokiu būdu teigia kompensuojantys esamą prastesnę kitų bibliotekos paslaugų pasiūlą (pvz., mažai atnaujinamus fondus):

Tai mes veikiam kaip kultūros centras. Renginiai visi ant mūsų pečių yra. Organizuojam ir vedam, ir viską darom. (FGD su bibliotekininkais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Mažiausiai dėmesio šiuo metu skiriama neįgaliesiems vartotojams – geriausiu atveju jiems pritaikomos patalpos, tačiau jie nepriskiriami grupei, kuriai reikėtų skirti daugiau dėmesio. Daugumos bibliotekininkų nuomone, dauguma neįgaliųjų yra apsirūpinę kompiuteriais ir internetu namuose, todėl nebereikia jiems sudaryti galimybių internetu naudotis bibliotekose:

Jie turi namuose, jiems nėra sąlygų tiesiog fiziškai patekti pas mus, bet dabar naujoje bibliotekoje gal bus.

Pas mus pirmas aukštas, bet nėra įvažiavimo.

Pavyzdžiui, jeigu pas mane atvažiuotų žmogus su rateliais, tai tiesiog per mažą biblioteką, jis netilptų, nes ir kompiuteriai, ir lentynos. Paprastam žmogui tai nieko, jis įeitų, bet jeigu su rateliais tai jau sunkiau. (FGD su bibliotekininkais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Kai kurie tai aiškino psichologiniais motyvais, teigdami, jog neįgalieji nenorės bendrauti ir neis į biblioteką net ir sudarius tam sąlygas, taip pat motyvavo tuo, kad neįgaliaisiais rūpinasi kitos institucijos:

Aš tai matau čia truputį kitą problemą. Bent jau pas mus kaime tai yra socialinių darbuotojų sfera ir jie tuo rūpinasi, ir jeigu mes pradėtume, tai sakytu, ko čia kiši nosį, nes čia mūsų darbas. Čia pagal vietovę priklauso, mieste gal kitaip, bet kaimukuose tai taip...

O pas mane tai socialinis darbuotojas sakytu: „Nesikišk“.

Na tokie žmonės iš tiesų paprasčiausiai neprisileidžia net ir mūsų. (FGD su bibliotekininkais, aptarnaujančiais viešą interneto prieigą)

Interviu su neįgaliaisiais atskleidė, jog jie būtų linkę naudotis vieša interneto prieiga, jei tam būtų sudarytos sąlygos (daugiausia fizinės). Jų išreikšti poreikiai mažai skiriasi nuo įprastų vartotojų poreikių, o IT naudojimosi įgūdžiai kai kuriais atvejais net lenkia daugelio vartotojų turimus.

3.4. Tyrimo rezultatų aptarimas

Autorės gauti tyrimo rezultatai išsamiai atskleidė IT skaidos ir įsisavinimo visuomenėje ir bibliotekose situaciją. Kadangi su IT sklaida susiję tyrimai buvo vykdomi ir anksčiau, toliau rezultatai bus aptariami kitų tyrimų gautų rezultatų kontekste – duomenys lyginami su nacionaline statistika, Informacinės visuomenės plėtros komiteto, Kauno technologijos universiteto, Vidaus reikalų ministerijos atliktomis studijomis. Kadangi išsamesnių duomenų apie interneto naudojimą ir poveikį bibliotekose Lietuvoje neturime, šie duomenys interpretuojami remiantis užsienio tyrimais: Didžiosios Britanijos „People’s Network“, Jungtinių Amerikos Valstijų „Public Libraries and Internet“, Latvijos bibliotekų kompiuterizavimo projekto poveikio vertinimo studijomis.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2008 m. kompiuteriais naudojosi 55 proc., internetu – 53 proc. gyventojų. Tas pats šaltinis teigia, jog namų ūkiuose kompiuterius turi 48 proc., internetą – 47 proc. respondentų (Pa-grindiniai informacinės ir žinių visuomenės..., 2009). Autorės atlikto tyrimo duomenys rodo, jog kompiuteriais ir internetu naudojasi 62 proc. šalies gyventojų, o galimybę naudotis internetu namuose turi 55 proc. respondentų. Šio tyrimo rezultatai tiesiogiai sutinka su Informacinės visuomenės plėtros komiteto (IVPK) užsakymu atliktu interneto naudojimo ir elektroninės valdžios rodiklių tyrimu (Interneto vartojimo ir elektroninės valdžios rodiklių tyrimas, 2009), kuris atskleidžia, kad internetu naudojasi 51 proc. Lietuvos gyventojų. Taip pat gauti praktiškai analogiški rezultatai apie naudojimosi IT skirtumus skirtingose amžiaus grupėse – IVPK tyrimo duomenimis dauguma interneto vartotojų yra 15–19 m. amžiaus respondentai. Šioje amžiaus grupėje net 90,9 proc. apklaustųjų naudojasi internetu, o vyresnių nei 60 m. amžiaus gyventojų grupėje internetu naudojosi tik 11,5 proc. Šis tyrimas taip pat patvirtina sudėtingą kaimo gyventojų situaciją, kur 66 proc. (autorės duomenimis – 53 proc.) gyventojų

nesinaudoja kompiuteriais ir internetu⁷. Įvertinus šių tyrimų duomenis, galima daryti pagrįstą išvadą, jog IT neblogai pasklidusios tarp jaunimo bei santykinai „privilegiuotuose“ visuomenės sluoksniuose: nepriklausomai nuo naudojimosi internetu vietos, internetas labiau paplitęs tarp jaunesnių, socialiai aktyvių ir labiau išsilavinusių, didesnes pajamas gaunančių respondentų. Kitą visuomenės dalį, sudarančią apie 40 proc., galima priskirti skaitmeninei atskirčiai – jie neturi galimybės naudotis kompiuteriais ir internetu nei namuose, nei darbo vietoje, turi visiškai nepakankamus ar nepakankamus IT naudojimosi įgūdžius. Tai daugiausia kaimo vietovių gyventojai, vidutinio ir vyresnio amžiaus, mažesnes pajamas gaunantys, menkiau išsilavinę respondentai ir socialiai pažeidžiamų grupių atstovai: neįgalieji, bedarbiai. Į šiuos žmones, visų pirma, ir turėtų būti kreipiamas didžiausias dėmesys diegiant viešą interneto prieigą. Labiausiai nesinaudojimą kompiuteriais ir internetu lemia amžius – ši išvada taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad ypatingas dėmesys turi būti skiriamas skirtingoms amžiaus grupėms.

Iki šiol gyventojų kompiuterinis raštingumas plačiausiai buvo analizuotas Kauno technologijos universiteto kompiuterinio raštingumo centro, 2004–2007 m. vykdžiusio visuotinio gyventojų kompiuterinio raštingumo tyrimus (Visuotinis kompiuterinis raštingumas, 2009). Paskutiniojo, atlikto 2007 m., tyrimo duomenimis, savo įgūdžius gyventojai vertino taip: geras, turiu ECDL – 0,98 proc., geras, bet nepatvirtintas – 50,98 proc., silpnas – 33,2 proc., kompiuteriu dirbti nemoka 14,84 proc. Autorės atlikto tyrimo duomenys rodo, kad savo įgūdžius kaip visiškai pakankamus vertina 16 proc. šalies gyventojų, dar 37 proc. įgūdžius vertino pakankamai. Nepakankamais arba silpnais savo įgūdžius laiko 17 proc. respondentų, visiškai nepakankamais – 30 proc. Palyginus duomenis galima daryti išvadą, kad 2008 m. situacija nebuvo iš esmės pasikeitusi: apie pusė šalies gyventojų teigiamai vertino savo įgūdžius naudotis IT ir beveik tokia pati dalis visuomenės išliko nepakankamai arba visai nepasiruošusi naudotis kompiuteriais. Autorės tyrimas atskleidė, kad amžius, išsilavinimas ir pajamos yra labiausiai susiję ir su turimais IT įgūdžiais: jaunesni vartotojai turi aukštesnius gebėjimus, taip pat save geriau vertina labiau išsilavinę, gaunantys didesnes nei vidutines pajamas ir didesnių miestų bei didmiesčių gyventojai.

Apie IT sklaidą viešosiose bibliotekose, be nacionalinės bibliotekų statistikos, pateikiančios kompiuterinių darbo vietų, prijungtų prie interneto, skaičių, išsamesnių duomenų nebuvo. Autorės tyrimas parodė, jog galimybę naudotis kompiuteriais ir internetu siūlo daugiau nei pusė šalies viešųjų bibliotekų. Galima teigti, jog bibliotekos yra labai svarbios prieigos vietos, ypač tiems, kurie turi mažiau galimybių pasinaudoti internetu namuose ar darbe – tokių žmonių yra apie trečdalis. Akivaizdu, jog vieša prieiga yra labai svarbi kaimų ir mažų miestelių gyventojams, tačiau būtent čia filialų, teikiančių viešą prieigą, skaičius yra mažesnis. Kita vertus, bibliotekų vadovai numato aktyvią šios paslaugos plėtrą juose. Siekiant pritraukti įvairesnes vartotojų grupes, reikėtų at-

⁷ Autorės pastaba: manoma, kad nedidelis skirtumas galėjo atsirasti dėl nevienodo duomenų rinkimo laiko ir metodikos.

kreipti dėmesį į jų poreikius: jaunesnio amžiaus vartotojams pasiūlyti bevielę interneto prieigą, dirbantiesiems – palankesnę darbo laiką.

Šiek tiek informacijos apie tai, kokiais tikslais gyventojai naudoja internetą, randame nacionalinėje statistikoje. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, gyventojai internetu dažniausiai palaiko socialinius ryšius – 41 proc., ieško informacijos ir naudojami el. paslaugomis – 47 proc., mokosi – 24 proc., klausosi radijo ar žiūri TV programas – 20 proc., skaito el. periodinę spaudą – 32 proc., naudojami el. bankininkyste – 21 proc., ieško su sveikatos priežiūra susijusios informacijos – 19 proc., naudojami informacija iš valstybės institucijų tinklalapių – 18 proc. Taip pat departamentas pateikia duomenis apie gyventojų ekonominę veiklą internetu: el. būdu prekes ar paslaugas perka 7 proc. gyventojų, banko ir finansinėms paslaugoms internetą pasitelkia 29 proc. Nors nacionalinė statistika, lyginant su autorės tyrimu, pateikia duomenis tik apie mažesnės dalies interneto paslaugų naudojimą, tačiau iš esmės patvirtina autorės gautus rezultatus. Autorės atliktas tyrimas parodė, jog internetą visuomenė labiausiai yra linkusi pasitelkti kultūros ir laisvalaikio, bendravimo bei ekonominės veiklos sritims. Mažiau jis naudojamas sveikatos, švietimo ir el. valdžios paslaugoms gauti. Autorės identifikuotas el. valdžios paslaugų nepopuliarumas stebimas ir kituose tyrimuose. IVPK el. valdžios rodiklių tyrimas parodė, jog per pastaruosius 12 mėn. viešųjų institucijų interneto svetainėse lankėsi tik 19 proc. šalies gyventojų. Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atlikta viešųjų paslaugų būklės analizė (Viešųjų paslaugų būklės analizė, 2009) atskleidė, jog populiariausia paslauga išlieka mokesčių deklaracijų teikimas internetu – šia paslauga naudojami 61 proc. gyventojų. Tarp populiariesnių paslaugų analizėje minima paieška bibliotekų el. kataloguose (66 proc.⁸), darbo paieška (24 proc.), informacija apie studijas – 18 proc., informacija apie sveikatos priežiūrą ir registravimasis pas gydytojus – 14 proc., dokumentų teikimas stojimui į aukštąsias mokyklas – 10 proc. Visų kitų el. valdžios teikiamų paslaugų naudojimas nesiekia dešimties procentų. Remiantis autorės atliktu tyrimu ir kitais tyrimais, galima daryti išvadą, kad papildomas skatinimas el. valdžios srityje yra būtinas – šiuo metu internetas jai pasitelkiamas mažiausiai.

Apie bibliotekose teikiamos viešos interneto prieigos panaudojimo tikslus ankstesnių tyrimų nebuvo. Autorės atliktas tyrimas parodė, kad paslaugos, nepopuliarios kitose naudojimosi vietose, yra kaip tik populiariesnės tarp bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų. Tiesa, šis skirtumas šiuo metu nėra didelis, bet jei bibliotekos skirtų didesnę dėmesį šių paslaugų naudojimo skatinimui ir populiarinimui, tikėtina, kad tai galėtų būti stiprus argumentas siekiant centrinės ir vietos valdžios finansavimo.

Kalbant apie viešos interneto prieigos bibliotekose poveikį, autorės tyrimas atskleidė, jog naudodamiesi internetu bibliotekoje vartotojai didžiausią naudą patiria laisvalaikio ir kultūros srityje, taip pat aukštai vertinama įtaka bendravimui. Galima teigti, kad šios dvi gyvenimo sritys interneto vartotojams

⁸ Autorės pastaba: manoma, kad šie duomenys nėra visiškai teisingi dėl galimai klaidinančios klausimo formuluotės.

nebeatsiejamos nuo IT. Internetas, kaip įrankis, yra stipriai įsiskverbęs ir į švietimo bei sveikatos sritis. Pastaroji viešos interneto prieigos vartotojams užima itin svarbią vietą – galimybė internetu ieškoti informacijos apie sveikatą yra traktuojama kaip itin didelę naudą duodanti paslauga, ypač pabrėžiama kaimo vietovėse. Su darbu ir ekonomine veikla IT poveikis siejamas mažiau – čia naudą suvokia apie trečdalis interneto vartotojų. Viena vertus, ne visi respondentai yra darbingo amžiaus ir šiuo metu dirba, todėl jiems kai kurios paslaugos nėra aktualios. Kita vertus, tikėtina, kad dirbantiesiems internetas yra tapęs tokiu įprastu įrankiu, kad jie nepervertina daromo poveikio jo tiesiog nepastebėdami. Lietuvoje tyrimų apie viešos interneto prieigos poveikį bibliotekose ar kur kitur nebuvo atlikta, todėl aptariant gautus rezultatus galima remtis tik užsienio pavyzdžiais. Įdomu pastebėti, kad Didžiosios Britanijos „People’s Network“ poveikio vertinimo ataskaitoje (Herde, 2004) akcentuojami vartotojų gautos naudos prioritetai sutampa – didžiausia įtaka pastebima žmonių asmeniniam ir socialiniam gyvenimui. Tai kontaktų palaikymas el. paštu, bendravimas socialiniuose tinkluose, naudojimasis internetu laisvalaikio tikslais, vietos informacijos paieška. Taip pat aukštai vertinama įtaka mokymuisi tiek dėl bibliotekoje vykstančių kursų, tiek dėl skatinimo naudotis internete esančiais ištekliais. El. valdžios srityje akcentuojamos naudos skiriasi: „People’s Network“ pabrėžia naudą ieškant valstybinių rėmimo programų įvairiai veiklai, galimybę dalyvauti priimant valdžios sprendimus. Tikėtina, kad šie rezultatai gauti dėl aukštesnio šalies pilietiškumo lygio, aukštesnio interneto prieigos lygio ir geriau išvystytų paslaugų. Labai pabrėžiama nauda užimtumui – galimybė ruošti gyvenimo aprašymus, ieškoti darbo skelbimų ir bendrauti su darbdaviais. Su autorės atlikto tyrimo rezultatais sutampa ir Latvijos bibliotekų kompiuterizavimo projekto „Trečias sūnus“ rezultatai, parodę, jog teigiamą įtaką asmeninių informacijos poreikių tenkinimui pastebi 64 proc., socialinių kontaktų palaikymui – 58 proc., informuotumui apie vietos aktualijas – 51 proc. Panašiai kaip ir Lietuvoje aukštai vertinama galimybė naudotis ištekliais mokymosi tikslams – 58 proc., ieškoti informacijos apie sveikatos priežiūrą – 42 proc., darbą – 46 proc.

Svarbi įžvalga, kurią išryškino autorės tyrimas, yra bibliotekose teikiamos viešos interneto prieigos ekonominis poveikis, kurį įvardijo daugiau nei pusė (apie 60 proc.) vartotojų. Visų pirma jie sutaupo tiesiog turėdami galimybę internetu naudotis nemokamai, o tai yra svarbus motyvas, dėl kurio jie ateina naudotis internetu į biblioteką. Kita vertus, vartotojai įvardija begalę sričių, kuriose jie uždirba ar sutaupo lėšų: tai surastas naujas ar geresnis darbas, pigiau internetu įsigytos prekės, sutaupyti pinigai naudojantis interneto telefonija, skaitant laikraščius internete, uždirbtos lėšos reklamuojant ar parduodant internete savo produkciją. Ši išvada labai svarbi ekonominės krizės kontekste demonstruojant bibliotekų poveikį. Ją patvirtina ir Latvijoje atliktas tyrimas, parodęs, jog 52 proc. interneto bibliotekose vartotojų teigia taip sutaupantys laiko ir pinigų. Gauti duomenys leidžia naujai pažvelgti į interneto bibliotekose įtaką – iki šiol daugiau buvo kalbama apie socialinį poveikį.

Bibliotekininkų, kaip IT sklaidos tarpininkų, teigiamas vaidmuo pabrėžiamas daugumoje užsienio tyrimų, analizuojančių viešos interneto prieigos bibliotekose daromą įtaką. Dažniausiai minima bibliotekininkų pagalba ir konsultacijos naudojantis interneto ištekliais, taip pat IT įgūdžių tobulinimas per kompiuterinio raštingumo kursus ir individualų mokymą. Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktos bibliotekų vadovų apklausos „Public Libraries and Internet“ duomenimis (Bertot et al, 2009), trys pagrindinės naudos, kurias viešos interneto prieigos kontekste vartotojams ir vietos bendruomenei teikia bibliotekos, yra informacinio raštingumo ugdymas (48 proc.), galimybė išmokti naudotis IT (40 proc.) ir bendrųjų kompiuterinio raštingumo gebėjimų lavinimas (48 proc.). Autorės atliktas tyrimas parodė, kad, nors ir bibliotekų vadovai, ir bibliotekininkai kaip vieną iš pagrindinių viešos interneto prieigos bibliotekose naudų mato pagalbą naudojantis technologijomis, šis vaidmuo nėra visiškai įgyvendinamas. Reikia konstatuoti, kad, nors bibliotekos negali būti vertinamos kaip visiškai neprisidedančios prie informacinio raštingumo ugdymo, vis dėlto šiuo metu jų įtaka nėra didelė. Bibliotekų įtaką šioje srityje stipriau jaučia viešos interneto prieigos vartotojai, nes daugeliui jų bibliotekininkai padėjo tobulinti informacinio raštingumo įgūdžius: dažniausiai konsultacijomis, daliai jų – mokymais. Vartotojams biblioteka asocijuojasi su vieta, kur galima išmokti naudotis IT, tačiau tai daugiau individuali paslauga nei nuoseklus procesas. Visuomenės ir suinteresuotų institucijų atstovų požiūriu, bibliotekos nėra suvokiamos kaip IT sklaidos tarpininkai. Ši viešos interneto prieigos paslaugos bibliotekose dalis turėtų būti stiprinama, juolab kad, daugėjant IT prieigos vietų, pagalba naudojantis IT yra vienas iš pagrindinių bibliotekų išskirtinumų. Turint omenyje tai, kad tokia pagalba dažniausiai reikalinga menkai IT besinaudojantiems vartotojams, esami bibliotekininkų IT naudojimosi įgūdžiai yra pakankami atlikti šiam vaidmeniui. Labiausiai bibliotekininkams trūksta gebėjimų perduoti turimas žinias kitiems, taip pat proaktyvaus požiūrio į technologijų ir paslaugų sklaidą.

Atlikto tyrimo rezultatai iš esmės neprieštarauja ankstesnių Lietuvos ir užsienio tyrimų rezultatams, todėl galima teigti, jog jie yra validūs ir patikimi. Kita vertus, galima teigti, kad atliktas tyrimas išplėtė bibliotekų veiklos vertinimo ribas ir pirmą kartą leido įvertinti naujus viešos interneto prieigos bibliotekose aspektus: socialinį ir demografinį besinaudojančiųjų vaizdą, naudojimosi sritis ir jų sąsajas su gaunama nauda bei ilgalaikiu poveikiu vartotojams.

REZULTATAI IR IŠVADOS

Šioje disertacijoje pagrindinis dėmesys buvo sutelktas į viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas poveikio vartotojams analizę. Poveikis čia buvo suprantamas kaip reikšmingas ir ilgalaikis daromos tikslinei grupei įtakos rezultatas. Nagrinėjant šį poveikį atlikta mokslinės literatūros ir šaltinių analizė, sukurta poveikio vertinimo metodika ir priemonės, skirtos viešos interneto prieigos per Lietuvos viešąsias bibliotekas poveikiui įvertinti, atliktas plataus masto empirinis tyrimas, leidęs atsakyti į disertacijoje keliamus tyrimo klausimus.

Mokslinio tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog didelio masto intervencijų (pvz., projektų, programų) poveikio vertinimo koncepcija bibliotekininkystėje pritaikoma iš dalies. Pagrindiniai elementai, kuriuos perėmė bibliotekos, yra poveikio grandinės modelis (indėlis, veikla, išdavos ir poveikis) ir suinteresuotų grupių įtraukimas į poveikio planavimą bei vertinimą. Panašumai stebimi ir metodologiniame lygmenyje – nemaža dalis bibliotekininkystės tyrimų, kaip tai rekomenduojama poveikio vertinimo mokslinėje literatūroje, integruoja kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus. Ryškiausias skirtumas yra tai, jog bibliotekos pripažįsta ir kitų išorinių veiksnių (pvz., kitų institucijų, iniciatyvų) daromą įtaką tikslinėms grupėms ir vertindamos poveikį nuo jos neatsiriboja.

Atliktas mokslinis tyrimas leido išskirti tokius viešos interneto prieigos poveikio vertinimo **elementus** (t. y. siekiamas poveikis, indėlis, išdavos, poveikis) ir įvertinti jų **mastą**:

- **Siekiamas poveikis** – galima teigti, kad beveik visi Lietuvoje viešos interneto prieigos bibliotekose organizatoriai (diegėjai, iniciatoriai) siekia paspartinti IT sklaidą bei įsisavinimą visuomenėje ir prasmingą jų naudojimą žmonių socialinei ir ekonominei gerovei užtikrinti. Gauti empirinio tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog apie 40 proc. Lietuvos gyventojų dar nėra įsisavinę IT – neturi prieigos arba turi labai ribotas galimybes naudotis IT namuose ar darbo vietoje, neturi arba turi nepakankamus naudojimosi įgūdžius. Ypač ši problema aktuali kaimo vietovėse ir tarp vidutinio bei vyresnio amžiaus respondentų – galima teigti, kad tik 30–40 proc. gyventojų, priklausančių šioms grupėms, yra įsisavinę IT. Didžiausi sunkumai įsisavinant IT stebimi socialiai pažeidžiamesnėse grupėse – tarp mažiau išsilavinusių, mažas pajamas gaunančių gyventojų, neįgaliųjų, bedarbių. Nepriklausomai nuo naudojimosi internetu vietos, internetas labai plačiai paplitęs tarp jaunesnių, socialiai aktyvių ir labiau išsilavinusių, aukštesnes pajamas turinčių respondentų. Labiausiai IT naudojimą lemia amžius: kuo vyresnio amžiaus grupės analizuojamos, tuo mažesnis procentas jų respondentų naudoja IT. IT įgūdžius taip pat veikia ir išsilavinimas, pajamos bei gyvenamoji vieta: save geriau

vertina labiau išsilavinę, gaunantys didesnes nei vidutines pajamas ir didesnių miestų bei didmiesčių gyventojai.

- **Indėlis** – tai galimybės nemokamai naudotis kompiuteriais ir internetu suteikimas, bibliotekininkų vykdomi mokymai ir vartotojų konsultavimas. Galimybę naudotis kompiuteriais ir internetu siūlo daugiau nei pusė Lietuvos viešųjų bibliotekų. Kaimo filialai nuo miestų bibliotekų atsilieka beveik dvigubai, bet juose per artimiausius metus numatyta aktyvi viešos interneto prieigos plėtra. Pagrindinės šios plėtros kliūtys – ankštos patalpos (ypač dažna problema kaimo filialams) ir finansinių išteklių stoka.

Empirinis tyrimas parodė, kad kompiuterinio raštingumo mokymus rengia mažiau nei trečdalis bibliotekų. Aktyviau yra vykdoma vartotojų konsultavimo veikla, kuri jau yra tapusi bibliotekininkų kasdienybe.

Bibliotekininkų pagrindiniai kompiuterinio raštingumo įgūdžiai gali būti vertinami kaip pakankami ir jų užtenka viešai interneto prieigai aptarnauti. Didžiausia žinių ir praktikos stoka stebima interneto naujovių srityje. Taip pat bibliotekininkai yra menkai pasirengę mokyti vartotojus.

- **Išdavos** – Lietuvoje viešosios bibliotekos yra užėmę tvirtas viešos prieigos prie IT teikėjų pozicijas. Gyventojai jas, kaip kompiuterių ir interneto naudojimosi vietas, įvardija trečiojoje vietoje po namų ir darbo vietų. Bent kartą internetu bibliotekoje yra naudojęsi 27 proc. gyventojų, 14 proc. jas nurodo kaip įprastą naudojimosi vietą.

Bibliotekų vieša interneto prieiga šiuo metu labiausiai naudojasi moksleiviai ir studentai, nedideles pajamas turintys gyventojai, iš nedirbančiųjų – pensininkai ir bedarbiai. Vartotojų pagrindiniai motyvai, skatinantys juos naudotis internetu būtent bibliotekoje, – lėšų taupymas, galimybė naudotis kitomis paslaugomis.

Prioritetinės viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas pagalba pasiekiamos interneto paslaugų sritys yra laisvalaikio ir kultūros informacija bei paslaugos, ekonominė veikla ir užimtumas, bendravimas. Svarbu pastebėti, jog Lietuvoje bibliotekų vieša interneto prieiga dažniau naudojama mažiau populiarioms tarp interneto vartotojų mokymosi, sveikatos ir el. valdžios paslaugoms.

- **Poveikis** – empirinio tyrimo rezultatai leidžia daryti išvadą, jog vieša interneto prieiga Lietuvos viešosiose bibliotekose yra kritiškai svarbi maždaug trečdaliui viešos interneto prieigos vartotojų, kurie arba neturi alternatyvios prieigos vietos arba pakankamų įgūdžių naudotis IT savarankiškai. Lietuvoje vieša interneto prieiga yra svarbiausia kaimų ir mažų miestelių gyventojams, taip pat vyresnio amžiaus, mažas pajamas gaunantiems gyventojams, bedarbiams.

Viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas didžiausią naudą vartotojai suvokia laisvalaikio ir kultūros, taip pat bendravimo srityse. Lietuvos vartotojai taip pat labai aukštai vertina viešos interneto prieigos įtaką rūpinimuisi savo sveikata, ypač kaimo vietovėse. Su darbu ir ekonomine veikla viešos interneto prieigos poveikis siejamas mažiau. Tyrimas aiškiai rodo, kad būtina papildomai skatinti el. valdžios paslaugų naudojimą – tik maža dalis viešos interneto prieigos vartotojų mano, kad internetas padeda jiems geriau bendrauti su centrine ir vietos valdžia.

Empiriniai duomenys rodo, jog šiuo metu viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas poveikis socialinėse srityse (laisvalaikio ir kultūros, švietimo, sveikatos ir el. valdžios) viršija įtaką ekonominei sričiai (lėšų taupymas, užimtumas, prekių ar paslaugų įsigijimas ir pan.). Remiantis bibliotekų viešos interneto prieigos vartotojų išreikšta nuomone apie interneto įtaką socialiniam jų gyvenimui, galima teigti, jog teigiamus pokyčius pastebi apie 2/3 vartotojų. Tuo tarpu ekonominę įtaką jaučia maždaug 1/3 vartotojų. Galima teigti, jog visose vertintose srityse besinaudojantieji interneto paslaugomis yra linkę palankiau vertinti interneto įtaką tai sričiai, nei tie, kurie paslaugomis nesinaudoja.

Kaip vienas iš mokslinio tyrimo rezultatų taip pat minėtina sukurta sudėtinga poveikio vertinimo metodika, nukreipta į išsamų (tiek tyrimo metodais, tiek tiriamų grupių įvairovė) ir įvairiapusišką poveikio ištyrimą. Metodiką sudaro kiekybiniai bei kokybiniai metodai ir Lietuvos kontekstui bei sąlygoms pritaikytos duomenų rinkimo priemonės. Empirinis tyrimas leido patikrinti sudarytą metodiką ir įvertinti jos pagalba gautus rezultatus.

Galima teigti, kad tyrimo „užsakovų“ – projekto „Bibliotekos pažangai“ ir BMGF – šiame tyrimo etape keltas uždavinys įvertinti viešos interneto prieigos bibliotekose poveikį šiandien ir sukurti priemones, leidžiančias užfiksuoti, kaip poveikis keisis ateityje, buvo įgyvendintas. Kartu pasiektas ir disertacijos tikslas – įvertinti socialinį ir ekonominį viešos interneto prieigos per viešąsias bibliotekas poveikį vartotojams. Siekiant tolesnių projekto tikslų tyrimus būtina tęsti, stebint, fiksuojant ir analizuojant ilgalaikėje perspektyvoje atsirandančius pokyčius. Tolimesnius tyrimus ketinama tęsti 2010–2012 m. pagal projektą „Bibliotekos pažangai“. Taip pat pradėta bendradarbiauti su panašius klausimus analizuojančio globalaus tyrimo (<http://globalimpactstudy.org>) vykdytojais, kurie autorės tyrimo metu surinktus duomenis naudos tolesnei statistinei analizei.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. AABO, S. Are public libraries worth their price? A contingent valuation study of Norwegian public libraries. *New Library World*, 2005, vol. 106, no. 11/12, p. 487–495.
2. AABO, S. *Public Libraries and Valuation: A Norwegian study applying a non-market approach* [interaktyvus]. University of Oslo, 2005 [žiūrėta 2009 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=d7ac73d8-0356-4a33-9766-83abe1498193>>.
3. BARRON, D. D., WILLIAMS, R. V., BAJJALY, S., ARNS, J., WILSON, S. *The economic impact of public libraries on South Carolina* [interaktyvus]. School of Library and Information Science, University of South Carolina, 2005 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>>.
4. BERRYMAN, J. *Sustaining Communities* [interaktyvus]. State Library of New South Wales, 2005 [žiūrėta 2009 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/docs/sustainingcommunities.pdf>.
5. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R. *The 1997 National Survey of U.S. Public Libraries and the Internet: Final Report* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 1997 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/~jbertot/ala97.html>>.
6. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R. *Moving Toward More Effective Public Internet Access: The 1998 National Survey of Public Library Outlet Internet Connectivity* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 1998 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/plinternet/1998.plinternet.study.pdf>>.
7. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R. *Public libraries and the Internet 2000: Summary Findings and Data Tables* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 2000 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/plinternet/2000.plinternet.study.pdf>>.
8. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R. *Public libraries and the Internet 2002: Internet Connectivity and Networked Services* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 2002 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/plinternet/2000.plinternet.study.pdf>>.

9. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R., JEAGER, P.T. The impacts of free public internet access on public library patrons and communities. *Library Quarterly*, 2008, vol. 78, no. 3, p. 285–301.
10. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R., JEAGER, P.T. *Public libraries and the Internet 2004: Study Results and Findings* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 2004 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/plinternet/2004.plinternet.study.pdf>>.
11. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R., JEAGER, P.T., RYAN, J. *Public libraries and the Internet 2006: Study Results and Findings* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 2006 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/plinternet/2006/2006_plinternet.pdf>.
12. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R., THOMAS, S., BARTON, K.M., MCGILVRAY, J. *Public libraries and the Internet 2007: Study Results and Findings* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 2007 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/plinternet/2007/2007_plinternet.pdf>.
13. BERTOT, J. C., MCCLURE, C. R., WRIGHT, C.B. JENSEN, E., THOMAS, S. *Public libraries and the Internet 2008: Study Results and Findings* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 2008 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/plinternet/2008/Everything.pdf>>.
14. BERTOT, J. C., MCCLURE, C.R., WRIGHT, C.B. JENSEN, E., THOMAS, S. *Public libraries and the Internet 2009: Study Results and Findings* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, Florida State University, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.liicenter.org/plinternet/2009PLInternet.pdf>>.
15. BERTOT, J. C., MCCLURE, CH.R. Outcomes assessment in the networked environment: research questions, issues, considerations, and moving forward. *Library Trends*, 2003, vol. 51, no. 4, p. 590–613.
16. BERTOT, J.C. Libraries and networked information services: Issues and considerations in measurement. In: *Proceedings of the 5th Northumbria International Conference on Performance Measurement in Libraries and Information Services*, Northumbria University, 2004, p. 3-11.
17. BERTOT, J.C., MCCLURE, C. R. *Public library use in Pennsylvania: identifying benefits, uses and impacts: final report* [interaktyvus]. Pennsylvania, Department of Education, Office of Commonwealth Libraries,

- Bureau of Library Development, 1998 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 4 dieną]. Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/~cmclure/padepstedumerge.pdf>>.
18. BERTOT, J.C., MCCLURE, CH., DAVIS R., DENISE, M. *Developing a national data collection model for public library network statistics and performance measures* [interaktyvus]. Institute of Museum and Library Services, 2002 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ii.fsu.edu/projectFiles/collection-models/natl.model.final.report.pdf>>.
 19. BERTOT, J.C.; JAEGER, P.; LANGA, L.; MCCLURE, CH. Public access computing and Internet access in public libraries: The role of public libraries in e-government and emergency situations. *First Monday*, 2006, vol. 11, no 9, p. 12-16.
 20. BIJLEVELD, C. J. H., VAN DER KAMP L. J. T. *Longitudinal data analysis: Designs, models and methods*. London: Sage, 1998.
 21. BROPHY, P. *The evaluation of public library online services: measuring impact* [interaktyvus]. The Peoples Network, 2002 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mla.gov.uk/resources/assets//P/pn_impact_issue_paper_pdf_4218.pdf>.
 22. BROPHY, P. *The People's Network: A turning point for public libraries* [interaktyvus]. The Council for Museums, Archives and Libraries, 2003 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mla.gov.uk/resources/assets//P/pnreport_pdf_4288.pdf>.
 23. BROPHY, P. *The People's Network: Moving forward* [interaktyvus]. The Council for Museums, Archives and Libraries, 2004 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mla.gov.uk/resources/assets//I/id1414rep_pdf_4287.pdf>.
 24. BROPHY, P. *Measuring Library performance principles and techniques*. Facet Publishing, 2006.
 25. *Cambridge Advanced Learner's Dictionary* [interaktyvus]. Cambridge University Press, 2008 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://dictionary.cambridge.org>>.
 26. *Children's Plus Survey* [interaktyvus]. Cornwall County Council, 2007 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.cornwall.gov.uk/m_pdf/h_a_Combined_Report17122007114750.pdf>.
 27. *Communication from the Commission on Impact Assessment* [interaktyvus]. European Commission, 2002 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0276:EN:NOT>>.
 28. CRAM, J. *Six impossible things before breakfast: A multidimensional approach to measuring the value of libraries* [interaktyvus]. In: Proceedings of the 3rd Northumbria International Conference on Performance Measurement in libraries and Information Services, 1999 [žiūrėta 2009

- m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.alia.org.au/%7Ejcram/sixthing.PDF>>.
29. CRESWELL, J. W., PLANO, C. V. L. *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, 2007.
 30. DAMIROVA, I., ŠNAPŠTIENĖ, R. Viešojo administravimo stebėsenos sistemos problemos ir perspektyvos. Iš: *Viešojo politika ir administravimas*. Kauno technologijos universitetas, Mykolo Romerio universitetas, 2005, nr. 11. p. 102–109.
 31. DAVERI, F. *Delayed IT Usage: Is it really the drag on Europe's productivity?* [interaktyvus]. CEPR, NBER, Universita Bocconi, 2004 [žiūrėta 2009 m. gegužės 4 d.]. Prieiga per internetą: <<ftp://ftp.igier.uni-bocconi.it/wp/2004/267.pdf>>.
 32. DEGUTIS, M. *Socialinių tyrimų metodologija*. Kaunas, Naujasis lankas, 1999.
 33. DOMBI, G., KOLLANYI, B., MOLNAR, S. *Inclusion in the Information Society – Now* [interaktyvus]. Inforum, Budapest, 2007 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ittk.hu/english/docs/Hungarian_einclusion_report_eng_final_2007.pdf>
 34. DUGAN, R.E., HERNON, P. Outcomes assessment: not synonymous with inputs and outputs. Iš: *The Journal of Academic Librarianship*, 2002, vol. 28, no. 6, p. 376–380.
 35. DURRANCE, J. C., FISHER, K. E. Toward Context-Centered Methods for Evaluating Public Library Networked Community Information Initiatives [interaktyvus] Iš: *First Monday*, vol. 6, no. 4, 2001 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://firstmonday.org/issues/issue6_4/durrance/index.html>.
 36. DURRANCE, J. C., FISHER, K. E. *How libraries and librarians Help: A Guide to Identifying 100 User-Centered Outcomes* [interaktyvus]. Chicago: American library Association, 2005 [žiūrėta 2009 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://books.google.lt/books?id=wqnc9rGbNc0C&dq=How+libraries+and+librarians+Help:&printsec=frontcover&source=bl&ots=SEs1T5SP19&sig=MA5jJ7SkisjkadDR67IRYLBCy8&hl=lt&ei=MVf4SYvRHJCJsA-aL6KT4AQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2#PPP1,M1>.
 37. DURRANCE, J.C., FISHER, K.E. *The Outcomes Toolkit 2.0* [interaktyvus]. Ann Arbor, MI and Seattle, WA: University of Michigan and University of Washington, 2002 [žiūrėta 2009 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ibec.ischool.washington.edu/ibecCat.aspx?subCat=Outcomeproc.20Toolkit&cat=Toolsproc.20andproc.20Resources>>.
 38. DURRANCE, J.C., FISHER, K.E. Determining how libraries and librarians help [interaktyvus]. Iš: *Library Trends*, 2003, vol. 51, no. 4, p. 305–334 [žiūrėta 2009 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą:

- <<http://www.ischool.washington.edu/fisher/pubs/library.trends.2003.pdf>>.
39. *Europos Sąjungos programų Lietuvoje vertinimo gairės* [interaktyvus]. Centre for Strategy and Evaluation Services, 2006 [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/ES_Paramama/bpd_2004_2006m_medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Atnaujintos_vertinimo_gaires.pdf>.
 40. EZEMENARI, K., RUDQUIST, A., SUBBARO, K. *Impact Evaluation: A Note on Concepts and Methods*. Poverty Reduction and Economic Management Network, World Bank, 1999.
 41. *Facing the challenge: the Lisbon strategy for growth and employment* [interaktyvus]. Report from the High Level Group chaired by Wim Kok, 2004 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_en.pdf>
 42. FITCH, L., WARNER, J. Dividends: the value of public libraries in Canada [interaktyvus]. Iš: *Australasian Public Library and Information Services*, 1999, vol. 12, no. 1, p. 4–25 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/1700110404.pdf>>.
 43. FITZ-GIBBON, C. T. *Performance indicators*. BERA Dialogues, 1990.
 44. GLOSIENĖ, A. Biblioteka informacijos politikos kontekste [interaktyvus] Iš: *Informacijos mokslai*, 2000, Nr. 15 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/infmok/15/str5.html>>.
 45. GLOSIENĖ, A., PETUCHOVAITĖ, R., PADAGAITĖ, G. Biblioteka kaip „trečioji vieta“ [interaktyvus]. Iš: *Informacijos mokslai*, t. 39, p. 32-52, 2006 [žiūrėta 2009 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=3AB>.
 46. GLOSIENĖ, A., RUTKAUSKIENĖ, U. Viešosios interneto prieigos Lietuvos gyventojams tyrimas. *Tarp knygų*, 2004, Nr.1, p. 5–9.
 47. GRIFFITHS, J.M., KING, D. W., LYNCH, T. *Taxpayer return on investment in Florida public libraries: Summary report* [interaktyvus]. Tallahassee, FL: State Library and Archives of Florida, 2004 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://dlis.dos.state.fl.us/bld/roi/pdfs/ROISummaryReport.pdf>>.
 48. GRIFFITHS, J.M., KING, D., AERNI, S. *Taxpayer return of investment in Pennsylvania Public Libraries* [interaktyvus]. School of Information and Library Science, 2006 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.statelibrary.state.pa.us/libraries/lib/libraries/PAROIreportFINAL7.pdf>>.

49. HARRIS, K, DUDLEY, M. *Public Libraries and Community Cohesion: Developing Indicators* [interaktyvus]. Museums, Libraries and Archives Council, 2005. [žiūrėta 2009 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mla.gov.uk/resources/assets/1/id1410rep_pdf_6655.pdf>.
50. HERDE, N. *Peoples Network Evaluation Summary* [interaktyvus]. Big Lottery Fund, 2004 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://research.mla.gov.uk/evidence/documents/Peoples_network_evaluation_summary.pdf>.
51. HOLT, G. Communicating the value of your libraries [interaktyvus]. Iš: *The Bottom Line*, vol. 20, no. 3, 2007 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <www.emeraldinsight.com/0888-045X.htm>.
52. HOLT, G. E., ELLIOTT, D., MOORE, A. *Placing a value on public library services* [interaktyvus] St. Louis Public Library, 1998 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <www.slpl.lib.mo.us/libsrc/restoc.htm>.
53. HOLT, G., ELLIOTT, D. Cost benefit analysis: a summary of the methodology [interaktyvus]. Iš: *The Bottom Line*, vol. 15, no. 4, 2002 [žiūrėta 2009 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/1700150401.pdf>>.
54. HOLT, G.E., ELLIOTT, D. Measuring outcomes: applying cost-benefit analysis to middle-sized and smaller public libraries. [interaktyvus]. Iš: *Library Trends*, 2003, vol. 51, no. 3, p. 424–440 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m1387/is_3_51/ai_102270886>.
55. *Impact Assessment Guidelines* [interaktyvus]. European Commission, 2005 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/governance/impact/docs/key_docs/sec_2005_0791_en.pdf>.
56. *Informacinės ir žinių visuomenės pagrindiniai rodikliai* [interaktyvus]. Lietuvos statistikos departamentas, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2603>>
57. *Interneto vartojimo ir elektroninės valdžios rodiklių tyrimas* [interaktyvus]. Informacinės visuomenės plėtros komitetas, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ivpk.lt/main-stat.php?cat=62&gr=1&n=95>>.
58. KARDELIS, K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai, 2007.
59. KIRKPATRICK, C., HULME, D. Basic Impact Assessment at Project Level [interaktyvus]. Enterprise Development Impact Assessment In-

- formation Service, 2001 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.enterprise-impact.org.uk/pdf/CoreText1.pdf>>.
60. KYRILLIDOU, M. From input and output measures to quality and outcome measures, or, from the user in the life of the library to the library in the life of the user. *The Journal of Academic Librarianship*, 2002, no. 28, p. 42–46.
61. LAPINIENĖ, L. *Lietuvos apskričių ir savivaldybių viešųjų bibliotekų personalo informacinių gebėjimų, poreikio ir galimybių juos kelti analizė* [interaktyvus]. Lietuvos bibliotekininkų draugija, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://bibliotekos.utena-on.lt/download.php/fileid/48>>.
62. *Libraries impact project* [interaktyvus]. British Library & Laser Foundation, 2005 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bl.uk/about/cooperation/pdf/laserfinal6.pdf>>.
63. LEGOVINI, A. *An introduction to Impact Evaluation and application to the Ethiopia NFSP* [interaktyvus]. The World Bank, 2006 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://siteresources.worldbank.org/EXTIMPEVA/Resources/Ethiopia_NSPF_Jan2006.ppt>.
64. *Libraries Building Communities: the vital contribution of Victoria's public libraries* [interaktyvus]. Victorian Public Library Network, Melbourne, 2005 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.pla.org.au/Conf2005/Documents/PManolispaper.pdf>>.
65. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. Lietuvių kalbos institutas, 2008 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt>>
66. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo. *Valstybės Žinios*, 2003, Nr. 23, Publ. Nr.: 975.
67. Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas 625, 2005 06 08. *Valstybės žinios*, 2005, Nr.73–2649.
68. LUOBIKIENĖ, I. *Sociologinių tyrimų metodika*. Kaunas, 2006.
69. MARKLESS, S., STREATFIELD, D. *Evaluating the impact of your library*. London: Facet, 2006.
70. MATARASSO, F. *Beyond book issues: the social impact of library projects*. British Library Research and Innovation Centre, London, 1998.
71. MCCLURE, CH.R, FRASER B.T., NELSON T.W., ROBBINS, J.B. *Economic benefits and impacts from public libraries in the State of Florida* [interaktyvus]. Information Use Management and Policy Institute, School of Information Studies, Florida State University, 2000 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://dlis.dos.state.fl.us/bld/finalreport>>.
72. *Methodologies for Impact Evaluation: Quantitative vs Qualitative Methods* [interaktyvus]. The World Bank, 2006 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12

- d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.iprcc.org.cn/ppt/10/en1012yanw.ppt>>.
73. *Methods Toolbox* [interaktyvus]. Chronic Poverty Research Centre, 2005 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.chronicpoverty.org/toolbox/Index.php>>.
74. MISSIGHAM, R. *Libraries and economic value: a review of recent studies* [interaktyvus]. National library of Australia, 2005 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą:
<www.nla.gov.au/nla/staffpaper/2005/missingham8.html>.
75. Nutarimas dėl bibliotekų modernizavimo 2010-2014 m. programos patvirtinimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 33–1268.
76. *Online Etymology Dictionary* [interaktyvus]. Douglas Harper, 2001 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 1 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.etymonline.com/index.php?term=impact>>.
77. *Oxford Reference Dictionary* [interaktyvus]. Oxford University Press, 2008 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 1 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://dictionary.oed.com>>.
78. *Performance Measurement and Evaluation* [interaktyvus]. United States General Accounting Office, 2005 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gao.gov/special.pubs/gg98026.pdf>>.
79. *Performance Measurement Fundamentals* [interaktyvus]. Operations Performance Measurement Program, 2008 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą:
<http://ops.fhwa.dot.gov/perf_measurement/fundamentals/index.htm>.
80. *Perspectives on Outcome Based Evaluation for Libraries and Museums* [interaktyvus]. Institute of Museum and Library Services, 2000 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 5 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.imls.gov/pdf/pubobe.pdf>>.
81. POLL, R. Measuring Impact and Outcome of Libraries. *Performance Measurement and Metrics*, 2003, Nr. 4, p. 5-12.
82. POLL, R. *Measuring the Impact of New Library Services*. [interaktyvus]. IFLA, 2005 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ifla.org/IV/ifla71/papers/081e-Poll.pdf>>.
83. POLL, R., PAYNE, P. Impact measures for libraries and information services [interaktyvus]. Iš: *The proceedings of the 8th International Bielefeld Conference*, 2006 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://conference.ub.uni-bielefeld.de/2006/proceedings/payne_poll_final_web.pdf>.
84. *Preparing Europe's digital future: i2010 Mid-Term Review* [interaktyvus]. Commission of the European Communities, 2008 [žiūrėta 2009 m. birželio 13 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.infobalt.lt/main.php?&s=42&r=694&i=7603>>.
85. *Presidential Conclusions, Goteborg* [interaktyvus]. Goteborg European Council, 2001 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą:

- <http://ec.europa.eu/governance/impact/docs/key_docs/goteborg_concl_en.pdf>.
86. *Presidential Conclusions, Leken* [interaktyvus]. European Council Meeting in Leken, 2001 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/governance/impact/docs/key_docs/laeken_concl_en.pdf>.
 87. PROCTOR, R., LEE, H., REILLY, R. *Access to public libraries: the impact of opening hours reductions and closures 1986-1997* [interaktyvus]. British Library Research and Innovation Centre, Centre for the Public Library and Information in Society, Department of Information Studies, University of Sheffield, 2005 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://cplis.shef.ac.uk/accesspdf.pdf>>.
 88. PUNG, C., ELWES, T., MARKS, P. *Measuring the economic impact of the British Library* [interaktyvus]. Demonstrating public value, 2004 [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/increasingvalue/publicvalue/confpres/pungelwesmarks.pdf>>.
 89. PUŠKORIUS, S. *Veiklos auditas*. Vilnius. 2004.
 90. READ, J., FINE, K. *Using Survey Methods for Design and Evaluation in Child Computer Interaction* [interaktyvus]. Child computer interaction, 2006 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.chici.org/references/using_survey_methods.pdf>.
 91. ROCHE, C. Impact assessment for development agencies. Learning to value change [interaktyvus]. Iš: *Impact assessment*, Oxford: Oxfam, 1999 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. prieiga per internetą: <<http://www.chronicpoverty.org/page/toolbox-impact-assessment>>.
 92. ROND, R. *Summary of key issues in Impact Assessment Methodology* [interaktyvus]. Enterprise Impact, 2001 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.enterprise-impact.org.uk/pdf/SummaryKeyIssues.pdf>>.
 93. ROSSI, P.H., LIPSAY, M.W., FREEMAN, H.E. *Evaluation: A Systematic Approach*. 2004.
 94. RUDŽIONIENĖ, J. Veiklos matavimas: bandymas Vilniaus universiteto bibliotekoje. *Informacijos mokslai*. 1996, Nr. 4, p. 77-93.
 95. RUDŽIONIENĖ, J. Akademinė biblioteka: veiklos vertinimo problema. *Informacijos mokslai*. 1997, Nr. 6, p. 100-108.
 96. RUDŽIONIENĖ, J. Siekiant bibliotekų ir informacijos paslaugų kokybės. *Informacijos mokslai*. 2000, Nr. 15, p. 86-97.
 97. RUDŽIONIENĖ, J. Bibliotekų vertinimas vadybos požiūriu: Humanitarinių mokslų daktaro disertacija. Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas. – Vilnius, 2002.
 98. RUTKAUSKIENĖ, U. Vieša interneto prieiga bibliotekose: bakalauro darbas. Mokslinė vadovė doc. dr. A. Glosienė; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas. – Vilnius, 2003.

99. RUTKAUSKIENĖ, U. Informacinių ir komunikacinių technologijų įsi-savinimas ir paklausos skatinimo būdai: magistro darbas. Mokslinis va-dovas prof. R. Gudauskas; Vilniaus universitetas, Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras. – Vilnius, 2005.
100. RUTKAUSKIENĖ, U. Per trejus metus – internetas visose viešo-siose bibliotekose. *Tarp knygų*. 2007. Nr. 3, p. 1-3.
101. SAWYER, R. The economic and job creation benefits of Ontario public libraries [interaktyvus]. Iš: *The Bottom Line*, vol. 9, no. 4, 1996 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Ar-tic-le&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/1700090402.pdf](http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/1700090402.pdf)>.
102. *Securing excellence; delivering for communities* [interaktyvus]. Museums, Libraries and Archives Council, 2007 [žiūrėta 2008 m. rugp-jūčio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mla.gov.uk/resources/assets//D/dev_an_outcomes_framework_11942.pdf>.
103. SEY, A., FELLOWS, M. *Literature Review on the Impact of Public Access to Information and Communication Technologies* [inte-raktyvus]. University of Washington Center for Information and Socie-ty, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://globalimpactstudy.org/2009/05/new-literature-review>>.
104. SNODGRASS, D. *Assessing the impact of new generation pri-vate sector development programs* [interaktyvus]. United States Agency for International Development, 2006 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 4 d.]. Pri-eiga per internetą: <http://www.microlinks.org/file_download.php/Pub1_Intro_to_Series_Asses-sing_Impact.pdf?URL_ID=15094&filename=11713184231Pub1_Intro_to_Se-ries_Assessing_Impact.pdf&filetype=application%2Fpdf&filesize=368235&name=Pub1_Intro_to_Series_As-sessing_Impact.pdf&location=user-S/>.
105. STANLEY, J., CLOUSTON, B., BINNEY, J. *Conducting Social and Economic Impact Assessment* [interaktyvus]. Queensland Depart-ment of Natural Resources, Mines and Energy, 2004 [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.cqris.com.au/opencms/export/sites/default/resources/docu-ments/files/Conducting_Social_and_Economic_Impact_assessment.pdf>.
106. *Task force on academic library outcomes assessment report* [inte-raktyvus]. Association of College and Research Libraries, 1998 [žiūrė-ta 2008 m. rugpjūčio 15 d.]. Prieiga per internetą: <www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/whitepapers/taskforceacademic.htm>

107. *The Better Regulation Executive* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.berr.gov.uk/bre>>
108. *The Free Dictionary* [interaktyvus]. Farlex, 2008 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.thefreedictionary.com/impact>>.
109. TIDIKIS, R. *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius: LTU, 2003.
110. *Ultralingua* [interaktyvus]. Ultralingua, 2009 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ultralingua.com/online-dictionary/index.html?text=impact>>.
111. USHERWOOD, B.; LINLEY, R. New library – New measures: a social audit of public libraries [interaktyvus]. Iš: *IFLA journal*, vol. 25, no. 2, p. 90–96, 1998 [žiūrėta 2009 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/110-84e.htm>>.
112. Valstybės ilgalaikės raidos strategija. Lietuvos Respublikos Seimas, 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 113-5029.
113. *Viešieji interneto centrai* [interaktyvus]. Aljansas „Langas į ateitį“, 2007 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.langasiateiti.lt/projektai/viesieji-interneto-centrai>>.
114. *Viešos interneto prieigos taškų istorija* [interaktyvus]. Asociacija „Viešieji interneto prieigos taškai“, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vipt.lt/cms/app?service=external/index&sp=3283&sp=6000>>.
115. *Viešųjų paslaugų būklės analizė* [interaktyvus]. Vidaus reikalų ministerija, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Informacines_politikos_dep/evaldzia/Viesuju_paslaugu_bukles_analize.zip>.
116. *Visuotinis kompiuterinis raštingumas* [interaktyvus]. Švietimo informacinių technologijų centras, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/tyrimai/visuotinis_kompiuterinis_rastin_gumas/1131>.
117. *WorldNet 3.0* [interaktyvus]. Kyoto Notre Dame University, 2009 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://poets.notredame.ac.jp/cgi-bin/wn>>
118. *Worth their weight: An Assessment of the Evolving Field of Library Valuation* [interaktyvus]. American for Libraries Council, 2007 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.actforlibraries.org/pdf/WorthTheirWeight.pdf>>.

1 PRIEDAS. VIEŠOS INTERNETO PRIEIGOS VARTOTOJŲ KLAUSIMYNAS

1. Ar darbo vietoje, ar namuose turite kompiuterį, prijungtą prie interneto, kuriuo galite naudotis? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1.	Darbo vietoje
2.	Namuose
0.	Neturiu nei namuose nei darbo vietoje

2. Ar turite galimybę naudotis internetu bevieliu ryšiu? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1.	Taip, galiu naudotis juo darbo vietoje
2.	Taip, galiu naudotis juo namuose
3.	Taip, galiu naudotis juo kitur, bet ne namuose ir ne darbo vietoje
4.	Ne
5.	Nežinau, kas tai yra

**3. Kur (kokiose vietose) naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto? (ATSAKYMUS ŽY-
MĖKITE 3 STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMAI)**

**4. Kur Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto? (ATSAKYMĄ ŽYMĖ-
KITE 4 STULPELYJE, ŽYMĖKITE TIK VIENĄ ATSAKYMĄ)**

		3. Naudojasi kompiuteriu, prijungtu prie interneto:	4. Naudojasi kompiuteriu, prijungtu prie interneto, dažniausiai:
1.	Darbo vietoje	1	1
2.	Namuose	2	2
3.	Bibliotekoje	3	3
4.	Viešojoje interneto prieigoje ne bibliotekoje (pvz. bendruomenės centre, kultūros namuose ir pan.)	4	4
5.	Interneto kavinėse	5	5
6.	Wi-fi (bevielio interneto) prieigose	6	6
7.	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, uni- versitete, kolegijoje, kitoje...)	7	7
8.	Kitur (NURODYKITE) _____	8	8

5. Kaip dažnai Jūs naudojate internetu apskritai? (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ TEIGINĮ)

6. Kaip dažnai Jūs naudojate internetu BIBLIOTEKOJE? (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ TEIGINĮ)

		5. Naudojasi internetu AP- SKRITAI	6. Naudojasi internetu BIBLIO- TEKOJE
--	--	---------------------------------------	--

1.	Kasdien	1	1
2.	Keletą kartų per savaitę	2	2
3.	1 kartą per savaitę	3	3
4.	Keletą kartų per mėnesį	4	4
5.	Kartą per mėnesį	5	5
6.	Keletą kartų per pusę metų	6	6
7.	Rečiau	7	7
8.	Tai pirmas kartas	8	8

7. Kada pirmą kartą pasinaudojote internetu viešoje prieigoje bibliotekoje? (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ TEIGINĮ)

1. Šiais metais (2008 m.)
2. Pernai (2007 m.)
3. 2006 m. ar anksčiau

8. Ar turite galimybę naudotis internetu NE TIK BIBLIOTEKOJE?

1. Taip → PEREITI PRIE V2-9 KLAUSIMO.
2. Ne → PEREITI PRIE G6-10 KLAUSIMO.

9. Minėjote, kad galite naudotis internetu KITUR, nurodykite tris pagrindines priežastis kodėl Jūs naudojate jį ČIA (bibliotekoje)? (NE DAUGIAU 3 ATSAKYMO VARIANTŲ)

1. Nemokamas internetas
2. Naudojuosi kitomis bibliotekos paslaugomis
3. Čia geresni kompiuteriai
4. Neturiu interneto prieigos namie
5. Pagalba ir patarimai iš bibliotekos darbuotojų
6. Pagalba ir patarimai iš kitų bibliotekos lankytojų
7. Patogi vieta (pvz., pakeliui)
8. Greitesnis interneto ryšys bibliotekoje
9. Geresnė aplinka bibliotekoje
10. Galimybė naudotis spausdintuvu, kopijavimo aparatu, skanavimo aparatu
11. Užėinu ir naudojuosi internetu laukdamas, turėdamas „langą“ (autobuso, turėdamas laiko tarp tam tikrų veiklų: pamokų, paskaitų, darbo ir pan.)
12. Kita (NURODYKITE) _____

KLAUSTI VISŲ

10. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga šiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi)kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G6-10 KL.

11. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga šiais išvardytais tikslais? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, KIEKVIENOJE EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	10.	11. Kur naudojate	
		Bibliotekoje	Kitur (kitose vietose, įskaitant namus, darbą, draugus ir kt.)
1. Su Jūsų darbu/pagrindine veikla susijusioms užduotims atlikti (įskaitant žemės ūkio veiklą)	1 2 3	1	2
2. Ieškoti informacijos apie prekes ar paslaugas	1 2 3	1	2
3. Užsisakyti ar pirkti prekes ir paslaugas internetu (pvz. drabužius, bilietus, draudimo paslaugas ir kt.)	1 2 3	1	2
4. Ieškoti darbo arba darbuotojų (pvz. darbo skelbimų peržiūra, CV siuntimas, konsultacijos karjeros tema)	1 2 3	1	2
5. Reklamuoti ar/ir parduoti savo prekes ar paslaugas (pvz. automobilius, žemės ūkio produkciją, turizmo paslaugas ir kt.)	1 2 3	1	2
6. Naudotis elektroninės bankininkystės paslaugomis	1 2 3	1	2
7. Kita (nurodykite) _____	1 2 3	1	2

KLAUSTI VISŲ

12. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su bendravimu susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi)kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G6-12 KL.

13. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su bendravimu susijusiais išvardytais tikslais? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, KIEKVIENOJE EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	12.	13. Kur naudojate	
		Bibliotekoje	Kitur (kitose vietose, įskaitant namus, darbą, draugus ir kt.)
1. Siųsti / gauti elektroninį paštą	1 2 3	1	2
2. Telefoniniams pokalbiams per internetą	1 2 3	1	2
3. Naudotis diskusijų forumais, el. pašto konferencijomis	1 2 3	1	2
4. Kurti tinklaraščius (blog'us) ar asmenines interneto	1 2 3	1	2

svetaines			
5. Dalyvauti socialiniuose interneto tinkluose (pvz. klase.lt, Facebook, Myspace)	1 2 3	1	2
6. Kita (nurodykite) _____	1 2 3	1	2

KLAUSTI VISŲ

14. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su laisvalaikio, kultūra susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G8-14KL.

15. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su laisvalaikio, kultūra susijusiais išvardytais tikslais? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, KIEKVIENOJE EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	14.	15. Kur naudojate	
		Bibliotekoje	Kitur (kitose vietose, įskaitant namus, darbą, draugus ir kt.)
1. Skaityti laikraščius, naujienų portalus, žurnalus internete	1 2 3	1	2
2. Klausytis interneto radijo ar žiūrėti interneto televiziją	1 2 3	1	2
3. Žaisti ar parsisiųsti žaidimus, paveikslėlius, filmus ar muziką	1 2 3	1	2
4. Bendruomeninei veiklai, informacijai apie renginius skelbti ir ieškoti	1 2 3	1	2
5. Ieškoti kitos su kultūra ar laisvalaikio susijusios informacijos (pvz., kultūros paveldas, parodos, spektakliai)	1 2 3	1	2
6. Naudotis suskaitmenintu kultūros paveldu (virtualiomis parodomis, skaitmeninėmis bibliotekų kolekcijomis ir pan.).	1 2 3	1	2
7. Kita (nurodykite) _____	1 2 3	1	2

KLAUSTI VISŲ

16. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su mokymusi, lavinimusi susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G9-16KL.

17. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su mokymusi, lavinimusi susijusiais išvardytais tikslais? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, KIEKVIENOJE EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	16.	17. Kur naudojātės	
		Bibliotekoje	Kitur (kitose vietose, įskaitant namus, darbą, draugus ir kt.)
1. Parsisiūsti mokymosi tikslams reikalingos laisvai platinamos programinės įrangos	1 2 3	1	2
2. Ieškoti informacijos bei registruotis studijuoti į aukštesias mokyklas	1 2 3	1	2
3. Ieškoti pasiūlymų apie neformalaus mokymosi, lavinimosi galimybes ar kursus	1 2 3	1	2
4. Mokytis kokio nors dalyko kursuose internetu (mokytis nuotoliniu būdu)	1 2 3	1	2
5. Naudotis profesinio orientavimo (kvalifikacijos tobulinimo) duomenų bazėmis	1 2 3	1	2
6. Naudotis el. duomenų bazėmis (pvz. LITLEX)	1 2 3	1	2
7. Naudotis bibliotekų katalogais (pvz. LIBIS)	1 2 3	1	2
8. Žiūrėti mokomasias video trasliacijas (paskaitas, konferencijas ir pan.)	1 2 3	1	2
9. Kita (nurodykite) _____	1 2 3	1	2

KLAUSTI VISŲ

18. Kaip dažnai Jūs naudojātės kompiuteriu su interneto prieiga su sveikata susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi)kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G10-18KL.

19. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojātės kompiuteriu su interneto prieiga su Jūsų sveikata susijusiais išvardytais tikslais? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, KIEKVIENOJE EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	18.	19. Kur naudojātės	
		Bibliotekoje	Kitur (kitose vietose, įskaitant namus, darbą, draugus ir kt.)
1. Ieškoti su sveikata susijusios informacijos (pvz. susižeidimai, ligos, maitinimasis, vaistai, sveikatos gerinimas, pan.)	1 2 3	1	2
2. Registruotis sveikatos priežiūros įstaigose, pas spe-	1 2 3	1	2

cialistus			
3. Sekti Ligonių kasų kaupiamą informaciją apie Jus (pvz. kompensuojamų vaistų receptai)	1 2 3	1	2
4. Kita (nurodykite) _____	1 2 3	1	2

KLAUSTI VISŲ

20. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga kreipiantis į įvairias viešąsias institucijas išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G11-20 KL.

21. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga kreipiantis į įvairias viešąsias institucijas išvardytais tikslais? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, KIEKVIENOJE EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	20.	21. Kur naudojate	
		Bibliotekoje	Kitur (kitose vietose, įskaitant namus, darbą, draugus ir kt.)
1. Gauti informacijos ir/ar teikti prašymus socialinėms išmokoms ir kompensacijoms (pvz. bedarbio pašalpos, stipendijos ir pan.)	1 2 3	1	2
2. Užsakyti asmens dokumentus (pvz. pasus, tapatybės korteles, vairuotojų pažymėjimus ir pan.)	1 2 3	1	2
3. Gauti informaciją ir/ar registruoti transporto priemones	1 2 3	1	2
4. Pateikti prašymus statybos leidimams	1 2 3	1	2
5. Teikti pranešimus policijai	1 2 3	1	2
6. Užsakyti gimimo, santuokos, ištuokos, mirties liudijimus	1 2 3	1	2
7. Pateikti gyvenamosios vietos deklaracijas	1 2 3	1	2
8. Pateikti pajamų ir/ar turto deklaracijas el. būdu	1 2 3	1	2
9. Kita (nurodykite) _____	1 2 3	1	2

22. Ar naudojimas internetu BIBLIOTEKOJE Jums:

(ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

	Teiginiai	Taip	Ne
1.	Sutaupė pinigų	1	2
2.	Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)	1	2

3.	Padėjo užsidirbti pinigų	1	2
4.	Padėjo surasti darbą	1	2
5.	Padėjo padidinti Jūsų pajamas	1	2
6.	Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi	1	2
7.	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia	1	2
8.	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais	1	2
9.	Padėjo rūpintis sveikata	1	2
10.	Padėjo geriau atlikti darbą	1	2
11.	Praturtino laisvalaikį	1	2
12.	Kita (nurodykite) _____	1	2

23. Ar galėtumėte prisiminti situaciją iš savo patirties, kuomet naudojimas internetu bibliotekoje Jums leido sutaupyti pinigų ar išvengti išlaidų?

_____ (UŽRAŠYKITE JĄ)

99. Tokios situacijos neprisimenu

24. Kokiomis programomis ar paslaugomis Jūs naudojotės/ketinate naudotis šiandien?
(ŽYMĖKITE VISUS TEIGINIUS, KURIE TINKA)

1. Elektroniniu paštu
2. Internetu
3. Internetiniais žinytais, žodynais ar pan.
4. Bibliotekos katalogais
5. Biuro paketo programomis (pvz. MS Word, Excel)
6. Kompiuterinėmis mokymosi priemonėmis
7. Priemonėmis, skirtomis neįgaliems -----> 13.8.1. Jei naudojotės/naudositės, įrašykite kokiomis:

8. Spausdintuvu
9. Skeneriu
10. Informacijos kaupimu/rinkimu
11. Gauti pagalbą ar patarimą iš bibliotekininko
12. Gauti pagalbą ar patarimą iš tuo metu bibliotekoje esančių kitų lankytojų
13. Bibliotekos bevieliu ryšiu
14. Kita (NURODYKITE) _____

BIBLIOTEKŲ PASLAUGOS IR JŲ VERTINIMAS

25. Su kuo Jums asocijuojasi biblioteka? UŽRAŠYKITE

26. Naudodamiesi kompiuteriais, internetu bibliotekoje, kaip dažnai Jūs kreipiatės pagalbos, patarimo ar konsultuojatės su bibliotekininku? (VIENAS ATSAKYMAS)

1. Niekada
2. Retai
3. Kartais
4. Dažnai

5. Nuolatos

27. Ar Jus patenkina bibliotekininko pagalba, atsakymai į Jūsų klausimus? VIENAS ATSAKYMAS)

1. Visiškai nepatenkina
2. Nepatenkina
3. Patenkina
4. Visiškai patenkina

28. Kuris teiginys iš išvardintų teiginių porų, Jūsų manymu, labiau tinka bibliotekai, kaip tokiai įstaigai, apskritai? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys dešinėje	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys dešinėje	
Biblioteka yra populiari vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nepopuliari vieta leisti laiką
Biblioteka yra madinga vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nemadinga vieta leisti laiką
Biblioteka yra šiuolaikiška	1	2	3	4	Biblioteka yra senamadiška
Biblioteka yra vieta bendrauti su kitais žmonėmis, draugais	1	2	3	4	Biblioteka yra vieta pabūti vienam
Biblioteka aprūpinta naujausia įranga	1	2	3	4	Bibliotekoje įranga pasenusi
Biblioteka yra bendruomeninio gyvenimo centras	1	2	3	4	Biblioteka nėra bendruomeninio gyvenimo centras
Biblioteka yra labiau skirta jaunimui	1	2	3	4	Biblioteka yra labiau skirta vyresnio amžiaus žmonėms
Bibliotekoje yra smagu leisti laiką	1	2	3	4	Bibliotekoje yra nuobodu leisti laiką
Bibliotekoje yra gera atmosfera	1	2	3	4	Bibliotekoje yra bloga atmosfera
Bibliotekose yra nuolat die-	1	2	3	4	Bibliotekose naujovės nėra

giamos naujovės					diegiamos, arba diegiamos lėtai
Biblioteka labiau skirta akademikams, studentams	1	2	3	4	Biblioteka yra skirta visiems norintiems
Bibliotekose dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai	1	2	3	4	Bibliotekose dirba žemos kvalifikacijos darbuotojai
Bibliotekininkai yra geri pagalbinkai lankytojui	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra blogi pagalbinkai lankytojui
Bibliotekininkai yra linksmi ir mandagūs	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra niūrūs ir nemandagūs
Bibliotekos teikia daug įvairių paslaugų	1	2	3	4	Bibliotekos tik išduoda knygas ar leidžia skaityti jas ar spaudą bibliotekoje

29. Kaip vertinate paslaugų kokybę viešojoje interneto prieigoje šioje bibliotekoje? Vertinkite 4 balų skalėje, kur vienas 1 – labai blogai, 4 – labai gerai? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKSNĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Labai blogai	Blogai	Gerai	Labai gerai
1.	Kompiuterinė technika	1	2	3	4
2.	Programinė įranga	1	2	3	4
3.	Interneto greitis	1	2	3	4
4.	Darbuotojų paslaugumas	1	2	3	4
5.	Darbuotojų kvalifikacija	1	2	3	4
6.	Darbo laikas	1	2	3	4
7.	Galimybė dirbti niekieno netrukdomam	1	2	3	4
8.	Galimybė kartu naudotis ir savo skaitmeninėmis priemonėmis (nešiojamu kompiuteriu, delniuku, foto/video/audio priemonėmis ir pan.)	1	2	3	4

30. Kokiomis bibliotekos teikiamomis paslaugomis Jūs naudojotės? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ PASLAUGĄ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Taip	Ne
1.	Knygų išdavimas	1	2

2.	Kitokių leidinių išdavimas (kalbų mokymosi programos, CD, DVD, meno leidiniai, natos ir pan.)	1	2
3.	Galimybė skaityti periodinę spaudą	1	2
4.	Galimybė nemokamai naudotis internetu	1	2
5.	Galimybė mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose	1	2
6.	Galimybė peržiūrėti video medžiagą	1	2
7.	Galimybė klausyti garso įrašus	1	2
8.	Galimybė naudotis informacijos duomenų bazėmis internete	1	2
9.	Galimybė žaisti kompiuterinius žaidimus	1	2
10.	Kita (nurodykite)_____	1	2

31. Ar, Jūsų nuomone, per pastaruosius vienerius metus pablogėjo, nepakito ar pagerėjo žemiau išvardytos bibliotekose teikiamos paslaugos? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ PASLAUGĄ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Pablogėjo	Nepakito	Pagerėjo
1.	Knygų asortimento atnaujinimas	1	2	3
2.	Kitokių leidinių (CD, DVD) įvairovė	1	2	3
3.	Periodinės spaudos įvairovė	1	2	3
4.	Duomenų bazių įvairovė	1	2	3
5.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) įvairovė	1	2	3
6.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) kokybė	1	2	3
7.	IT technikos gausa	1	2	3
8.	IT technikos kokybė	1	2	3
9.	Programinės įrangos gausa	1	2	3
10.	Programinės įrangos kokybė	1	2	3
11.	Galimybė gauti patarimą ar pagalbą naudojantis kompiuteriu ar internetu iš darbuotojų	1	2	3
12.	Bendra atmosfera	1	2	3
13.	Kita (nurodykite)_____	1	2	3

KOMPIUTERINIS RAŠTINGUMAS

32. Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą (gebėjimus naudotis kompiuteriu) (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ TEIGINĮ)

1. Visiškai nepakankamas
2. Nepakankamas
3. Pakankamas
4. Visiškai pakankamas

33. Kaip Jūs įvertintumėte savo turimus informacinių technologijų naudojimo įgūdžius pagal 4 balų skalę, kur vienas 1 – visiškai nepakankami, 4 – visiškai pakankami? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIE-NAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

		Visiškai nepakankami	Nepakankami	Pakankami	Visiškai pakankami
1.	Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	1	2	3	4
2.	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, Databases, Presentations)	1	2	3	4
3.	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmigęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	1	2	3	4
4.	Pagrindinis interneto naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (internetu svetainių) paieška, naršymas)	1	2	3	4
5.	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtu dokumentu	1	2	3	4
6.	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimasis Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	1	2	3	4

7.	Naudojimasis internetinėmis duomenų bazėmis (pvz., naudoti mokamomis duomenų bazėmis, ieškant tam tikro turinio)	1	2	3	4
8.	Interneto svetainės sukūrimas	1	2	3	4
9.	Interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams	1	2	3	4
10.	Dalyvavimas pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (palikti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	1	2	3	4
11.	Naudoti bylų apskaitos programomis (keisti filmus, muziką ir pan.)	1	2	3	4

34. Kuriuos iš žemiau išvardytų veiksmų, susijusių su darbu kompiuteriu, Jūs esate atlikę savarankiškai? (ŽYMĖKITE KIEKVIENĄ TINKANTĮ TEIGINĮ)

1. Kopijuoti ar perkelti dokumentą ar laikmeną
2. Naudoti kopijavimo ar perkėlimo įrankius, siekiant dauginti ar perkelti informaciją dokumento viduje
3. Naudoti pagrindines aritmetines formules atskiruose dokumentuose
4. Suspausti (sumažinti) bylas
5. Prijungti ir instaliuoti naujus įrenginius, pvz., spausdintuvą ar modemą
6. Parašyti kompiuterinę programą, naudojant programavimo kalbą
7. Sujungti kompiuterius į vietinį tinklą
8. Nustatyti ir išspręsti kompiuterio problemas (pvz., kompiuteris lėtai dirba)
9. Nei vieno iš paminėtų.

35. Kur Jūs mokėtės (mokotės) dirbti kompiuteriu? (PAŽYMĖKITE VISUS TINKANČIUS VARIANTUS)

1. Vidurinio lavinimo mokykloje
2. Specialiuose kompiuterinio raštingumo kursuose -> G17-36 kl.
3. Specialiuose kursuose (ne kompiuterinio raštingumo)
4. Darbe
5. Savarankiškai
6. Aukštojoje mokykloje
7. Kitur (ĮRAŠYKITE) _____

G17-36 KLAUSIMĄ KLAUSKITE, JEI RESPONDENTAS KOMPIUTERIU MOKĖSI DIRBTI KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO KURSUOSE, KITŲ KLAUSKITE G18-37 KLAUSIMĄ

36. Kas organizavo kompiuterinio raštingumo kursus, kuriuose Jūs mokėtės arba gilinate darbo kompiuteriu turimas žinias? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Darbo birža
2. Viešoji biblioteka
3. Aljansas „Langas į ateitį“
4. Kita (rašykite) _____

INFORMACIJA APIE PROJEKTUS SKIRTUS DIEGTI VIEŠĄ INTERNETO PRIEIGĄ

KLAUSTI VISŲ

37. Apie kokius projektus, programas, skirtus diegti viešą interneto prieigą ir ugdyti visuomenės kompiuterinį raštingumą, esate girdėję? (UŽRAŠYKITE)

38. Ar esate girdėję apie šiuos projektus? (VIENAS ATSAKYMAS KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

		Girdėjau	Negirdėjau
1.	Bibliotekos pažangai	1	2
2.	Langas į ateitį	1	2
3.	VIPT (Viešosios interneto prieigos taškai)	1	2
4.	Kita (NURODYKITE)	1	2

39 IR 40 KLAUSIMUS KLAUSTI APIE ŽINOMUS PROJEKTUS, NEŽINANČIŲ NEI VIENO KLAUSKITE 41KI.

39. Iš kokių šaltinių sužinojote apie šiuos projektus? (GALIMI KELI ATSAKYMAI KIEKVIENAME STULPELYJE)

		Bibliotekos pažangai	Langas į ateitį	VIPT
1.	Vietinės spaudos	1	1	1
2.	Respublikinės spaudos	2	2	2
3.	Skelbimų bibliotekoje	3	3	3
4.	Lietuvos nacionalinės televizijos (LRT)	4	4	4
5.	Lietuvos nacionalinio radijo (LRT)	5	5	5
6.	Regioninės televizijos	6	6	6
7.	Regioninio radijo	7	7	7
8.	Kitų televizijų	8	8	8
9.	Kitų radijų	9	9	9
10.	Draugų, giminių pažįstamų	10	10	10
11.	Interneto	11	11	11
12.	Kita (nurodykite) _____	12	12	12

40. Ar Jums, Jūsų pažįstamiems, artimiesiems teko pasinaudoti šių projektų teikiamomis nemokamo interneto paslaugomis? (GALIMI KELI ATSAKYMAI KIEKVIENOJE EILUTĖJE, BENT VIENAS ATSAKYMAS EILUTĖJE)

		Teko pačiam	Teko mano šeimos nariui	Teko mano pažįstamam	Niekam neteko
1.	Bibliotekos pažangai	1	2	3	4
2.	Langas į ateitį	1	2	3	4
3.	VIPT (Viešosios interneto prieigos taškai)	1	2	3	4
4.	Kita (nurodykite)	1	2	3	4

41. Jei internetas viešose interneto prieigose bibliotekose taptų mokamu, kokią kainą Jūs sutiktumėte mokėti už valandą naudojimosi internetu viešoje interneto prieigoje?

_____ LT (IRAŠYKITE KAINĄ LITAIŠ)

98. Nesinaudočiau visai

99. Sunku pasakyti

IR PABAIGAI KELETAS KLAUSIMŲ APIE JUS

1. Lytis PAŽYMĖKITE: 1. Vyras 2. Moteris

2. Kiek Jums suėjo metų per paskutinį gimtadienį? (IRAŠYKITE) _____

3. Koks Jūsų išsimokslinimas? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, VĒLIAUSIAI ĮGYTĄ)

1. Pradinis
2. Pagrindinis
3. Bendras vidurinis, specialus vidurinis
4. Aukštesnysis
5. Aukštasis
6. Mokslinis laipsnis (magistrantūra, doktorantūra)

4. Kokia Jūsų šeimyninė padėtis (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ)

1. Vedęs/ištekėjusi; Gyvena nesusituokęs/nesusituokusi
2. Išsiskyres/išsiskyrusi; Našlys/našlė
3. Nevedęs/netekėjusi

5. Prašytume nurodyti, kokios yra vidutinės vieno Jūsų šeimos nario mėnesio pajamos?

_____ Lt

98. Atsisako nurodyti

6. Ar Jūs šiuo metu dirbate?

1. Dirbu → PEREIKITE PRIE GD8 KLAUSIMO
2. Nedirbu → PEREIKITE PRIE GD10 KLAUSIMO

TIK DIRBANTIEMS

7. Kur Jūs šiuo metu dirbate? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, PAGRINDINĘ DARBOVIETĘ)

1. Valstybinėje įstaigoje;
2. Privačioje įmonėje;
3. Savo asmeninėje įmonėje, dirbu sau.
4. Kita (IRAŠYKITE) _____

8. Kuo Jūs šiuo metu dirbate? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, PAGRINDINĘ DARBOVIETĘ)

1. Darbininkas, techninis darbuotojas
2. Specialistas, tarnautojas
3. Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovas
4. Ūkininkas

5. Kita (*ĮRASŲKITE*) _____

TIK NEDIRBANTIEMS

9. Jūs nedirbate, nes esate? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, PAGRINDINĘ PRIEŽASTĮ)

1. Pensininkas dėl amžiaus
2. Pensininkas dėl negalios
3. Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose
4. Moksleivis
5. Studentas
6. Kita (*ĮRASŲKITE*) _____

VISIEMS

10. Gyvenvietės, kurioje Jūs gyvenate, pavadinimas: (*ĮRASŲKITE*) _____

2 PRIEDAS. GYVENTOJŲ KLAUSIMYNAS

NAUDOJIMOSI INTERNETU ĮPROČIAI

1. Ar darbo vietoje, ar namuose turite kompiuterį, prijungtą prie interneto, kuriuo galite naudotis? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1.	Darbo vietoje
2.	Namuose
0.	Neturiu nei namuose nei darbo vietoje

2. Ar turite galimybę naudotis internetu bevieliu ryšiu? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1.	Taip, galiu naudotis juo darbo vietoje
2.	Taip, galiu naudotis juo namuose
3.	Taip, galiu naudotis juo kitur, bet ne namuose ir ne darbo vietoje
4.	Ne
0.	Nežinau, kas tai yra

3. Kur (kokiose vietose) naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto? (ATSAKYMUS ŽYMĖKITE G3-3 STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMAI)

4. Kur Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto? (ATSAKYMĄ ŽYMĖKITE G3-4 STULPELYJE, ŽYMĖKITE TIK VIENĄ ATSAKYMĄ)

		G3-3. Naudojasi kompiuteriu, prijungtu prie interneto:	G3-4. Naudojasi kompiuteriu, prijungtu prie interneto, dažniausiai: VIENAS ATSAKYMAS
1.	Darbo vietoje	1	1
2.	Namuose	2	2
3.	Bibliotekoje	3	3
4.	Viešoje interneto prieigoje ne bibliotekoje (pvz. bendruomenės centre, kultūros namuose ir pan.)	4	4
5.	Interneto kavinėse	5	5
6.	Wi-fi (bevielio interneto) prieigoje	6	6
7.	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitoje...)	7	7
8.	Kitur _____ (NURODYKITE)	8	8
0.	Nesinaudoju kompiuteriu prijungtu prie interneto visai	-> KLAUSTI 19	

5. Kaip dažnai Jūs naudojate internetu apskritai? (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Naudojasi internetu APSKRITAI
1.	Kasdien	1
2.	Keletą kartų per savaitę	2
3.	1 kartą per savaitę	3
4.	Keletą kartų per mėnesį	4
5.	Kartą per mėnesį	5
6.	Keletą kartų per pusę metų	6
7.	Rečiau	7

6. Kaip dažnai Jūs naudojate internetu BIBLIOTEKOJE? (VIENAS ATSAKYMAS)

		Naudojasi internetu BIBLIOTEKOJE
1.	Kasdien	1
2.	Keletą kartų per savaitę	2
3.	1 kartą per savaitę	3
4.	Keletą kartų per mėnesį	4
5.	Kartą per mėnesį	5
6.	Keletą kartų per pusę metų	6
7.	Rečiau	7
8.	Naudojasi tik kartą	8
9.	Niekada	9

KLAUSTI VISŲ BESINAUDOJANČIŲ INTERNETU (ŽR. G3-3 KL.)

7. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga šiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudujuosi nuolat
1. Su Jūsų darbu/pagrindine veikla susijusioms užduotims atlikti (įskaitant žemės ūkio veiklą)	1	2	3
2. Ieškoti informacijos apie prekes ar paslaugas	1	2	3

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar	Naudojuosi nuolat
3. Užsisakyti ar pirkti prekes ir paslaugas internetu (pvz. drabužius, bilietus, draudimo paslaugas ir kt.)	1	2	3
4. Ieškoti darbo arba darbuotojų (pvz. darbo skelbimų peržiūra, CV siuntimas, konsultacijos karjeros tema)	1	2	3
5. Reklamuoti ar/ir parduoti savo prekes ar paslaugas (pvz. automobilius, žemės ūkio produkciją, turizmo paslaugas ir kt.)	1	2	3
6. Naudotis elektroninės bankininkystės paslaugomis			
7. Kita (nurodykite) _____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G6-7 KL.

8. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga šiais išvardytais tikslais? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KE- LI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRA- DŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Namie	Darbe	Biblio- tekoje	Viešoje prieigo- je ne biblio- tekoje	Inter- neto kavinė- je	Mokslo įstaigo- je	Kitur. Kur? ĮRAŠY- KITE
1. Su Jūsų dar- bu/pagrindine veikla susijusioms užduotims atlikti (įskaitant žemės ūkio veiklą)	1	2	3	4	5	6	7
2. Ieškoti informacijos apie prekes ar paslau- gas	1	2	3	4	5	6	7
3. Užsisakyti ar pirkti prekes ir paslaugas in- ternetu (pvz. drabužius, bilietus, draudimo pa- slaugas ir kt.)	1	2	3	4	5	6	7
4. Ieškoti darbo arba darbuotojų (pvz. darbo skelbimų peržiūra, CV siuntimas, konsultacijos karjeros tema)	1	2	3	4	5	6	7
5. Reklamuoti ar/ir par- duoti savo prekes ar paslaugas (pvz. auto- mobilius, žemės ūkio produkciją, turizmo pa- slaugas ir kt.)	1	2	3	4	5	6	7

6. Naudotis elektroninės bankininkystės paslaugomis	1	2	3	4	5	6	7
7. Kita (nurodykite) _____	1	2	3	4	5	6	7

KLAUSTI VISŲ BESINAUDOJANČIŲ INTERNETU (G3-3)

9. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su bendravimu susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudojuosi nuolat
1. Siųsti / gauti elektroninį pašta	1	2	3
2. Telefoniniams pokalbiams per internetą	1	2	3
3. Naudotis diskusijų forumais, el. pašto konferencijomis	1	2	3
4. Kurti tinklaraščius (blog'us) ar asmenines interneto svetaines	1	2	3
5. Dalyvauti socialiniuose interneto tinkluose (pvz. klase.lt, Facebook, Myspace)	1	2	3
6. Kita (nurodykite) _____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G7-9 KL.

10. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su bendravimu susijusiais išvardytais tikslais? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Namie	Darbe	Bibliotekoje	Viešoje prieigoje ne bibliotekoje	Interneto kavinėje	Mokslo įstaigoje	Kitur. Kur? ĮRAŠYKITE
1. Siųsti / gauti elektroninį pašta	1	2	3	4	5	6	7
2. Telefoniniams pokalbiams per internetą	1	2	3	4	5	6	7
3. Naudotis diskusijų forumais, el. paš-	1	2	3	4	5	6	7

to konferencijomis							
4. Kurti tinklaraščius (blog'us) ar asmenines interneto svetaines	1	2	3	4	5	6	7
5. Dalyvauti socialiniuose interneto tinkluose (pvz. klase.lt, Facebook, Myspace)	1	2	3	4	5	6	7
6. Kita (nurodykite) _____	1	2	3	4	5	6	7

KLAUSTI VISŲ BESINAUDOJANČIŲ INTERNETU (G3-3)

11. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su laisvalaikiu, kultūra susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudojuosi nuolat
1. Skaityti laikraščius, naujienų portalus, žurnalus internete	1	2	3
2. Klausytis interneto radijo ar žiūrėti interneto televiziją	1	2	3
3. Žaisti ar parsisiųsti žaidimus, paveikslėlius, filmus ar muziką	1	2	3
4. Bendruomeninei veiklai, informacijai apie renginius skelbti ir ieškoti	1	2	3
5. Ieškoti kitos su kultūra ar laisvalaikiu susijusios informacijos (pvz., kultūros paveldas, parodos, spektakliai)	1	2	3
6. Naudotis suskaitmenintu kultūros paveldu (virtualiomis parodomis, skaitmeninėmis bibliotekų kolekcijomis ir pan.).	1	2	3
7. Kita (nurodykite) _____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G8-11 KL.

12. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su laisvalaikiu, kultūra susijusiais išvardytais tikslais? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Namie	Darbe	Bibliotekoje	Viešojoje prieigoje ne bibliotekoje	Interneto kavinėje	Moklo įstaigoje	Kitur. Kur? <i>ĮRAŠYKITE</i>
1. Skaityti laikraščius, naujienų portalus, žurnalus internete	1	2	3	4	5	6	7
2. Klausytis interneto radijo ar žiūrėti interneto televiziją	1	2	3	4	5	6	7
3. Žaisti ar parsisiųsti žaidimus, paveikslėlius, filmus ar muziką	1	2	3	4	5	6	7
4. Bendruomeninei veiklai, informacijai apie renginius skelbti ir ieškoti	1	2	3	4	5	6	7
5. Ieškoti kitos su kultūra ar laisvalaikio susijusios informacijos (pvz., kultūros paveldas, parodos, spektakliai)	1	2	3	4	5	6	7
6. Naudotis suskaitmenintu kultūros paveldu (virtualiomis parodomis, skaitmeninėmis bibliotekų kolekcijomis ir pan.).	1	2	3	4	5	6	7
7. Kita (nurodykite) _____	1	2	3	4	5	6	7

KLAUSTI VISŲ BESINAUDOJANČIŲ INTERNETU (G3-3)

13. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su mokymusi, lavinimusi susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudujuosi nuolat
1. Parsisiųsti mokymosi tikslams reikalingos laisvai platinamos programinės įrangos	1	2	3
2. Ieškoti informacijos bei registruotis studijuoti į aukštąsias mokyklas	1	2	3
3. Ieškoti pasiūlymų apie neformalaus mokymo-	1		

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar	Naudojuosi nuolat
si, lavinimosi galimybes ar kursus		2	3
4. Mokytiis kokio nors dalyko kursuose internetu (mokytiis nuotoliniu būdu)	1	2	3
5. Naudotiis profesinio orientavimo (kvalifikacijos tobulinimo) duomenų bazėmis	1	2	3
6. Naudotiis el. duomenų bazėmis (pvz. LITLEX)	1	2	3
7. Naudotiis bibliotekų katalogais (pvz. LIBIS)	1	2	3
8. Žiūrėti mokomąsias video trasliacijas (paskaitas, konferencijas ir pan.)	1	2	3
9. Kita (nurodykite) _____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR 13 KL.

14. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga su mokymusi, lavinimusi susijusiais išvardytais tikslais? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Namie	Darbe	Bibliotekoje	Viešoje prieigoje ne bibliotekoje	Interneto kavinėje	Moklo įstaigoje	Kitur. Kur? ĮRAŠYKITE
1. Parsisiųsti mokymosi tikslams reikalingos laisvai platinamos programinės įrangos	1	2	3	4	5	6	7
2. Ieškoti informacijos bei registruotis studijuoti į aukštąsias mokyklas	1	2	3	4	5	6	7
3. Ieškoti pasiūlymų apie neformalaus mokymosi, lavinimosi galimybes ar kursus	1	2	3	4	5	6	7
4. Mokytiis kokio nors dalyko kursuose internetu (mokytiis nuotoliniu būdu)	1	2	3	4	5	6	7
5. Naudotiis profesinio orientavimo (kvalifikacijos tobulinimo) duomenų bazėmis	1	2	3	4	5	6	7
6. Naudotiis el. duomenų bazėmis (pvz. LITLEX)	1	2	3	4	5	6	7
7. Naudotiis bibliotekų katalogais (pvz. LIBIS)	1	2	3	4	5	6	7

8. Žiūrėti mokomąsias video trasliacijas (paskaitas, konferencijas ir pan.)	1	2	3	4	5	6	7
9. Kita (nurodykite) _____	1	2	3	4	5	6	7

KLAUSTI VISŲ BESINAUDOJANČIŲ INTERNETU (G3-3)

15. Kaip dažnai Jūs naudojotės kompiuteriu su interneto prieiga su sveikata susijusiais išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ **ROTACIJA**: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudojuosi nuolat
1. Ieškoti su sveikata susijusios informacijos (pvz. susižeidimai, ligos, maitinimasis, vaistai, sveikatos gerinimas, pan.)	1	2	3
2. Registruotis sveikatos priežiūros įstaigose, pas specialistus	1	2	3
3. Sekti ligonių kasų kaupiamą informaciją apie Jus (pvz. kompensuojamų vaistų receptai)	1	2	3
4. Kita (nurodykite) _____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G10-15 KL.

16. Kur (kokiose vietose) Jūs dažniausiai naudojotės kompiuteriu su interneto prieiga su Jūsų sveikata susijusiais išvardytais tikslais (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KĖLI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ **ROTACIJA**: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	Namie	Darbe	Bibliotekoje	Viešoje prieigoje ne bibliotekoje	Interneto kavinėje	Mokslo įstaigoje	Kitur. Kur? ĮRAŠYKITE
1. Ieškoti su sveikata susijusios informacijos (pvz. susižeidimai, ligos, maitinimasis, vaistai, sveikatos gerinimas, pan.)	1	2	3	4	5	6	7
2. Registruotis sveikatos priežiūros įstaigose, pas specialistus	1	2	3	4	5	6	7
3. Sekti ligonių kasų kaupiamą informaciją apie Jus (pvz. kompensuojamų vaistų recep-	1	2	3	4	5	6	7

tai)							
4. Kita (nurodykite) _____	1	2	3	4	5	6	7

KLAUSTI VISŲ BESINAUDOJANČIŲ INTERNETU (G3-3)

17. Kaip dažnai Jūs naudojate kompiuteriu su interneto prieiga kreipiantis į įvairias viešąsias institucijas išvardytais tikslais? Dažnumą vertinkite balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudojuosi nuolat
1. Gauti informacijos ir/ar teikti prašymus socialinėms išmokoms ir kompensacijoms (pvz. bedarbio pašalpos, stipendijos ir pan.)	1	2	3
2. Užsisakyti asmens dokumentus (pvz. pasus, tapatybės korteles, vairuotojų pažymėjimus ir pan.)	1	2	3
3. Gauti informaciją ir/ar registruoti transporto priemones	1	2	3
4. Pateikti prašymus statybos leidimams	1	2	3
5. Teikti pranešimus policijai	1	2	3
6. Užsisakyti gimimo, santuokos, ištuokos, mirties liudijimus	1	2	3
7. Pateikti gyvenamosios vietos deklaracijas	1	2	3
8. Pateikti pajamų ir/ar turto deklaracijas el. būdu	1	2	3
9. Kita (nurodykite) _____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR G11-17 KL.

18. Kur (kokiame vietoje) Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu su interneto prieiga kreipiantis į įvairias viešąsias institucijas išvardytais tikslais? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Namie	Darbe	Bibliotekoje	Viešoje prieigoje ne bibliotekoje	Interneto kavinėje	Moklo įstaigoje	Kitur. Kur? ĮRAŠYKITE
1. Gauti informacijos ir/ar teikti prašymus socialinėms išmokoms ir kompensacijoms (pvz. bedarbio pašal-	1	2	3	4	5	6	7

pos, stipendijos ir pan.)							
2. Užsisakyti asmens dokumentus (pvz. pasus, tapatybės korteles, vairuotojų pažymėjimus ir pan.)	1	2	3	4	5	6	7
3. Gauti informaciją ir/ar registruoti transporto priemonės	1	2	3	4	5	6	7
4. Pateikti prašymus statybos leidimams	1	2	3	4	5	6	7
5. Teikti pranešimus policijai	1	2	3	4	5	6	7
6. Užsisakyti gimimo, santuokos, ištuokos, mirties liudijimus	1	2	3	4	5	6	7
7. Pateikti gyvenamosios vietos deklaracijas	1	2	3	4	5	6	7
8. Pateikti pajamų ir/ar turto deklaracijas el. būdu	1	2	3	4	5	6	7
9. Kita (nurodykite) _____	1	2	3	4	5	6	7

KOMPIUTERINIS RAŠTINGUMAS

19. Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą (gebėjimus naudotis kompiuteriu): (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ ATSAKYMĄ)

1. Visiškai nepakankamas 2. Nepakankamas 3. Pakankamas 4. Visiškai pakankamas

20. Kuris iš teiginių apibūdina jūsų šeimos narių KOMPIUTERINĮ RAŠTINGUMĄ? (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ TEIGINĮ)

1. Raštingas tik aš
2. Raštingi keli šeimos nariai
3. Raštingi visi šeimos nariai
4. Niekas neraštingas
5. Kita (NURODYKITE) _____

21. Kur Jūs mokėtės (mokotės) dirbti kompiuteriu? (PAŽYMĖKITE VISUS TINKANČIUS VARIANTUS)

1. Vidurinio lavinimo mokykloje
2. Specialiuose kompiuterinio raštingumo kursuose -> *KLAUSTI 22*
3. Specialiuose kursuose (ne kompiuterinio raštingumo)
4. Darbe
5. Savarankiškai
6. Aukštojoje mokykloje
- 7, *Kitur (ĮRAŠYKITE)* _____
8. Nemoku dirbti kompiuteriu

22 KLAUSIMĄ KLAUSKITE, JEI RESPONDENTAS KOMPIUTERIU MOKĖSI DIRBTI KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO KURSUOSE, KITŲ KLAUSKITE 23 KLAUSIMĄ

22. Kas organizavo kompiuterinio raštingumo kursus, kuriuose Jūs mokėtės arba gilinote darbo kompiuteriu turimas žinias? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Darbo birža
2. Viešoji biblioteka
3. Aljansas „Langas į ateitį“
4. Kita (IRAŠYKITE) _____

KLAUSTI VISŲ

23. Kuriuos iš žemiau išvardytų veiksmų, susijusių su darbu kompiuteriu, Jūs esate atlikę savarankiškai? (ŽYMĖKITE KIEKVIENĄ TINKANTĮ TEIGINĮ)

1. Kopijuoti ar perkelti dokumentą ar laikmeną
2. Naudoti kopijavimo ar perkėlimo įrankius, siekiant dauginti ar perkelti informaciją dokumento viduje
3. Naudoti pagrindines aritmetines formules atskiruose dokumentuose
4. Suspausti (sumažinti) bylas
5. Prijungti ir instaliuoti naujus įrenginius, pvz., spausdintuvą ar modemą
6. Parašyti kompiuterinę programą, naudojant programavimo kalbą
7. Sujungti kompiuterius į vietinį tinklą
8. Nustatyti ir išspręsti kompiuterio problemas (pvz., kompiuteris lėtai dirba)
9. Nei vieno iš paminėtų.

24. Kaip Jūs įvertintumėte Jūsų turimus informacinių technologijų įgūdžius 4 balų skalėje, kur vienas 1 – visiškai nepakankami, 4 – visiškai pakankami? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

		Visiškai nepakankami	Nepakankami	Pakankami	Visiškai pakankami
1.	Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	1	2	3	4
2.	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, Databases, Presentations)	1	2	3	4
3.	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmigęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	1	2	3	4
4.	Pagrindinis interneto naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (internetu svetainių) paieška, naršymas)	1	2	3	4
5.	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtu	1	2	3	4

	dokumentu				
6.	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimas Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	1	2	3	4
7.	Naudojimas internetinėmis duomenų bazėmis (pvz., naudojimas mokamomis duomenų bazėmis, ieškant tam tikro turinio)	1	2	3	4
8.	Interneto svetainės sukūrimas	1	2	3	4
9.	Interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams	1	2	3	4
10.	Dalyvavimas pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (palikti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	1	2	3	4
11.	Naudotis bylų apskaitimo programomis (keistis filmais, muzika ir pan.)	1	2	3	4

BIBLIOTEKŲ PASLAUGOS

KLAUSTI VISŲ

25. Su kuo Jums asocijuojasi biblioteka? *TIKSLIAI UŽRAŠYKITE RESPONDENTO ATSAKYMĄ*

26. Kuris teiginys iš išvardintų teiginių porų, Jūsų manymu, labiau tinka bibliotekai, kaip tokiai įstaigai, apskritai? *(KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA**: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)*

	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys dešinėje	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys dešinėje	
Biblioteka yra populiari vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nepopuliari vieta leisti laiką
Biblioteka yra madinga vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nemadinga vieta leisti lai-

					ką
Biblioteka yra šiuolaikiška	1	2	3	4	Biblioteka yra senamadiška
Biblioteka yra vieta bendrauti su kitais žmonėmis, draugais	1	2	3	4	Biblioteka yra vieta pabūti vienam
Biblioteka aprūpinta naujausia įranga	1	2	3	4	Bibliotekoje įranga pasenusi
Biblioteka yra bendruomeninio gyvenimo centras	1	2	3	4	Biblioteka nėra bendruomeninio gyvenimo centras
Biblioteka yra labiau skirta jaunimui	1	2	3	4	Biblioteka yra labiau skirta vyresnio amžiaus žmonėms
Bibliotekoje yra smagu leisti laiką	1	2	3	4	Bibliotekoje yra nuobodu leisti laiką
Bibliotekoje yra gera atmosfera	1	2	3	4	Bibliotekoje yra bloga atmosfera
Bibliotekose yra nuolat diegiamos naujovės	1	2	3	4	Bibliotekose naujovės nėra diegiamos, arba diegiamos lėtai
Biblioteka labiau skirta akademikams, studentams	1	2	3	4	Biblioteka yra skirta visiems norintiems
Bibliotekose dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai	1	2	3	4	Bibliotekose dirba žemos kvalifikacijos darbuotojai
Bibliotekininkai yra geri pagalbininkai lankytojui	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra blogi pagalbininkai lankytojui
Bibliotekininkai yra linksmi ir mandagūs	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra niūrūs ir nemandagūs
Bibliotekos teikia daug įvai-	1	2	3	4	Bibliotekos tik išduoda kny-

rių paslaugų					gas ar leidžia skaityti jas ar spaudą bibliotekoje
--------------	--	--	--	--	--

27. Ar per pastaruosius metus (12 mėn.) lankėtės viešojoje bibliotekoje? (VIENAS ATSAKYMAS)

1. Taip → PEREITI PRIE 29 KLAUSIMO
2. Ne, lankiausi anksčiau → PEREITI PRIE 28 KLAUSIMO, JŲ PAKLAUSUS KLAUSTI 29 KL.
3. Ne, niekada nesilankiau → PEREITI PRIE 28 KLAUSIMO
4. Nepamena (NESKAITYKITE) → PEREITI PRIE 29 KLAUSIMO

28. Pasakykit prašau dėl kokių priežasčių nesilankėte bibliotekoje? TIKSLIAI UŽRAŠYKITE RESPONDENTO ATSAKYMĄ

29 KI. KLAUSTI TIK TŲ, KURIE KADA NORS LANKĖSI (27=1; 27=2, 27=4), KITŲ (27=3) KLAUSKITE 30.

29. Kokiomis bibliotekos paslaugomis esate naudojęsi? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Taip	Ne
1.	Knygų išdavimas	1	2
2.	Kitokių leidinių išdavimas (kalbų mokymosi programos, CD, DVD, meno leidiniai, natos ir pan.)	1	2
3.	Galimybė skaityti periodinę spaudą	1	2
4.	Galimybė nemokamai naudotis internetu	1	2
5.	Galimybė mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose	1	2
6.	Galimybė peržiūrėti video medžiagą	1	2
7.	Galimybė klausyti garso įrašus	1	2
8.	Galimybė naudotis informacijos duomenų bazėmis internete	1	2
9.	Galimybė žaisti kompiuterinius žaidimus	1	2
10.	Kita (nurodykite)_____	1	2

KLAUSTI VISŲ

30. Kokias paslaugas šiuo metu, Jūsų nuomone, teikia bibliotekos? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Taip	Ne
--	--	------	----

1.	Knygų išdavimas	1	2
2.	Kitokių leidinių išdavimas (kalbų mokymosi programos, CD, DVD, meno leidiniai, natos ir pan.)	1	2
3.	Galimybė skaityti periodinę spaudą	1	2
4.	Galimybė nemokamai naudotis internetu	1	2
5.	Galimybė mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose	1	2
6.	Galimybė peržiūrėti video medžiagą	1	2
7.	Galimybė klausyti garso įrašus	1	2
8.	Galimybė naudotis informacijos duomenų bazėmis internete	1	2
9.	Galimybė žaisti kompiuterinius žaidimus	1	2
10.	Kita (nurodykite)_____	1	2

31. Ar, Jūsų nuomone, NEPRIKLAUSOMAI NUO TO, AR JOJE LANKOTĖS, per pastaruosius vienerius metus pablogėjo, nepakito ar pagerėjo bibliotekose teikiamos paslaugos, kurias perskaitysiu? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

		Pablogėjo	Nepakito	Pagerėjo
1.	Knygų asortimento atnaujinimas	1	2	3
2.	Kitokių leidinių (CD, DVD) įvairovė	1	2	3
3.	Periodinės spaudos įvairovė	1	2	3
4.	Duomenų bazių įvairovė	1	2	3
5.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) įvairovė	1	2	3
6.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) kokybė	1	2	3
7.	IT technikos gausa	1	2	3
8.	IT technikos kokybė	1	2	3
9.	Programinės įrangos gausa	1	2	3
10.	Programinės įrangos kokybė	1	2	3
11.	Galimybė gauti patarimą ar pagalbą naudojan-tis kompiuteriu ar internetu iš darbuotojų	1	2	3
12.	Bendra atmosfera	1	2	3
13.	Kita (nurodykite)_____	1	2	3

KLAUSTI VISŲ

32. Ar esate girdėję apie nemokamas viešo interneto prieigas bibliotekose?

1. Taip → PEREITI PRIE 33 KLAUSIMO

2. Ne → PEREITI PRIE 37 KLAUSIMO

33. Ar esate naudojęsi nemokama vieša interneto prieiga bibliotekoje?

1. Taip → PEREITI PRIE 35 KLAUSIMO

2. Ne → PEREITI PRIE 34 KLAUSIMO

34. Kodėl nesinaudojate nemokama vieša interneto prieiga bibliotekoje? (TIKSLIAI UŽRAŠYKITE RESPONDENTO ATSAKYMĄ)

 	-> KLAUSKITE 36.1 KL.
------------------	--------------------------

35. Kada pirmą kartą pasinaudojote internetu viešojoje prieigoje bibliotekoje nepriklausomai nuo to ar jis buvo mokamas ar ne? (VIENAS ATSAKYMAS)

4. Šiais metais (2008 m.) 2. Pernai (2007 m.) 3. 2006 m. ar anksčiau

36. Kaip vertinate paslaugų kokybę viešojoje interneto prieigoje, kurioje internetu naudojotės dažniausiai. Vertinkite 4 balų skalėje, kur vienas 1 – labai blogai, 4 – labai gerai? (SKAITYKITE IR ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Labai blogai	Blogai	Gerai	Labai gerai
1.	Kompiuterinė technika	1	2	3	4
2.	Programinė įranga	1	2	3	4
3.	Interneto greitis	1	2	3	4
4.	Darbuotojų paslaugumas	1	2	3	4
5.	Darbuotojų kvalifikacija	1	2	3	4
6.	Darbo laikas	1	2	3	4
7.	Galimybė dirbti niekieno netrukdomam	1	2	3	4
8.	Galimybė kartu naudotis ir savo skaitmeninėmis priemonėmis (nešiojamu kompiuteriu, delniuku, foto/video/audio priemonėmis ir pan.)	1	2	3	4

36.1. Ar ketinate naudotis internetu bibliotekoje per artimiausius 6 mėnesius?

1. Taip 2. Greičiausiai taip 3. Greičiausiai ne 4. Ne

INFORMACIJA APIE PROJEKTUS SKIRTUS DIEGTI VIEŠĄ INTERNETO PRIEIGĄ

KLAUSTI VISŲ

37. Apie kokius projektus, programas, skirtus diegti viešą interneto prieigą ir ugdyti visuomenės kompiuterinį raštingumą, esate girdėję? UŽRAŠYKITE

38. Ar esate girdėję apie šiuos projektus? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

	Girdėjau	Negirdėjau
--	----------	------------

1.	Bibliotekos pažangai	1	2
2.	Langas į ateitį	1	2
3.	VIPT (Viešosios interneto prieigos taškai)	1	2
4.	Kita (NURODYKITE) _____	1	2

39 IR 40 KLAUSIMUS KLAUSTI APIE ŽINOMUS PROJEKTUS, NEŽINANČIŲ NEI VIENO KLAUSKITE DEMOGRAFIJOS BLOKĄ.

39. Iš kokių šaltinių sužinojote apie šiuos projektus? (ŽYMĖKITE KIEKVIENAME STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMAI KIEKVIENAME STULPELYJE)

		Bibliotekos pažangai	Langas į ateitį	VIPT
1.	Vietinės spaudos	1	1	1
2.	Respublikinės spaudos	2	2	2
3.	Skelbimų bibliotekoje	3	3	3
4.	Lietuvos nacionalinės televizijos (LRT)	4	4	4
5.	Lietuvos nacionalinio radijo (LRT)	5	5	5
6.	Regioninės televizijos	6	6	6
7.	Regioninio radijo	7	7	7
8.	Kitų televizijų	8	8	8
9.	Kitų radijų	9	9	9
10.	Draugų, giminių pažįstamų	10	10	10
11.	Interneto	11	11	11
12.	Kita (nurodykite) _____	12	12	12

40. Ar Jums, Jūsų pažįstamiems, artimiesiems teko pasinaudoti šių projektų teikiamomis nemokamo interneto paslaugomis? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI, TURI BŪTI BENT VIENAS ATSAKYMAS KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

		Teko pačiam	Teko mano šeimos nariui	Teko mano pažįstamam	Niekam neteko
1.	Bibliotekos pažangai	1	2	3	4
2.	Langas į ateitį	1	2	3	4
3.	VIPT	1	2	3	4
4.	Kita (nurodykite)	1	2	3	4

Pabaigai keletas klausimų apie jus

KLAUSTI VISŲ

1. Lytis PAŽYMĖKITE: 1. Vyras

2. Moteris

2. Kiek Jums suėjo metų per paskutinį gimtadienį? (IRAŠYKITE) _____

3. Koks Jūsų išsimokslinimas? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, VĒLIAUSIAI ĮGYTĄ)

7. Pradinis

8. Pagrindinis

9. Bendras vidurinis, specialus vidurinis

10. Aukštesnysis

11. Aukštasis

12. Mokslinis laipsnis (magistrantūra, doktorantūra)

4. Kokia Jūsų šeimyninė padėtis (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ)

1. Vedęs/ištekėjusi; Gyvena nesusituokęs/nesusituokusi

2. Išsiskyręs/išsiskyrusi; Našlys/našlė

3. Nevedęs/netekėjusi

5. Prašytume nurodyti, kokios yra vidutinės vieno Jūsų šeimos nario mėnesio pajamos?

_____ Lt

98. Atsisako nurodyti

6. Ar Jūs šiuo metu dirbate?

3. Dirbu → *PEREIKITE PRIE GD8 KLAUSIMO*

4. Nedirbu → *PEREIKITE PRIE GD10 KLAUSIMO*

TIK DIRBANTIEMS

7. Kur Jūs šiuo metu dirbate? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, PAGRINDINĘ DARBOVIETĘ)

1. Valstybinėje įstaigoje;

2. Privačioje įmonėje;

3. Savo asmeninėje įmonėje, dirbu sau.

4. Kita (IRAŠYKITE) _____

8. Kuo Jūs šiuo metu dirbate? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, PAGRINDINĘ DARBOVIETĘ)

6. Darbininkas, techninis darbuotojas

7. Specialistas, tarnautojas

8. Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovas

9. Ūkininkas

10. Kita (IRAŠYKITE) _____

TIK NEDIRBANTIEMS

9. Jūs nedirbate, nes esate? (ŽYMĖKITE VIENĄ VARIANTĄ, PAGRINDINĘ PRIEŽASTĮ)

7. Pensininkas dėl amžiaus

8. Pensininkas dėl negalios

9. Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose

10. Moksleivis

11. Studentas

12. Kita (IRAŠYKITE) _____

VISIEMS

10. Gyvenvietės, kurioje Jūs gyvenate, pavadinimas: (IRAŠYKITE) _____

3 PRIEDAS. VAIKŲ KLAUSIMYNAS

PRADŽIAI KELI KLAUSIMAI APIE TAVO POMĖGIUS

1. Kaip Tu paprastai leidi savo laisvalaikį? (*GALIMI KELI ATSAKYMAI*)
2. O ką veiki dažniausiai? (*GALIMAS TIK VIENAS ATSAKYMAS*)

		1. Kaip Tu leidi savo laisvalaikį?	2. Ką veiki dažniausiai?
1.	Sportuoji	1	1
2.	Užsiimi muzika ar daile (pieši, dainuoji, groji muzikos instrumentu)	2	2
3.	Leidi laiką su draugais	3	3
4.	Skaitai knygas	4	4
5.	Žiūri televizorių	5	5
6.	Naudojiesi kompiuteriu	6	6
7.	Kita (<i>nurodykite</i>) _____	7	7

DABAR NORĖTUME PAKLAUSTI APIE BIBLIOTEKAS

3. Ar esi kada nors lankęsis viešojoje bibliotekoje (kitoje nei mokyklos biblioteka)?

1. Taip -> *PEREIKITE PRIE 4 KLAUSIMO*
2. Ne -> *PEREIKITE PRIE 5 KLAUSIMO*

4. Kaip dažnai Tu lankeisi viešojoje bibliotekoje per paskutinius metus? (*GALIMAS TIK VIENAS ATSAKYMAS*)

1.	Kasdien	1	-> <i>PEREIKITE PRIE 6 KLAUSIMO.</i>
2.	Keletą kartų per savaitę	2	
3.	Vieną kartą per savaitę	3	
4.	Keletą kartų per mėnesį	4	
5.	Vieną kartą per mėnesį	5	
6.	Labai retai (vos keletą kartų)	6	
7.	Per paskutinius metus bibliotekoje nebuvau	7	-> <i>PEREIKITE PRIE 5 KLAUSIMO.</i>

5. Prašome nurodyti pagrindines priežastis, kodėl nesi buvęs bibliotekoje? (*TIKSLIAI UŽRAŠYKITE RESPONDENTO ATSAKYMĄ*)

<hr/> <hr/> <hr/>	-> <i>KLAUSKITE 10 KL.</i>
-------------------	----------------------------

6. Ką paprastai Tu veiki bibliotekoje? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

7. Ką dažniausiai Tu veiki bibliotekoje? (GALIMAS TIK VIENAS ATSAKYMAS)

		6. Ką paprastai Tu veiki bibliotekoje?	7. Ką dažniausiai Tu veiki bibliotekoje?
1.	Pasiimi knygas į namus	1	1
2.	Skaitai knygas ir žurnalus bibliotekoje	2	2
3.	Rašai kompiuteriu	3	3
4.	Žaidi kompiuterinius žaidimus	4	4
5.	Naudojiesi internetu (lankaisi portaluose, siunti el. pašto laiškus ar trumpąsias žinutes (SMS) ir pan.)	5	5
6.	Žaidi žaidimus (išskyrus kompiuterinius žaidimus)	6	6
7.	Žaidi kompiuterinius žaidimus	7	7
8.	Dalyvauji renginiuose	8	8
9.	Leidi laiką laukdamas (pvz., laukiu autobuso)	9	9
10.	Mokaisi (darai namų darbus)	10	10
11.	Kita (nurodykite) _____	11	11

8. Prašome pasakyti, kas Tau patinka bibliotekoje? (IRAŠYKITE)

9. Prašome pasakyti, kad Tau bibliotekoje nepatinka? (IRAŠYKITE)

KLAUSTI VISŲ

10. Su kuo Tau asocijuojasi biblioteka? TIKSLIAI UŽRAŠYKITE RESPONDENTO ATSAKYMĄ

11. Kuris teiginys iš išvardintų teiginių porų, Tavo manymu, labiau tinka bibliotekai, kaip tokiai įstaigai, apskritai? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA**: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys dešinėje	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys dešinėje	

Biblioteka yra populiari leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nepopuliari leisti laiką
Biblioteka yra madinga leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nemadinga leisti laiką
Biblioteka yra šiuolaikiška	1	2	3	4	Biblioteka yra senamadiška
Biblioteka yra vieta bendrauti su kitais žmonėmis, draugais	1	2	3	4	Biblioteka yra vieta būti vienam
Biblioteka aprūpinta naujausia įranga	1	2	3	4	Bibliotekoje įranga pasenusi
Bibliotekoje yra smagu leisti laiką	1	2	3	4	Bibliotekoje yra nuobodu leisti laiką
Bibliotekoje yra gera būti	1	2	3	4	Bibliotekoje nėra gera būti
Bibliotekininkai yra geri pagalbininkai lankytojui	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra prasti pagalbininkai lankytojui
Bibliotekininkai yra linksmi ir mandagūs	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra niūrūs ir nemandagūs

DABAR NORĖTUME PAKLAUSTI APIE KOMPIUTERIUS IR INTERNETĄ

12. Ar mokykloje, ar namuose yra kompiuteris, prijungtas prie interneto, kuriuo gali naudotis? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1.	Taip, mokykloje	1
2.	Taip, namuose	2
0.	Neturiu nei namuose, nei mokykloje	0

13.1. Kur (kokiose vietose) Tu naudojies internetu? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

13.2. Kur (kokiose vietose) Tu naudojies internetu dažniausiai? (GALIMAS TIK VIENAS ATSAKYMAS)

		13.1. Kur (kokiose vietose) Tu naudojies internetu?	13.2. Kur (kokiose vietose) Tu naudojies internetu dažniausiai?
1.	Namuose	1	1
2.	Mokykloje	2	2
3.	Draugų namuose	3	3
4.	Mamos / tėčio darbe	4	4
5.	Viešojoje bibliotekoje (ne mokyklos)	5	5
6.	Interneto kavinėje	6	6
7.	Kitoje vietoje. Kokioje? _____	7	7
8.	Aš nesinaudoju internetu visai	8 -> <i>PEREIKITE PRIE 22 KLAUSIMO</i>	

14. Kaip dažnai Tu naudojiesi internetu apskritai? (ŽYMĖKITE TIK VIENĄ TEIGINĮ)

1.	Kasdien	1
2.	Keletą kartų per savaitę	2
3.	Vieną kartą per savaitę	3
4.	Keletą kartų per mėnesį	4
5.	Vieną kartą per mėnesį	5
6.	Keletą kartų per pusę metų	6
7.	Rečiau	7

15. Kaip dažnai Tu naudojiesi internetu BIBLIOTEKOJE? (VIENAS ATSAKYMAS, INTERVIUOTOJAU PATIKRINKITE, KAD JEI G4-15 TEIGIA, KAD NAUDOJOSI BIBLIOTEKOJE, 13.1 ŠI VIETA TURI BŪTI PAŽYMĖTA, JEI RESPONDENTO ATSAKYMAI VIENAS KITAM PRIEŠTARAUJA, PERKLAUSKITE)

1.	Kasdien	1	-> 16
2.	Keletą kartų per savaitę	2	
3.	Vieną kartą per savaitę	3	
4.	Keletą kartų per mėnesį	4	
5.	Vieną kartą per mėnesį	5	
6.	Keletą kartų per pusę metų	6	
7.	Rečiau	7	
8.	Naudojasi tik kartą	8	

9	Niekada	9	-> 20
---	---------	---	-------

16. Kada pirmą kartą pasinaudojai internetu bibliotekoje nepriklausomai nuo to ar jis buvo mokamas ar ne ? (VIENAS ATSAKYMAS)

5. Šiais metais (2008 m.)
6. Pernai (2007 m.)
7. 2006 m. ar anksčiau

17, 18 IR 19 KLAUSTI TŪ, KURIE INTERNETU NAUDOJASI IR BIBLIOTEKOJE ŽR. 15 KL. (15≠9)

17. Ar naudojimasis kompiuteriu su internetu BIBLIOTEKOJE? Tau: (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

		Taip	Ne
1.	Padėjo atlikti mokyklos užduotis (pagerėjo pažymiai)	1	2
2.	Padėjo pagerinti rezultatus popamokinėje veikloje (hobi, pomėgiai, būreliai)	1	2
3.	Padėjo užsidirbti pinigų	1	2
4.	Padėjo surasti naujų draugų	1	2
5.	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su artimaisiais, su kuriais kitaip susiekti nepavyksta ar yra brangu	1	2
6.	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir esamais (ne naujais) draugais	1	2
7.	Praturtino laisvalaikį	1	2
8.	Padidino užimtumą	1	2
9.	Kita (<i>nurodykite</i>)_____	1	2

18. Ar turi galimybę naudotis INTERNETU ne tik bibliotekoje?

1. taip → PEREIKITE PRIE 19 KLAUSIMO

2. ne → PEREIKITE PRIE 20 KLAUSIMO.

19. Minėjai, kad gali naudotis INTERNETU kitur, kodėl naudojiesi juo bibliotekoje? Nurodyk tris pagrindines priežastis, kodėl internetu naudojiesi bibliotekoje (NE DAUGIAU 3 ATSAKYMO VARIANTŲ)

1. Nemokamas internetas
2. Naudojuosi kitomis bibliotekos paslaugomis
3. Čia geresni kompiuteriai
4. Neturiu interneto prieigos namie
5. Pagalba ir patarimai iš bibliotekos darbuotojų
6. Pagalba ir patarimai iš kitų bibliotekos lankytojų
7. Patogi vieta (pvz., pakeliui)
8. Greitesnis interneto ryšys bibliotekoje
9. Geresnė aplinka bibliotekoje
10. Galimybė naudotis spausdintuvu, kopijavimo aparatu, skanavimo aparatu
11. Užėinu ir naudojuosi internetu laukdamas, turėdamas „langą“ (autobuso, turėdamas laiko tarp tam tikrų veiklų: pamokų, paskaitų, darbo ir pan.)

12. Kita (*NURODYKITE*) _____

KLAUSTI VISŲ, KURIE NAUDOJASI INTERNETU (13.1#8)

20. Kaip dažnai Tu naudojiesi kompiuteriu ir internetu užsiimdamas išvardytomis veiklomis? Dažnumą vertink balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

*KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR 17KL. . TEIGINIŲ **ROTACIJA**: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)*

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudojuosi nuolat
1. Naudojuosi internetu (lankausi portaluose, siunčiu el. pašto laiškus ar trumpąsias žinutes (SMS) ir pan.)	1	2	3
2. Ieškau informacijos (portaluose, kataloguos, paieškos sistemose) susijusios su mokslais	1	2	3
3. Ieškau informacijos (portaluose, kataloguos, paieškos sistemose) susijusios su mano pomėgiais, laisvalaikiu	1	2	3
4. Susirašinėju su draugais, artimaisiais, kurie gyvena Lietuvoje	1	2	3
5. Susirašinėju su draugais, artimaisiais, kurie gyvena ne Lietuvoje	1	2	3
6. Ieškau naujų draugų	1	2	3
7. Telefoniniams pokalbiams arba pokalbiams žinučių pagalba (pvz. skype)	1	2	3
8. Kita (<i>nurodykite</i>)_____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR 20 KL.

21. Kur (kokiose vietose) Tu dažniausiai naudojiesi kompiuteriu ir internetu užsiimdamas išvardintomis veiklomis? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Viešojoje bibliotekoje	Kitur (namuose, darbe, pas draugus ir pan.)
1. Naudojuosi internetu (lankausi portaluose, siunčiu el. pašto laiškus ar trumpąsias žinutes (SMS) ir pan.)	1	2
2. Ieškau informacijos (portaluose, kataloguos, paieškos sistemose) susijusios su mokslais	1	2
3. Ieškau informacijos (portaluose, kataloguos, paieškos sistemose) susijusios su mano pomėgiais, laisvalaikiu	1	2
4. Susirašinėju su draugais, artimaisiais, kurie gyvena Lietuvoje	1	2
5. Susirašinėju su draugais, artimaisiais, kurie gyvena ne Lietuvoje	1	2
6. Ieškau naujų draugų	1	2

7. Telefoniniams pokalbiams arba pokalbiams žinučių pagalba (pvz. skype)	1	2
8. Kita (<i>nurodykite</i>)_____	1	2

KLAUSTI VISŲ

22. Kaip dažnai Tu naudojiesi kompiuteriu užsiimdamas išvardintomis veiklomis? Dažnumą vertink balais nuo 1 iki 3, kur 1 – niekada nesinaudojau, 2 – esu naudojęs (usi)kartą ar keletą kartų, 3 – naudojuosi nuolat. (SKAITYKITE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, PO VIENĄ ATSAKYMĄ KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

	Niekada nesinaudojau	Esu naudojęs (usi) kartą ar keletą kartų	Naudojuosi nuolat
1. Rašau tekstus, piešiu kompiuteriu	1	2	3
2. Žaidžiu kompiuterinius žaidimus	1	2	3
3. Programuoju	1	2	3
4. Kita (<i>nurodykite</i>)_____	1	2	3

KLAUSKITE TIK APIE TAS VEIKLAS, KURIOMIS NAUDOJASI, ŽR 22 KL.

23. Kur (kokiose vietose) Tu dažniausiai naudojiesi kompiuteriu užsiimdamas išvardintomis veiklomis? Bibliotekoje ar kitose vietose (namuose, darbe, pas draugus ir kitur)? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKLĄ, KURIA NAUDOJASI, EILUTĖJE GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	Viešojoje bibliotekoje	Kitur (namuose, darbe, pas draugus ir pan.)
1. Rašau tekstus, piešiu kompiuteriu	1	2
2. Žaidžiu kompiuterinius žaidimus	1	2
3. Programuoju	1	2
4. Kita (<i>nurodykite</i>)_____	1	2

KLAUSTI VISŲ

24. Jei Tau iškyla klausimų dėl naudojimosi kompiuteriu ar internetu, ko Tu klausi, į ką tu kreipiesi pagalbos? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1.	Mamą ar tėtį	1
2.	Senele ar senelį	2
3.	Brolį ar seserį	3
4.	Kitus giminaičius	4
5.	Mokytoją	5

6.	Bibliotekininą	6
7.	Draugus ar klasiokus	7
8.	Ieškau atsakymų knygose ar žurnaluose	8
9.	Niekada nieko neklausiau	9
10.	Nesinaudoju kompiuteriu/internetu	10

KORTELE VERTINIMO SKALĖ

25. Kaip Tu įvertintumei savo turimus gebėjimus naudotis kompiuteriais ir internetu? Vertink įgūdžius 4 balų skalėje, kur vienas 1 – visiškai nemoku, 4 – labai gerai moku? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

		Visiškai nepakankami	Nepakankami	Pakankami	Visiškai pakankami
1.	Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	1	2	3	4
2.	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, Databases, Presentations)	1	2	3	4
3.	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmigęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	1	2	3	4
4.	Pagrindinis interneto naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (internetu svetainių) paieška, naršymas)	1	2	3	4
5.	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtų dokumentu	1	2	3	4
6.	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimas Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	1	2	3	4
7.	Naudojimasis internetinėmis duomenų bazėmis (pvz., naudoti mokomomis duomenų ieškant tam tikro turinio)	1	2	3	4

8.	Pagalba žmonėms norintiems naudotis internetu	1	2	3	4
9.	Interneto svetainės sukūrimas	1	2	3	4
10.	Interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams	1	2	3	4
11.	Dalyvauti pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (palikti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	1	2	3	4
12.	Naudotis bylų apsikeitimo programomis (keistis filmais, muzika ir pan.)	1	2	3	4

DABAR NORĖTUME PAKLAUSTI APIE INTERNETĄ VIEŠOSE PRIEIGOSE

KLAUSTI VISŲ

26. Ar žinai, kad bibliotekoje galima nemokamai naudotis internetu:

1. Taip -> *PEREIKITE PRIE 27 KLAUSIMO*
2. Ne -> *PEREIKITE PRIE DEMOGRAFIJOS 1 KLAUSIMO*

27. Ar naudojasi, naudojaisi nemokamu internetu bibliotekoje?

1. Taip-> *PEREIKITE PRIE 29 KLAUSIMO*
2. Ne -> *PEREIKITE PRIE 28 KLAUSIMO*

28. Kodėl nesinaudoji nemokamu internetu bibliotekoje? TIKSLIAI UŽRAŠYKITE RESPONDENTO ATSAKYMĄ

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	-> <i>KLAUSKITE 30 KL.</i>
-------------------------------	----------------------------

29. Kaip vertini paslaugų kokybę viešoje interneto prieigoje bibliotekoje, kurioje internetu naudojaisi dažniausiai. Vertink 4 balų skalėje, kur vienas 1 – labai blogai, 4 – labai gerai? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ VEIKSNĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **RO-TACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

		Labai blogai	Blogai	Gerai	Labai gerai
1.	Kompiuterinė technika	1	2	3	4
2.	Programinė įranga	1	2	3	4

3.	Interneto greitis	1	2	3	4
4.	Darbuotojų paslaugumas	1	2	3	4
5.	Darbuotojų kvalifikacija	1	2	3	4
6.	Darbo laikas	1	2	3	4
7.	Galimybė dirbti niekieno netrukdomam	1	2	3	4
8.	Galimybė kartu naudotis ir savo skaitmeninėmis priemonėmis (nešiojamu kompiuteriu, delninuku, foto/video/audio priemonėmis ir pan.)	1	2	3	4

30. Ar ketini naudotis internetu bibliotekoje per artimiausius 6 mėnesius?

1. Taip 2. Greičiausiai taip 3. Greičiausiai ne 4. Ne

DAR KELI KLAUSIMAI APIE TAVE

1. Respondento lytis (ŽYMI INTERVIUOTOJAS)

1. Mergina
2. Vaikinas

2. Kiek Tau metų? _____ (nurodyk, kiek suėjo per paskutinį gimtadienį)

3. Su kuo Tu gyveni? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1.	Mama	1
2.	Tėtis	2
3.	Sesuo	3
4.	Brolis	4
5.	Senelė	5
6.	Senelis	6
7.	Kiti giminaičiai	7

4. Gyvenvietės, kurioje gyveni, pavadinimas: (IRAŠYKITE) _____

4 PRIEDAS. BIBLIOTEKININKŲ KLAUSIMYNAS

PAKALBĖKIME APIE INTERNETĄ

1. Ar Jūs pati/pats naudojate / dirbate kompiuteriu (-iais) bibliotekoje? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Taip 2. Ne

2. Ar bibliotekoje šiuo metu yra kokias nors interneto prieigas lankytojams? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Taip -> PEREITI Į 3 KLAUSIMĄ 2. Ne -> PEREITI Į 19 KLAUSIMĄ

3. Kas Jūsų bibliotekoje teikia techninę priežiūrą viešos prieigos kompiuteriams (išskyrus garantinį aptarnavimą)? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Centrinės bibliotekos IT specialistas;
2. Samdomas asmuo / įmonė.
3. Patys viešą interneto prieigą prižiūrintys bibliotekininkai;
4. Niekas; -> PEREITI Į 5 KLAUSIMĄ
5. Kita (įrašykite)_____

4. Ar teikiamos techninės priežiūros viešos prieigos kompiuteriams kokybė yra patenkinama ar nepatenkinama? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Visiškai nepatenkinama 2. Nepatenkinama 3. Patenkinama 4. Visiškai patenkinama

5. Kokia metodinė, konsultacinė pagalba Jums prieinama teikiant viešos prieigos paslaugas bibliotekoje? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Centrinės bibliotekos darbuotojų konsultacijos;
2. Veiklos vadovai, gairės;
3. Medžiaga vartotojų mokymui ir konsultavimui.
4. Kita (įrašykite)_____
0. Jokia metodinė pagalba neprieinama -> PEREITI Į 7 KLAUSIMĄ

6. Ar prieinama metodinė pagalba Jums yra pakankama ar nepakankama? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Visiškai nepakankama 2. Nepakankama 3. Pakankama 4. Visiškai pakankama

7. Ar eilinę darbo dieną bibliotekoje susidaro eilės laukiančiųjų naudotis viešos interneto prieigos darbo vietomis? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Taip, eilės būna beveik visada, nepriklausomai nuo dienos ar laiko;
2. Taip, eilės būna tik tam tikru darbo dienos metu;
3. Ne, eilių nebūna.

8. Ar kurią savaitgalio dieną bibliotekoje susidaro eilės laukiančiųjų naudotis viešos interneto prieigos darbo vietomis? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Taip, eilės savaitgalį būna beveik visada, nepriklausomai nuo savaitgalio dienos ir laiko;
2. Taip, eilės būna tik tam tikru savaitgalio dienos metu;
3. Ne, eilių nebūna.

9. Ar esant dabartiniam lankytojų, besinaudojančių internetu Jūsų bibliotekoje, srautui interneto greitis yra pakankamas lankytojų poreikiams patenkinti? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Visiškai nepakankamas; 2. Labiau nepakankamas; 3. Labiau pakankamas; 4. Visiškai pakankamas.

10. Prašome nurodyti kuo, Jūsų nuomone, Jūsų bibliotekos teikiama vieša interneto prieiga yra naudinga vietos bendruomenei? Nurodykite tris naudingiausias dalykus. (KELI ATSAKYMO VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

1. Teikia informaciją reikalingą vietos ekonominiam vystimuisi;
2. Teikia informaciją apie šalies ir vietos verslo galimybes, įskaitant vietos verslo reklamą;
3. Sudaro galimybes įgyti naudojimosi kompiuteriais ir internetu įgūdžius;
4. Teikia informaciją apie nekilnojamąjį turtą;
5. Teikia informaciją apie bendruomenę;
6. Reklamuoja vietos verslą;
7. Teikia informaciją ieškantiems darbo;
8. Teikia prieigą prie švietimo šaltinių ir duomenų bazių;
9. Teikia informaciją abiturientams stojantiems į kolegijas ar aukštąsias mokyklas;
10. Teikia prieigą prie vietos viešų ir savivaldos dokumentų;
11. Teikia prieigą prie nacionalinės valdžios dokumentų;
12. Teikia prieigą ir pagalbą naudojantis vietos, regioninės ar nacionalinės valdžios elektroninėmis paslaugomis (pvz., dėl vairuotojo teisių, mokesčių mokėjimo, kita);
13. Teikia kitą naudingą informaciją ir prieigą prie reikalingų šaltinių (pvz., telefoniniai pokalbiai, skelbimai (perku-parduodu), el. paštas ir kita)
14. Kita (NURODYKITE): _____

11. Kaip dažnai Jums tenka konsultuoti viešos interneto prieigos vartotojus įvairiais klausimais? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Niekada 2. Retai 3. Kartais 4. Dažnai 5. Nuolatos

12. Ar bibliotekoje, kurioje dirbate, lankytojai gali naudotis šiomis paslaugomis? (ŽYMĖKITE STULPELYJE „B6-12. GALI“, GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

13. Ar bibliotekoje, kurioje dirbate, lankytojai yra skatinami, mokomi naudotis šiomis paslaugomis? (ŽYMĖKITE STULPELYJE B6-13. „SIŪLOMA“, GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	12. Gali	13. Skatinama
1. Elektroninės bendravimo priemonės (el. paštas, interneto telefonija, forumai)	1	1
2. Elektroninės valdžios paslaugomis (savivaldybių ir centrinės valdžios teikiamos paslaugos, teisės aktų paieška).	2	2
3. Interneto ištekliais ekonominei veiklai (el. deklaravimas, el. bankininkystė, el. prekyba,)	3	3
4. Darbo paieška internete	4	4
5. Švietimo informacija ir paslaugomis (profesinio orientavimo duomenų bazė AIKOS, el. bibliotekų katalogais, prenumeruojamos duomenų bazės)	5	5
6. Kultūrine, bendruomenine ir laisvalaikio informacija internete (el. pavidas, bendruomenių, interesų grupių informacija, laisvalaikio informacija)	6	6
7. Sveikatos informacija (el. registracija pas specialistus, informacija	7	7

apie sveikata, ligas, vaistus, sveikatos paslaugas).		
8. Interneto turinio kūrimas (turinio valdymo sistemų žinios, asmeninių interneto svetainių kūrimo priemonės)	8	8
9. Wikipedia	9	9
10. Blogais (tinklaraščiais)	10	10
11. RSS naujienų skaitytuvais	11	11
12. Flickr ar kita nuotraukų dalinimosi sistema	12	12
13. YouTube ar kita vaizdo įrašų dalinimosi sistema	13	13
14. Del.icio.us ar kita nuorodų dalinimosi sistema	14	14
0. Nei viena iš šių	0	0

14. Kaip dažnai Jūsų bibliotekos filialas, kuriame dirbate, organizavo lankytojų pritraukimo/skatinimo naudoti viešą interneto prieigą akcijas (seminarus, konkursus, atvirų durų dienas ir pan.) ir teikė informacinių technologijų mokymo (grupinių ar individualių kursų forma) bei konsultavimo (trumpalaikes konsultacijas prie kompiuterio) paslaugas per 2007 metus? (ŽYMĖKITE KIEKVIENOJE EILUTĖJE)

	Nei karto	1-2 kartus	3 ir daugiau kartų
1. Organizavo lankytojų pritraukimo/skatinimo naudoti viešą interneto prieigą akcijas	1	2	3
2. Teikė informacinių technologijų mokymo paslaugas	1	2	3
3. Teikė informacinių technologijų konsultavimo paslaugas	1	2	3

15. Ar Jūsų biblioteka organizavo lankytojų pritraukimo/skatinimo akcijas išvardytoms gyventojų grupėms per 2007 metus? (ŽYMĖKITE STULPELYJE 15, GALIMI KELI ATSAKYMAI KIEKVIENAME STULPELYJE)

16. Ar Jūsų biblioteka teikė informacinių technologijų mokymo paslaugas išvardytoms gyventojų grupėms per 2007 metus? (ŽYMĖKITE STULPELYJE 16, GALIMI KELI ATSAKYMAI KIEKVIENAME STULPELYJE)

17. Ar Jūsų biblioteka teikė informacinių technologijų konsultavimo paslaugas išvardytoms gyventojų grupėms per 2007 metus? (ŽYMĖKITE STULPELYJE 17, GALIMI KELI ATSAKYMAI KIEKVIENAME STULPELYJE)

	15. Organizavo lankytojų pritraukimo/skatinimo naudoti viešą interneto prieigą akcijas	16. Teikė informacinių technologijų mokymo paslaugas	17. Teikė informacinių technologijų konsultavimo paslaugas
1. Neįgaliesiems	1	1	1
2. Pensininkams	2	2	2
3. Kaimo gyventojams	3	3	3

4. Bedarbiams	4	4	4
5. Vaikams iš socialinės rizikos šeimų	5	5	5
6. Vaikams, kurių tėvai išvykę dirbti į kitas šalis	6	6	6

18. Prašome nurodyti tris pačias svarbiausias naudas, kurias teikia bibliotekos siūlomi lankytojų INFORMACINIŲ TECHNOLOGIJŲ mokymai vietinei bendruomenei? (KELI ATSAKYMO VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

0. Biblioteka neorganizuoja informacinių technologijų mokymo
1. Skatina vietos ekonomikos vystimąsi;
2. Siūlo informacinių technologijų mokymo galimybes tiems, kurie kitais atvejais tokių galimybių neturėtų;
3. Padeda moksleiviams atlikti namų darbus;
4. Padeda verslo savininkams suprasti ir naudoti informacines technologijas ir/ar informacijos šaltinius;
5. Suteikia informacinių technologijų naudojimo įgūdžių;
6. Teikia informacijos raštingumo įgūdžius (pvz., kaip rasti ir naudoti internetinius šaltinius);
7. Padeda vartotojams rasti ir naudoti elektronines valdžios paslaugas ir šaltinius (pvz., vairuotojo teisės, mokesčių mokėjimas, kita);
8. Kita (NURODYKITE): _____

18.1. Kurias iš išvardintų priemonių Jūs savo darbe naudojote reklamuoti viešą interneto prieigą ir skatinti žmonės naudotis šia prieiga? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Lankstinukus
2. Plakatus
3. Skelbimus
4. Atvirų durų dienas
5. Specialius seminarus
6. Konkursus
7. Mokymus
8. Kita (ĮRASŲKITE) _____

KLAUSTI VISŲ

19. Ar Jūsų biblioteka teikia kortelėje nurodytas paslaugas gyventojų grupėms, kurias išvardinsiu? (KLAUSKITE APIE KIEKVIENĄ GRUPĘ, ATSAKYMUS ŽYMĖKITE ATITINKAMAME STULPELYJE, VIENAME STULPELYJE GALIMI KELI ATSAKYMAI. TEIGINIŲ ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	Neįgaliesiems	Pensininkams	Kaimo gyventojams	Bedarbiams	Vaikams iš socialinės rizikos šeimų	Vaikams, kurių tėvai išvykę dirbti į kitas šalis
1. Knygų išdavimas	1	1	1	1	1	1
2. Kitokių leidinių išdavimas (kalbų mokymosi programos, CD, DVD, meno leidiniai, natos ir	2	2	2	2	2	2

pan.)						
3. Galimybė skaityti periodinę spaudą	3	3	3	3	3	3
4. Galimybė nemokamai naudotis internetu	4	4	4	4	4	4
5. Galimybė mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose	5	5	5	5	5	5
6. Galimybė peržiūrėti video medžiagą	6	6	6	6	6	6
7. Galimybė klausyti garso įrašus	7	7	7	7	7	7
8. Galimybė naudotis informacijos duomenų bazėmis internete	8	8	8	8	8	8
9. Galimybė žaisti kompiuterinius žaidimus	9	9	9	9	9	9
10. Kita (nurodykite) _____	10	10	10	10	10	10
0. Neteikia nei vienos iš išvardintų	0	0	0	0	0	0

Keletas klausimų apie Jūsų įgūdžius ir žinias

20. Kaip Jūs įvertintumėte savo turimus įgūdžius, kuriuos perskaitysiu, 4 balų skalėje, kur vienas 1 – visiškai nepakankami, 4 – visiškai pakankami? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Visiškai nepakankami	Nepakankami	Pakankami	Visiškai pakankami
1.	Kompiuterinis raštingumas (IT įgūdžiai)	1	2	3	4
2.	Interneto išteklių (paieška, el. paslaugos ir kt.)	1	2	3	4

3.	Interneto naujovės (Web2, blog'ai, RSS, wiki)	1	2	3	4
4.	Vartotojų su specialiais poreikiais (pvz., regėjimo sutrikimų turintiems žmonėms) aptarnavimo žinios ir įgūdžiai	1	2	3	4
5.	Bibliotekos teikiamų paslaugų reklamavimas	1	2	3	4
6.	Viešieji ryšiai (visuomenės informavimas, bendravimas su žiniasklaida)	1	2	3	4

21. Kaip dažnai Jums tenka aptarnauti lankytojus su specialiaisiais poreikiais (pvz., regėjimo sutrikimų turintiems žmonėms)? (VIENAS ATSAKYMAS)

1.	Kasdien	5.	Kartą per mėnesį
2.	Keletą kartų per savaitę	6.	Keletą kartų per pusę metų
3.	1 kartą per savaitę	7.	Rečiau
4.	Keletą kartų per mėnesį	8.	Niekada

22. Ką iš žemiau išvardytų veiksmų esate nors kartą atlikę savarankiškai? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Rašęs straipsnį apie bibliotekos veiklą į vietos spaudą	5. Bendravęs su žiniasklaida
2. Rašęs straipsnį apie bibliotekos veiklą į nacionalinę spaudą	6. Bendravęs su politikais
3. Parengęs medžiagą (informaciją) interneto svetainei	0. Nieko iš išvardintų
4. Viešai kalbėjęs	

24. Kaip Jūs įvertintumėte turimus informacinių technologijų naudojimo įgūdžius 4 balų skalėje, kur vienas 1 – visiškai nepakankami, 4 – visiškai pakankami? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

		Visiškai nepakankami	Nepakankami	Pakankami	Visiškai pakankami
1.	Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	1	2	3	4
2.	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, duomenų bazės, prezentacijos)	1	2	3	4

3.	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmigęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	1	2	3	4
4.	Pagrindinis interneto paslaugų naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (internetu svetainių) paieška, naršymas)	1	2	3	4
5.	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtu dokumentu	1	2	3	4
6.	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimasis Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	1	2	3	4
7.	Naudojimasis internetinėmis duomenų bazėmis	1	2	3	4
8.	Pagalba žmonėms norintiems naudotis internetu	1	2	3	4
9.	Pagalba žmonėms norintiems naudotis viešai prieinamais elektroniniais katalogais	1	2	3	4
10.	Internetu svetainės sukūrimas	1	2	3	4
11.	Internetu naudojimas telefoniniams pokalbiams	1	2	3	4
12.	Dalyvauti pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (palikti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	1	2	3	4
13.	Naudotis bylų apsikeitimo programomis (keistis filmais, muzika ir pan.)	1	2	3	4

25. Ką iš žemiau išvardytų veiksmų esate nors kartą atlikę savarankiškai? (ŽYMĖKITE KIEKVIENĄ TINKANTĮ TEIGINĮ)

1. Naudojau paieškos įrankius informacijos paieškai
2. Siunčiau elektroninius laiškus su prisegta informacija (dokumentais, paveikslėliais, pan.)
3. Talpinau žinutes pokalbių svetainėse, žinių grupėse ar interneto diskusijų forumuose
4. Naudojau internetą telefono pokalbiams
5. Naudojausi bylų apsikeitimo programomis (keistis filmais, muzika, pan.)
6. Kūriau interneto puslapį (svetainę)
7. Radau, parsisiunčiau ir įdiegiau programinę įrangą
8. Išvaliau iš kompiuterio virusus, ištryniau nereikalingas programas
9. Nei vieno iš paminėtų

26. Kiek Jūs esate susipažinę su šiais interneto ištekliais, teikiamomis galimybėmis? (SKAITYKITE IŠTEKLIŲ PAVADINIMUS KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA**: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	Nežinau, kas tai yra	Žinau, kas tai yra, bet nemoku naudotis	Žinau ir moku naudotis, bet nepakankamai, kad konsultuočiau ir mokyčiau kitus	Žinau ir moku naudotis pakankamai, kad konsultuočiau ir mokyčiau kitus
1. Elektroninėmis bendravimo priemonėmis (el. paštas, interneto telefonija, forumai)	0	1	2	3
2. Elektroninės valdžios paslaugomis (savivaldybių ir centrinės valdžios teikiamos paslaugos, teisės aktų paieška).	0	1	2	3
3. Interneto ištekliais ekonomiškai veiklai (el. deklaravimas, el. bankininkystė, el. prekyba,)	0	1	2	3
4. Darbo paieška internete	0	1	2	3
5. Švietimo informacija ir paslaugomis (profesinio orientavimo duomenų bazė AIKOS, el. bibliotekų katalogais, prenumeruojamos duomenų bazės)	0	1	2	3
6. Kultūrinė, bendruomeninė ir laisvalaikio informacija internete (el. paveldas, bendruomenių, interesų grupių informacija, laisvalaikio informacija)	0	1	2	3
7. Sveikatos informacija (el. registracija pas specialistus, informacija apie sveikatą, ligas, vaistus, sveikatos paslaugas).	0	1	2	3
8. Interneto turinio kūrimas (turinio valdymo sistemų žinios, asmeninių interneto svetainių kūrimo priemonės)	0	1	2	3

27. Kiek Jūs esate susipažinę su šiomis interneto naujovėmis? (SKAITYKITE NAUJOVIŲ PAVADINIMUS IR RODYKITE JŲ KORTELE, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA**: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	Nežinau, kas tai yra	Žinau, kas tai yra, bet nemoku naudotis	Žinau ir moku naudotis, bet nepakankamai, kad konsultuočiau ir mokyčiau kitus	Žinau ir moku naudotis pakankamai, kad konsultuočiau ir mokyčiau kitus

1. Web 2.0	0	1	2	3
2. Wikipedia	0	1	2	3
3. Blogais (tinklaraščiais)	0	1	2	3
4. RSS naujienų skaitytuvais	0	1	2	3
5. Flickr ar kita nuotraukų dalinimosi sistema	0	1	2	3
6. YouTube ar kita vaizdo įrašų dalinimosi sistema	0	1	2	3
7. Del.icio.us ar kita nuorodų dalinimosi sistema	0	1	2	3
8. Library 2.0	0	1	2	3

28. Ar Jūs esate dalyvavusi (-ęs) kokiuose nors mokymo programose (projektuose), skirtose bibliotekų lankytojams, būdais, kuriuos išvardinsiu? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

	Taip	Ne
1. Esu prisidėjusi (-ęs) prie tokių mokymų organizavimo	1	2
2. Esu parengusi(-ęs) medžiagą (ar dalį medžiagos) mokymams	1	2
3. Esu parengusi(-ęs) mokymų(o) programą	1	2
4. Esu vedusi(-ęs) mokymus (ar dalį mokymų)	1	2
5. Esu konsultavusi (-ęs) mokymų programų rengėjus	1	2
6. Kita (PARAŠYKITE) _____	1	2

29. Ar, Jūsų nuomone, per pastaruosius vienerius metus pablogėjo, nepakito ar pagerėjo bibliotekose teikiamos paslaugos, kurias išvardinsiu ir materialinė bazė? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ PASLAUGĄ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE. TEIGINIŲ ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

		Pablogėjo	Nepakito	Pagerėjo
1.	Knygų asortimento atnaujinimas	1	2	3
2.	Kitokių leidinių (CD, DVD) įvairovė	1	2	3
3.	Periodinės spaudos įvairovė	1	2	3
4.	Duomenų bazių įvairovė	1	2	3

5.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) įvairovė	1	2	3
6.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) kokybė	1	2	3
7.	IT technikos gausa	1	2	3
8.	IT technikos kokybė	1	2	3
9.	Programinės įrangos gausa	1	2	3
10.	Programinės įrangos kokybė	1	2	3
11.	Galimybė gauti patarimą ar pagalbą naudojantis kompiuteriu ar internetu iš darbuotojų	1	2	3
12.	Bendra atmosfera	1	2	3
13.	Kita (nurodykite)_____	1	2	3

30. Kuris teiginys iš išvardintų teiginių porų, Jūsų manymu, labiau tinka bibliotekai, kaip tokiai įstaigai, apskritai? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys dešinėje	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys dešinėje	
Biblioteka yra populiari vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nepopuliari vieta leisti laiką
Biblioteka yra madinga vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nemadinga vieta leisti laiką
Biblioteka yra šiuolaikiška	1	2	3	4	Biblioteka yra senamadiška
Biblioteka yra vieta bendrauti su kitais žmonėmis, draugais	1	2	3	4	Biblioteka yra vieta būti vienam
Biblioteka aprūpinta naujausia įranga	1	2	3	4	Bibliotekoje įranga pasenusi
Biblioteka yra bendruomeninio gyvenimo	1	2	3	4	Biblioteka nėra bendruomeninio gyvenimo

centras					centras
Biblioteka yra labiau skirta jaunimui	1	2	3	4	Biblioteka yra labiau skirta vyresnio amžiaus žmonėms
Bibliotekoje yra smagu leisti laiką	1	2	3	4	Bibliotekoje yra nuobodu leisti laiką
Bibliotekoje yra gera atmosfera	1	2	3	4	Bibliotekoje yra bloga atmosfera
Bibliotekose yra nuolat diegiamos naujovės	1	2	3	4	Bibliotekose naujovės nėra diegiamos, arba diegiamos lėtai
Biblioteka labiau skirta akademikams, studentams	1	2	3	4	Biblioteka yra skirta visiems norintiems
Bibliotekose dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai	1	2	3	4	Bibliotekose dirba žemos kvalifikacijos darbuotojai
Bibliotekininkai yra geri pagalbininkai lankytojui	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra blogi pagalbininkai lankytojui
Bibliotekininkai yra linksmi ir mandagūs	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra niūrūs ir nemandagūs
Bibliotekos teikia daug įvairių paslaugų	1	2	3	4	Bibliotekos tik išduoda knygas ar leidžia skaityti jas ar spaudą bibliotekoje

Pabaigai keletas klausimų apie Jus

1. Jūsų lytis? 1. Moteris 2. Vyras

2. Jūsų amžius (IRAŠYKITE SKAIČIŲ): _____ metų

3. Jūsų užimamos pareigos (IRAŠYKITE): _____

4. Jūs dirbate: *VIENAS ATSAKYMAS*

1. Centrinėje bibliotekoje mieste
2. Apskritis bibliotekoje
3. Centrinės bibliotekos filiale/struktūriniame padalinyje mieste
4. Centrinės bibliotekos filiale/struktūriniame padalinyje kaime

5 PRIEDAS. BIBLIOTEKŲ VADOVŲ KLAUSIMYNAS

- 1.1. Ar per ateinančius dvejus metus numatoma sukurti papildomų (naujų) kompiuterizuotų darbo vietų, prijungtų prie interneto vartotojų viešai prieigai Jūsų vadovaujamoje CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS KIEKVIENAME STULPELYJE. JEI TINKAMA, ĮRAŠYKITE NUMATOMĄ SKAIČIŲ)**
- 1.2. Ar per ateinančius dvejus metus numatoma sukurti papildomų (naujų) kompiuterizuotų darbo vietų, prijungtų prie interneto vartotojų viešai prieigai Jūsų vadovaujamos bibliotekos KAIMO FILIALUOSE? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS KIEKVIENAME STULPELYJE. JEI TINKAMA, ĮRAŠYKITE NUMATOMĄ SKAIČIŲ)**

	Teiginiai	1.1 CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE	1.2 KAIMO FILIALUOSE
1.	Biblioteka planuoja SUKURTI papildomas viešos interneto prieigos darbo vietas per ateinančius dvejus metus	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIOMIS DIDINAMAS)	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIOMIS DIDINAMAS)
2.	Biblioteka svarsto galimybes sukurti papildomų viešos interneto prieigos darbo vietų per ateinančius dvejus metus, bet šiuo metu nežino tikslaus skaičiaus	2	2
3.	Biblioteka neplanuoja sukurti papildomų viešos interneto prieigos darbo vietų ir per ateinančius dvejus metus jis liks toks pats	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ)	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ)
4.	Biblioteka planuoja SUMAŽINTI viešos interneto prieigos darbo vietų skaičių per ateinančius dvejus metus	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIOMIS MAŽINAMAS)	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIOMIS MAŽINAMAS)
5.	Biblioteka svarsto galimybes sumažinti viešos interneto prieigos darbo vietų skaičių per ateinančius dvejus metus, bet šiuo metu nežino tikslaus skaičiaus	5	5

2.1. Prašome nurodyti tris pačius svarbiausius veiksnius, kurie lemia CENTRINĖS BIBLIOTEKOS IR/AR JOS FILIALŲ MIESTE pajėgumus ar planus sukurti papildomas (naujas) viešos prieigos darbo vietas. (KELI ATSAKYMO VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3, ŽYMĖKITE 2.1. STULPELYJE)

2.2. Prašome nurodyti tris pačius svarbiausius veiksnius, kurie lemia BIBLIOTEKOS FILIALŲ KAIMI pajėgumus ar planus sukurti papildomas (naujas) viešos prieigos darbo vietas. (KELI ATSAKYMO VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3, ŽYMĖKITE 2.2. STULPELYJE)

	Teiginiai	2.1 CENTRINĖ BIBLIOTEKA IR/AR JOS FILIALAI MIESTE	2.2 KAIMO FILIALAI
1.	Erdvės ribojimai (patalpos, jų būklė)	1	1
2.	Finansiniai ištekliai	2	2

3.	Išlaikymo, atnaujinimo ir bendros priežiūros (remonto) laiko ir pinigų sąnaudos	3	3
4.	Personalo ištekliai (pakankumas/trūkumas)	4	4
5.	Nepakankama interneto sparta papildomoms darbo vietoms	5	5
6.	Biblioteka nekuria papildomų kompiuterizuotų darbo vietų, bet teikia (ketina teikti) beveik visą prieigą lankytojams su nešiojamaisiais kompiuteriais, stengdamasi patenkinti viešos prieigos poreikį	6	6
7.	Kompiuterizuotų darbo vietų skaičiaus atitikimas/neatitikimas vartotojų skaičiui	7	7
8.	Kita (<i>NURODYKITE</i>):	_____	_____

3.1. Ar per ateinančius dvejus metus planuojama pakeisti kompiuterius dabartinėse (esančiose) viešos prieigos darbo vietose CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS MIESTO FILIALUOSE? Įskaičiuokite ir nešiojamus kompiuterius, jei juos numatoma keisti. (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS 3.1. STULPELYJE. JEI PASIRINKTAS 1-AS VARIANTAS, ĮRAŠYKITE TINKAMĄ SKAIČIŲ)

3.2. Ar per ateinančius dvejus metus planuojama pakeisti kompiuterius dabartinėse (esančiose) viešos prieigos darbo vietose BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALUOSE? Įskaičiuokite ir nešiojamus kompiuterius, jei juos numatoma keisti. (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS 3.2. STULPELYJE. JEI PASIRINKTAS 1-AS VARIANTAS, ĮRAŠYKITE TINKAMĄ SKAIČIŲ)

	Teiginiai	3.1 CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE	3.2 KAIMO FILIALUOSE
1.	Biblioteka planuoja pakeisti kompiuterius darbo vietose per ateinančius dvejus metus. Kiek?	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ)	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ)
2.	Biblioteka planuoja pakeisti kompiuterius keletoje darbo vietų per ateinančius dvejus metus, bet šiuo metu nežino tikslaus skaičiaus	2	2
3.	Biblioteka neplanuoja pakeisti kompiuterių darbo vietose per ateinančius dvejus metus	3	3

4.1. Prašome nurodyti svarbiausią veiksnį, kuris lemia CENTRINĖS BIBLIOTEKOS IR/AR JOS FILIALŲ MIESTE pajėgumus atnaujinti (pakeisti) viešos prieigos darbo vietas (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS, ŽYMĖTI 4.1. STULPELYJE)

4.2. Prašome nurodyti svarbiausią veiksnį, kuris lemia BIBLIOTEKOS FILIALŲ KAIME pajėgumus atnaujinti (pakeisti) viešos prieigos darbo vietas (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS, ŽYMĖTI 4.2. STULPELYJE)

	Teiginiai	4.1 CENTRINĖ BIBLIOTEKA IR/AR JOS FILIALAI MIESTE	4.2 KAIMO FILIALAI

		TE	
1.	Finansiniai ištekliai	1	1
2.	Išlaikymo, atnaujinimo ir bendros priežiūros (remonto) laiko ir pinigų sąnaudos	2	2
3.	Personalo ištekliai (pakankamas/trūkumas)	3	3
4.	Kita (<i>NURODYKITE</i>):_	_____	_____

5.1. Ar per pastaruosius metus Jūsų CENTRINĖS BIBLIOTEKOS IR/AR JOS FILIALŲ MIESTE, teikiančių viešą interneto prieigą, skaičius padidėjo, sumažėjo ar išliko toks pats? (VIENAS ATSAKymo VARIANTAS 5.1. STULPELYJE. JEI TINKAMA, ĮRAŠYKITE TINKAMĄ SKAIČIŲ)

5.2. Ar per pastaruosius metus Jūsų BIBLIOTEKOS FILIALŲ KAIME, teikiančių viešą interneto prieigą, skaičius padidėjo, sumažėjo ar išliko toks pats? (VIENAS ATSAKymo VARIANTAS 5.2. STULPELYJE. JEI TINKAMA, ĮRAŠYKITE TINKAMĄ SKAIČIŲ)

	Teiginiai	5.1 CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE	5.2 KAIMO FILIALUOSE
1.	Filialų skaičius padidėjo---→PEREIKITE Į 7 KLAUSIMĄ	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIAIS FILIALAIS PADIDĖJO)	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIAIS FILIALAIS PADIDĖJO)
2.	Filialų skaičius sumažėjo --→PEREIKITE Į 6 KLAUSIMĄ	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIAIS FILIALAIS SUMAŽĖJO)	_____ (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ, KELIAIS FILIALAIS SUMAŽĖJO)
2.	Filialų skaičius išliko toks pat. ---→PEREIKITE Į 7	0	0

6. Prašome nurodyti pagrindinę priežastį, dėl ko tai įvyko? (VIENAS ATSAKymo VARIANTAS)

1. Dėl renovacijos uždarytas pats filialas;
2. Dėl technikos gedimų (įrangos sugadinimo) laikinai neteikiama vieša interneto prieiga;
3. Filialas laikinai uždarytas dėl finansavimo trūkumo;
4. Vieša interneto prieiga laikinai neteikiama dėl finansavimo trūkumo;
5. Filialas uždarytas visam laikui (arba ilgam laikui) dėl finansavimo trūkumo;
6. Vieša interneto prieiga neteikiama visam laikui (arba ilgam laikui) dėl finansavimo trūkumo;
7. Filialų skaičius sumažėjo dėl kitų priežasčių (*NURODYKITE KOKIŲ*)

7. Prašome pasakyti, ar per 2007 m. Jūsų bibliotekai steigėjo skirtas BENDRAS BIUDŽETAS, bei ATSKIRAS BIUDŽETAS VIEŠAI INTERNETO PRIEIGAI (įskaitant techniką, erdvės per-

tvarką, baldus, ryšio paslaugas ir kt.) padidėjo, sumažėjo ar liko toks pats? (VIENAS ATSAKYMŲ VARIANTAS KIEKVIENAME STULPELYJE. JEI TINKAMA, ĮRAŠYKITE NUMATOMĄ SKAIČIŲ)

Biudžeto tipas	A. Biudžeto dalis per 2007 m. padidėjo	B. Biudžeto dalis per 2007 m. sumažėjo	C. Biudžeto dalis per 2007 m. išliko tokia pati
1. Bendras biudžetas	_____ proc.	_____ proc.	0
2. Viešai interneto prieigai skirtas biudžetas	_____ proc.	_____ proc.	0

8. Prašome nurodyti tris pačius svarbiausius veiksnius, kurie lemia, kad biblioteka ar filialas neteikia viešos interneto prieigos paslaugų. (KELI ATSAKYMŲ VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

0. Visi bibliotekos padaliniai teikia viešą interneto prieigą.
1. Biblioteka neturi pakankamai vietos (erdvės) darbo vietoms bei /ar būtinos įrangos viešos interneto prieigos paslaugoms;
2. Biblioteka negali įsigyti reikiamos įrangos (pvz., kompiuterių, maršrutizatorių ir kt.) viešos interneto prieigos paslaugoms teikti;
3. Biblioteka neturi tinkamos prieigos prie telekomunikacijų infrastruktūros (pvz., telefono linijų, nuomos linijų, kabelių ar kt.) viešos interneto prieigos paslaugoms;
4. Biblioteka neturi lėšų apmokėjimui už interneto ryšį;
5. Biblioteka neturi personalo, galinčio vykdyti techninę viešos interneto prieigos priežiūrą;
6. Biblioteka nekontroliuoja savo prieigos prie interneto paslaugų (pvz., vietos / apskrities, nacionaliniai tiekėjai / vietos, apskrities valdžia tiekia internetą);
7. Bibliotekos darbuotojų/valdytojų nuomone nereikalinga prijungti biblioteką prie interneto;
8. Bendruomenėje nėra poreikio naudotis internetu bibliotekoje;
9. Kita (NURODYKITE): _____

9.1. Prašome nurodyti kuo, Jūsų nuomone, CENTRINĖS BIBLIOTEKOS IR/AR JOS FILIALŲ MIESTE teikiama vieša interneto prieiga yra naudinga vietos bendruomenei? Nurodykite tris svarbiausias viešos interneto prieigos teikiamas naudas. (KELI ATSAKYMŲ VARIANTAI 9.1 STULPELYJE, BET NE DAUGIAU NEI 3)

9.2. Prašome nurodyti kuo, Jūsų nuomone, BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALŲ teikiama vieša interneto prieiga yra naudinga vietos bendruomenei? Nurodykite tris svarbiausias viešos interneto prieigos teikiamas naudas. (KELI ATSAKYMŲ VARIANTAI 9.2 STULPELYJE, BET NE DAUGIAU NEI 3)

	Teiginiai	9.1 CENTRINĖ BIBLIOTEKA IR/AR JOS FILIALAI MIESTE	9.2 KAIMO FILIALAI
1.	Teikia informaciją reikalingą vietos ekonominiams vystimuisi	1	1
2.	Teikia informaciją apie šalies ir vietos verslo galimybes, įskaitant vietos verslo reklamą	2	2
3.	Sudaro galimybes įgyti naudojimosi kompiuteriais ir internetu įgūdžius	3	3
4.	Teikia informaciją apie nekilnojamąjį turtą	4	4

5.	Teikia informaciją apie bendruomenę	5	5
6.	Reklamuoja vietos verslą	6	6
7.	Teikia informaciją ieškantiems darbo	7	7
8.	Teikia prieigą prie švietimo šaltinių ir duomenų bazių	8	8
9.	Teikia informaciją abiturientams stojantiems į kolegijas ar aukštąsias mokyklas	9	9
10.	Teikia prieigą prie vietos viešų ir savivaldos dokumentų	10	10
11.	Teikia prieigą prie nacionalinės valdžios dokumentų	11	11
12.	Teikia prieigą ir pagalbą naudojantis vietos, regioninės ar nacionalinės valdžios elektroninėmis paslaugomis (pvz., dėl vairuotojo teisių, mokesčių mokėjimo, kita)	12	12
13.	Teikia kitą naudingą informaciją ir prieigą prie reikalingų šaltinių (pvz., telefoniniai pokalbiai, skelbimai (perku-parduodu), el. paštas ir kita)	13	13
14.	Kita (<i>NURODYKITE</i>):	_____	_____
		—	—

10.1. Kurios trys iš žemiau išvardytų Jūsų bibliotekos teikiamų paslaugų, Jūsų nuomone, yra populiariausios tarp CENTRINĖS BIBLIOTEKOS IR/AR JOS FILIALŲ MIESTE lankytojų šiuo metu? (ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 10.1. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKymo VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

10.2. Kurios trys iš žemiau išvardytų Jūsų bibliotekos teikiamų paslaugų, Jūsų nuomone, yra populiariausios tarp BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALŲ lankytojų šiuo metu? (ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 10.2. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKymo VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

	10.1 CENTRINĖ BIBLIOTEKA IR/AR JOS FILIALAI MIESTE	10.2 KAIMO FILIALAI
1. Knygų išdavimas	1	1
2. Kitokių leidinių išdavimas (kalbų mokymosi programos, CD, DVD, meno leidiniai, natos ir pan.)	2	2
3. Galimybė skaityti periodinę spaudą	3	3
4. Galimybė nemokamai naudotis internetu	4	4
5. Galimybė mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose	5	5
6. Galimybė peržiūrėti video medžiagą	6	6
7. Galimybė klausyti garso įrašų	7	7
8. Galimybė naudotis informacijos duomenų bazėmis in-	8	8

ternete		
9. Galimybė žaisti kompiuterinius žaidimus	9	9
10. Kita (NURODYKITE):	10	10

11.1. Prašome nurodyti tris prioritetas Jūsų bibliotekos teikiamų paslaugų sritis, kurias numatoma stiprinti artimiausioje ateityje CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE. (ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 11.1. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMŲ VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

11.2. Prašome nurodyti tris prioritetas Jūsų bibliotekos teikiamų paslaugų sritis, kurias numatoma stiprinti artimiausioje ateityje BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALUOSE. (ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 11.2. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMŲ VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

	11.1 CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE	11.2 KAIMO FILIALUOSE
1. Knygų išdavimas	1	1
2. Kitokių leidinių išdavimas (kalbų mokymosi programos, CD, DVD, meno leidiniai, natos ir pan.)	2	2
3. Galimybė skaityti periodinę spaudą	3	3
4. Galimybė nemokamai naudotis internetu	4	4
5. Galimybė mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose	5	5
6. Galimybė peržiūrėti video medžiagą	6	6
7. Galimybė klausyti garso įrašų	7	7
8. Galimybė naudotis informacijos duomenų bazėmis internete	8	8
9. Galimybė žaisti kompiuterinius žaidimus	9	9
10. Kita (NURODYKITE):	10	10

12.1. Kurios iš žemiau išvardytų Jūsų bibliotekos teikiamų paslaugų, Jūsų nuomone, bus populiariausios tarp CENTRINĖS BIBLIOTEKOS IR/AR JOS FILIALŲ MIESTE lankytojų artimiausioje ateityje? (ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 12.1. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMŲ VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

12.2. Kurios iš žemiau išvardytų Jūsų bibliotekos teikiamų paslaugų, Jūsų nuomone, bus populiariausios tarp BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALŲ lankytojų artimiausioje ateityje? (ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 12.2. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMŲ VARIANTAI, BET NE DAUGIAU NEI 3)

	12.1 CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE	12.2 KAIMO FILIALUOSE
1. Knygų išdavimas	1	1

2. Kitokių leidinių išdavimas (kalbų mokymosi programos, CD, DVD, meno leidiniai, natos ir pan.)	2	2
3. Galimybė skaityti periodinę spaudą	3	3
4. Galimybė nemokamai naudotis internetu	4	4
5. Galimybė mokytis kompiuterinio raštingumo kursuose	5	5
6. Galimybė peržiūrėti video medžiagą	6	6
7. Galimybė klausyti garso įrašų	7	7
8. Galimybė naudotis informacijos duomenų bazėmis internete	8	8
9. Galimybė žaisti kompiuterinius žaidimus	9	9
10. Kita (NURODYKITE): _____	10	10

13. Ar, Jūsų nuomone, per pastaruosius vienerius metus pablogėjo, nepakito ar pagerėjo žemiau išvardytos bibliotekose teikiamos paslaugos ir materialinė bazė? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ PASLAUGĄ, KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ **ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)**

	Paslaugos	Pablogėjo	Nepakito	Pagerėjo
1.	Knygų asortimento atnaujinimas	1	2	3
2.	Kitokių leidinių (CD, DVD) įvairovė	1	2	3
3.	Periodinės spaudos įvairovė	1	2	3
4.	Duomenų bazių įvairovė	1	2	3
5.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) įvairovė	1	2	3
6.	Organizuojamų renginių (parodos, susitikimai, mokymai) kokybė	1	2	3
7.	IT technikos gausa	1	2	3
8.	IT technikos kokybė	1	2	3
9.	Programinės įrangos gausa	1	2	3
10.	Programinės įrangos kokybė	1	2	3
11.	Galimybė gauti patarimą ar pagalbą naudojantis kompiuteriu ar internetu iš darbuotojų	1	2	3
12.	Bendra atmosfera	1	2	3
13.	Kita (nurodykite)_____	1	2	3

14. Ar Jūsų vadovaujamoje bibliotekoje, lankytojai gali naudotis šiomis paslaugomis? (ŽYMĖKITE STULPELYJE „14. GALI“, GALIMI KELI ATSAKYMAI)

15. Ar Jūsų vadovaujamoje bibliotekoje, lankytojams yra skatinami, mokomi naudotis šiomis paslaugomis? (ŽYMĖKITE STULPELYJE 15. „SKATINAMI“, GALIMI KELI ATSAKYMAI)

	14. Gali	15. Skatinami
1. Elektroninėmis bendravimo priemonėmis (el. paštas, interneto telefonija, forumai)	1	1
2. Elektroninės valdžios paslaugomis (savivaldybių ir centrinės valdžios teikiamos paslaugos, teisės aktų paieška).	2	2
3. Interneto ištekliais ekonominei veiklai (el. deklaravimas, el. bankininkystė, el. prekyba,)	3	3
4. Darbo paieška internete	4	4
5. Švietimo informacija ir paslaugomis (profesinio orientavimo duomenų bazė AIKOS, el. bibliotekų katalogais, prenumeruojamos duomenų bazės)	5	5
6. Kultūrinė, bendruomeninė ir laisvalaikio informacija internete (el. paveldas, bendruomenių, interesų grupių informacija, laisvalaikio informacija)	6	6
7. Sveikatos informacija (el. registracija pas specialistus, informacija apie sveikatą, ligas, vaistus, sveikatos paslaugas).	7	7
8. Interneto turinio kūrimas (turinio valdymo sistemų žinios, asmeninių interneto svetainių kūrimo priemonės)	8	8
9. Wikipedia	9	9
10. Blogais (tinklaraščiais)	10	10
11. RSS naujienų skaitytuvais	11	11
12. Flickr ar kita nuotraukų dalinimosi sistema	12	12
13. YouTube ar kita vaizdo įrašų dalinimosi sistema	13	13
14. Del.icio.us ar kita nuorodų dalinimosi sistema	14	14
0. Nei viena iš šių	0	0

16.1. Prašome nurodyti tris pačias svarbiausias naudas, kurias teikia CENTRINĖ BIBLIOTEKA IR/AR JOS FILIALAI MIESTE siūlomi lankytojų informacinių technologijų mokymai vietinei bendruomenei?

(ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 16.1. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMAI, BET NE DAUGIAU NEI 3 ATSAKYMAI)

16.2. Prašome nurodyti tris pačias svarbiausias naudas, kurias teikia BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALŲ siūlomi lankytojų informacinių technologijų mokymai vietos bendruomenei? (ŽYMĖKITE ATSAKYMUS 16.2. STULPELYJE, GALIMI KELI ATSAKYMAI, BET NE DAUGIAU NEI 3 ATSAKYMAI)

	16.1. CENTRINĖ BIBLIOTEKA IR/AR JOS FILIALAI MIESTE	16.2. KAIMO FILIALAI
0. Neorganizuoja informacinių technologijų mokymų	1	1
1. Skatina vietos ekonomikos vystimąsi	1	1
2. Siūlo informacinių technologijų mokymo galimybes tiems, kurie kitais atvejais tokių galimybių neturėtų	2	2
3. Padeda moksleiviams atlikti namų darbus	3	3
4. Padeda verslo savininkams suprasti ir naudoti informacines technologijas ir/ar informacijos šaltinius	4	4
5. Suteikia informacinių technologijų naudojimo įgūdžių	5	5
6. Teikia informacijos raštingumo įgūdžius (pvz., kaip rasti ir naudoti internetinius šaltinius)	6	6
7. Padeda vartotojams rasti ir naudoti elektronines valdžios paslaugas ir šaltinius (pvz., vairuotojo teisės, mokesčių mokėjimas, kita)	7	7
8. Kita (<i>NURODYKITE</i>): _____	8	8

17. Įvertinkite šias CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE dirbančių daugumos darbuotojų turimas žinias ir įgūdžius 4 balų skalėje, kur vienas 1 – visiškai nepakankami, 4 – visiškai pakankami? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Visiškai nepakankami	Nepakankami	Pakankami	Visiškai pakankami
1.	Kompiuterinis raštingumas (IT įgūdžiai)	1	2	3	4
2.	Interneto išteklių (paieška, el. paslaugos ir kt.)	1	2	3	4
3.	Interneto naujovės (Web2, blog'ai, RSS, wiki)	1	2	3	4
4.	Vartotojų su specialiais poreikiais (pvz., regėjimo sutrikimų turintiems žmonėms) aptarnavimo žinios ir įgūdžiai	1	2	3	4
5.	Bibliotekos teikiamų paslaugų reklamavimas	1	2	3	4

6.	Viešieji ryšiai (visuomenės informavimas, bendravimas su žiniasklaida)	1	2	3	4
----	--	---	---	---	---

18. Įvertinkite šias BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALUOSE dirbančių daugumos darbuotojų turimas žinias ir įgūdžius 4 balų skalėje, kur vienas 1 – visiškai nepakankami, 4 – visiškai pakankami? (ŽYMĖKITE APIE KIEKVIENĄ TEIGINĮ KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ)

		Visiškai nepakankami	Nepakankami	Pakankami	Visiškai pakankami
1.	Kompiuterinis raštingumas (IT įgūdžiai)	1	2	3	4
2.	Interneto išteklių (paieška, el. paslaugos ir kt.)	1	2	3	4
3.	Interneto naujovės (Web2, blog'ai, RSS, wiki)	1	2	3	4
4.	Vartotojų su specialiais poreikiais (pvz., regėjimo sutrikimų turintiems žmonėms) aptarnavimo žinios ir įgūdžiai	1	2	3	4
5.	Bibliotekos teikiamų paslaugų reklamavimas	1	2	3	4
6.	Viešieji ryšiai (visuomenės informavimas, bendravimas su žiniasklaida)	1	2	3	4

19. Kurias iš išvardintų priemonių Jūs savo darbe naudojote reklamuoti viešąją interneto prieigą ir skatinti žmonės naudotis šia prieiga? (GALIMI KELI ATSAKYMAI)

9. Lankstinukus
10. Plakatus
11. Skelbimus
12. Atvirų durų dienas
13. Specialius seminarus
14. Konkursus
15. Mokymus
16. Kita (ĮRASŪKITE) _____

20. Vertinant bendrai, ar Jūsų CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE teikiamos techninės priežiūros viešos prieigos kompiuteriams kokybė yra patenkinama ar nepatenkinama? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Visiškai nepatenkinama
2. Nepatenkinama
3. Patenkinama
4. Visiškai patenkinama

21.1. Vertinant bendrai, ar Jūsų BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALUOSE teikiamos techninės priežiūros viešos prieigos kompiuteriams kokybė yra patenkinama ar nepatenkinama? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Visiškai nepatenkinama
2. Nepatenkinama
3. Patenkinama
4. Visiškai patenkinama

22. Vertinant bendrai, ar Jūsų CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE dirbantiems darbuotojams prieinama metodinė pagalba yra pakankama ar nepakankama? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Visiškai nepakankama
2. Nepakankama
3. Pakankama
4. Visiškai pakankama

22.1. Vertinant bendrai, ar Jūsų BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALUOSE dirbantiems darbuotojams prieinama metodinė pagalba yra pakankama ar nepakankama? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Visiškai nepakankama
2. Nepakankama
3. Pakankama
4. Visiškai pakankama

23. Kuris teiginys iš išvardintų teiginių porų, Jūsų manymu, labiau tinka bibliotekai, kaip tokiai įstaigai, apskritai? (KIEKVIENOJE EILUTĖJE PO VIENĄ ATSAKYMĄ. TEIGINIŲ ROTACIJA: VIENAM RESPONDENTUI TEIGINIUS SKAITYKITE NUO PRADŽIOS, KITAM – NUO PABAIGOS.)

	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys kairėje	Bibliotekai šiek tiek labiau tinka teiginys dešinėje	Labiausiai bibliotekai tinka teiginys dešinėje	
Biblioteka yra populiari vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nepopuliari vieta leisti laiką
Biblioteka yra madinga vieta leisti laiką	1	2	3	4	Biblioteka yra nemadinga vieta leisti laiką
Biblioteka yra šiuolaikiška	1	2	3	4	Biblioteka yra senamadiška
Biblioteka yra vieta bendrauti su kitais žmonėmis, draugais	1	2	3	4	Biblioteka yra vieta pabūti vienam
Biblioteka aprūpinta naujausia įranga	1	2	3	4	Bibliotekoje įranga pasenusi
Biblioteka yra	1	2	3	4	Biblioteka nėra

bendruomeninio gyvenimo centras					bendruomeninio gyvenimo centras
Biblioteka yra labiau skirta jauniui	1	2	3	4	Biblioteka yra labiau skirta vyresnio amžiaus žmonėms
Bibliotekoje yra smagu leisti laiką	1	2	3	4	Bibliotekoje yra nuobodu leisti laiką
Bibliotekoje yra gera atmosfera	1	2	3	4	Bibliotekoje yra bloga atmosfera
Bibliotekose yra nuolat diegiamos naujovės	1	2	3	4	Bibliotekose naujovės nėra diegiamos, arba diegiamos lėtai
Biblioteka labiau skirta akademikiams, studentams	1	2	3	4	Biblioteka yra skirta visiems norintiems
Bibliotekose dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai	1	2	3	4	Bibliotekose dirba žemos kvalifikacijos darbuotojai
Bibliotekininkai yra geri pagalbininkai lankytojui	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra blogi pagalbininkai lankytojui
Bibliotekininkai yra linksmi ir mandagūs	1	2	3	4	Bibliotekininkai yra niūrūs ir nemandagūs
Bibliotekos teikia daug įvairių paslaugų	1	2	3	4	Bibliotekos tik išduoda knygas ar leidžia skaityti jas ar spaudą bibliotekoje

Pabaigai keletas klausimų apie Jus

1. Jūsų lytis? 1. Moteris 2. Vyras

2. Jūsų amžius (IRAŠYKITE SKAIČIŲ): _____ metų

3. Kiek iš viso darbuotojų dirba Jūsų vadovaujamoje CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE (NURODYKITE SKAIČIŲ): _____

4. Kiek iš viso darbuotojų dirba BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALUOSE (NURODYKITE SKAIČIŲ):

5. Kiek bibliotekos darbuotojų tiesiogiai aptarnauja viešą interneto prieigą? (NURODYKITE SKAIČIŲ):

5.1. _____ CENTRINĖJE BIBLIOTEKOJE IR/AR JOS FILIALUOSE MIESTE

5.2. _____ BIBLIOTEKOS KAIMO FILIALUOSE

98. Bibliotekoje nėra viešos interneto prieigos paslaugos

6 PRIEDAS. FAKTINIS BIBLIOTEKŲ KLAUSIMYNAS

DARBO LAIKAS

1. Kiek iš viso valandų per savaitę ši biblioteka / filialas atidarytas lankytojams?

(NURODYKITE ATITINKAMĄ VALANDŲ SKAIČIŲ PUSVALANDŽIO TIKSLUMU)

_____ valandų per savaitę (pvz., 30, 30,5)

2. Kaip pasikeitė bendras valandų skaičius per savaitę, kai ši biblioteka/ filialas atidarytas lankytojams lyginant su praėjusiais (2007 m.) metais? Ar bendras valandų skaičius lankytojams padidėjo, sumažėjo ar liko toks pats?

(VIENAS ATSAKymo VARIANTAS, ĮRAŠYKITE VALANDŲ SKAIČIŲ JEI REIKALINGA)

1. Lyginant su praėjusiais kalendoriniais metais, valandų skaičius lankytojams PADIDĖJO _____ valandų (nurodykite kuo tikslesnį skaičių)

2. Lyginant su praėjusiais kalendoriniais metais, valandų skaičius lankytojams SUMAŽĖJO _____ valandų (nurodykite kuo tikslesnį skaičių)

3. Valandų skaičius lankytojams išliko TOKS PAT kaip ir praėjusiais kalendoriniais metais.

3. Prašome nurodyti, kokių laikų šioje bibliotekoje/filiale gali lankytis lankytojai? (ĮRAŠYKITE PRIE KIEKVIENOS SAVAITĖS DIENOS DARBO LAIKĄ, ARBA PAŽYMĖKITE, KAD NEDIRBA)

1. Pirmadieniais:	nuo _____ val. iki _____ val.	0. Nedirba
2. Antradieniais:	nuo _____ val. iki _____ val.	0. Nedirba
3. Trečiadieniais:	nuo _____ val. iki _____ val.	0. Nedirba
4. Ketvirtadieniais:	nuo _____ val. iki _____ val.	0. Nedirba
5. Penktadieniais:	nuo _____ val. iki _____ val.	0. Nedirba
6. Šeštadieniais:	nuo _____ val. iki _____ val.	0. Nedirba
7. Sekmadieniais:	nuo _____ val. iki _____ val.	0. Nedirba

INTERNETAS IR VIEŠOJI INTERNETO PRIEIGA

4. Ar ši biblioteka, filialas turi savo atskirą, ar kam kitam pačių sukurtą ir administruojamą interneto svetainę? Jei pildote apie filialą, ar jis turi savo nepriklausomą nuo centrinės bibliotekos interneto svetainę ar kam kitam pačių sukurtą ir administruojamą interneto svetainę? (VIENAS ATSAKymo VARIANTAS)

1. Taip
2. Ne

5. Ar šioje bibliotekoje/filiale šiuo metu teikiama viešos interneto prieigos paslauga vartotojams? (VIENAS ATSAKymo VARIANTAS)

1. Taip -> *PILDYKITE VISUS KLAUSIMUS TOLIAU*
2. Ne -> *TOLIAU PILDYKITE NUO 16 KLAUSIMO, 6-15 KLAUSIMUS PRALEISKITE*

6. Prašome nurodyti viešai interneto prieigai skirtų darbo vietų (kompiuterių) skaičių šioje bibliotekoje/filiale, nurodant, kada jos buvo įrengtos. Jei negalite įvertinti darbo vietų amžiaus, 5-oje eilutėje prašome pateikti bendrą darbo vietų skaičių.

(ĮRAŠYKITE ATITINKAMUS SKAIČIUS NURODYTOSE VIETOSE)

1. Bibliotekoje/filiale yra _____ darbo vietų, kurios įrengtos mažiau nei prieš 1 metus
2. Bibliotekoje/filiale yra _____ darbo vietų, kurios įrengtos prieš 1-2 metus
3. Bibliotekoje/filiale yra _____ darbo vietų, kurios įrengtos prieš 2-3 metus
4. Bibliotekoje/filiale yra _____ darbo vietų, kurios įrengtos prieš seniau nei prieš 3 metus
5. Bibliotekoje/filiale yra _____ darbo vietų (*JEI NEŽINOTE, KADA ĮRENGTOS*)

7. Ar šioje bibliotekoje/filiale yra viešai ir nemokamai prieinamas bevielis internetas lankytojams su nešiojamais kompiuteriais, delnukais ir pan. įranga?

(VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Taip
2. Ne

8. Ar šioje bibliotekoje/filiale yra viešos interneto prieigos darbo vietos neįgaliesiems (su pritaikyta kompiuterine ir/arba programine įranga)?

(VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Bibliotekoje yra (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ) _____ darbo vietų, pritaikytų neįgaliesiems.
2. Ne, bibliotekoje nėra kompiuterizuotų darbo vietų neįgaliesiems asmenims.

10. Koku būdu ši biblioteka/filialas yra prijungtas prie interneto:

(VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. DSL
2. ISDN
3. Kabelis (internetas kabelinės televizijos tinklais)
4. LAN (įvadas – ethernet kabelis)
5. Bevielis prisijungimas
6. Optinis kabelis
7. Kitas būdas (ĮRAŠYKITE): _____

11. Prašome nurodyti bibliotekos/filialo viešos interneto prieigos maksimalų prisijungimo greitį:

(VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS):

1. Lėčiau nei 56 Kbps (kilobitų per sekundę)
2. 56 Kbps – 128 Kbps
3. 129 Kbps – 256 Kbps
4. 257 Kbps – 768 Kbps
5. 769 Kbps – 1,5 Mbps (megabitų per sekundę)
6. Greičiau nei 1,5 Mbps

12. Kiek ši biblioteka/filialas turi registruotų viešos interneto prieigos vartotojų? Skaiciuokite registruotus vartotojus tiek turinčius, tiek neturinčius šios bibliotekos/filialo skaitytą bilietą.

(VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Biblioteka/filialas turi (ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ) _____ registruotų viešos interneto prieigos vartotojų.
2. Neturime tokių duomenų.

12.1. Kiek šios bibliotekos/filialo darbuotojų prižiūri viešą interneto prieigą šioje bibliotekoje/filiale?

(NURODYKITE SKAIČIŲ): _____

VARTOTOJŲ MOKYMAI

13. Ar ši biblioteka/filialas yra organizavusi viešos interneto prieigos vartotojų informacinių technologijų mokymus per 2007 m. metus? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Taip -> PILDYKITE VISUS KLAUSIMUS TOLIAU
2. Ne -> TOLIAU PILDYKITE NUO 16 KLAUSIMO, 14-15 KLAUSIMUS PRALEISKITE

14. Kiek per 2007 m. šios bibliotekos/filialo vartotojų buvo apmokyta naudotis informaciniomis technologijomis? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Bibliotekoje/filiale per 2007 metus buvo apmokyta (*ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ*) _____ vartotojų.
2. Neturime tokių duomenų.

15. Kiek valandų per 2007 m. buvo skirta vartotojų informacinių technologijų mokymui? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Bibliotekoje/filiale per paskutinius kalendorinius metus buvo skirta (*ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ*) _____ valandų.
2. Neturime tokių duomenų.

DARBUOTOJŲ MOKYMAI

16. Ar šios bibliotekos/filialo darbuotojai per 2007 m. dalyvavo informacinių technologijų mokymuose, t.y. patys buvo mokomi? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Taip -> *PILDYKITE VISUS KLAUSIMUS TOLIAU*
2. Ne -> *TOLIAU PILDYKITE NUO 19 KLAUSIMO, 17-18 KLAUSIMUS PRALEISKITE*

17. Kiek per 2007 m. šios bibliotekos/filialo darbuotojų dalyvavo informacinių technologijų mokymuose? (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Informacinių technologijų mokymuose dalyvavo (*ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ*) _____ darbuotojų.
2. Neturime tokių duomenų.

18. Kiek valandų per 2007 m. buvo skirta šios bibliotekos/filialo darbuotojų informacinių technologijų mokymui? (Jei nebuvo skirta, įrašykite 0)

1. Darbuotojų informacinių technologijų mokymams skirta (*ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ*) _____ valandų.
2. Neturime tokių duomenų.

PABAIGAI KELI BENDRIEJI KLAUSIMAI

19. Kiek iš viso darbuotojų dirba šioje bibliotekoje/filiale? Save skaičiuokite tik prie tos bibliotekos/filialo, kuriame Jūs pats/pati dirbate.

(*NURODYKITE SKAIČIŲ*): _____

22. Kiek buvo apsilankymų šioje bibliotekoje/filiale per 2007 m.? Skaičiuokite ne lankytojus, o jų apsilankymus. Įskaičiuojami ir vieno to paties lankytojo kartotiniai apsilankymai. (VIENAS ATSAKYMO VARIANTAS)

1. Paskutinių kalendorinių metų apsilankymų skaičius (*ĮRAŠYKITE SKAIČIŲ*) _____.
2. Neturime tokių duomenų.

7 PRIEDAS. SUNKIAI PASIEKIAMŲ SOCIALINIŲ GRUPIŲ

NARIŲ DISKUSIJOS PLANAS

20 min.
<ul style="list-style-type: none">● Kas pirmiausiai jums ateina į galvą išgirdus „informacinės technologijos“?● Kas pirmiausiai jums ateina į galvą išgirdus „biblioteka“?● Kokiomis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis mokate naudotis?● Kurias iš jų ir kaip seniai turite namuose?● Kur naudojate tomis, kurių namie neturite?● Kur ir kaip išmokote jomis naudotis?● Kokias savo gyvenimo sritis jūs siejate su informacinėmis technologijomis?● Kuo jos jums naudingos? Kokias galimybes atveria asmeniškai jums?● Kokias konkrečiai informacines technologijas pirmiausiai siejate su bibliotekomis, jų veikla?● Kurios iš paminėtų jūsų nuomone yra svarbiausios?● Kurios visiškai nesuderinamos su bibliotekos veikla, paskirtimi visuomenėje? Kodėl?● Kaip jūs pasinaudojote bibliotekos teikiamomis galimybėmis?● Kokį vaidmenį biblioteka gali atlikti propaguojant informacinių technologijų naudojimą?● Į kokius vartotojus ji turėtų orientuotis?● Kokioms vartotojų grupėms bibliotekos turėtų skirti daugiau dėmesio?● Koks bus bibliotekų vaidmuo šioje srityje per artimiausius metus?
30 min.
<ul style="list-style-type: none">● Koku tikslu dažniausiai naudojate kompiuterį ir internetą bibliotekoje?● Kaip vertinate informacinių technologijų kokybę bibliotekoje?● Kaip vertinate bibliotekinių kompetencijų teikiant paslaugas? Pagal kokius veiksnius taip sprendžiate?● Kokių būtent paslaugų ar sąlygų buvimas bibliotekoje jums yra būtinas?● Kokių galimybių naudotis informacinėmis technologijomis bibliotekoje jūs pasigendate?● Kokios pagalbos tikėtumėtės iš bibliotekos darbuotojų sprendžiant šią problemą?● Ar bibliotekoje yra paslaugų, kurios turi siaurą vartotojų ratą?● Papasakokite savo istoriją: kaip pradėjote naudotis kompiuteriu ir internetu (bibliotekoje)?● Kaip pakito jūsų gyvenimas pradėjus naudotis kompiuteriu ir internetu bibliotekoje?● Kokias programas ar priemones, kurias gali teikti bibliotekos, skirtingų vartotojų grupių poreikiams tenkinti jūs pastebite naudojant jūsų bibliotekoje?● Kaip vertinate jų veiksmingumą?
20 min.
<ul style="list-style-type: none">● Kaip biblioteka yra matoma, vertinama bendruomenės/ visuomenės narių? Iš ko apie tai sprendžiate?● Ar per pastaruosius metus pastebėjote požūrio į bibliotekas pokyčių? Kokie tai pokyčiai?● Ar galėtumėte išskirti socialines grupes, kurios biblioteką vertina labai palankiai/prastai?● Kokios tokio vertinimo priežastys?● Kokias priemones jūs pastebite bibliotekas naudojant vartotojų ratui plėsti?● Ar yra paslaugų, kurių didelė dalis vartotojų pageidauja, tačiau jos neteikiamos?

- Kokios tai paslaugos ir kaip, jūsų nuomone, pakistų požiūris į bibliotekas joms pradėjus tokias paslaugas teikti? Kodėl?

15 min.

- Kokias bibliotekos teikiamas paslaugas, kaip labiausiai vertingas bendruomenei, galėtumėte išskirti?
- Kuo galimybė naudotis šiomis paslaugomis yra naudinga bendruomenei?
- Kokį poveikį bendruomenės gyvenimui daro galimybė bibliotekoje nemokamai naudotis internetu?
- Gal galėtumėte papasakoti pavyzdžių, kaip galimybė naudotis IT bibliotekoje paveikė bendruomenės ar atskiro jos nario gyvenimą?
- Ar yra paslaugų, kurios, jūsų nuomone, bendruomenei labai reikalingos, tačiau bibliotekų neteikiamos?
- Kokios tai paslaugos ir kaip, jūsų nuomone, jų teikimas bendruomenei įtakotų gyvenimą?

8 PRIEDAS. BIBLIOTEKININKŲ IR BIBLIOTEKŲ VADOVŲ DISKUSIJŲ PLANAS

KLAUSIMAI VADOVAMS
20 min.
<ul style="list-style-type: none"> ● Kas pirmiausiai jums ateina į galvą išgirdus „informacinės technologijos“? ● Kokias konkrečiai informacines technologijas pirmiausiai siejate su bibliotekomis, jų veikla? ● Kurios iš paminėtų jūsų nuomone yra svarbiausios? ● Kurios visiškai nesuderinamos su bibliotekos veikla, paskirtimi visuomenėje? Kodėl? ● Nurodykite veiklas, kuriose bibliotekos atstovauja viešuosius interesus. ● Koks bibliotekų vaidmuo šiose veiklose? ● Kokių rezultatų tuomet buvo pasiekta? ● Kokiomis informacinėmis technologijomis bibliotekos gali aprūpinti asmenis ar jų grupes, kurie savo veiklomis siekia atstovaujant viešąjį interesą? ● Kokį vaidmenį biblioteka gali atlikti propaguojant informacinių technologijų naudojimą viešųjų ryšių ar atstovavimo srityse? ● Kaip jos tai daro dabar ir kaip turėtų tai daryti? ● Koks bus bibliotekų vaidmuo šioje srityje per artimiausius metus?
20 min.
<ul style="list-style-type: none"> ● Jei reikėtų visus bibliotekos lankytojus suskirstyti į grupes, kokios tai būtų grupės? Pagal kokius kriterijus jūs juos skirstytumėte? ● Kai girdite sakant „specifinės, sunkiai pasiekiamos socialinės grupės“, apie ką pagalvojate? ● Kokių specifinių paslaugų poreikių bibliotekose turi šios grupės? ● Kaip biblioteka gali tuos poreikius patenkinti? ● Kokias programas ar priemones, kurias gali teikti bibliotekos, tokių grupių poreikiams tenkinti jūs žinote iš pasaulinės praktikos? ● Kaip vertinate jų veiksmingumą? ● Kokias programas ar priemones, tokių grupių poreikiams tenkinti jūs žinote iš jūsų vadovaujama bibliotekų patirties? ● Kokios pagalbos jūsų vadovaujamos bibliotekos galėtų teikti siekiant spręsti šią problemą? ● Kokios pagalbos tikėtumėtės iš tiesioginių savo vadovų sprendžiant šią problemą?
20 min.
<ul style="list-style-type: none"> ● Kaip biblioteka yra matoma, vertinama bendruomenės/ visuomenės narių? Iš ko apie tai sprendžiate? ● Ar per pastaruosius metus pastebėjote požiūrio į bibliotekas pokyčių? Kokie tai pokyčiai? ● Ar galėtumėte išskirti socialines grupes, kurios biblioteką vertina labai palankiai/prastai? ● Kokios tokio vertinimo priežastys? ● Ar bibliotekoje yra paslaugų, kurios turi siaurą vartotojų ratą? ● Kokių priemonių jūs imatės vartotojų ratui plėsti bibliotekose, kurioms, jūs vadovaujate? ● Ar yra paslaugų, kurių didelė dalis vartotojų pageidauja, tačiau jos neteikiamos? ● Kokios tai paslaugos ir kokios galimybės jas teikti ateityje? Kodėl?
15 min.

<ul style="list-style-type: none"> • Kokias bibliotekos teikiamas paslaugas, kaip labiausiai vertinamas bendruomenės, galėtumėte išskirti? • Kuo galimybė naudotis šiomis paslaugomis yra naudinga bendruomenei? • Kokį poveikį bendruomenės gyvenimui daro galimybė bibliotekoje nemokamai naudotis internetu? • Gal galėtumėte papasakoti pavyzdžių, kaip galimybė naudotis IT bibliotekoje paveikė bendruomenės ar atskiro jos nario gyvenimą? • Ar yra paslaugų, kurios, jūsų nuomone, bendruomenei labai reikalingos, tačiau bibliotekų neteikiamos? • Kokios tai paslaugos ir kokias galimybes jas teikti ateityje matote?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Ar per pastaruosius šešis mėnesius teko girdėti informacijos apie naujas bibliotekų teikiamas paslaugas? • Kokias paslaugas teikia bibliotekos, kurioms jūs vadovaujate, šiuo metu? • Į kokias tikslines grupes jos labiausiai orientuojasi? • Ar per pastaruosius pusę metų jūsų vadovaujamų bibliotekų interneto svetainės pakito? • Ar per pastaruosius pusę metų jūsų pastebėjote, kad jūsų savivaldybės organizacijos ar įmonės sukūrė naujų svetainių? • Kaip bibliotekos dalyvauja naujų interneto svetainių kūrimo ar administravime? • Kokiomis informacinėmis technologijomis naudojate jūs asmeniškai? Ar yra tekę jomis naudotis bibliotekoje?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Gal galite prisiminti per pastaruosius šešis mėnesius kokių pokyčių įvyko jūsų vadovaujamoje bibliotekose? • Kokių naujų veiklų atsirado? • Kokioms žmonių grupėms jos pirmiausiai skiriamos? • Kaip jas vertina tie, kurioms jos skirtos? • Kokią įtaką jos turi bibliotekų gyvenimui? • Kokią įtaką jos turi savivaldybės gyvenimui?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Kokius veiksmus planuojate siekiant kelti bibliotekininkų kompetencijos lygį? • Kokius veiksmus planuojate siekiant gerinti bibliotekose teikiamų paslaugų kokybę bei plėsti jų įvairovę? • Kokią paramą per pastaruosius šešis mėnesius yra gavusios bibliotekos šioje savivaldybėje? • Kokiais būdais šios paramos buvo pasiekta? • Kaip vertinate galimybes siekti tokios paramos ateityje? • Kaip jos negavimas gali paveikti bibliotekos bendruomenę? • Kokius matote paramos bibliotekoms šaltinius, kuriais gali pasinaudoti pačios bibliotekos? • Kokius paramos šaltinius galite pritraukti jūs, kaip vadovas?
KLAUSIMAI BIBLIOTEKINIKAMS
20 min.

- Kas pirmiausiai Jums ateina į galvą išgirdus „informacinės technologijos“?
- Ką konkrečiai, kokias veiklas priskiriate informacinių technologijų sričiai?
- Kuo iš paminėtų jūs naudojate dažniausiai?
- Kuo nesinaudojate visiškai?
- Kodėl?
- Kada dažniausiai naudojate informacines technologijas – darbe/ laisvalaikiu?
- Įvardinkite informacinę technologiją, kuria išmokote naudotis paskutiniąja. Kokia buvo to priežastis?
- Kas galėtų paskatinti jus išmokti naudotis nauja šiuolaikine informacine technologija?
- Su kokiais kliūtimis susiduriate siekdami dažniau naudotis IT?
- Kaip vertinate savo gebėjimą naudotis informacinėmis technologijomis?
- Jei vertintume santykinai, kokios situacijos jūsų darbe yra dažnesnės – kuomet jūs vertinate savo gebėjimus naudotis informacinėmis technologijomis geriau nei jūsų klientai, ar kai jaučiate, kad jūsų gebėjimai menkesni?
- Kaip jaučiatės tuomet, kai jūsų prašoma pagalbos ir jūsų žinios nėra pakankamos?
- Kaip elgiatės tokiose situacijose?
- Nurodykite veiklas, kuriose jūs naudojote informacines technologijas atstovaudami viešąjį interesą.
- Koks rezultatas tuomet buvo pasiektas?
- Kokią naudą jums suteikia informacinių technologijų naudojimas atstovaujant viešąjį interesą?
- Kokį vaidmenį biblioteka gali atlikti propaguojant informacinių technologijų naudojimą viešųjų ryšių ar atstovavimo srityse?
- Ką konkrečiai daro jūsų atstovaujama biblioteka šioje srityje?
- Kokių rezultatų jau esate pasiekę ir kokių tikėtės ateityje?

15 min.

- Jei reikėtų visus jūsų bibliotekos lankytojus suskirstyti į grupes, kokios tai būtų grupės? Pagal kokius kriterijus jūs juos skirstytumėte?
- Kai girdite sakant „specifinės, sunkiai pasiekiamos socialinės grupės“, apie ką pagalvojate?
- Kokias taip apibūdinamas grupes galėtumėte išskirti iš savo lankytojų?
- Kokių specifinių paslaugų ar poreikių bibliotekose turi šios grupės?
- Kaip biblioteka gali tuos poreikius patenkinti?
- Kokias programas ar priemones, tokių grupių poreikiams tenkinti jūs žinote iš savo ar kitų bibliotekų patirties? Kurios iš jų buvo veiksmingiausios?
- Kokių rezultatų buvo pasiekta jūsų bibliotekoje taikant tokias priemones?
- Kas yra jūsų naudojamų priemonių, pritraukti sunkiai pasiekiamas socialines grupes į biblioteką, autorius? Kokią patirtį turite dalinantis idėjomis šia tema su kitomis bibliotekomis?
- Kokios pagalbos tikėtumėtės iš tiesioginių savo vadovų sprendžiant šią problemą?

15 min.

- Kaip biblioteka yra matoma jūsų bendruomenės narių? Iš ko apie tai sprendžiate?
- Ar per pastaruosius metus pastebėjote požiūrio į bibliotekas pokyčių?
- Kokie tai pokyčiai?
- Kur jie labiausiai pastebimi?
- Ar galėtumėte išskirti socialines grupes, kurios biblioteką vertina labai palankiai/prastai?
- Kokios tokio vertinimo priežastys?
- Dėl kokių priežasčių, jūsų nuomone, žmonės dažniausiai į biblioteką užeina pirmą kartą?
- Kaip tos priežastys kinta lankantis toliau? Nuo ko tai priklauso?

<ul style="list-style-type: none"> • Ar jūsų bibliotekoje yra paslaugų, kurios yra nepaklausios, turinčios labai siaurą vartotojų ratą? • Kokių priemonių imatės vartotojų ratui plėsti? • Ar yra paslaugų, kurių didelė dalis jūsų vartotojų pageidauja, tačiau jūs jų neteikiate? • Kokios tai paslaugos ir kokios galimybės jas teikti ateityje? Kodėl?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Kokias bibliotekos teikiamas paslaugas, kaip labiausiai vertinamas bendruomenės, galėtumėte išskirti? • Kuo galimybė naudotis šiomis paslaugomis yra naudinga bendruomenei? • Kokį poveikį bendruomenės gyvenimui daro galimybė bibliotekoje nemokamai naudotis internetu? • Gal galėtumėte papasakoti pavyzdžių, kaip galimybė naudotis IT bibliotekoje paveikė bendruomenės ar atskiro jos nario gyvenimą? • Kaip tai paveikė jus asmeniškai?
10 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Ar per pastaruosius šešis mėnesius jūsų bibliotekoje buvo pradėtos teikti naujos paslaugos? • Kokias paslaugas teikia bibliotekos šiuo metu? • Į kokias tikslines grupes jos labiausiai orientuojasi? • Ar jūsų biblioteka turi savo internetinę svetainę? • Kieno iniciatyva ji buvo sukurta? Kas ją administruavo, kai ji buvo sukurta? • Kas ją administruoja dabar? • Kaip dažnai joje keičiama, papildoma informacija šiuo metu? • Ar per pastaruosius pusę metų jūsų bibliotekoje buvo kuriamos naujos interneto svetainės? • Kas jas kūrė? Ar jų kūrimo procese dalyvavo ir bibliotekos darbuotojai? • Kokios svetainės buvo sukurtos? Iš kur jos dabar ir artimiausiu metu bus administruojamos?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Gal galite prisiminti per pastaruosius šešis mėnesius kokių pokyčių įvyko jūsų bibliotekoje? • Kokių naujų veiklų ėmėtės? • Kas paskatino jus imtis tokių veiklų? • Kiek žmonių dalyvauja jų vykdyme? • Kokioms žmonių grupėms jūs pirmiausiai skirate šias veiklas? • Kaip jas vertina tie, kuriems jos skirtos?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Kokią paramą per pastaruosius šešis mėnesius esate gavę bibliotekos kompiuteriams? • Kaip šios paramos buvo pasiekta? • Koks jos poveikis bibliotekos bendruomenei? • Kokios metodinės paramos per pastaruosius šešis mėnesius esate gavę bibliotekai? • Kaip šios paramos buvo pasiekta? • Kokios įtakos ji turėjo jūsų darbo kokybei?

9 PRIEDAS. SUINTERESUOTŲ EKSPERTŲ INTERVIU PLANAS

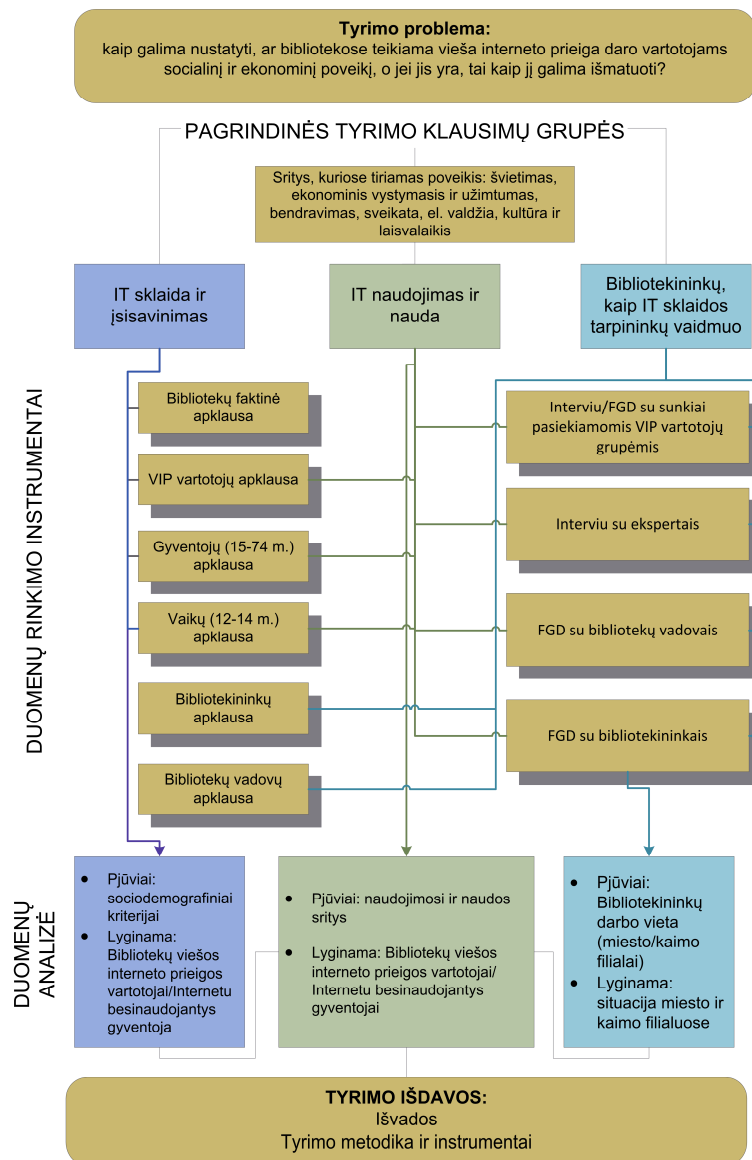
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> ● Kas pirmiausiai jums ateina į galvą išgirdus „informacinės technologijos“? ● Kas pirmiausiai jums ateina į galvą išgirdus „biblioteka“? ● Kokias konkrečiai informacines technologijas pirmiausiai siejate su bibliotekomis, jų veikla? ● Kurios iš paminėtų jūsų nuomone yra svarbiausios? ● Kurios visiškai nesuderinamos su bibliotekos veikla, paskirtimi visuomenėje? Kodėl? ● Nurodykite veiklas, kuriose jūs pastebite bibliotekų dalyvavimą atstovaujant viešuosius interesus. ● Koks bibliotekų vaidmuo šiose veiklose? ● Kokių rezultatų tuomet buvo pasiekta? ● Kokiomis informacinėmis technologijomis bibliotekos gali aprūpinti asmenis ar jų grupes, kurie savo veiklomis siekia atstovaujant viešąjį interesą? ● Kokį vaidmenį biblioteka gali atlikti propaguojant informacinių technologijų naudojimą viešųjų ryšių ar atstovavimo srityse? ● Kaip jos turėtų tai daryti? ● Kokių rezultatų jūs tikėtės iš bibliotekų šioje srityje per artimiausius metus?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> ● Kaip biblioteka yra matoma, vertinama bendruomenės/ visuomenės narių? Iš ko apie tai sprendžiate? ● Ar per pastaruosius metus pastebėjote požūrio į bibliotekas pokyčių? Kokie tai pokyčiai? ● Ar galėtumėte išskirti socialines grupes, kurios biblioteką vertina labai palankiai/prastai? ● Kokios tokio vertinimo priežastys? ● Ar bibliotekoje yra paslaugų, kurios turi siaurą vartotojų ratą? ● Kai girdite sakant „specifinės, sunkiai pasiekiamos socialinės grupės“, apie ką pagalvojate? ● Kokių specifinių paslaugų ar poreikių bibliotekose turi šios grupės? ● Kokias programas ar priemones, kurias gali teikti bibliotekos, tokių grupių poreikiams tenkinti jūs žinote? ● Kokios pagalbos jūs ar jūsų atstovaujama institucija galėtų suteikti siekiant spręsti šią problemą?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> ● Kokias bibliotekos teikiamas paslaugas, kaip labiausiai vertinamas bendruomenės, galėtumėte išskirti? ● Kuo galimybė naudotis šiomis paslaugomis yra naudinga bendruomenei? ● Kokį poveikį bendruomenės gyvenimui daro galimybė bibliotekoje nemokamai naudotis internetu? ● Gal galėtumėte papasakoti pavyzdžių, kaip galimybė naudotis IT bibliotekoje paveikė bendruomenės ar atskiro jos nario gyvenimą? ● Ar yra paslaugų, kurios, jūsų nuomone, bendruomenei labai reikalingos, tačiau bibliotekų ne-teikiamos? ● Kokios tai paslaugos ir kokias galimybes jas teikti ateityje matote?
10 min.
<ul style="list-style-type: none"> ● Kokias paslaugas teikia bibliotekos šiuo metu? ● Į kokias tikslines grupes jos labiausiai orientuojasi? ● Ar per pastaruosius šešis mėnesius teko girdėti informacijos apie naujas bibliotekų teikiamas

<p>paslaugas?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar per pastaruosius pusę metų jūsų pastebėjote, kad jūsų savivaldybės bibliotekų interneto svetainės pakito? • Ar per pastaruosius pusę metų jūsų pastebėjote, kad jūsų savivaldybės organizacijos ar įmonės sukūrė naujų svetainių? • Kokiomis informacinėmis technologijomis naudojate jūs asmeniškai? Ar yra tekę jomis naudotis bibliotekoje? • Ar jūsų organizacija turi savo internetinę svetainę? Kieno iniciatyva ji buvo sukurta? Kas ją administruoja? • Kaip dažnai joje keičiama, papildoma informacija šiuo metu?
15 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Gal galite prisiminti per pastaruosius šešis mėnesius kokių pokyčių įvyko bibliotekose jūsų savivaldybėje? • Kokių naujų veiklų pastebėjote? • Kokioms žmonių grupėms jos pirmiausiai skiriamos? • Kaip jas vertina tie, kurioms jos skirtos? • Kokią įtaką jos turi savivaldybės gyvenimui?
10 min.
<ul style="list-style-type: none"> • Kokią paramą per pastaruosius šešis mėnesius yra gavusios bibliotekos kompiuteriams šioje savivaldybėje? • Kokiais būdais šios paramos buvo pasiekta? • Kaip vertinate galimybes siekti tokios paramos ateityje? • Kaip jos negavimas gali paveikti bibliotekos bendruomenę? • Kokios metodinės paramos per pastaruosius šešis mėnesius pastaruosius šešis mėnesius yra gavusios bibliotekos šioje savivaldybėje? • Kokiais būdais šios paramos buvo pasiekta? • Kaip vertinate galimybes siekti tokios paramos ateityje?

10 PRIEDAS. APIBENDRINTA TYRIMO METODIKA

Šiame moksliniame darbe pristatyta poveikio vertinimo metodika (žr. 1 paveikslas) gali būti naudojama kaip pavyzdys, padedantis suvokti poveikio vertinimo tyrimų konstravimo principus ir pritaikyti juos kitiems tyrimams organizuoti ir atlikti. Pagal šią metodiką atliekamas tyrimo planavimas apima pagrindinius 5 etapus: tiriamo poveikio apibrėžimas; tikslinių grupių nustatymas; metodų ir priemonių parinkimas; duomenų rinkimo ir analizės planavimas; tyrimo rezultatų panaudojimo planavimą. Toliau šie etapai bus aptariami detaliau.

1 paveikslas. Tyrimo dizainas

1 etapas. Poveikio apibrėžimas

Kaip pavaizduota 1-ame paveiksle, tyrimo išeities taškas – tyrimo tikslas arba pagrindinė sprendžiama problema. Poveikio vertinimo tyrimuose problema dažniausiai formuluojama klausimo „ar veikla (arba paslauga) turėjo poveikį ir koks jis buvo“

forma. Toliau seka tyrimo klausimų grupės, kurios dažniausiai susijusios su tuo, kokią įtaką siekta daryti – t. y. su veiklos tikslais ir uždaviniais. Jei taikytume šią tyrimo metodiką kitokio pobūdžio veiklai vertinti, klausimai, kurie padėtų suformuluoti poveikio vertinimo tyrimo klausimus, galėtų būti: „Kokios buvo veiklos pasekmės? Kokių / Ar tokių pasekmių buvo tikėtasi?“ Keliami klausimai taip pat turi padėti atskleisti, kokių mastu buvo padarytas poveikis ir įgyvendinti tikslai ir uždaviniai (arba siekiamos pasekmės). Kai kuriais atvejais, ypač sprendžiant konkrečią praktinę problemą, vietoj tyrimo klausimų gali būti formuluojami poveikio rodikliai – tam tikros teiginių formuluotės, kurioms nuolat renkami duomenys ar įrodymai, galintys parodyti tendenciją. Jie taip pat gali būti formuluojami klausimu (pvz., „*Ar suaugusieji teigia, jog jie sutaupė laiko dėl ... ?*“), teiginio (pvz., „*suaugusieji teigia, jog jie sutaupė laiko...*“) ar procentine (pvz., „*procentas suaugusiųjų, kurie teigia, kad naudojimas biblioteka jiems padėjo sutaupyti laiko*“). Nepriklausomai nuo to, ar iškeliami tyrimo klausimai, ar apibrėžiami tiriami rodikliai, jie turi būti tiesiogiai susiję su keliamais uždaviniais, aiškūs ir suprantami, visuotinai priimtini, patikimi, informatyvūs. Taip pat nerekomenduojama apsibrėžti per daug tyrimo klausimų ar poveikio rodiklių ir juos matuoti tik tų pagrindinių sričių, kur poveikis labiausiai tikėtinas. Daugelis poveikio vertinimo tyrimų komplikuojasi, kadangi iškeliami per daug klausimų ar rodiklių. Be to, kuriant klausimų ar rodiklių sistemą, labai svarbu realiai įvertinti, ar bus prieinami juos atspindintys duomenys.

1 etapas. Tikslinių grupių nustatymas

Ne mažiau svarbu atsakyti, ką siekiama paveikti – t. y. nustatyti tikslines grupes, kurioms vykdoma veikla gali turėti poveikį ir kurios bus tiriamos. Labai svarbu identifikuoti visas socialines grupes, kurios gali būti planuotai ar neplanuotai paveiktos.

2 etapas. Tyrimo metodų ir priemonių parinkimas

Išsikėlus tyrimo klausimus ir apibrėžus tikslines grupes, parenkami tyrimo metodai ir priemonės. Poveikio vertinimo tyrimuose dažniausiai siekiama gauti kiekybinius duomenis, tačiau tai ne visada įmanoma ir reikalinga. Svarbu pabrėžti, kad daugeliu atvejų nebūtina visų duomenų rinkti specialiai. Didžioji dalis duomenų gali būti surinkti ankstesnių tyrimų metu arba nuolatos renkami kitų institucijų. Tokiu atveju užtenka nustatyti informacijos spragas ir jas užpildyti. Dėl poveikio vertinimo specifikos dažniausiai duomenų rinkimą reikia atlikti keletą kartų numatytais intervalais. Paprastai šiuos intervalus padiktuoja veiklos specifika ir vertintojų turimi išteklių. Jei įmanoma, rekomenduojame derinti kiekybinius ir kokybinius metodus – tai atlikti išsamesnį poveikio vertinimą. Parenkant konkrečius tyrimo metodus, reikia atsižvelgti ir į tikslinių grupių specifiką ir kritiškai įvertinti, ar vienas ar kitas metodas jai bus priimtinas.

3 etapas. Duomenų rinkimo ir analizės planavimas

Svarbu numatyti, kokiais pjūviais bus vertinamas poveikis. Dažniausiai juos padiktuoja tyrimo specifika, tačiau bendruoju atveju galima teigti, kad duomenų analizė galėtų būti atliekama tokiais pjūviais:

- Ar poveikis kiekvienai tikslinei grupei buvo teigiamas, ar neigiamas?
- Koks buvo poveikio lygis (žemas, vidutinis, aukštas)?

- Kokia buvo poveikio trukmė (trumpalaikis, vidutinis ar ilgalaikis)?
- Ar tikėtina, kad laikui bėgant poveikis sumažės ar išaugs?

Atlikus duomenų rinkimą reikia kritiškai įvertinti gautus rezultatus. Gali paaiškėti, jog gautų duomenų nepakanka įrodyti poveikiui ar jo mastui. Tokiu atveju tyrėjai turi įvertinti, kiek ir kokių duomenų trūksta ir kiek jie svarbūs bendrame vertinimo kontekste. Esant reikalui gali būti atliekami papildomi tyrimai ir duomenų rinkimas.

4 etapas. Tyrimo rezultatų panaudojimo planavimas

Poveikio vertinimo tyrimuose labai svarbus yra rezultatų taikymas, neatsiejamas nuo vertinimo proceso. Gavus poveikį liudijančius duomenis, jie gali būti panaudoti:

- *Veiksmams koreguoti*: apibrėžti, kokių priemonių galima būtų imtis, kad poveikis tam tikrai tikslinei grupei išaugtų, kaip sumažinti pasireiškusį neigiamą poveikį ir pan.;
- *Išvados ir rekomendacijoms*: nustatyti pagrindines išvadas bei parengti rekomendacijas ateityje planuojamoms analogiškomis ar panašaus pobūdžio intervencijoms;
- *Ataskaitoms*: parengti dokumentus, kurie savo pobūdžiu būtų aiškiai suprantami tiems, kas juos naudos; užtikrinti tų dokumentų viešą prieinamumą;
- *Advokatavimui*: išvados turėtų būti plačiai paskleistos tarp suinteresuotų grupių įvairiomis formomis (pavyzdžiui: pranešimai spaudai, naujienlaiškiai, susitikimai, seminarai ir t. t.); turi būti sukurtas mechanizmas gauti atgalinį dalininkų ryšį ir numatyti tolimesni poveikio vertinimo veiksmai.

11 PRIEDAS. GYVENTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL NAUDOJIMOSI INTERNETU VIETAS

			Kur (kokiose vietose) naudojātės kompiuteriu, prijungtu prie interneto?									
			Namuose	Nesinaudoju kompiuteriu prijungtu prie interneto visai	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitoje...)	Kitur	Interneto kavinėse	Viešojoje interneto prieigoje ne bibliotekoje (pvz. bendruomenės centre, kultūros namuose ir pan.)	Wi-fi (bevielio interneto) prieigoje	
Lytis	Vyras	%	52,3	37,7	21,9	11,8	11,5	5,7	5,2	2,4	0,7	
		N	262	188	110	59	58	29	26	12	3	
	Moteris	%	49,3	37,7	28,0	15,4	12,0	4,1	3,2	2,1	0,7	
		N	274	209	156	85	67	23	18	12	4	
Amžius	15-24 m.	%	84,5	3,5	15,9	32,1	47,6	9,4	10,7	4,5	1,7	
		N	180	8	34	68	102	20	23	10	4	
	25-34 m.	%	58,0	24,3	40,3	11,7	5,9	5,8	5,0	3,6	2,2	
		N	106	44	73	21	11	11	9	7	4	
	35-44 m.	%	61,2	29,5	34,0	9,2	3,1	3,1	3,1	1,9	0,0	
		N	122	59	68	18	6	6	6	4	0	
	45-54 m.	%	46,6	41,6	31,7	11,8	1,6	4,2	2,3	1,0	0,0	
		N	90	80	61	23	3	8	4	2	0	
	55-64 m.	%	22,6	67,1	17,9	4,9	1,3	3,5	0,7	0,8	0,0	
		N	32	95	25	7	2	5	1	1	0	
	65-74 m.	%	4,2	88,9	2,9	5,1	0,6	1,1	0,0	0,6	0,0	
		N	5	112	4	6	1	1	0	1	0	
	Pajamos	Iki 600 lt.	%	47,1	42,4	2,8	19,3	26,5	5,6	6,3	3,1	0,4
			N	106	95	6	43	60	13	14	7	1

		Kur (kokiose vietose) naudojātės kompiuteriu, prijungtu prie interneto?									
		Namuose	Nesinaudoju kompiuteriu prijungtu prie interneto visai	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitoje...)	Kitur	Interneto kavinėse	Viešojoje interneto prieigoje ne bibliotekoje (pvz. bendruomenės centre, kultūros namuose ir pan.)	Wi-fi (bevielio interneto) prieigoje	
	601 - 900 lt.	%	24,0	66,4	9,3	6,7	3,2	4,7	2,5	3,3	0,5
		N	48	131	18	13	6	9	5	7	1
	901 - 1500 lt.	%	54,5	31,0	34,0	11,2	5,5	2,6	2,3	1,8	0,0
		N	117	67	73	24	12	6	5	4	0
	Virš 1500 lt.	%	73,2	13,6	61,3	17,3	7,8	6,8	8,9	2,1	2,9
		N	126	23	105	30	13	12	15	4	5
Išsimokslinimas	Pradinis	%	26,7	66,9	0,0	6,4	21,6	4,3	2,3	0,0	0,0
		N	12	29	0	3	9	2	1	0	0
	Pagrindinis	%	44,0	46,2	2,2	12,7	26,3	8,0	5,2	1,8	0,5
		N	73	76	4	21	44	13	9	3	1
	Bendras / specialus vidurinis	%	45,7	45,1	13,7	11,8	9,4	3,8	3,4	1,5	0,4
		N	193	190	58	50	40	16	14	7	2
	Aukštesnysis	%	50,8	36,8	29,4	12,3	4,9	6,1	4,1	4,1	0,6
		N	107	78	62	26	10	13	9	9	1
	Aukštasis	%	70,6	11,2	66,6	21,2	9,9	3,4	5,2	2,6	1,7
		N	151	24	142	45	21	7	11	6	4
Užimtumas	Dirbu	%	58,3	27,5	40,1	12,4	5,9	5,1	4,4	2,2	0,9
		N	366	173	252	78	37	32	27	14	6
	Nedirbu	%	39,6	52,7	3,0	15,6	20,4	4,4	3,8	2,3	0,4
		N	169	224	13	67	87	19	16	10	2
Darbovietės juridinis statusas	Valstybinėje įstaigoje	%	55,9	27,3	43,9	13,8	6,7	4,8	2,4	2,7	1,0
		N	123	60	97	30	15	11	5	6	2

		Kur (kokiose vietose) naudojātės kompiuteriu, prijungtu prie interneto?										
		Namuose	Nesinaudoju kompiuteriu prijungtu prie interneto visai	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitoje...)	Kitur	Interneto kavinėse	Viešojoje interneto prieigoje ne bibliotekoje (pvz. bendruomenės centre, kultūros namuose ir pan.)	Wi-fi (bevielio interneto) prieigoje		
	Privačioje įmonėje	%	61,1	26,1	40,1	12,3	6,2	4,8	5,1	2,0	1,0	
		N	213	91	140	43	22	17	18	7	4	
	Savo asmeninėje įmonėje, dirbusiu	%	50,6	36,7	26,4	7,6	1,9	8,5	7,4	1,5	0,0	
		N	30	22	16	4	1	5	4	1	0	
Specialybė	Darbininkas, techninis darbuotojas	%	42,1	46,8	12,6	7,4	3,0	5,1	1,9	0,7	0,0	
		N	103	115	31	18	7	13	5	2	0	
	Specialistas, tarnautojas	%	68,2	14,1	58,1	17,5	8,6	4,7	6,1	3,5	1,4	
		N	216	45	184	55	27	15	19	11	5	
	Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovas	%	80,0	7,9	71,2	8,8	5,2	9,4	4,4	2,4	2,4	
		N	42	4	37	5	3	5	2	1	1	
	Ūkininkas	%	45,3	54,7	6,5	0,0	0,0	0,0	7,6	0,0	0,0	
		N	6	7	1	0	0	0	1	0	0	
	Kita	%	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
		N	0	2	0	0	0	0	0	0	0	
	Nedirbantys respondentai	Pensininkas dėl amžiaus	%	5,6	90,2	0,7	4,7	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0
			N	8	121	1	6	0	1	0	1	0
Pensininkas dėl negalios		%	20,5	79,5	0,0	4,4	2,2	0,0	0,0	2,2	0,0	
		N	9	37	0	2	1	0	0	1	0	
Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose		%	31,7	59,7	3,3	4,3	0,0	4,3	1,6	0,0	1,6	
		N	17	32	2	2	0	2	1	0	1	
Moksleivis		%	83,0	3,5	1,0	27,6	62,4	12,3	10,6	3,2	0,0	

		Kur (kokiose vietose) naudojātės kompiuteriu, prijungtu prie interneto?									
		Namuose	Nesinaudoju kompiuteriu prijungtu prie interneto visai	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitose...)	Kitur	Interneto kavinėse	Viešojoje interneto prieigoje ne bibliotekoje (pvz. bendruomenės centre, kultūros namuose ir pan.)	Wi-fi (bevielio interneto) prieigoje	
		N	77	3	1	26	58	11	10	3	0
	Studentas	%	91,2	0,0	14,2	50,9	50,0	1,7	10,6	9,7	1,7
		N	47	0	7	26	26	1	5	5	1
	Bedarbis	%	21,1	62,5	5,4	11,8	3,2	10,3	0,0	0,0	0,0
		N	7	22	2	4	1	4	0	0	0
		N	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Nenurodė	%	25,1	74,9	0,0	0,0	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	3	9	0	0	1	0	0	0	0
Gyvenvietės dydis	Iki 2000 gyv.	%	36,0	52,6	15,1	13,4	11,1	3,7	3,2	2,5	0,0
		N	110	160	46	41	34	11	10	8	0
	2000-30000 gyv.	%	49,6	36,1	21,9	11,7	10,7	6,9	2,6	1,2	0,8
		N	107	78	47	25	23	15	6	3	2
	30000-190000 gyv.	%	55,8	34,7	21,5	12,1	8,7	4,1	3,5	2,5	0,5
		N	95	59	36	20	15	7	6	4	1
Virš 190 000 gyv.	%	61,4	27,4	37,3	15,9	14,3	5,0	6,1	2,6	1,4	
	N	223	100	135	58	52	18	22	9	5	
Apskritis:	Vilniaus	%	56,2	30,3	35,9	17,9	12,4	2,7	3,2	3,2	1,2
		N	141	76	90	45	31	7	8	8	3
	Kauno	%	49,2	43,0	28,4	9,1	16,2	7,0	4,5	1,9	0,7
		N	105	92	61	19	35	15	10	4	1
	Klaipėdos	%	50,0	42,9	18,1	7,2	10,5	3,6	5,2	0,0	1,0
		N	61	52	22	9	13	4	6	0	1

		Kur (kokiose vietose) naudojātės kompiuteriu, prijungtu prie interneto?								
		Namuose	Nesinaudoju kompiuteriu prijungtu prie interneto visai	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitoje...)	Kitur	Interneto kavinėse	Viešojoje interneto prieigoje ne bibliotekoje (pvz. bendruomenės centre, kultūros namuose ir pan.)	Wi-fi (bevielio interneto) prieigoje
Šiaulių	%	62,8	29,7	18,2	15,4	7,5	5,3	1,7	0,9	0,0
	N	71	34	21	17	8	6	2	1	0
Panevėžio	%	46,5	37,6	24,4	17,8	10,2	6,8	4,3	2,5	0,0
	N	43	35	23	16	9	6	4	2	0
Utenos	%	43,7	41,3	25,2	12,0	6,4	12,0	0,0	0,0	0,0
	N	26	24	15	7	4	7	0	0	0
Alytaus	%	47,5	30,9	17,5	23,5	10,2	2,0	5,9	0,0	0,0
	N	27	17	10	13	6	1	3	0	0
Marijampolės	%	35,3	45,8	10,8	11,0	12,9	4,5	9,6	5,7	1,6
	N	19	25	6	6	7	2	5	3	1
Telšių	%	48,3	42,4	16,3	5,1	14,4	3,9	7,9	5,3	1,7
	N	25	22	8	3	7	2	4	3	1
Tauragės	%	41,9	48,7	24,7	20,7	8,9	0,0	2,4	5,9	0,0
	N	17	20	10	9	4	0	1	2	0
Iš viso:	%	50,7	37,7	25,1	13,7	11,8	4,8	4,1	2,3	0,7
	N	535	397	265	144	124	51	44	24	8

12 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL DAŽNIAUSIAS NAUDOJIMOSI INTERNETU VIETAS

			Kur Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto?							
			Namuose	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Nežino/ neatsakė	Pas draugus, pažįstamus	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitose)	Pas gimnaisčius (seserį, brolių)	
Lytis	Vyrai	%	65,6	17,3	3,9	4,4	2,1	1,7	2,0	
		N	204	54	12	14	7	5	6	
	Moteris	%	62,8	25,8	4,0	2,5	1,5	1,7	0,7	
		N	217	89	14	9	5	6	2	
Amžius	15-24 m.	%	79,7	5,5	3,3	1,9	4,1	3,7	0,0	
		N	164	11	7	4	8	8	0	
	25-34 m.	%	59,1	30,4	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	
		N	82	42	3	3	2	3	3	
	35-44 m.	%	60,3	27,2	2,8	4,6	0,0	0,6	2,2	
		N	84	38	4	6	0	1	3	
	45-54 m.	%	55,7	31,8	3,9	4,2	0,0	0,0	2,4	
		N	63	36	4	5	0	0	3	
	55-64 m.	%	50,9	27,6	8,5	6,5	2,4	0,0	0,0	
		N	24	13	4	3	1	0	0	
	65-74 m.	%	33,6	21,0	30,3	10,5	0,0	0,0	0,0	
		N	5	3	4	1	0	0	0	
	Pajamos	Iki 600 lt.	%	77,8	1,4	6,8	1,8	1,5	5,3	1,5
			N	101	2	9	2	2	7	2
601 - 900 lt.		%	63,2	15,6	5,4	1,5	6,4	0,0	2,2	
		N	42	10	4	1	4	0	1	
901 - 1500 lt.		%	60,3	30,1	2,1	5,6	0,0	0,6	0,0	
		N	89	44	3	8	0	1	0	

			Kur Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto?							
			Namuose	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Nežino/ neatsakė	Pas draugus, pažįstamus	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitose)	Pas gimnazičius (seserį, brolių)	
Virš 1500 lt.	%		53,8	36,9	1,7	3,7	1,4	0,0	1,6	
	N		80	55	2	5	2	0	2	
Išsimokslinimas	Pradinis	%	66,9	0,0	0,0	13,8	6,2	13,1	0,0	
		N	10	0	0	2	1	2	0	
	Pagrindinis	%	79,7	3,0	3,4	0,0	6,9	3,1	1,6	
		N	71	3	3	0	6	3	1	
	Bendras / specialus vidurinis	%	72,7	11,8	5,0	2,4	0,9	1,9	2,6	
		N	168	27	12	6	2	4	6	
	Aukštesnysis	%	62,1	26,8	2,4	3,2	1,4	0,7	0,8	
		N	83	36	3	4	2	1	1	
	Aukštasis	%	47,4	40,9	4,3	5,5	0,5	0,7	0,0	
		N	90	78	8	10	1	1	0	
	Užimtumas	Dirbu	%	58,2	30,5	2,7	3,8	1,6	0,4	1,0
			N	265	139	12	17	7	2	5
Nedirbu		%	77,4	2,0	6,9	2,5	2,3	4,6	1,9	
		N	156	4	14	5	5	9	4	
Darbovietės juridinis statusas	Valstybinėje įstaigoje	%	55,9	32,2	3,1	5,0	1,3	0,5	0,8	
		N	90	52	5	8	2	1	1	
	Privačioje įmonėje	%	60,2	30,4	2,4	2,3	2,0	0,3	0,3	
		N	155	78	6	6	5	1	1	
	Savo asmeninėje įmonėje, dirbu sau	%	54,0	24,2	2,7	9,0	0,0	0,0	6,6	
		N	20	9	1	3	0	0	2	
Specialybė	Darbininkas, techninis darbuotojas	%	72,3	12,5	5,6	1,6	4,9	0,0	1,5	
		N	95	16	7	2	6	0	2	

		Kur Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto?							
		Namuose	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Nežino/ neatsakė	Pas draugus, pažįstamus	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitose)	Pas gimnazičius (seserį, brolių)	
	Specialistas, tarnautojas	%	52,9	36,3	1,8	5,2	0,4	0,6	0,5
		N	144	98	5	14	1	2	1
	Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovas	%	45,8	49,0	0,0	2,3	0,0	0,0	2,8
		N	22	23	0	1	0	0	1
	Ūkininkas	%	85,6	14,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	5	1	0	0	0	0	0
Kita	%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	N	0	0	0	0	0	0	0	
Nedirbantys respondentai	Pensininkas dėl amžiaus	%	52,6	0,0	42,5	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	7	0	6	0	0	0	0
	Pensininkas dėl negalios	%	88,2	0,0	0,0	11,8	0,0	0,0	0,0
		N	8	0	0	1	0	0	0
	Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose	%	78,7	4,1	6,6	0,0	4,1	0,0	6,6
		N	17	1	1	0	1	0	1
	Moksleivis	%	81,8	0,0	2,2	3,2	4,1	6,4	0,0
		N	73	0	2	3	4	6	0
	Studentas	%	79,3	6,1	3,7	1,9	0,0	7,1	0,0
		N	41	3	2	1	0	4	0
	Bedarbis	%	49,7	0,0	23,0	0,0	0,0	0,0	18,8
		N	7	0	3	0	0	0	2
	Nenurodė	%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	3	0	0	0	0	0	0
Gyvenvietės	Iki 2000	%	58,4	20,8	5,4	3,3	2,8	3,7	1,0

			Kur Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto?						
			Namuose	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Nežino/ neatsakė	Pas draugus, pažįstamus	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitose)	Pas giminačius (seserį, broį)
dydis	gyv.	N	84	30	8	5	4	5	1
		%	63,4	19,7	4,3	3,1	3,6	1,3	3,2
	2000-30000 gyv.	N	88	27	6	4	5	2	4
		%	74,1	17,8	1,1	0,9	0,8	1,7	1,2
	30000-190000 gyv.	N	82	20	1	1	1	2	1
		%	63,4	25,0	4,2	4,6	0,8	0,8	0,5
Virš 190000 gyv.	N	167	66	11	12	2	2	1	
	%	57,7	27,8	5,8	6,3	1,1	1,2	0,0	
Apskritis:	Vilniaus	N	101	49	10	11	2	2	0
		%	65,2	25,9	0,8	2,6	0,7	2,3	0,0
	Kauno	N	80	32	1	3	1	3	0
		%	77,9	13,5	2,3	0,0	3,1	0,0	1,8
	Klaipėdos	N	54	9	2	0	2	0	1
		%	78,2	10,2	3,2	4,6	2,7	0,0	1,1
	Šiaulių	N	62	8	3	4	2	0	1
		%	57,5	24,7	7,0	1,8	2,2	1,7	2,5
	Panevėžio	N	33	14	4	1	1	1	1
		%	52,2	28,0	0,0	2,9	8,0	5,1	3,9
	Utenos	N	18	10	0	1	3	2	1
		%	58,1	17,9	12,5	2,5	0,0	2,6	2,9
	Alytaus	N	22	7	5	1	0	1	1
		%	65,1	11,0	0,0	0,0	0,0	8,2	8,3
	Marijampolės	N	19	3	0	0	0	2	2
		%	64,4	15,6	5,9	0,0	3,0	0,0	0,0
	Telšių	N	19	5	2	0	1	0	0
		%	64,4	15,6	5,9	0,0	3,0	0,0	0,0

		Kur Jūs dažniausiai naudojate kompiuteriu, prijungtu prie interneto?						
		Namuose	Darbo vietoje	Bibliotekoje	Nežino/ neatsakė	Pas draugus, pažįstamus	Mokymosi įstaigoje (mokykloje, universitete, kolegijoje, kitose)	Pas gimnazičius (seserį, broį)
Tauragės	%	58,1	30,8	0,0	6,4	0,0	0,0	0,0
	N	12	6	0	1	0	0	0
Iš viso:	%	64,1	21,8	4,0	3,4	1,8	1,7	1,3
	N	421	143	26	22	12	11	8

13 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL INTERNETO NAUDOJIMO DAŽNUMĄ

			Kaip dažnai Jūs naudojate internetu apskritai?								
			Kasdien	Keletą kartų per savaitę	1 kartą per savaitę	Keletą kartų per mėnesį	Kartą per mėnesį	Keletą kartų per pusę metų	Rečiau	Nežino / neatsakė	
Lytis	Vyrai	%	66,0	21,3	2,3	4,7	3,8	0,4	0,7	0,8	
		N	205	66	7	15	12	1	2	3	
	Moteris	%	71,5	16,9	3,9	3,3	3,0	0,4	0,5	0,5	
		N	248	58	13	11	10	1	2	2	
Amžius	15-24 m.	%	80,7	14,8	1,8	1,8	0,4	0,0	0,0	0,4	
		N	166	30	4	4	1	0	0	1	
	25-34 m.	%	68,6	21,1	1,0	4,6	2,7	1,0	0,0	0,9	
		N	95	29	1	6	4	1	0	1	
	35-44 m.	%	68,4	16,9	2,7	5,1	4,9	0,0	1,4	0,6	
		N	96	24	4	7	7	0	2	1	
	45-54 m.	%	59,2	22,3	6,0	3,9	6,2	1,2	0,0	1,2	
		N	67	25	7	4	7	1	0	1	
	55-64 m.	%	51,9	22,2	8,9	6,5	6,1	0,0	4,4	0,0	
		N	24	10	4	3	3	0	2	0	
	65-74 m.	%	36,2	44,1	5,3	9,9	4,6	0,0	0,0	0,0	
		N	5	6	1	1	1	0	0	0	
	Pajamos	Iki 600 lt.	%	76,4	12,6	2,9	2,3	3,8	1,1	0,9	0,0
			N	99	16	4	3	5	1	1	0
601 - 900 lt.		%	50,4	26,0	6,0	11,9	3,0	0,0	2,7	0,0	
		N	33	17	4	8	2	0	2	0	
901 - 1500 lt.		%	65,9	21,7	2,3	4,2	3,0	0,9	0,0	2,0	
		N	97	32	3	6	4	1	0	3	
Virš 1500 lt.		%	72,9	20,1	2,3	1,5	1,5	0,0	0,8	0,9	

			Kaip dažnai Jūs naudojate internetu apskritai?								
			Kasdien	Keletą kartų per savaitę	1 kartą per savaitę	Keletą kartų per mėnesį	Kartą per mėnesį	Keletą kartų per pusę metų	Rečiau	Nežino / neatsakė	
		N	108	30	3	2	2	0	1	1	
Išsimokslinimas	Pradinis	%	81,5	12,3	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
		N	12	2	1	0	0	0	0	0	
	Pagrindinis	%	66,1	20,6	3,4	8,4	1,4	0,0	0,0	0,0	
		N	59	18	3	8	1	0	0	0	
	Bendras / specialus / vidurinis	%	65,4	20,2	2,9	3,8	5,3	0,6	0,9	0,9	
		N	151	47	7	9	12	1	2	2	
	Aukštesnysis	%	61,9	20,4	5,3	4,5	4,5	1,0	0,7	1,7	
		N	83	27	7	6	6	1	1	2	
	Aukštasis	%	78,4	16,2	1,4	2,0	1,3	0,0	0,6	0,0	
		N	149	31	3	4	2	0	1	0	
	Užimtumas	Dirbu	%	67,1	20,1	2,5	5,0	3,3	0,3	0,6	1,0
			N	306	92	11	23	15	1	3	4
Nedirbu		%	72,9	16,4	4,5	1,6	3,4	0,7	0,6	0,0	
		N	147	33	9	3	7	1	1	0	
Darbovietės / juridinis statusas / Specialybė	Valstybinėje įstaigoje	%	67,8	20,3	1,1	3,9	5,0	0,8	1,1	0,0	
		N	109	33	2	6	8	1	2	0	
	Privačioje įmonėje	%	67,5	19,0	3,4	5,7	2,3	0,0	0,4	1,7	
		N	174	49	9	15	6	0	1	4	
	Savo asmeninėje įmonėje, dirbu sau	%	61,7	27,1	2,3	5,3	3,6	0,0	0,0	0,0	
		N	23	10	1	2	1	0	0	0	
	Darbininkas, techninis darbuotojas	%	50,2	25,7	3,3	12,8	5,3	1,0	0,7	0,9	
		N	66	34	4	17	7	1	1	1	
	Specialistas, tarnautojas	%	73,9	17,5	1,9	2,2	2,6	0,0	0,8	1,1	
		N	200	48	5	6	7	0	2	3	
	Aukščiausio	%	75,0	19,8	2,3	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0	

		Kaip dažnai Jūs naudojate internetu apskritai?								
		Kasdien	Keletą kartų per savaitę	1 kartą per savaitę	Keletą kartų per mėnesį	Kartą per mėnesį	Keletą kartų per pusę metų	Rečiau	Nežino / neatsakė	
	ar vidutinio lygio vado-vas	N	36	9	1	0	1	0	0	0
	Ūkininkas	%	68,8	16,7	14,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	4	1	1	0	0	0	0	0
	Kita	%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	0	0	0	0	0	0	0	0
	Nedirbantys respon- dentai	Pensininkas dėl amžiaus	%	25,7	35,7	7,3	17,8	4,9	0,0	8,6
N			3	5	1	2	1	0	1	0
Pensininkas dėl negalios		%	37,0	41,7	21,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	4	4	2	0	0	0	0	0
Namų šeimi- ninkė, vaiko prižiūros atostogose		%	71,6	17,2	4,6	0,0	0,0	6,6	0,0	0,0
		N	16	4	1	0	0	1	0	0
Moksleivis		%	79,1	18,9	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	71	17	2	0	0	0	0	0
Studentas		%	88,0	5,6	6,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	45	3	3	0	0	0	0	0
Bedarbis		%	39,4	6,7	0,0	6,8	47,1	0,0	0,0	0,0
		N	5	1	0	1	6	0	0	0
		N	0	0	0	0	0	0	0	0
Nenurodė		%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	3	0	0	0	0	0	0	0
Gyvenvietės dydis		Iki 2000 gyv.	%	56,6	26,9	6,2	5,4	2,3	1,9	0,8
	N		82	39	9	8	3	3	1	0
	2000-30000 gyv.	%	66,0	20,4	0,7	6,7	5,4	0,0	0,0	0,9
		N	91	28	1	9	7	0	0	1
	30000-	%	62,9	22,7	2,7	3,5	5,6	0,0	2,7	0,0

		Kaip dažnai Jūs naudojotės internetu apskrityje?							
		Kasdien	Keletą kartų per savaitę	1 kartą per savaitę	Keletą kartų per mėnesį	Kartą per mėnesį	Keletą kartų per pusę metų	Rečiau	Nežino / neatsakė
190000 gyv.	N	70	25	3	4	6	0	3	0
	%	79,7	12,4	2,9	2,0	1,9	0,0	0,0	1,2
Virš 190 000 gyv.	N	210	33	8	5	5	0	0	3
	%	81,2	12,1	1,5	1,9	1,6	0,0	0,0	1,8
Vilniaus	N	142	21	3	3	3	0	0	3
	%	75,3	15,4	5,0	2,0	2,3	0,0	0,0	0,0
Kauno	N	92	19	6	2	3	0	0	0
	%	67,1	17,4	6,0	6,3	3,2	0,0	0,0	0,0
Klaipėdos	N	46	12	4	4	2	0	0	0
	%	58,3	28,0	1,3	8,1	2,5	1,8	0,0	0,0
Šiaulių	N	47	22	1	6	2	1	0	0
	%	58,7	22,7	1,6	3,8	7,6	0,0	3,5	2,2
Panevėžio	N	34	13	1	2	4	0	2	1
	%	62,7	23,1	3,9	3,6	6,8	0,0	0,0	0,0
Utenos	N	22	8	1	1	2	0	0	0
	%	64,0	15,2	0,0	10,3	1,7	3,5	5,4	0,0
Alytaus	N	25	6	0	4	1	1	2	0
	%	33,6	39,1	14,5	0,0	12,8	0,0	0,0	0,0
Marijampolės	N	10	12	4	0	4	0	0	0
	%	66,4	29,8	0,0	0,0	3,8	0,0	0,0	0,0
Telšių	N	20	9	0	0	1	0	0	0
	%	75,8	14,7	0,0	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Tauragės	N	16	3	0	2	0	0	0	0
	%	68,9	19,0	3,1	4,0	3,3	0,4	0,6	0,7
Iš viso:	N	453	125	20	26	22	3	4	4

14 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO ĮGŪDŽIŲ VERTINIMĄ

			Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą				
			Visiškai nepakankamas	Nepakankamas	Pakankamas	Visiškai pakankamas	Nežino / neatsakė
Lytis	Vyras	%	30,4	17,1	33,9	17,4	1,2
		N	152	85	169	87	6
	Moteris	%	27,9	17,1	39,4	13,6	2,0
		N	155	95	219	75	11
Amžius	15-24 m.	%	0,9	6,2	59,0	32,2	1,7
		N	2	13	126	69	4
	25-34 m.	%	10,9	20,5	51,5	17,2	0,0
		N	20	37	94	31	0
	35-44 m.	%	22,6	21,6	39,6	15,3	1,0
		N	45	43	79	30	2
	45-54 m.	%	33,0	23,8	31,3	10,8	1,0
		N	64	46	61	21	2
	55-64 m.	%	55,6	21,8	15,5	4,9	2,1
		N	79	31	22	7	3
	65-74 m.	%	77,9	8,2	5,7	3,3	5,0
		N	98	10	7	4	6
Pajamos	Iki 600 lt.	%	32,6	12,6	36,8	17,0	1,0
		N	73	28	83	38	2
	601 - 900 lt.	%	56,7	17,6	18,1	5,5	2,0
		N	112	35	36	11	4
	901 - 1500 lt.	%	24,9	23,0	39,7	11,8	0,5
		N	53	49	85	25	1
	Virš 1500 lt.	%	9,7	17,0	49,4	23,3	0,7
		N	17	29	85	40	1

			Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą				
			Visiškai nepakankamas	Nepakankamas	Pakankamas	Visiškai pakankamas	Nežino / neatsakė
Išsimokslinimas	Pradinis	%	60,2	3,8	26,2	6,0	3,8
		N	26	2	11	3	2
	Pagrindinis	%	36,4	16,1	34,5	12,0	1,1
		N	60	27	57	20	2
	Bendras specialus vidurinis	%	35,7	18,3	31,5	13,3	1,1
		N	151	77	133	56	5
	Aukštesnysis	%	28,2	20,1	37,7	12,4	1,5
		N	60	43	80	26	3
	Aukštasis	%	4,9	15,3	50,3	26,9	2,6
		N	10	33	107	57	6
Užimtumas	Dirbu	%	21,0	20,1	41,6	16,2	1,0
		N	132	127	262	102	6
	Nedirbu	%	41,1	12,7	29,6	14,1	2,5
		N	175	54	126	60	10
Darbovietės juridinis statusas	Valstybinėje įstaigoje	%	21,3	19,6	40,5	17,0	1,5
		N	47	43	89	37	3
	Privačioje įmonėje	%	19,8	19,0	43,1	17,3	0,9
		N	69	66	150	61	3
	Savo asmeninėje įmonėje, dirbu sau	%	27,0	28,6	37,2	7,2	0,0
		N	16	17	22	4	0
Specialybė	Darbininkas, techninis darbuotojas	%	37,5	22,1	31,4	8,6	0,4
		N	92	54	77	21	1
	Specialistas, tarnautojas	%	9,8	17,3	48,9	22,5	1,5
		N	31	55	155	71	5
	Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovai	%	5,8	23,0	50,0	19,5	1,7
		N	3	12	26	10	1

			Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą					
			Visiškai nepakankamas	Nepakankamas	Pakankamas	Visiškai pakankamas	Nežino / neatšakė	
	vas							
	Ūkininkas	%	27,7	41,3	31,0	0,0	0,0	
		N	4	6	4	0	0	
	Kita	%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
		N	2	0	0	0	0	
	Nedirbantys respondentai	Pensininkas dėl amžiaus	%	77,7	8,6	4,2	3,9	5,6
N			104	11	6	5	7	
Pensininkas dėl negalios		%	63,5	20,7	13,3	0,0	2,4	
		N	29	10	6	0	1	
Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose		%	23,0	37,3	30,6	9,1	0,0	
		N	12	20	17	5	0	
Moksleivis		%	2,0	6,6	66,1	23,2	2,0	
		N	2	6	61	21	2	
Studentas		%	0,0	0,0	44,8	55,2	0,0	
		N	0	0	23	29	0	
Bedarbis		%	55,1	17,4	27,5	0,0	0,0	
		N	19	6	10	0	0	
Gyvenvietės dydis		Iki 2000 gyv.	%	40,9	18,3	29,7	10,9	0,3
			N	125	56	90	33	1
	2000-30000 gyv.	%	26,9	21,0	38,6	11,3	2,2	
		N	58	46	84	24	5	
	30000-190000 gyv.	%	27,4	17,5	41,3	13,2	0,7	
		N	46	30	70	22	1	
	Virš 190000 gyv.	%	21,3	13,6	39,6	22,7	2,8	
		N	77	50	144	82	10	
Apskritis:	Vilniaus	%	26,7	11,2	39,7	21,8	0,7	

		Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą				
		Visiškai nepakankamas	Nepakankamas	Pakankamas	Visiškai pakankamas	Nežino / neatsakė
Kauno	N	67	28	100	55	2
	%	31,4	13,5	33,8	15,5	5,7
Klaipėdos	N	67	29	73	33	12
	%	33,6	21,3	31,5	13,6	0,0
Šiaulių	N	41	26	38	17	0
	%	21,4	21,0	40,1	17,5	0,0
Panevėžio	N	24	24	46	20	0
	%	29,7	19,2	42,7	8,4	0,0
Utenos	N	27	18	39	8	0
	%	24,5	25,5	41,2	8,8	0,0
Alytaus	N	15	15	24	5	0
	%	24,4	19,1	40,2	14,7	1,6
Marijampolės	N	14	11	22	8	1
	%	34,9	27,1	30,1	6,1	1,8
Telšių	N	19	15	17	3	1
	%	34,9	12,7	33,2	16,9	2,2
Tauragės	N	18	6	17	9	1
	%	36,7	22,0	29,8	11,5	0,0
Iš viso:	N	15	9	12	5	0
	%	29,1	17,1	36,8	15,4	1,6
	N	307	181	388	162	17

**15 PRIEDAS. RESPONDENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL
NAUDOJIMOSI KOMPIUTERINĖMIS PROGRAMOMIS AR
INTERNETO IŠTEKLIAIS VERTINIMĄ**

			Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimas Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	Pagrindinis interneto naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (interneto svetainių) paieška, naršymas)	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, Databases, Presentations)	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtu dokumentu	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmišęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	Naudojimas internetinėmis duomenų bazėmis (pvz., naudojimas mokamomis duomenų bazėmis, ieškant tam tikro turinio)	Interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams	Dalyvavimas pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (palikti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	Naudotis bylų apskaitimo programomis (keistis filmais, muzika ir pan.)	Interneto svetainės sukūrimas
Lytis	Vyras	Vidurkis	2,7	2,7	2,6	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	1,8
	Moteris	Vidurkis	2,8	2,7	2,6	2,5	2,6	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	1,6
Amžius	15-24 m.	Vidurkis	3,5	3,7	3,6	3,4	3,5	3,2	3,2	3,1	3,3	3,3	2,3
	25-34 m.	Vidurkis	3,1	3	2,9	2,7	2,8	2,6	2,6	2,7	2,5	2,5	1,8
	35-44 m.	Vidurkis	2,8	2,8	2,7	2,5	2,6	2,3	2,3	2,2	2,3	2,1	1,7
	45-54 m.	Vidurkis	2,5	2,5	2,3	2,2	2,2	2	2	2	1,8	1,7	1,5
	55-64 m.	Vidurkis	2	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6	1,7	1,6	1,5	1,4
	65-74 m.	Vidurkis	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Pajamos	Iki 600 lt.	Vidurkis	2,7	2,7	2,6	2,5	2,6	2,4	2,3	2,3	2,4	2,4	1,8
	601 - 900 lt.	Vidurkis	2	2	1,9	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,5	1,3
	901 - 1500 lt.	Vidurkis	2,7	2,7	2,6	2,4	2,4	2,2	2,3	2,2	2,1	2	1,6
	Virš 1500 lt.	Vidurkis	3,2	3,3	3,1	2,9	3,1	2,8	2,7	2,8	2,7	2,6	1,9
Išsimokslinimas	Pradinis	Vidurkis	2,1	2,1	2,1	2	2	2	1,9	1,8	1,9	2	1,5
	Pagrindinis	Vidurkis	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,1	2,2	2,2	2,3	1,7

		Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimasis Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	Pagrindinis interneto naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (interneto svetainių) paieška, naršymas)	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, Databases, Presentations)	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtu dokumentu	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmirgęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	Naudojimas internetinėmis duomenų bazėmis (pvz., naudojimas mokamomis duomenų bazėmis, ieškant tam tikro turinio)	Interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams	Dalyvavimas pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (paikšti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	Naudotis bylų apsikeitimo programomis (keistis filmais, muzika ir pan.)	Interneto svetainės sukūrimas	
	Bendras / specialus vidurinis	Vidurkis	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,1	2,2	2,1	2,1	1,6
	Aukštesnysis	Vidurkis	2,7	2,7	2,6	2,4	2,4	2,2	2,2	2,2	2,1	2	1,7
	Aukštasis	Vidurkis	3,3	3,4	3,3	3,1	3,3	2,8	2,9	2,7	2,7	2,6	2
Užimtumas	Dirbu	Vidurkis	2,9	2,9	2,8	2,6	2,7	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	1,8
	Nedirbu	Vidurkis	2,4	2,4	2,4	2,2	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	1,6
Darbovietės juridinis statusas	Valstybinėje įstaigoje	Vidurkis	2,8	2,8	2,7	2,6	2,6	2,4	2,4	2,4	2,3	2,1	1,7
	Privačioje įmonėje	Vidurkis	3	3	2,8	2,6	2,7	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	1,9
	Savo asmeninėje įmonėje, dirbu sau	Vidurkis	2,7	2,7	2,6	2,4	2,4	2,2	2	2,1	2	2	1,6
Specialybė	Darbininkas, techninis darbuotojas	Vidurkis	2,4	2,4	2,2	2,1	2,1	2	1,9	2,1	1,9	1,9	1,5
	Specialistas, tarnautojas	Vidurkis	3,2	3,2	3,1	2,9	3	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5	1,9
	Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovas	Vidurkis	3,4	3,4	3,2	3,2	3,2	2,9	2,7	2,6	2,6	2,6	2
	Ūkininkas	Vidurkis	2,6	2,5	2,5	2,1	2	2,1	1,7	2	1,7	1,4	1,3

			Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimasis Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	Pagrindinis interneto naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (interneto svetainių) paieška, naršymas)	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, Databases, Presentations)	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtų dokumentu	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmirgęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	Naudojimas internetinėmis duomenų bazėmis (pvz., naudojimasis mokamomis duomenų bazėmis, ieškant tam tikro turinio)	Interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams	Dalyvavimas pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (paikšti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	Naudotis bylų apsiųtimu programomis (keistis filmais, muzika ir pan.)	Interneto svetainės sukūrimas
	Kita	Vidurkis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nedirbantys respondentai	Pensininkas dėl amžiaus	Vidurkis	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
	Pensininkas dėl negalios	Vidurkis	1,7	1,6	1,6	1,5	1,6	1,4	1,4	1,5	1,4	1,4	1,3
	Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose	Vidurkis	2,6	2,4	2,3	2,1	2,1	1,9	1,9	2	2	1,9	1,4
	Moksleivis	Vidurkis	3,5	3,6	3,5	3,2	3,4	3,1	3	3	3,2	3,3	2,1
	Studentas	Vidurkis	3,7	3,9	3,8	3,7	3,8	3,3	3,6	3,3	3,5	3,3	2,4
	Bedarbis	Vidurkis	1,9	1,8	1,7	1,5	1,4	1,5	1,5	1,3	1,4	1,4	1,3
Gyvenvietės dydis	Iki 2000 gyv.	Vidurkis	2,5	2,4	2,3	2,2	2,2	2,1	2	2	2	1,9	1,5
	2000-30000 gyv.	Vidurkis	2,7	2,7	2,6	2,4	2,5	2,2	2,2	2,3	2,1	2,1	1,6
	30000-190000 gyv.	Vidurkis	2,8	2,8	2,8	2,5	2,6	2,5	2,2	2,2	2,3	2,3	1,6
	Virš 190000 gyv.	Vidurkis	2,9	2,9	2,8	2,7	2,8	2,5	2,6	2,6	2,5	2,5	2
Apskritis:	Vilniaus	Vidurkis	2,9	2,9	2,9	2,7	2,8	2,6	2,6	2,4	2,5	2,5	2
	Kauno	Vidurkis	2,6	2,7	2,5	2,4	2,5	2,2	2,2	2,3	2,2	2,1	1,6
	Klaipėdos	Vidurkis	2,6	2,6	2,4	2,2	2,2	2	2,1	2,4	2,1	2,2	1,7

			Bendri kompiuterio naudojimo įgūdžiai (pvz., pelės naudojimas, spausdinimas)	Naršymas internete ar paieškos sistemose (pvz., naudojimas Google™, Yahoo™, ir kt. informacijos ir šaltinių paieškos būdais)	Pagrindinis interneto naudojimas (pvz., el. paštas, tinklapių (interneto svetainių) paieška, naršymas)	Pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas (pvz., Word, Excel, Databases, Presentations)	Elektroninio laiško siuntimas su prisegtu dokumentu	Pagrindinių technikos problemų šalinimas (pvz., „užmirgęs“ kompiuteris, „užstrigęs“ spausdintuvas, kt.)	Naudojimas internetinėmis duomenų bazėmis (pvz., naudojimas mokamomis duomenų bazėmis, ieškant tam tikro turinio)	Interneto naudojimas telefoniniams pokalbiams	Dalyvavimas pokalbiuose internetinėse svetainėse, forumuose (paikiti žinutes, pradėti naujas diskusijas)	Naudotis bylų apsiųtimu programomis (keistis filmais, muzika ir pan.)	Interneto svetainės sukūrimas
	Šiaulių	Vidurkis	2,8	2,7	2,7	2,6	2,6	2,4	2,3	2,4	2,3	2,3	1,8
	Panevėžio	Vidurkis	2,8	2,7	2,7	2,5	2,5	2,4	2,5	2,3	2,3	2,3	1,6
	Utenos	Vidurkis	2,8	2,7	2,6	2,5	2,5	2,3	2,2	2,1	1,9	2	1,5
	Alytaus	Vidurkis	2,8	2,9	2,8	2,5	2,7	2,6	2,1	2,2	2,2	2,1	1,7
	Marijampolės	Vidurkis	2,4	2,5	2,3	2,3	2	2	2	1,9	1,9	1,7	1,5
	Telšių	Vidurkis	2,6	2,6	2,5	2,2	2,4	2,1	2,1	1,8	2,2	2,3	1,3
	Tauragės	Vidurkis	2,2	2,3	2,1	2	2,1	1,6	1,7	2,1	1,9	1,8	1,3
	Iš viso:	Vidurkis	2,7	2,7	2,6	2,5	2,5	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	1,7

**16 PRIEDAS. VIEŠOS INTERNETO PRIEIGOS VARTOTOJŲ
PASISKISTYMAS PAGAL BIBLIOTEKOJE GAUNAMĄ NAUDĄ**

			Ar naudojimas internetu BIBLIOTEKOJE Jums:												
			Praturtino laisvalaikį	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais	Padėjo geriau atlikti darbą	Sutaupė pinigų	Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi	Padėjo rūpintis sveikata	Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)	Padėjo padidinti Jūsų pajamas	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia	Padėjo surasti darbą	Padėjo užsidirbti pinigų	Kita	
Lytis	Vyras	%	83,6	63,0	58,0	59,4	41,1	38,7	26,8	19,7	15,5	16,8	14,9	0,0	
		N	349	263	242	248	172	162	112	82	65	70	62	0	
	Moteris	%	86,4	70,5	69,8	59,8	52,7	54,6	24,9	18,3	21,7	15,8	6,6	0,3	
		N	401	327	324	277	245	253	116	85	101	73	31	1	
Amžius	15-24.	%	83,6	73,3	67,9	61,1	75,9	25,5	23,1	14,1	14,9	18,8	14,2	0,1	
		N	159	139	129	116	144	48	44	27	28	36	27	0	
	25-34.	%	89,9	75,6	70,3	59,2	60,9	42,2	33,5	26,6	19,5	25,0	18,3	0,0	
		N	137	115	107	90	92	64	51	40	30	38	28	0	
	35-44.	%	83,1	63,9	65,1	59,9	44,4	44,7	24,0	11,3	18,2	13,7	5,7	0,6	
		N	148	114	116	107	79	80	43	20	32	24	10	1	
	45-54.	%	85,8	65,9	65,4	54,6	31,1	58,5	23,5	17,4	30,2	15,6	7,7	0,0	
		N	148	113	113	94	53	101	40	30	52	27	13	0	
	55-64.	%	82,6	62,7	63,7	56,4	32,4	68,3	29,0	20,5	20,6	16,2	7,8	0,0	
		N	94	72	73	64	37	78	33	23	23	19	9	0	
	65-74.	%	85,4	49,6	38,8	71,9	13,6	58,2	22,0	35,3	0,0	0,0	7,6	0,0	
		N	65	38	30	55	10	44	17	27	0	0	6	0	
	Išsi- moksli- nimas	Pradinis	%	79,3	61,1	46,0	69,8	52,9	28,3	27,4	28,2	16,3	14,2	17,5	0,0
			N	51	39	30	45	34	18	18	18	11	9	11	0
Pagrindinis		%	81,3	72,3	58,3	54,9	62,4	26,2	19,3	14,9	12,7	11,7	11,7	0,3	

		Ar naudojimas internetu BIBLIOTEKOJE Jums:													
		Praturtino laisvalaikį	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais	Padėjo geriau atlikti darbą	Sutaupė pinigų	Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi	Padėjo rūpintis sveikata	Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)	Padėjo padidinti Jūsų pajamas	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia	Padėjo surasti darbą	Padėjo užsidirbti pinigų	Kita		
Bendras vidurinis, specialus vidurinis	N	60	54	43	41	46	19	14	11	9	9	9	0		
	%	87,3	51,4	55,1	44,5	35,3	35,8	23,7	17,2	13,2	15,8	8,1	0,4		
	N	229	135	144	117	93	94	62	45	35	41	21	1		
	%	83,8	79,0	70,8	65,2	43,7	63,8	23,6	13,7	21,2	16,3	8,4	0,0		
	N	241	227	203	187	126	183	68	39	61	47	24	0		
	%	88,9	68,6	72,6	69,3	60,4	51,3	30,3	25,3	24,0	17,2	12,5	0,0		
	N	156	120	127	121	106	90	53	44	42	30	22	0		
	%	71,2	83,8	98,9	77,1	64,0	55,2	67,8	50,0	44,2	40,2	32,0	0,0		
	N	13	15	18	14	12	10	13	9	8	7	6	0		
	Pajamos	Iki 500 LT	%	91,9	68,7	64,0	50,9	48,0	52,6	29,2	22,2	15,5	17,0	9,3	0,0
		N	159	119	111	88	83	91	51	39	27	29	16	0	
		501-700 LT	%	85,2	62,5	56,0	63,3	39,2	46,2	25,0	24,1	20,8	16,2	9,3	0,7
N		143	105	94	106	66	78	42	41	35	27	16	1		
701-1000 LT		%	85,7	72,2	64,3	50,9	43,4	50,5	24,6	22,5	22,3	17,3	9,5	0,0	
N		139	117	104	83	70	82	40	37	36	28	15	0		
Virš 1000 LT	%	79,6	63,5	68,9	70,0	52,1	43,0	23,7	20,3	19,1	24,0	17,4	0,0		
	N	144	115	124	127	94	78	43	37	35	43	31	0		
Užimtumas	Dirbu	%	84,9	68,4	68,4	56,9	44,5	49,7	26,3	16,2	22,8	16,4	9,1	0,0	
		N	448	360	360	300	235	262	139	85	120	86	48	0	
	Nedirbu	%	84,9	64,1	56,7	63,5	51,1	44,0	24,5	22,5	12,3	16,0	12,1	0,4	

			Ar naudojimas internetu BIBLIOTEKOJE Jums:											
			Pratartino laisvalaikį	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais	Padėjo geriau atlikti darbą	Sutaupė pinigų	Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi	Padėjo rūpintis sveikata	Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)	Padėjo padidinti Jūsų pajamas	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia	Padėjo surasti darbą	Padėjo užsidirbti pinigų	Kita
		N	284	215	190	213	171	147	82	75	41	54	41	1
Darbovietės statusas	Valstybinėje įstaigoje;	%	85,4	78,3	74,7	57,9	53,4	60,4	28,0	11,5	29,0	13,2	5,1	0,0
		N	234	215	205	159	146	166	77	32	80	36	14	0
	Privačioje įmonėje;	%	86,3	57,0	61,9	53,4	35,4	39,9	23,8	19,4	14,7	21,2	12,4	0,0
		N	177	117	127	110	73	82	49	40	30	44	25	0
	Savo asmeninėje įmonėje, dirbu sau.	%	69,8	56,2	68,3	61,6	30,4	31,7	31,6	36,0	24,8	12,5	22,0	0,0
		N	23	19	23	20	10	11	11	12	8	4	7	0
	Kita	%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Specialybė	Darbininkas, techninis darbuotojas	%	88,2	57,7	53,3	46,4	22,3	39,8	20,8	15,0	11,2	16,3	10,2	0,0
		N	154	100	93	81	39	69	36	26	19	28	18	0
	Specialistas, tarnautojas	%	85,2	75,9	77,8	61,5	58,2	55,9	28,5	16,2	27,8	16,4	7,1	0,0
		N	270	241	247	195	185	177	90	51	88	52	23	0
	Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovas	%	89,4	60,5	78,3	74,0	58,3	65,8	33,1	23,5	47,2	28,7	20,4	0,0
		N	14	9	12	12	9	10	5	4	7	5	3	0
	Ūkininkas	%	51,4	47,1	44,1	63,4	1,9	23,8	37,2	22,3	27,7	0,0	22,3	0,0
		N	9	8	7	11	0	4	6	4	5	0	4	0
Kita	%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nedirbantys:	Pensininkas dėl amžiaus	%	84,8	51,5	33,8	69,2	13,4	64,3	20,4	33,1	3,2	7,4	9,1	0,0
		N	74	45	30	61	12	56	18	29	3	7	8	0

		Ar naudojimasis internetu BIBLIOTEKOJE Jums:												
		Pratutinio laisvalaikį	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais	Padėjo geriau atlikti darbą	Sutaupė pinigų	Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi	Padėjo rūpintis sveikata	Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)	Padėjo padidinti Jūsų pajamas	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia	Padėjo surasti darbą	Padėjo užsidirbti pinigų	Kita	
Pensininkas dėl negalios	%	99,5	71,8	60,7	61,9	53,8	73,2	44,5	42,8	16,2	36,1	21,0	0,0	
	N	46	33	28	28	25	34	20	20	7	17	10	0	
Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose	%	73,3	57,3	78,7	53,7	43,4	51,7	21,3	11,0	5,8	11,0	11,0	0,0	
	N	15	11	16	11	9	10	4	2	1	2	2	0	
Moksleivis	%	82,8	76,0	61,3	57,8	72,5	21,7	18,8	8,4	13,7	13,5	12,2	0,2	
	N	85	78	63	60	75	22	19	9	14	14	13	0	
Studentas	%	83,9	65,2	75,9	68,9	90,7	32,4	27,4	17,0	12,5	24,8	8,0	0,0	
	N	34	26	30	28	36	13	11	7	5	10	3	0	
Bedarbis	%	72,3	45,2	63,0	70,8	36,7	32,7	25,1	21,3	18,4	12,6	8,2	0,0	
	N	19	12	17	19	10	9	7	6	5	3	2	0	
Kita	%	100,0	82,2	55,3	36,2	55,3	27,4	9,6	9,6	72,1	9,6	28,6	17,8	
	N	6	5	4	2	4	2	1	1	5	1	2	1	
Miestas - kaimas	Miestas	%	85,0	67,3	67,5	67,1	55,7	45,0	31,0	25,5	19,1	19,4	14,1	0,4
		N	328	260	261	259	215	174	120	99	74	75	54	1
	Kaimas	%	85,1	66,7	61,6	53,8	40,6	48,6	21,7	13,8	18,6	13,8	7,8	0,0
		N	421	330	305	266	201	241	108	69	92	68	39	0
Gyvenvietės dydis	Iki 3 tūks. Gyventojų	%	84,6	65,5	62,1	51,6	39,9	49,0	20,7	13,4	18,3	13,0	6,9	0,0
		N	401	311	295	245	189	233	98	63	87	62	33	0
	3001 - 10000 gyventojų	%	93,1	81,1	76,7	76,8	71,4	47,6	29,4	9,6	17,3	17,4	11,8	0,3
		N	72	63	60	60	56	37	23	7	13	14	9	0
10001 - 50	%	82,5	72,3	58,2	73,4	52,9	49,4	35,3	31,3	16,2	19,6	18,1	0,0	

		Ar naudojimas internetu BIBLIOTEKOJE Jums:												
		Pratutino laisvalaikį	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais	Padėjo geriau atlikti darbą	Sutaupė pinigų	Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi	Padėjo rūpintis sveikata	Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)	Padėjo padidinti Jūsų pajamas	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia	Padėjo surasti darbą	Padėjo užsidirbti pinigų	Kita	
Apskritis	000 gyventojų	N	83	73	59	74	53	50	36	32	16	20	18	0
	50001 - 100000 gyventojų	%	92,1	35,6	32,0	41,3	29,0	15,7	30,1	13,3	15,9	0,0	2,7	0,0
		N	19	7	7	9	6	3	6	3	3	0	1	0
	100 001 - 500000 gyventojų	%	87,1	69,5	64,1	67,5	55,6	40,5	28,3	29,1	20,6	22,6	10,3	0,0
		N	102	82	75	79	65	48	33	34	24	26	12	0
	500000 gyventojų ir daugiau	%	78,9	60,5	78,8	65,2	51,8	49,3	34,7	30,9	23,7	24,3	22,2	1,3
		N	71	55	71	59	47	44	31	28	21	22	20	1
	Kauno	%	81,6	63,4	63,8	60,3	45,2	46,5	22,4	18,5	17,0	13,1	8,6	0,0
		N	126	98	99	93	70	72	35	29	26	20	13	0
	Vilniaus	%	86,3	66,5	78,2	64,3	52,2	61,0	37,8	17,1	16,8	17,1	12,6	0,7
N		171	132	155	127	103	121	75	34	33	34	25	1	
Šiaulių	%	92,9	70,0	64,6	72,6	49,7	41,0	17,8	23,4	20,9	20,0	15,3	0,0	
	N	80	60	56	62	43	35	15	20	18	17	13	0	
Panevėžio	%	86,7	86,2	50,9	52,2	47,6	35,6	13,5	9,2	21,1	23,0	6,8	0,0	
	N	72	71	42	43	39	30	11	8	17	19	6	0	
Klaipėdos	%	88,6	68,9	66,6	65,4	51,8	47,5	33,0	20,1	18,2	19,6	8,3	0,0	
	N	83	64	62	61	48	44	31	19	17	18	8	0	
Marijampolės	%	86,9	56,6	66,8	33,7	41,7	38,9	24,0	13,1	19,9	8,5	6,3	0,0	
	N	57	37	44	22	27	26	16	9	13	6	4	0	
Utenos	%	82,3	65,2	44,8	49,6	39,0	28,3	13,0	10,8	16,4	3,8	2,8	0,0	
	N	42	34	23	26	20	15	7	6	8	2	1	0	
Alytaus	%	77,2	44,7	40,2	54,6	29,9	30,5	17,4	32,8	14,3	10,3	6,3	0,0	

		Ar naudojimasis internetu BIBLIOTEKOJE Jums:											
		Praturtino laisvalaikį	Pagerino bendravimą su artimaisiais ir draugais	Padėjo geriau atlikti darbą	Sutaupė pinigų	Padėjo atlikti darbą, susijusį su studijomis, mokymusi	Padėjo rūpintis sveikata	Padėjo nusipirkti daiktų (paslaugų)	Padėjo padidinti Jūsų pajamas	Padėjo susisiekti elektroniniu būdu su nacionaline ar vietos valdžia	Padėjo surasti darbą	Padėjo užsidirbti pinigų	Kita
Tauragės	N	45	26	23	32	17	18	10	19	8	6	4	0
	%	84,4	70,6	79,0	63,9	45,9	74,2	27,7	18,8	26,7	19,4	13,1	0,0
Telšių	N	42	35	39	32	23	37	14	9	13	10	7	0
	%	76,4	78,7	55,3	64,1	59,7	43,7	34,3	36,8	25,3	27,9	29,4	0,0
Iš viso:	%	85,0	67,0	64,2	59,6	47,2	47,0	25,8	19,0	18,8	16,3	10,5	0,2
	N	750	590	566	525	416	415	227	167	166	143	93	1